ი. სტალინი

თხზულებანი

6

იბეჭდება
ს ა ქ ა ვ შ ი რ ო
კომუნისტური პარტიის
(ბოლშევიკების)
ცენტრალური კომიტეტის
დ ა დ გ ე ნ ი ლ ე ბ ი თ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА при ЦК ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ

★

ОГИЗ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва · 1947

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით

საკ. კ. პ. (ბ) ც. კ-თან არსებული მარქს-ენგელს-ლენინის ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალი

ი. ბ. სტალინი

თხზულებანი

★

სახელგამი
პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი
თბილისი • 1949

ი. ბ. სტალინი

ტომი

6

1924

ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ[15]

სვერდლოვის უნივერსიტეტში წაკითხული ლექციები

ლენინურ გაწვევას ვუძღვნი

ი. სტალინი

ლენინიზმის საფუძვლები დიდი თემაა. მის ამოსაწურავად მთელი წიგნია საჭირო. უფრო მეტიც — საჭიროა მთელი რიგი წიგნები. ამიტომ ბუნებრივია, რომ ჩემი ლექციები ვერ იქნება ლენინიზმის ამომწურავი გადმოცემა. ეს ლექციები, უკეთეს შემთხვევაში, შეიძლება იყოს ლენინიზმის საფუძვლების მხოლოდ მოკლე კონსპექტი. მიუხედავად ამისა, მე სასარგებლოდ მიმაჩნია ამ კონსპექტის გადმოცემა, რათა მოცემულ იქნას ლენინიზმის წარმატებითი შესწავლისათვის აუცილებელი ზოგიერთი ძირითადი გამოსავალი პუნქტი.

ლენინიზმის საფუძვლების გადმოცემა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ლენინის მსოფლმხედველობის საფუძვლების გადმოცემას. ლენინის მსოფლმხედველობა და ლენინიზმის საფუძვლები ერთი და იგივე არ არის მოცულობით. ლენინი მარქსისტია, და მისი მსოფლმხედველობის საფუძ-

ველს, რა თქმა უნდა, მარქსიზმი წარმოადგენს. მაგრამ აქედან სრულიადაც არ გამომდინარეობს, რომ ლენინიზმის გადმოცემა მარქსიზმის საფუძვლების გადმოცემით უნდა იწყებოდეს. ლენინიზმის გადმოცემა ნიშნავს იმ განსაკუთრებულისა და ახალის აღნიშვნას ლენინის ნაშრომებში, რაც ლენინმა შეიტანა მარქსიზმის საერთო საგანძურში და რაც ბუნებრივად დაკავშირებულია მის სახელთან. ჩემს ლექციებში ლენინიზმის საფუძვლებზე მხოლოდ ამ გაგებით მექნება საუბარი.

ამრიგად, რა არის ლენინიზმი?

ერთნი ამბობენ, რომ ლენინიზმი არის მარქსიზმის გამოყენება რუსეთის ვითარების თავისებური პირობების მიმართ. ამ განსაზღვრაში სიმართლის ნაწილია, მაგრამ იგი სრულიადაც ვერ ამოწურავს მთელ სიმართლეს. ლენინმა მართლაც გამოიყენა მარქსიზმი რუსეთის სინამდვილის მიმართ და ოსტატურადაც გამოიყენა. მაგრამ ლენინიზმი რომ წარმოადგენდეს მარქსიზმის მარტოოდენ გამოყენებას რუსეთის თავისებური ვითარების მიმართ, მაშინ ლენინიზმი იქნებოდა წმინდა ნაციონალური და მხოლოდ ნაციონალური, წმინდა რუსული და მხოლოდ რუსული მოვლენა. ჩვენ კი ვიცით, რომ ლენინიზმი არის ინტერნაციონალური მოვლენა, რომელსაც ფესვები აქვს მთელ საერთაშორისო განვითარებაში, და არა მარტო რუსული მოვლენა. აი რატომ ვფიქრობ მე, რომ ეს განსაზღვრა ცალმხრივია.

მეორენი ამბობენ, რომ ლენინიზმი არის XIX საუკუნის 40-იანი წლების მარქსიზმის რევოლუციური ელემენტთა აღორძინება შემდგომი წლების მარქსიზმისაგან განსხვავებით, როდესაც იგი თითქოს ზომიერი, არარევოლუციური გახდა. თავი რომ დავანებოთ მარქსის მოძღვრების ამ სულელურ და უგვანო დაყოფას ორ ნაწი-

ლად — რევოლუციურ და ზომიერ ნაწილად, უნდა ვაღიაროთ, რომ ამ სრულიად არასაკმაო და არადამაკმაყოფილებელ განსაზღვრაშიც კი მოიპოვება სიმართლის ნაწილი. ეს სიმართლის ნაწილი იმაში მდგომარეობს, რომ ლენინმა მართლაც აღადგინა მარქსიზმის რევოლუციური შინაარსი, რომელიც დაასამარეს II ინტერნაციონალის ოპორტუნისტებმა. მაგრამ ეს მხოლოდ სიმართლის ნაწილია. მთელი სიმართლე კი ლენინიზმის შესახებ იმაში მდგომარეობს, რომ ლენინიზმმა არა მარტო აღადგინა მარქსიზმი, არამედ აგრეთვე გადადგა ნაბიჯი წინ, — შემდგომ განავითარა მარქსიზმი კაპიტალიზმისა და პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის ახალ პირობებში.

მაშ რა არის, ბოლოს და ბოლოს, ლენინიზმი?

ლენინიზმი არის იმპერიალიზმისა და პროლეტარული რევოლუციის ეპოქის მარქსიზმი. უფრო ზუსტად: ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა საერთოდ, პროლეტარიატის დიქტატურის თეორია და ტაქტიკა განსაკუთრებით. მარქსი და ენგელსი მოღვაწეობდნენ რევოლუციისწინა პერიოდში (ჩვენ მხედველობაში გვაქვს პროლეტარული რევოლუცია), როდესაც ჯერ კიდევ არ არსებობდა განვითარებული იმპერიალიზმი, რევოლუციისათვის პროლეტართა მზადების პერიოდში, იმ პერიოდში, როცა პრ'ლეტარული რევოლუცია ჯერ კიდევ უშუალო პრაქტიკულ აუცილებლობას არ წარმოადგენდა. ხოლო ლენინი, მარქსისა და ენგელსის მოწაფე, მოღვაწეობდა განვითარებული იმპერიალიზმის პერიოდში, მზარდი პროლეტარული რევოლუციის პერიოდში, როცა პროლეტარულმა რევოლუციამ უკვე გაიმარჯვა ერთ ქვეყანაში, დაამარცხა ბურჟუაზიული დემოკრატია და დაიწყო პროლეტარული დემოკრატიის ერა, საბჭოების ერა.

აი რატომ წარმოადგენს ლენინიზმი მარქსიზმის შემდგომ განვითარებას.

ჩვეულებრივ ალნიშნავენ ლენინიზმის განსაკუთრებით მებრძოლ და განსაკუთრებით რევოლუციურ ხასიათს. ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ლენინიზმის ეს თავისებურება ორი მიზეზით აიხსნება: ჯერ-ერთი, იმით, რომ ლენინიზმი წარმოიშვა პროლეტარული რევოლუციისაგან, რომლის დაღსაც არ შეიძლება იგი არ ატარებდეს; მეორეც, იმით, რომ იგი გაიზარდა და განმტკიცდა შეტაკებებში II ინტერნაციონალის ოპორტუნიზმთან, რომელთან ბრძოლა წარმოადგენდა და წარმოადგენს კაპიტალიზმის წინააღმდეგ წარმატებითი ბრძოლის აუცილებელ წინასწარ პირობას. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ, ერთი მხრით, მარქსსა და ენგელსსა და, მეორე მხრით, ლენინს შორის II ინტერნაციონალის ოპორტუნიზმის განუყოფელი ბატონობის მთელი ხანაა, და ამ ოპორტუნიზმთან დაუნდობელი ბრძოლა არ შეიძლებოდა ლენინიზმის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ამოცანა არ ყოფილიყო.

I

ლენინიზმის ისტორიული ფესვები

ლენინიზმი გაიზარდა და ჩამოყალიბდა იმპერიალიზმის პირობებში, როდესაც კაპიტალიზმის წინააღმდეგობებმა უკიდურეს წერტილს მიაღწიეს, როდესაც პროლეტარული რევოლუცია უშუალო პრაქტიკის საკითხად გადაიქცა, როდესაც რევოლუციისათვის მუშათა კლასის მზადების ძველი პერიოდი მიადგა კაპიტალიზმზე პირდაპირი იერიშის ახალ პერიოდს და გადაიზარდა მასში.

ლენინი იმპერიალიზმს «მომაკვდავ კაპიტალიზმს» უწოდებდა. რატომ? იმიტომ, რომ იმპერიალიზმს კაპიტალიზმის წინააღმდეგობანი მიჰყავს უკანასკნელ მიჯნამდე,

უკიდურეს საზღვრამდე, რის იქითაც რევოლუცია იწყება. ამ წინააღმდეგობათა შორის ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანად სამი წინააღმდეგობა უნდა ჩაითვალოს.

პირველი წინააღმდეგობა — ესაა წინააღმდეგობა შრომასა და კაპიტალს შორის. იმპერიალიზმი არის მონოპოლისტური ტრესტებისა და სინდიკატების, ბანკებისა და ფინანსური ოლიგარქიის ყოვლისშემძლეობა სამრეწველო ქვეყნებში. ამ ყოვლისშემძლეობის წინააღმდეგ ბრძოლაში მუშათა კლასის ჩვეულებრივი მეთოდები — პროფკავშირები და კოოპერატივები, პარლამენტის პარტიები და საპარლამენტო ბრძოლა — სრულიად არასაკმარისი აღმოჩნდა. ან მიენდე კაპიტალის მოწყალებას, ძველებურად იცოდვილე და დაქვეითდი, ან ახალ იარაღს მოჰკიდე ხელი, — ასე აყენებს საკითხს იმპერიალიზმი პროლეტარიატის მილიონიანი მასების წინაშე. იმპერიალიზმს მუშათა კლასი რევოლუციასთან მიჰყავს.

მეორე წინააღმდეგობა — ესაა წინააღმდეგობა სხვადასხვა ფინანსურ ჯგუფებსა და იმპერიალისტურ სახელმწიფოებს შორის მათს ბრძოლაში ნედლეულის წყაროებისათვის, სხვათა ტერიტორიებისათვის. იმპერიალიზმი არის კაპიტალის გატანა ნედლეულის წყაროებთან, გაშმაგებული ბრძოლა ამ წყაროების მონოპოლიურად დაპატრონებისათვის, ბრძოლა უკვე განაწილებული მსოფლიოს ხელახალი განაწილებისათვის, ბრძოლა, რასაც განსაკუთრებული მძვინვარებით აწარმოებენ ახალი ფინანსური ჯგუფები და სახელმწიფოები, რომელნიც ეძებენ «ადგილს მზის ქვეშ», ძველი ჯგუფებისა და სახელმწიფოების წინააღმდეგ, რომელნიც მაგრად ჩაბღაუჭებიან ნადავლს. ეს გაშმაგებული ბრძოლა კაპიტალისტების სხვადასხვა ჯგუფს შორის იმ მხრივ არის შესანიშნავი, რომ ის შეიცავს, როგორც აუცილებელ ელემენტს, იმპერიალისტურ ომებს,

ომებს სხვათა ტერიტორიების დასაპყრობად. ეს გარემოება კი თავის მხრივ იმით არის შესანიშნავი, რომ იგი იწვევს იმპერიალისტების ურთიერთ დასუსტებას, საერთოდ კაპიტალიზმის პოზიციის დასუსტებას, პროლეტარული რევოლუციის მომენტის მოახლოებას, ამ რევოლუციის პრაქტიკულ აუცილებლობას.

მესამე წინააღმდეგობა — ესაა წინააღმდეგობა ერთ მუჭა გაბატონებულ «ცივილიზებულ» ერებსა და მსოფლიოს მრავალ ასეულმილიონიან კოლონიურ და დამოკიდებულ ხალხთა შორის. იმპერიალიზმი არის უზარმაზარი კოლონიებისა და დამოკიდებული ქვეყნების მრავალ ასეულმილიონიანი მოსახლეობის ყველაზე უტიფარი ექსპლოატაცია და ყველაზე არაადამიანური ჩაგვრა. ზემოგების ამოქაჩვა — ასეთია ამ ექსპლოტაციის და ამ ჩაგვრის მიზანი. მაგრამ იმპერიალიზმი, ამ ქვეყნების ექსპლოატაციას რომ ეწევა, იძულებულია აშენოს იქ რკინიგზები, ფაბრიკა-ქარხნები, სამრეწველო და სავაჭრო ცენტრები. პროლეტართა კლასის გაჩენა, ადგილობრივი ინტელიგენციის წარმოშობა, ნაციონალური თვითშეგნების გაღვიძება და განმათავისუფლებელი მოძრაობის გაძლიერება — ასეთია ამ «პოლიტიკის» გარდუვალი შედეგები. ამას თვალნათლივ მოწმობს რევოლუციური მოძრაობის გაძლიერება უკლებლივ ყველა კოლონიასა და დამოკიდებულ ქვეყნებში. ეს გარემოება იმ მხრივ არის მნიშვნელოვანი პროლეტარიატისათვის, რომ ის ძირს უთხრის კაპიტალიზმის პოზიციებს, აქცევს რა კოლონიებსა და დამოკიდებულ ქვეყნებს იმპერიალიზმის რეზერვებიდან პროლეტარული რევოლუციის რეზერვებად.

ასეთია, საერთოდ, იმპერიალიზმის მთავარი წინააღმდეგობანი, რამაც ძველი «აყვავებული» კაპიტალიზმი მომაკვდავ კაპიტალიზმად აქცია.

ათი წლის წინათ ატეხილი იმპერიალისტური ომის მნიშვნელობა, სხვათა შორის, იმაში მდგომარეობს, რომ მან ყველა ამ წინააღმდეგობას ერთ კვანძში მოუყარა თავი, სასწორზე შეაგდო ისინი და ამით დააჩქარა და გააადვილა პროლეტარიატის რევოლუციური ბრძოლანი.

სხვანაირად რომ ვთქვათ, იმპერიალიზმმა გამოიწვია არა მარტო ის, რომ რევოლუცია პრაქტიკულ აუცილებლობად იქცა, არამედ ისიც, რომ შეიქმნა ხელსაყრელი პირობები კაპიტალიზმის ციხე-სიმაგრეზე პირდაპირი იერიშის მისატანად.

ასეთია საერთაშორისო ვითარება, რომელმაც წარმოშვა ლენინიზმი.

კეთილი და პატიოსანი, გვეტყვიან ჩვენ, მაგრამ რა შუაშია აქ რუსეთი, ის ხომ იმპერიალიზმის კლასიკური ქვეყანა არ იყო და არც შეიძლებოდა ყოფილიყო? რა შუაშია აქ ლენინი, რომელიც მუშაობდა, უწინარეს ყოვლისა, რუსეთში და რუსეთისათვის? რატომ სწორედ რუსეთი გახდა ლენინიზმის კერა, პროლეტარული რევოლუციის თეორიისა და ტაქტიკის სამშობლო?

იმიტომ, რომ რუსეთი იმპერიალიზმის ყველა ამ წინააღმდეგობის საკვანძო პუნქტს წარმოადგენდა.

იმიტომ, რომ რუსეთი სხვა რომელიმე ქვეყანაზე უფრო მეტად იყო რევოლუციით ფეხმძიმე, და ამის გამო მხოლოდ მას შეეძლო რევოლუციური გზით გადაეჭრა ეს წინააღმდეგობანი.

დავიწყოთ იმით, რომ მეფის რუსეთი იყო კერა ყოველგვარი ჩაგვრისა — კაპიტალისტურისაც, კოლონიურისაც და სამხედრო ჩაგვრისაც, — ამასთან ამ ჩაგვრას ყველაზე უფრო მხეცური და ბარბაროსული სახე ჰქონდა. ვინ არ იცის, რომ რუსეთში კაპიტალის ყოვლისშემძლეობა

უერთდებოდა ცარიზმის დესპოტიზმს, რუსული ნაციონალიზმის აგრესიულობა — ცარიზმის ჯალათობას არარუს ხალხთა მიმართ, მთელი რაიონების — თურქეთის, სპარსეთის, ჩინეთის — ექსპლოატაცია — ცარიზმის მიერ ამ რაიონების დაპყრობას, ომს მათი დაპყრობისათვის? მართალი იყო ლენინი, როდესაც ამბობდა, რომ ცარიზმი «სამხედრო-ფეოდალური იმპერიალიზმია». ცარიზმი იყო იმპერიალიზმის ყველაზე უფრო უარყოფითი, კვადრატში აყვანილი, თვისებების თავმოყრა.

შემდეგ. მეფის რუსეთი იყო დასავლეთის იმპერიალიზმის უდიდესი რეზერვი არა მარტო იმ აზრით, რომ იგი თავისუფლად უშვებდა ჩვენში უცხოეთის კაპიტალს, რომლის ხელშიც იყო რუსეთის სახალხო მეურნეობის ისეთი გადამწყვეტი დარგები, როგორიცაა სათბობი და მეტალურგია, არამედ იმ აზრითაც, რომ რუსეთს შეეძლო დასავლეთის იმპერიალისტების სასარგებლოდ გამოეყვანა მილიონობით ჯარისკაცები. მოიგონეთ რუსეთის 14-მილიონიანი არმია, რომელიც სისხლს ღვრიდა იმპერიალისტურ ფრონტებზე ინგლის-საფრანგეთის კაპიტალისტთა უზომო მოგების უზრუნველსაყოფად.

შემდეგ. ცარიზმი იყო არა მარტო მოდარაჯე ქოფაკი იმპერიალიზმისა აღმოსავლეთ ევროპაში, არამედ იგი იყო აგრეთვე დასავლეთის იმპერიალიზმის აგენტურაც, რათა პარიზსა და ლონდონში, ბერლინსა და ბრიუსელში აღებული სესხებისათვის ასეული მილიონობით პროცენტი აეფცქვნა მოსახლეობისაგან.

ბოლოს, ცარიზმი დასავლეთის იმპერიალიზმის უერთგულესი მოკავშირე იყო თურქეთის, სპარსეთის, ჩინეთის და სხვ. დაყოფის საქმეში. ვინ არ იცის, რომ ცარიზმი იმპერიალისტურ ომს აწარმოებდა ანტანტის იმპერიალის-

ტებთან კავშირში, რომ რუსეთი ამ ომის არსებითს ელემენტს წარმოადგენდა?

აი რატომ იყო, რომ ცარიზმისა და დასავლეთის იმპერიალიზმის ინტერესები გადახლართული იყო ერთმანეთში და ბოლოს და ბოლოს იმპერიალიზმის ინტერესთა ერთიან ხლართში იყრიდა თავს.

განა შეეძლო დასავლეთის იმპერიალიზმს შერიგებოდა ისეთი ძლიერი დასაყრდენის, ძალებითა და საშუალებებით ისეთი მდიდარი რეზერვუარის დაკარგვას აღმოსავლეთში, როგორიც იყო მეფის, ძველი, ბურჟუაზიული რუსეთი, ისე, რომ არ ესინჯა მთელი თავისი ძალღონე რუსეთის რევოლუციის წინააღმდეგ სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლის წარმოებისათვის, ცარიზმის დაცვისა და შენარჩუნების მიზნით? რა თქმა უნდა, არ შეეძლო!

მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ ვინც ცარიზმის წინააღმდეგ ხელის აღმართვას მოიწადინებდა, მას აუცილებლად იმპერიალიზმის წინააღმდეგაც უნდა შემოექნია ხელი, ვინც უჯანყდებოდა ცარიზმს, ის იმპერიალიზმის წინააღმდეგაც უნდა აჯანყებულიყო, ვინაიდან ვინც ცარიზმს ამხობდა, მას იმპერიალიზმიც უნდა დაემხო, თუ კი მართლა სურდა ცარიზმის არა მარტო დამარცხება, არამედ საბოლოოდ მოსპობაც. ამრიგად, რევოლუცია ცარიზმის წინააღმდეგ უახლოვდებოდა და უნდა გადაზრდილიყო რევოლუციად იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, პროლეტარულ რევოლუციად.

ამავე დროს კი რუსეთში აზვირთებას იწყებდა უდიდესი სახალხო რევოლუცია, და მას სათავეში ედგა მსოფლიოში ყველაზე უფრო რევოლუციური პროლეტარიატი, რომელსაც თავის განკარგულებაში ჰყავდა ისეთი სერიოზული მოკავშირე, როგორიც არის რუსეთის რევოლუციური გლეხობა. განა საჭიროა იმის მტკიცება, რომ ასეთი

რევოლუცია შუა გზაზე ვერ შეჩერდებოდა, რომ წარმატების შემთხვევაში იგი უფრო შორს უნდა წასულიყო და აღემართა იმპერიალიზმის წინააღმდეგ აჯანყების დროშა?

აი რატომ უნდა გამხდარიყო რუსეთი იმპერიალიზმის წინააღმდეგობათა საკვანძო პუნქტი არა მარტო იმ აზრით, რომ ეს წინააღმდეგობანი ყველაზე უფრო ადვილად მჟღავნდებოდნენ სწორედ რუსეთში, მათი განსაკუთრებით უმწვავესი და განსაკუთრებით აუტანელი ხასიათის გამო, არც მხოლოდ იმიტომ, რომ რუსეთი იყო დასავლეთის იმპერიალიზმის უმნიშვნელოვანესი დასაყრდენი, რომელიც დასავლეთის ფინანსურ კაპიტალს აკავშირებდა აღმოსავლეთის კოლონიებთან, არამედ იმიტომაც, რომ მხოლოდ რუსეთში არსებობდა რეალური ძალა, რომელსაც შეეძლო რევოლუციური გზით გადაეჭრა იმპერიალიზმის წინააღმდეგობანი.

მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ რევოლუცია რუსეთში არ შეიძლებოდა არ გამხდარიყო პროლეტარული, რომ მას არ შეეძლო თავისი განვითარების პირველ დღეებშივე არ მიეღო საერთაშორისო ხასიათი, რომ მას, ამგვარად, არ შეეძლო არ შეერყია მსოფლიო იმპერიალიზმის თვით საფუძვლები.

განა შეეძლოთ ასეთ მდგომარეობაში რუს კომუნისტებს შემოეფარგლათ თავიანთი მუშაობა რუსეთის რევოლუციის ვიწრო-ნაციონალური ჩარჩოებით? რა თქმა უნდა, არა! პირიქით, მთელი ვითარება, როგორც საშინაო (ღრმა რევოლუციური კრიზისი), ისე საგარეო (ომი), უკარნახებდა მათ, რომ თავიანთ მუშაობაში გასცილებოდნენ ამ ჩარჩოებს, საერთაშორისო ასპარეზზე გადაეტანათ ბრძოლა, გამოეაშკარავებინათ იმპერიალიზმის იარები, დაემტკიცებინათ კაპიტალიზმის კრახის აუცილებლობა,

დაემარცხებინათ სოციალ-შოვინიზმი და სოციალ-პაციფიზმი, ბოლოს, დაემხოთ კაპიტალიზმი თავის ქვეყანაში და პროლეტარიატისათვის გამოეჭედათ ბრძოლის ახალი იარაღი, პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა, რათა გაეადვილებინათ ყველა ქვეყნის პროლეტარებისათვის კაპიტალიზმის დამხობის საქმე. რუსი კომუნისტები სხვაგვარად ვერც იმოქმედებდნენ, ვინაიდან მხოლოდ ამ გზით იყო მოსალოდნელი საერთაშორისო მდგომარეობაში ერთგვარი ცვლილებანი, რომელთაც შეეძლოთ უზრუნველეყოთ რუსეთი ბურჟუაზიული წესწყობილების რესტავრაციისაგან.

აი რატომ გახდა რუსეთი ლენინიზმის კერა, ხოლო რუსეთის კომუნისტების ბელადი ლენინი — მისი შემოქმედი.

რუსეთსა და ლენინს აქ დაახლოებით იგივე «დაემართათ», რაც «დაემართათ» გერმანიასა და მარქს-ენგელსს გასული საუკუნის ორმოციან წლებში. გერმანია მაშინ, როგორც რუსეთი XX საუკუნის დასაწყისში, თავის სხეულში ატარებდა ბურჟუაზიულ რევოლუციას. მაშინ მარქსი «კომუნისტურ მანიფესტში» წერდა, რომ:

«გერმანიას კომუნისტები თავიანთ მთავარ ყურადღებას აქცევენ იმიტომ, რომ იქ ბურჟუაზიული რევოლუციის წინადღეა, იმიტომ, რომ ამ გადატრიალებას გერმანია მოახდენს საერთოდ ევროპის ცივილიზაციის უფრო პროგრესულ პირობებში, ბევრად უფრო განვითარებული პროლეტარიატით, ვიდრე XVII საუკუნის ინგლისში და XVIII საუკუნის საფრანგეთში იყო. მაშასადამე, გერმანიის ბურჟუაზიული რევოლუცია შეიძლება იყოს პროლეტარული რევოლუციის მხოლოდ უშუალო პროლოგი» [16].

სხვანაირად რომ ვთქვათ, რევოლუციური მოძრაობის ცენტრი გერმანიაში გადადიოდა.

არა გვგონია საეჭვო იყოს, რომ ზემომოყვანილ ციტატაში მარქსის მიერ აღნიშნული სწორედ ეს გარემოება

იყო იმის უთუო მიზეზი, რომ სწორედ გერმანია გახდა მეცნიერული სოციალიზმის სამშობლო, ხოლო გერმანიის პროლეტარიატის ბელადები — მარქსი და ენგელსი — მისი შემოქმედნი.

იგივე, ოღონდ კიდევ უფრო მეტად, ითქმის XX საუკუნის დასაწყისის რუსეთზე. რუსეთი ამ პერიოდში ბურჟუაზიული რევოლუციის წინადღეს განიცდიდა, მას უნდა მოეხდინა ეს რევოლუცია ევროპის უფრო პროგრესულ პირობებში და უფრო განვითარებული პროლეტარიატით, ვიდრე XIX საუკუნის 40-იანი წლების გერმანიამ მოახდინა (ინგლისსა და საფრანგეთზე რომ არა ვთქვათ რა), ამასთან ყველაფერი იმის სასარგებლოდ ლაპარაკობდა, რომ ეს რევოლუცია უნდა ყოფილიყო პროლეტარული რევოლუციის გამაღვივებელი ძალა და პროლოგი.

არ შეიძლება შემთხვევითად ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ ლენინი ჯერ კიდევ 1902 წელს, როცა რუსეთის რევოლუცია მხოლოდ ისახებოდა, თავის ბროშურაში «რა ვაკეთოთ?» წერდა წინასწარმეტყველურ სიტყვებს იმის შესახებ, რომ:

«ისტორიამ ახლა ჩვენს წინაშე (ე. ი. რუსი მარქსისტების წინაშე. **ი. სტ.**) დააყენა უახლოესი ამოცანა, რომელიც **ყველაზე რევოლუციურია** რომელიც გნებავთ სხვა ქვეყნის პროლეტარიატის ყველა **უახლოეს** ამოცანათა შორის»,

რომ... «ამ ამოცანის განხორციელება, არა მარტო ევროპული, არამედ აგრეთვე (შეგვიძლია ვთქვათ ახლა) აზიური რეაქციის ყველაზე მძლავრი ბურჯის დანგრევა რუსეთის პროლეტარიატს გახდიდა საერთაშორისო რევოლუციური პროლეტარიატის ავანგარდად» (იხ. ტ. IV, გვ. 382).

სხვანაირად რომ ვთქვათ, რევოლუციური მოძრაობის ცენტრი რუსეთში უნდა გადმონაცვლებულიყო.

ცნობილია, რომ რუსეთის რევოლუციის მსვლელობამ გადაჭარბებით გაამართლა ლენინის ეს წინასწარმეტყველება.

განა საკვირველია ამის შემდეგ, რომ ქვეყანა, რომელმაც ასეთი რევოლუცია მოახდინა და რომელსაც ასეთი პროლეტარიატი ჰყავს, პროლეტარული რევოლუციის თეორიისა და ტაქტიკის სამშობლო გახდა?

განა საკვირველია, რომ რუსეთის პროლეტარიატის ბელადი, ლენინი, ამასთან ერთად, ამ თეორიისა და ტაქტიკის შემოქმედი და საერთაშორისო პროლეტარიატის ბელადი გახდა?

II

მეთოდი

ზემოთ მე ვთქვი, რომ, ერთი მხრით, მარქს-ენგელსსა, ხოლო, მეორე მხრით, ლენინს შორის II ინტერნაციონალის ოპორტუნიზმის ბატონობის მთელი ხანაა. სიზუსტისათვის უნდა დავუმატო, რომ აქ ლაპარაკია ოპორტუნიზმის არა ფორმალურ ბატონობაზე, არამედ მის მხოლოდ ფაქტიურ ბატონობაზე. ფორმალურად II ინტერნაციონალის სათავეში იდგნენ «მართლმორწმუნე» მარქსისტები, «ორთოდოქსები» — კაუცკი და სხვები. ნამდვილად კი II ინტერნაციონალის ძირითადი მუშაობა ოპორტუნიზმის ხაზით მიმდინარეობდა. ოპორტუნისტები, თავიანთი შემგუებლური, წვრილბურჟუაზიული ბუნების გამო, ეგუებოდნენ ბურჟუაზიას, — ხოლო «ორთოდოქსები» თავის მხრივ ეგუებოდნენ ოპორტუნისტებს, ოპორტუნისტებთან «ერთიანობის შენარჩუნების» გულისთვის, «პარტიაში მშვიდობიანობის» გულისთვის. შედეგად გამოდიოდა ოპორტუნიზმის ბატონობა, ვინაიდან ჯაჭვი ბურჟუაზიის პოლიტიკასა და «ორთოდოქსების» პოლიტიკას შორის შეკრული აღმოჩნდა.

ეს იყო კაპიტალიზმის შედარებით მშვიდობიანი განვითარების პერიოდი, ასე ვთქვათ, ომამდელი პერიოდი, როცა იმპერიალიზმის კატასტროფული წინააღმდეგობები

ჯერ კიდევ არ გამოაშკარავებულიყო სრული სიცხადით, როცა მუშების ეკონომიური გაფიცვები და პროფკავშირები ცოტად თუ ბევრად «ნორმალურად» ვითარდებოდნენ, როცა საარჩევნო ბრძოლა და საპარლამენტო ფრაქციები «თავბრუდამხვევ» წარმატებებს აღწევდნენ, როცა ბრძოლის ლეგალური ფორმები ცამდე აჰყავდათ და ლეგალობით ფიქრობდნენ კაპიტალიზმის «მოკვლას», — ერთი სიტყვით, როცა II ინტერნაციონალის პარტიები სუქდებოდნენ და არც სურდათ სერიოზულად ეფიქრათ რევოლუციაზე, პროლეტარიატის დიქტატურაზე, მასების რევოლუციურ აღზრდაზე.

მთლიანი რევოლუციური თეორიის ნაცვლად — წინააღმდეგობრივი თეორიული დებულებები და თეორიის ნაფლეთები, მასების ცოცხალ რევოლუციურ ბრძოლას მოწყვეტილი და დახავსებულ დოგმებად გადაქცეული. სხვისთვის დასანახად, რა თქმა უნდა, გაიხსენებდნენ ხოლმე მარქსის თეორიას, მაგრამ იმისათვის, რომ გამოეცალათ მისთვის ცოცხალი რევოლუციური შინაარსი.

რევოლუციური პოლიტიკის ნაცვლად — უილაჯო ფილისტერობა და ფრთხილი პოლიტიკანობა, საპარლამენტო დიპლომატია და საპარლამენტო კომბინაციები. სხვისთვის დასანახად, რა თქმა უნდა, გამოჰქონდათ «რევოლუციური» გადაწყვეტილებანი და ლოზუნგები, მაგრამ იმისათვის, რომ მაუდქვეშ ამოედოთ ისინი.

იმის ნაცვლად, რომ საკუთარ შეცდომებზე აღეზარდათ პარტია და შეესწავლებინათ მისთვის სწორი რევოლუციური ტაქტიკა, საგულდაგულოდ უხვევდნენ გვერდს მტკივნეულ საკითხებს, ჩქმალავდნენ და აფუჩეჩებდნენ მათ. სხვისთვის დასანახად, რა თქმა უნდა, მსჯელობდნენ მტკივნეულ საკითხებზედაც, მაგრამ იმისათვის, რომ საქმე რაიმე «მოქნილი» რეზოლუციით დაებოლოებინათ.

აი რანაირი იყო II ინტერნაციონალის ფიზიონომია, მისი მუშაობის მეთოდი, მისი არსენალი.

ამასობაში კი ახლოვდებოდა იმპერიალისტური ომებისა და პროლეტარიატის რევოლუციურ შეტაკებათა ახალი ხანა. ბრძოლის ძველი მეთოდები აშკარად არასაკმარისი და უძლური აღმოჩნდა ყოვლისშემძლე ფინანსური კაპიტალის წინაშე.

აუცილებელი იყო II ინტერნაციონალის მთელი მუშაობის, მისი მუშაობის მთელი მეთოდის გადასინჯვა, ფილისტერობის, გონებრივი სიჩლუნგის, პოლიტიკანობის, რენეგატობის, სოციალ-შოვინიზმის, სოციალ-პაციფიზმის განდევნა. აუცილებელი იყო II ინტერნაციონალის მთელი არსენალის შემოწმება, ყოველივე დაჟანგულისა და დაძველებულის უკუგდება და იარაღის ახალი სახეების გამოჭედვა. ამ წინასწარი მუშაობის გაუწევლად უაზრო იყო კაპიტალიზმის წინააღმდეგ სალაშქროდ წასვლა. უამისოდ პროლეტარიატს იმის საფრთხე მოელოდა, რომ ახალ რევოლუციურ შეტაკებათა წინაშე არასაკმაოდ შეიარაღებული ანდა მთლად უიარაღოც კი წარმდგარიყო.

II ინტერნაციონალის ავგიოსის თავლების გენერალური შემოწმებისა და გენერალური წმენდის ეს საპატიო საქმე წილად ჰხვდა ლენინიზმს.

აი რა პირობებში წარმოიშვა და გამოიჭედა ლენინიზმის მეთოდი.

რაში მდგომარეობს ამ მეთოდის მოთხოვნები?

ჯერ-ერთი, ეს არის II ინტერნაციონალის თეორიულ დოგმათა **შემოწმება** მასების რევოლუციური ბრძოლის ცეცხლში, ცოცხალი პრაქტიკის ცეცხლში, ე. ი. თეორიასა და პრაქტიკას შორის დარღვეული ერთიანობის აღდგენა, მათი ურთიერთდაშორების ლიკვიდაცია, ვინაიდან

მხოლოდ ასე შეიძლება რევოლუციური თეორიით შეიარაღებული ნამდვილი პროლეტარული პარტიის შექმნა.

მეორეც, ეს არის II ინტერნაციონალის პარტიების პოლიტიკის **შემოწმება** არა მათი ლოზუნგებისა და რეზოლუციების მიხედვით (რომელთაც არ დაეჯერება), არამედ მათი საქმის, მათი მოქმედების მიხედვით, ვინაიდან მხოლოდ ასე შეიძლება პროლეტარული მასების ნდობის მოპოვება და დამსახურება.

მესამეც, ეს არის მთელი პარტიული მუშაობის **გარდაქმნა** ახალ რევოლუციურ ყაიდაზე რევოლუციური ბრძოლისათვის მასების აღზრდისა და მომზადების თვალსაზრისით, ვინაიდან **მხოლოდ** ასე შეიძლება მასების მომზადება პროლეტარული რევოლუციისათვის.

მეოთხეც, ეს არის პროლეტარული პარტიების **თვითკრიტიკა**, მათი მომზადება და აღზრდა საკუთარ შეცდომებზე, ვინაიდან მხოლოდ ასე შეიძლება პარტიის ნამდვილი კადრებისა და ნამდვილი ლიდერების აღზრდა.

ასეთია ლენინიზმის მეთოდის საფუძველი და დედაარსი.

როგორ იყო გამოყენებული ეს მეთოდი პრაქტიკაში?

II ინტერნაციონალის ოპორტუნისტებს მოეპოვებათ მთელი რიგი თეორიული დოგმები, რომლებსაც ისინი მუდამ იშველიებენ. განვიხილოთ ზოგი მათგანი.

დოგმა პირველი: პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღების პირობების შესახებ. ოპორტუნისტები ირწმუნებიან, რომ პროლეტარიატს არ შეუძლია აიღოს და არც უნდა აიღოს ძალაუფლება, თუ იგი თვითონ არ შეადგენს უმრავლესობას ქვეყანაში. დამამტკიცებელი საბუთი კი ვერავითარი მოჰყავთ, ვინაიდან ამ უაზრო დებულების გამართლება არ შეიძლება არც თეორიულად, არც პრაქტიკულად. ვთქვათ ასეაო, უპასუხებს ლენინი

II ინტერნაციონალის ვაჟბატონებს. მაგრამ რომ შეიქმნას ისეთი ისტორიული ვითარება (ომი, აგრარული კრიზისი და სხვ.), როდესაც პროლეტარიატს, რომელიც მოსახლეობის უმცირესობას შეადგენს, შესაძლებლობა ეძლევა დარაზმოს თავის გარშემო მშრომელი მასების უდიდესი უმრავლესობა, — რატომ არ უნდა აიღოს მაშინ მან ძალაუფლება? რატომ არ უნდა გამოიყენოს პროლეტარიატმა ხელსაყრელი საერთაშორისო და საშინაო ვითარება იმისათვის, რომ გაარღვიოს კაპიტალის ფრონტი და დააჩქაროს საქმის საერთო დაბოლოება? განა მარქსი ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 50-იან წლებში არ ამბობდა: პროლეტარული რევოლუციის საქმე გერმანიაში შეიძლება «საუცხოოდ» წასულიყო, რომ შესაძლებელი იყოს პროლეტარული რევოლუციისათვის დახმარების აღმოჩენა, ასე ვთქვათ, «გლეხური ომის რაიმე მეორე გამოცემით» [17]? განა ყველასა და თვითეულისათვის ცნობილი არაა, რომ გერმანიაში მაშინ პროლეტარების რიცხვი შედარებით ნაკლები იყო, ვიდრე, მაგალითად, რუსეთში 1917 წელს? განა რუსეთის პროლეტარული რევოლუციის პრაქტიკამ არ დაამტკიცა, რომ II ინტერნაციონალის გმირების მიერ შეყვარებული ეს დოგმა ყოველგვარ სასიცოცხლო მნიშვნელობას მოკლებულია პროლეტარიატისათვის? განა ცხადი არ არის, რომ მასების რევოლუციური ბრძოლის პრაქტიკა ურტყამს და ამსხვრევს ამ დახავსებულ დოგმას?

დოგმა მეორე: პროლეტარიატს არ შეუძლია შეინარჩუნოს ძალაუფლება, თუ მას საკმაო რაოდენობით არა ჰყავს მომზადებული კულტურული და ადმინისტრატორული კადრები, რომელთაც შეეძლებათ მოაგვარონ ქვეყნის მართვა-გამგეობა, — ჯერ საჭიროა ამ კადრების შექმნა კაპიტალიზმის პირობებში, ხოლო შემდეგ ძალაუფლების დაპყრობაო. ვთქვათ ასეაო, უპასუხებს ლენინი. მაგრამ რა-

ტომ არ შეიძლება საქმე ისე შევატრიალოთ, რომ ჯერ ძალაუფლება ავიღოთ, შევქმნათ ხელსაყრელი პირობები პროლეტარიატის განვითარებისათვის, ხოლო შემდეგ — გოლიათური ნაბიჯით გავწიოთ წინ მშრომელი მასების კულტურული დონის ასამაღლებლად, მუშებისაგან ხელმძღვანელთა და ადმინისტრატორთა მრავალრიცხოვანი კადრების შესაქმნელად? განა რუსეთის პრაქტიკამ არ დაამტკიცა, რომ პროლეტარული ძალაუფლების დროს ხელმძღვანელთა კადრები მუშათა წრიდან ასჯერ უფრო სწრაფად და უფრო საფუძვლიანად იზრდებიან, ვიდრე კაპიტალის ბატონობის პირობებში? განა ცხადი არ არის, რომ მასების რევოლუციური ბრძოლის პრაქტიკა დაუნდობლად ამსხვრევს ოპორტუნისტების ამ თეორიულ დოგმასაც?

დოგმა მესამე: საერთო **პოლიტიკური** გაფიცვის მეთოდი მიუღებელია პროლეტარიატისათვის, რადგან ეს მეთოდი თეორიულად უსუსურია (იხ. ენგელსის *კრიტიკა*), პრაქტიკულად სახიფათოა (მას შეუძლია მოშალოს ქვეყნის სამეურნეო ცხოვრების ჩვეულებრივი მიმდინარეობა, შეუძლია დააცარიელოს პროფესიულ კავშირთა სალაროები), მას არ შეუძლია შეცვალოს ბრძოლის საპარლამენტო ფორმები, რომლებიც პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის მთავარ ფორმას წარმოადგენენო. კეთილი, უპასუხებენ ლენინელები. მაგრამ, ჯერ-ერთი, ენგელსი აკრიტიკებდა არა ყოველგვარ საერთო გაფიცვას, არამედ მხოლოდ განსაზღვრული სახის საერთო გაფიცვას, ანარქისტების საყოველთაო **ეკონომიურ** გაფიცვას[18], რომელსაც აყენებდნენ ანარქისტები პროლეტარიატის პოლიტიკური ბრძოლის **ნაცვლად**, — რა შუაშია აქ საერთო **პოლიტიკური** გაფიცვის მეთოდი? მეორეც, ვინ და სად დაამტკიცა, რომ ბრძოლის საპარლამენტო ფორმა პროლეტა-

რიატის ბრძოლის მთავარი ფორმაა? განა რევოლუციური მოძრაობის ისტორია არ გვიჩვენებს, რომ საპარლამენტო ბრძოლა არის მხოლოდ სკოლა და დამხმარე საშუალება პროლეტარიატის პარლამენტგარეშე ბრძოლის ორგანიზაციისათვის, რომ კაპიტალიზმის დროს მუშათა მოძრაობის ძირითად საკითხებს წყვეტს ძალა, პროლეტარული მასების უშუალო ბრძოლა, მათი საერთო გაფიცვა, მათი აჯანყება? მესამეც, საიდან გაჩნდა საკითხი საპარლამენტო ბრძოლის შეცვლისა საერთო პოლიტიკური გაფიცვის მეთოდით? სად და როდის სცადეს საერთო-პოლიტიკური გაფიცვის მომხრეებმა ბრძოლის საპარლამენტო ფორმების შეცვლა პარლამენტგარეშე ბრძოლის ფორმებით? მეოთხეც, განა რუსეთის რევოლუციამ არ ცხადყო, რომ საერთო **პოლიტიკური** გაფიცვა წარმოადგენს პროლეტარული რევოლუციის უდიდეს სკოლას და კაპიტალიზმის ციხე-სიმაგრეებზე იერიშის მიტანის წინადღით პროლეტარიატის უფართოესი მასების მობილიზაციისა და დარაზმვის უბადლო საშუალებას, — მაშ რა შუაშია აქ ფილისტერული გოდება სამეურნეო ცხოვრების ჩვეულებრივი მიმდინარეობის მოშლისა და პროფესიულ კავშირთა სალაროების შესახებ? განა ცხადი არ არის, რომ რევოლუციური ბრძოლის პრაქტიკა ამსხვრევს ოპორტუნისტების ამ დოგმასაც?

და სხვ. და ა. შ.

აი რატომ ამბობდა ლენინი, რომ «რევოლუციური თეორია არ არის დოგმა», რომ იგი «საბოლოოდ ყალიბდება მხოლოდ ნამდვილად მასობრივი და ნამდვილად რევოლუციური მოძრაობის პრაქტიკასთან მჭიდრო კავშირში» («საყმაწვილო სენი» [19]), ვინაიდან თეორია პრაქტიკას უნდა ემსახურებოდეს, ვინაიდან «თეორიამ პასუხი უნდა გასცეს პრაქტიკის მიერ წამოყენებულ საკითხებს» («ხალხის

მეგობრები» [20]), ვინაიდან თეორია უნდა შემოწმდეს პრაქტიკის მონაცემებით.

რაც შეეხება II ინტერნაციონალის პარტიების პოლიტიკურ ლოზუნგებს და პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს, ამ მხრივ საკმაოა გავიხსენოთ ისტორია ლოზუნგისა «ომი ომს», რათა გასაგები გახდეს მთელი სიყალბე და მთელი სიდამპლე ამ პარტიების პოლიტიკური პრაქტიკისა, რომელნიც თავიანთ ანტირევოლუციურ საქმეს მაღალფარდოვანი რევოლუციური ლოზუნგებით და რეზოლუციებით ფარავენ. ყველას ახსოვს II ინტერნაციონალის საზეიმო დემონსტრაცია ბაზელის კონგრესზე [21] მუქარით იმპერიალისტების მიმართ; ემუქრებოდნენ მათ აჯანყების ყველა საშინელებით, თუ იმპერიალისტები გაბედავდნენ ომის დაწყებას, და აყენებდნენ მრისხანე ლოზუნგს: «ომი ომს». მაგრამ ვის არ ახსოვს, რომ რამდენიმე ხნის შემდეგ, როცა ომი ის-იყო უნდა დაწყებულიყო, ბაზელის რეზოლუცია მაუდქვეშ ამოსდეს, ხოლო მუშებს მისცეს ახალი ლოზუნგი — ეჟლიტნათ ერთმანეთი კაპიტალისტური სამშობლოს სადიდებლად? განა ცხადი არ არის, რომ გროშადაც არ ღირს რევოლუციური ლოზუნგები და რეზოლუციები, თუ ისინი განმტკიცებული არ არიან საქმით? საკმარისია მხოლოდ შევადაროთ იმპერიალისტური ომის სამოქალაქო ომად გადაქცევის ლენინური პოლიტიკა II ინტერნაციონალის გამცემლურ პოლიტიკას ომის დროს, რომ გასაგები გახდეს ოპორტუნიზმის პოლიტიკანების მთელი გათახსირება და ლენინიზმის მეთოდის მთელი სიდიადე.

არ შემიძლია არ მოვიყვანო აქ ერთი ადგილი ლენინის წიგნიდან «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», სადაც იგი სასტიკად ამათრახებს II ინტერნაციონალის ლიდერის კ. კაუცკის ოპორტუნისტულ ცდას — იმსჯელოს პარტიებზე არა მათი საქმეების მიხედვით, არა-

მედ მათი ქაღალდის ლოზუნგებისა და დოკუმენტების მიხედვით:

«კაუცკი ატარებს ტიპიურ მეშჩანურ, ფილისტერულ პოლიტიკას, როცა ფიქრობს... თითქოს **ლოზუნგის წამოყენება** საქმეს ცვლიდეს. ბურჟუაზიული დემოკრატიის მთელი ისტორია ამხილებს ამ ილუზიას: ხალხის მოსატყუებლად ბურჟუაზიული დემოკრატები მუდამ აყენებდნენ და მუდამ აყენებენ ყოველგვარ «ლოზუნგებს». საქმე ისაა, რომ **შევამოწმოთ** მათი გულწრფელობა, სიტყვებს დავუპირისპიროთ **საქმეები**, არ დავკმაყოფილდეთ იდეალისტური ან შარლატანური **ფრაზით**, არამედ ჩავწვდეთ **კლასობრივ რეალობას»** (იხ. ტ. XXIII, გვ. 377).

აღარაფერს ვამბობ II ინტერნაციონალის პარტიების შიშზე თვითკრიტიკის წინაშე, მათს მანერაზე — დაფარონ თავიანთი შეცდომები, მიჩქმალონ მტკივნეული საკითხები, დამალონ თავიანთი დეფექტები კეთილდღეობის ყალბი პარადით, რომელიც აჩლუნგებს ცოცხალ აზრს და აფერხებს პარტიის რევოლუციურ აღზრდას საკუთარ შეცდომებზე, — მანერაზე, რომელიც სასაცილოდ აიგდო ლენინმა და სამარცხვინო ბოძზე გააკრა. აი რას წერდა ლენინი პროლეტარული პარტიების თვითკრიტიკის შესახებ თავის ბროშურაში «საყმაწვილო სენი»:

«პოლიტიკური პარტიის დამოკიდებულება თავისი შეცდომებისადმი **ერთ**-ერთი უმნიშვნელოვანესი და უაღრესად უტყუარი კრიტერიუმია იმისა, თუ რამდენად სერიოზული არის პარტია, რამდენად **საქმით** ასრულებს ის თავის მოვალეობას საკუთარი **კლასისა** და მშრომელი **მასების** წინაშე. შეცდომის გულახდილად აღიარება, მისი მიზეზების გამორკვევა, მისი წარმომშობი ვითარების ანალიზი, შეცდომის გამოსწორების საშუალებათა გულდასმით განხილვა — აი ეს არის სერიოზული პარტიის ნიშანი, აი ეს არის მის მიერ თავის მოვალეობათა შესრულება, აი ეს არის აღზრდა და სწავლება **კლასისა** და შემდეგ **მასისაც**» (იხ. ტ. XXV, გვ. 200).

ზოგი ლაპარაკობს, რომ საკუთარი შეცდომების გამოაშკარავება და თვითკრიტიკა სახიფათოა პარტიისათვის,

რადგან შესაძლოა მოპირდაპირემ ეს გამოიყენოს პროლეტარიატის პარტიის წინააღმდეგ. ლენინს ასეთი მოსაზრება არასერიოზულ და სრულიად უმართებულო მოსაზრებად მიაჩნდა. აი რას ამბობდა იგი თავის ბროშურაში «ნაბიჯი წინ» ჯერ კიდევ 1904 წელს, როცა ჩვენი პარტია ჯერ კიდევ სუსტი და მცირემნიშვნელოვანი იყო:

«ისინი (ე. ი. მარქსისტების მოწინააღმდეგენი. ი. სტ.) ბოროტად ხარობენ და იმანჭებიან, როცა ჩვენს დავას ხედავენ; ისინი, რა თქმა უნდა, თავიანთი მიზნებისათვის შეეცდებიან ამოგლიჯონ ცალკე ადგილები ჩემი ბროშურიდან, რომელიც ჩვენი პარტიის ნაკლოვანებებსა და დეფექტებს შეეხება. რუსი სოციალ-დემოკრატები უკვე საკმაოდ გამობრძმედილი არიან ბრძოლებში, რომ ასეთმა ჩქმეტამ არ შეაშფოთოს ისინი და, წინააღმდეგ ამისა, განაგრძონ თავიანთი მუშაობა თვითკრიტიკისა და იმ საკუთარი მინუსების დაუნდობელი გამოაშკარავების ხაზით, რომლებიც უეჭველად და აუცილებლად დაძლეული იქნება მუშათა მოძრაობის ზრდით» (იხ. ტ. VI, გვ. 161).

ასეთია, საერთოდ, ლენინიზმის მეთოდის დამახასიათებელი ნიშნები.

ის, რაც მოცემულია ლენინის მეთოდში, ძირითადად უკვე იყო მარქსის მოძღვრებაში, რომელიც, მარქსის სიტყვებით რომ ვთქვათ, «თავისი არსით კრიტიკული და რევოლუციურია»[22]. ლენინის მეთოდი თავიდან ბოლომდე გამსჭვალულია სწორედ ამ კრიტიკული და რევოლუციური სულით. მაგრამ სწორი არ იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ლენინის მეთოდი უბრალო აღდგენა იყოს იმისა, რაც მარქსმა მოგვცა. ნამდვილად ლენინის მეთოდი წარმოადგენს მარქსის კრიტიკული და რევოლუციური მეთოდის, მისი მატერიალისტური დიალექტიკის არა მარტო აღდგენას, არამედ აგრეთვე მის კონკრეტიზაციას და შემდგომ განვითარებას.

III

თეორია

ამ თემიდან მე ვიღებ სამ საკითხს:

ა) თეორიის მნიშვნელობის შესახებ პროლეტარული მოძრაობისათვის,

ბ) სტიქიურობის «თეორიის» კრიტიკის შესახებ,

გ) პროლეტარული რევოლუციის თეორიის შესახებ.

1) **თეორიის მნიშვნელობის შესახებ.** ზოგი ფიქრობს, რომ ლენინიზმი არის პრაქტიკის პრიმატი თეორიის წინაშე იმ აზრით, რომ მასში მთავარია მარქსისტულ დებულებათა საქმედ ქცევა, ამ დებულებათა «შესრულება», ხოლო რაც შეეხება თეორიას, ლენინიზმი ამ მხრივ, თითქოს, საკმაოდ უდარდელი იყოს. ცნობილია, რომ პლეხანოვს არა ერთხელ უოხუნჯნია ლენინის «უდარდელობაზე» თეორიის და განსაკუთრებით ფილოსოფიის დარგში. ცნობილია აგრეთვე, რომ ბევრი თანამედროვე პრაქტიკოსი-ლენინელი მაინცდამაინც დიდად არ სწყალობს თეორიას, განსაკუთრებით იმ უამრავი პრაქტიკული მუშაობის გამო, რაც მათ მდგომარეობამ დააკისრა. მე უნდა განვაცხადო, რომ ეს უცნაურზე უცნაური შეხედულება ლენინზე და ლენინიზმზე სრულიად უმართებულოა და ოდნავადაც არ შეეფერება სინამდვილეს, რომ პრაქტიკოსების მისწრაფება — თავიდან მოიშორონ თეორია, ეწინააღმდეგება ლენინიზმის მთელ სულს და დიდ საფრთხეს უქადის საქმეს.

თეორია არის ყველა ქვეყნის მუშათა მოძრაობის გამოცდილება, აღებული მისი ზოგადი სახით. რა თქმა უნდა, თეორია უსაგნო ხდება, თუ ის არ უკავშირდება რევოლუციურ პრაქტიკას, სწორედ ისევე, როგორც პრაქტიკაც ბრმა ხდება, თუ იგი არ იშუქებს გზას რევოლუციური თეორიით. მაგრამ თეორია შეიძლება გადაიქცეს მუშათა

მოძრაობის უდიდეს ძალად, თუ იგი ყალიბდება რევოლუციურ პრაქტიკასთან განუყრელ კავშირში, ვინაიდან თეორიას, და მხოლოდ თეორიას, შეუძლია მისცეს მოძრაობას რწმენა, ორიენტირების ძალა და გარემო მოვლენათა შინაგანი კავშირის გაგება, ვინაიდან თეორიას, და მხოლოდ თეორიას, შეუძლია დაეხმაროს პრაქტიკას გაიგოს არა მარტო ის, თუ როგორ და საით მიემართებიან კლასები აწმყოში, არამედ ისიც, თუ როგორ და საით უნდა გაემართონ ისინი უახლოეს მომავალში. სწორედ ლენინი, და არა სხვა ვინმე, ამბობდა და მრავალჯერ იმეორებდა ცნობილ დებულებას იმის შესახებ, რომ:

«რევოლუციური თეორიის გარეშე შეუძლებელია რევოლუციური მოძრაობაც» * (იხ. ტ. IV, გვ. 380).

ლენინს უფრო ესმოდა, ვიდრე სხვა ვინმეს, თეორიის დიდი მნიშვნელობა, განსაკუთრებით ისეთი პარტიისათვის, როგორიც არის ჩვენი პარტია, საერთაშორისო პროლეტარიატის მოწინავე მებრძოლის იმ როლის გამო, რომელიც მას წილად ხვდა, და საშინაო და საერთაშორისო ვითარების იმ სირთულის გამო, რომლითაც ის გარემოცულია. ლენინი ჯერ კიდევ 1902 წელს ითვალისწინებდა ჩვენი პარტიის ამ განსაკუთრებულ როლს და საჭიროდ ცნობდა უკვე მაშინ მოეგონებინა, რომ:

«მოწინავე მებრძოლის როლის შესრულება შეუძლია მხოლოდ ისეთ პარტიას, რომელიც მოწინავე თეორიით ხელმძღვანელობს» (იხ. ტ. IV, გვ. 380).

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ახლა, როდესაც ლენინის წინასწარმეტყველება ჩვენი პარტიის როლის შესახებ უკვე განხორციელდა, ლენინის ეს დებულება განსაკუთრებულ ძალას და განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

შესაძლოა, იმ მაღალი მნიშვნელობის ყველაზე უფრო მკაფიო გამოხატულებად, რომელსაც ლენინი თეორიას აკუთვნებდა, უნდა ჩაგვეთვალა ის ფაქტი, რომ სწორედ ლენინმა, და არა სხვა ვინმემ, მოჰკიდა ხელი უაღრესად სერიოზული ამოცანის შესრულებას — მეცნიერების მიერ ენგელსის დროიდან ლენინამდე მოპოვებულ უმნიშვნელოვანეს მიღწევათა განზოგადებას მატერიალისტურ ფილოსოფიაში და მარქსისტთა შორის არსებულ ანტიმატერიალისტურ მიმდინარეობათა ყოველმხრივ კრიტიკას. ენგელსი ამბობდა: «მატერიალიზმს ყოველი ახალი დიდი აღმოჩენის შემდეგ ახალი სახის მიღება უხდება» [23]. ცნობილია, რომ ეს ამოცანა თავისი დროისათვის შეასრულა არა სხვა ვინმემ, არამედ ლენინმა თავის შესანიშნავ წიგნში «მატერიალიზმი და ემპირიოკრიტიციზმი» [24]. ცნობილია, რომ პლეხანოვმა, რომელსაც უყვარდა ოხუნჯობა ლენინის «უდარდელობაზე» ფილოსოფიის დარგში, ვერც კი გაბედა სერიოზულად შესდგომოდა აღნიშნული ამოცანის შესრულებას.

2) **სტიქიურობის «თეორიის» კრიტიკა, ანუ მოძრაობაში ავანგარდის როლის შესახებ.** სტიქიურობის «თეორია» არის ოპორტუნიზმის თეორია, მუშათა მოძრაობის სტიქიურობის წინაშე ქედის მოხრის თეორია, მუშათა კლასის ავანგარდის, მუშათა კლასის პარტიის ხელმძღვანელი როლის ფაქტიური უარყოფის თეორია.

სტიქიურობის წინაშე ქედის მოხრის თეორია გადაჭრით ეწინააღმდეგება მუშათა მოძრაობის რევოლუციურ ხასიათს, ის წინააღმდეგია იმისა, რომ მოძრაობა წარიმართოს კაპიტალიზმის საფუძვლების წინააღმდეგ ბრძოლის ხაზით, — იგი იმის მომხრეა, რომ მოძრაობა მიიმართებოდეს მხოლოდ და მხოლოდ «შესრულების მხრივ შესაძლებელ», კაპიტალიზმისათვის «მისაღებ» მოთხოვნათა ხაზით,

იგი მთლიანად მხარს უჭერს «უმცირესი წინააღმდეგობის ხაზს». სტიქიურობის თეორია ტრედ-უნიონიზმის იდეოლოგიაა.

სტიქიურობის წინაშე ქედის მოხრის თეორია გადაჭრით ეწინააღმდეგება იმას, რომ სტიქიურ მოძრაობას მიეცეს შეგნებული, გეგმაშეზომილი ხასიათი, ის წინააღმდეგია იმისა, რომ პარტია წინ მიუძღოდეს მუშათა კლასს, რომ პარტიამ მასები აამაღლოს შეგნებულობის დონემდე, რომ პარტია მიუძღოდეს მოძრაობას, — იგი იმის მომხრეა, რომ მოძრაობის შეგნებული ელემენტები ხელს არ უშლიდნენ მოძრაობას წავიდეს თავისი გზით, ის იმის მომხრეა, რომ პარტია მხოლოდ ყურს მიაპყრობდეს სტიქიურ მოძრაობას და კუდში მისჩანჩალებდეს მას. სტიქიურობის თეორია არის მოძრაობაში შეგნებული ელემენტის როლის შემცირების თეორია, «მაჩანჩალობის» იდეოლოგია, ყოველგვარი ოპორტუნიზმის ლოგიკური საფუძველი.

პრაქტიკულად ეს თეორია, რომელიც ჯერ კიდევ რუსეთის პირველ რევოლუციამდე გამოვიდა სცენაზე, იწვევდა იმას, რომ მისი მიმდევრები, ეგრეთწოდებული «ეკონომისტები», უარყოფდნენ დამოუკიდებელი მუშათა პარტიის აუცილებლობას რუსეთში, ილაშქრებდნენ მუშათა კლასის რევოლუციური ბრძოლის წინააღმდეგ, რომელიც მიმართული იყო ცარიზმის დამხობისაკენ, ქადაგებდნენ ტრედ-უნიონისტულ პოლიტიკას მოძრაობაში და საერთოდ მუშათა მოძრაობას ლიბერალური ბურჟუაზიის ჰეგემონიას უმორჩილებდნენ.

ძველი «ისკრის» ბრძოლამ და «მაჩანჩალობის» თეორიის ბრწყინვალე კრიტიკამ ლენინის ბროშურაში «რა ვაკეთოთ?» არა მარტო დაამსხვრია ეგრეთწოდებული «ეკონომიზმი», არამედ შექმნა აგრეთვე რუსეთის მუშათა კლა-

სის ნამდვილად რევოლუციური მოძრაობის თეორიული საფუძვლები.

ამ ბრძოლის გარეშე ფიქრიც კი არ შეიძლებოდა დაშოუკიდებელი მუშათა პარტიის შექმნაზე რუსეთში და მის ხელმძღვანელ როლზე რევოლუციაში.

მაგრამ სტიქიურობის წინაშე ქედის მოხრის თეორია მარტო რუსული მოვლენა როდია. ეს თეორია ძალიან ფართოდ არის გავრცელებული, მართალია, რამდენადმე სხვა ფორმით, II ინტერნაციონალის უკლებლივ ყველა პარტიაში. მე მხედველობაში მაქვს II ინტერნაციონალის ლიდერების მიერ წარყვნილი ეგრეთწოდებული «საწარმოო ძალების» თეორია, რომელიც ყველაფერს ამართლებს და ყველას ერთმანეთთან არიგებს, რომელიც აღნიშნავს ფაქტებს და მხოლოდ მას შემდეგ ახსნის ამ ფაქტებს, როცა ისინი ყველასათვის მოსაბეზრებელი ხდებიან, და, აღნიშნავს რა ფაქტებს, ამით მშვიდდება. მარქსი ამბობდა, რომ მატერიალისტური თეორია ვერ დაკმაყოფილდება სამყაროს ახსნით, რომ, გარდა ამისა, მან უნდა შეცვალოს იგიო [25]. მაგრამ კაუცკის და კომპანიას ეს არ ანაღვლებს, ისინი ამჯობინებენ არ გასცილდნენ მარქსის ფორმულის პირველ ნაწილს.

აი ამ «თეორიის» გამოყენების მრავალი მაგალითიდან ერთ-ერთი მაგალითი. ამბობენ, რომ II ინტერნაციონალის პარტიები იმპერიალისტურ ომამდე იმუქრებოდნენ «ომით ომის წინააღმდეგ», თუ იმპერიალისტები ომს დაიწყებდნენ. ამბობენ, რომ უშუალოდ ომის წინ ამ პარტიებმა მაუდქვეშ ამოსდეს ლოზუნგი: «ომი ომს» და ცხოვრებაში გაატარეს საწინააღმდეგო ლოზუნგი: «ომი იმპერიალისტური სამშობლოსათვის». ამბობენ, რომ ლოზუნგების ამ შეცვლას შედეგად მოჰყვა მილიონობით მუშების მსხვერპლი. მაგრამ შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ აქ ვინმეა

დამნაშავე, რომ ვინმემ უღალატა მუშათა კლასს, გასცა იგი. არაფერი ამის მსგავსი! ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც უნდა მომხდარიყო. ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ ინტერნაციონალი, თურმე, არის «ინსტრუმენტი მშვიდობიანობისა» და არა ომისა. მეორეც, იმიტომ, რომ «საწარმოო ძალთა» იმ «დონეზე», რომელიც მაშინ არსებობდა, სხვა რაიმეს გაკეთება არ შეიძლებოდა. «დამნაშავეა» «საწარმოო ძალები». ამას «ჩვენ» ზუსტად გვიხსნის ბატონ კაუცკის «საწარმოო ძალების თეორია». ხოლო ვისაც არა სწამს ეს «თეორია», ის მარქსისტი არ არის. პარტიების როლი? მათი მნიშვნელობა მოძრაობაში? მაგრამ რას გახდება პარტია ისეთ გადამწყვეტ ფაქტორთან, როგორიც არის «საწარმოო ძალების დონე»?..

შეიძლებოდა მოგვეყვანა მარქსიზმის ფალსიფიკაციის ასეთი მაგალითების მთელი გროვა.

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ეს გაყალბებული «მარქსიზმი», რომელიც მოწოდებულია დაფაროს ოპორტუნიზმის სიშიშვლე, მხოლოდ სახეცვლილებაა, ევროპულ ყაიდაზე, «მაჩანჩალობის» სწორედ იმ თეორიისა, რომელსაც ჯერ კიდევ რუსეთის პირველ რევოლუციამდე ებრძოდა ლენინი.

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ამ თეორიული ფალსიფიკაციის გაცამტვერება წარმოადგენს დასავლეთში ნამდვილი რევოლუციური პარტიების შექმნის წინასწარ პირობას.

3) **პროლეტარული რევოლუციის თეორია.** პროლეტარული რევოლუციის ლენინური თეორია სამი ძირითადი დებულებიდან გამოდის.

დებულება პირველი. ფინანსური კაპიტალის ბატონობა კაპიტალიზმის მოწინავე ქვეყნებში; ფასიანი ქაღალდების ემისია, როგორც ფინანსური კაპიტალის უმნიშვნელოვანე-

სი ოპერაცია; კაპიტალის გატანა ნედლეულის წყაროებთან, როგორც იმპერიალიზმის ერთ-ერთი საფუძველი; ფინანსური ოლიგარქიის ყოვლისშემძლეობა, როგორც ფინანსური კაპიტალის ბატონობის შედეგი, — ყოველივე ეს ააშკარავებს მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ტლანქ პარაზიტულ ხასიათს, ასჯერ უფრო საგრძნობელს ხდის ჩაგვრას კაპიტალისტური ტრესტებისა და სინდიკატების მხრით, აძლიერებს მუშათა კლასის აღშფოთებას კაპიტალიზმის საფუძვლების წინააღმდეგ და მიჰყავს მასები პროლეტარულ რევოლუციასთან, როგორც ერთადერთ ხსნასთან (იხ. **ლენინის** «იმპერიალიზმი» [26]).

აქედან — პირველი დასკვნა: რევოლუციური კრიზისის გამწვავება კაპიტალისტური ქვეყნების შიგნით, აფეთქების ელემენტების ზრდა საშინაო, პროლეტარულ ფრონტზე «მეტროპოლიებში».

დებულება მეორე. კაპიტალის გაძლიერებული გატანა კოლონიურ და დამოკიდებულ ქვეყნებში; «გავლენის სფეროებისა» და კოლონიური სამფლობელოების გაფართოება, თვით მთელი დედამიწის გარემოცვამდე; კაპიტალიზმის გადაქცევა ერთი მუჭა «მოწინავე» ქვეყნების მიერ დედამიწის მოსახლეობის უდიდესი უმრავლესობის ფინანსური დამონებისა და კოლონიური ჩაგვრის **მსოფლიო სისტემად**, — ყოველივე ამან, ერთი მხრივ, ცალკე ნაციონალური მეურნეობები და ნაციონალური ტერიტორიები გადააქცია იმ მთლიანი ჯაჭვის რგოლებად, რომელსაც მსოფლიო მეურნეობა ეწოდება, მეორე მხრით — დედამიწის მოსახლეობა გათიშა ორ ბანაკად: ერთ მუჭა «მოწინავე» კაპიტალისტურ ქვეყნებად, რომელნიც უზარმაზარი კოლონიური და დამოკიდებული ქვეყნების ექსპლოატაციასა და ჩაგვრას ეწევიან, და კოლონიური და დამოკიდებული ქვეყნების უდიდეს უმრავლესობად, რომელნიც იძულებუ-

ლი არიან იბრძოლონ იმპერიალისტური ჩაგვრისაგან განთავისუფლებისათვის (იხ. «იმპერიალიზმი»).

აქედან — მეორე დასკვნა: რევოლუციური კრიზისის გამწვავება კოლონიურ ქვეყნებში, აღშფოთების ელემენტების ზრდა იმპერიალიზმის წინააღმდეგ საგარეო, კოლონიურ ფრონტზე.

დებულება მესამე. «გავლენის სფეროებისა» და კოლონიების მონოპოლიური მფლობელობა; კაპიტალისტური ქვეყნების არათანაბარი განვითარება, რაც იწვევს გააფთრებულ ბრძოლას დედამიწის ხელახალი განაწილებისათვის იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც უკვე დაიპყრეს ტერიტორიები, და იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც სურთ მიიღონ თავიანთი «წილი»; იმპერიალისტური ომები, როგორც დარღვეული «წონასწორობის» აღდგენის ერთადერთი საშუალება, — ყოველივე ეს იწვევს მესამე ფრონტის, შიდაკაპიტალისტური ფრონტის გაძლიერებას, რომელიც ასუსტებს იმპერიალიზმს და აადვილებს პირველი ორი ფრონტის — რევოლუციურ-პროლეტარული და კოლონიურ-განმათავისუფლებელი ფრონტების გაერთიანებას იმპერიალიზმის წინააღმდეგ (იხ. «იმპერიალიზმი»).

აქედან — მესამე დასკვნა: ომების გარდუვალობა იმპერიალიზმის დროს და აუცილებლობა ევროპის პროლეტარული რევოლუციის კოალიციისა აღმოსავლეთის კოლონიურ რევოლუციასთან რევოლუციის ერთიანი მსოფლიო ფრონტის სახით იმპერიალიზმის მსოფლიო ფრონტის წინააღმდეგ.

ყველა ამ დასკვნას ლენინი აერთიანებს ერთ საერთო დასკვნაში, რომ **«იმპერიალიზმი სოციალისტური რევოლუციის წინადღეა»** * (იხ. ტ. XIX, გვ. 71).

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ამის შესაბამისად იცვლება თვით მიდგომა პროლეტარული რევოლუციის, რევოლუციის ხასიათის, მისი მოცულობის, მისი სიღრმის საკითხისადმი, იცვლება საერთოდ რევოლუციის სქემა.

წინათ პროლეტარული რევოლუციის წანამძღვრების ანალიზს ჩვეულებრივ უდგებოდნენ ამა თუ იმ ცალკეული ქვეყნის ეკონომიური მდგომარეობის თვალსაზრისით. ახლა ეს მიდგომა უკვე საკმარისი არ არის. ახლა საქმეს უნდა მივუდგეთ ყველა ქვეყნის ან მათი უმრავლესობის ეკონომიური მდგომარეობის თვალსაზრისით, მსოფლიო მეურნეობის მდგომარეობის თვალსაზრისით, ვინაიდან ცალკეული ქვეყნები და ცალკეული ნაციონალური მეურნეობანი უკვე აღარ წარმოადგენენ თვითკმარ ერთეულებს, ისინი მსოფლიო მეურნეობად წოდებული ერთიანი ჯაჭვის რგოლებად გადაიქცნენ, ვინაიდან ძველი «კულტურული» კაპიტალიზმი გადაიზარდა იმპერიალიზმად, ხოლო იმპერიალიზმი არის ერთი მუჭა «მოწინავე» ქვეყნების მიერ დედამიწის მოსახლეობის გიგანტური უმრავლესობის ფინანსური დამონებისა და კოლონიური ჩაგვრის მსოფლიო სისტემა.

წინათ მიღებული იყო ლაპარაკი იმაზე, არსებობს თუ არ არსებობს პროლეტარული რევოლუციის ობიექტური პირობები ცალკეულ ქვეყნებში, ან, უფრო ზუსტად, — ამა თუ იმ განვითარებულ ქვეყანაში. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე საკმარისი არ არის. ახლა უნდა ვილაპარაკოთ რევოლუციის ობიექტური პირობების არსებობაზე მსოფლიო იმპერიალისტური მეურნეობის, როგორც მთლიანი ერთეულის, მთელ სისტემაში, ამასთან ამ სისტემაში ზოგიერთი ისეთი ქვეყნის არსებობა, რომელიც მრეწველობის მხრივ საკმაოდ არ არის განვითარებული, არ შეიძლება წარმოადგენდეს დაუძლეველ დაბრკოლებას რევოლუციი-

სათვის, **თუ** სისტემა მთლიანად ან, უკეთ, — **რადგან** სისტემა მთლიანად უკვე მომწიფდა რევოლუციისათვის.

წინათ მიღებული იყო ლაპარაკი პროლეტარულ რევოლუციაზე ამა თუ იმ განვითარებულ ქვეყანაში, როგორც ცალკეულ თვითკმარ სიდიდეზე, რომელიც უპირისპირდება კაპიტალის ცალკეულ, ნაციონალურ ფრონტს, როგორც თავის ანტიპოდს. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე საკმარისი არ არის. ახლა უნდა ვილაპარაკოთ მსოფლიო პროლეტარულ რევოლუციაზე, ვინაიდან კაპიტალის ცალკეული ნაციონალური ფრონტები გადაიქცნენ იმპერიალიზმის მსოფლიო ფრონტად წოდებული ერთიანი ჯაჭვის რგოლებად, რასაც უნდა დაუპირისპირდეს ყველა ქვეყნის რევოლუციური მოძრაობის საერთო ფრონტი.

წინათ პროლეტარულ რევოლუციას იხილავდნენ როგორც განსაზღვრული ქვეყნის მხოლოდ და მხოლოდ შინაგანი განვითარების შედეგს. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე საკმარისი არ არის. ახლა პროლეტარული რევოლუცია, უწინარეს ყოვლისა, უნდა განვიხილოთ როგორც იმპერიალიზმის მსოფლიო სისტემაში წინააღმდეგობათა განვითარების შედეგი, როგორც ამა თუ იმ ქვეყანაში მსოფლიო იმპერიალისტური ფრონტის ჯაჭვის გაწყვეტის შედეგი.

სად დაიწყება რევოლუცია, სად შეიძლება ყველაზე ადრე გაირღვეს კაპიტალის ფრონტი, რომელ ქვეყანაში?

იქ, სადაც უფრო განვითარებულია მრეწველობა, სადაც პროლეტარიატი უმრავლესობას შეადგენს, სადაც მეტი კულტურულობაა, სადაც მეტი დემოკრატიაა, — უპასუხებდნენ ჩვეულებრივ წინათ.

არა, — შენიშნავს რევოლუციის ლენინური თეორია, — **არა აუცილებლად იქ, სადაც მრეწველობა უფრო განვითარებულია,** და სხვ. კაპიტალის ფრონტი გაირღვევა იქ, სადაც იმპერიალიზმის ჯაჭვი უფრო სუსტია, რადგან

პროლეტარული რევოლუცია შედეგია მსოფლიო იმპერიალისტური ფრონტის ჯაჭვის გაწყვეტისა ყველაზე უფრო სუსტ ადგილას; ამასთან შესაძლოა მოხდეს, რომ ქვეყანა, რომელმაც დაიწყო რევოლუცია, ქვეყანა, რომელმაც გაარღვია კაპიტალის ფრონტი, ნაკლებ განვითარებული იყოს კაპიტალისტურად, ვიდრე სხვა, უფრო განვითარებული, ქვეყნები, რომლებიც, მიუხედავად ამისა, მაინც კაპიტალიზმის ჩარჩოებში დარჩნენ.

1917 წელს მსოფლიო იმპერიალისტური ფრონტის ჯაჭვი უფრო სუსტი აღმოჩნდა რუსეთში, ვიდრე სხვა ქვეყნებში. სწორედ აქ გაწყდა ეს ჯაჭვი, რითაც გზა მიეცა პროლეტარულ რევოლუციას. რატომ? იმიტომ, რომ რუსეთში ვითარდებოდა უდიდესი სახალხო რევოლუცია, და მას წინ მიუძღოდა რევოლუციური პროლეტარიატი, რომელსაც ისეთი სერიოზული მოკავშირე ჰყავდა, როგორიც იყო მემამულის მიერ ჩაგრული და ექსპლოატირებული მრავალმილიონიანი გლეხობა. იმიტომ, რომ რევოლუციის წინააღმდეგ აქ იდგა იმპერიალიზმის ისეთი საზიზღარი წარმომადგენელი, როგორიც იყო ცარიზმი, რომელიც მოკლებული იყო ყოველგვარ მორალურ წონას და რომელმაც დაიმსახურა მოსახლეობის საერთო სიძულვილი. რუსეთში ჯაჭვი უფრო სუსტი აღმოჩნდა, თუმცა რუსეთი კაპიტალისტურად უფრო ნაკლებ იყო განვითარებული, ვიდრე, ვთქვათ, საფრანგეთი ან გერმანია, ინგლისი ან ამერიკა.

სად გაწყდება ჯაჭვი უახლოეს მომავალში? ისევ იქ, სადაც იგი უფრო სუსტია. არ არის გამორიცხული შესაძლებლობა, რომ ჯაჭვი გაწყდეს, ვთქვათ, ინდოეთში. რატომ? იმიტომ, რომ იქ არსებობს ახალგაზრდა მებრძოლი რევოლუციური პროლეტარიატი, რომელსაც ისეთი მოკავშირე ჰყავს, როგორიც არის განმათავისუფლებელი ნა-

ციონალური მოძრაობა — უეჭველად დიდი და უეჭველად სერიოზული მოკავშირე. იმიტომ, რომ იქ რევოლუციის წინაშე დგას ისეთი, ყველასათვის ცნობილი, მოწინააღმდეგე, როგორიც არის უცხოეთის იმპერიალიზმი, რომელიც მოკლებულია მორალურ კრედიტს და რომელმაც დაიმსახურა ინდოეთის ჩაგრული და ექსპლოატირებული მასების საერთო სიძულვილი.

სავსებით შესაძლებელია აგრეთვე, რომ ჯაჭვი გაწყდეს გერმანიაში. რატომ? იმიტომ, რომ ის ფაქტორები, რომელნიც, ვთქვათ, ინდოეთში მოქმედებენ, გერმანიაშიც იწყებენ მოქმედებას; ამასთან გასაგებია, რომ განვითარების დონის მხრივ ინდოეთსა და გერმანიას შორის არსებულმა უდიდესმა განსხვავებამ არ შეიძლება თავისი დალი არ დაასვას რევოლუციის მიმდინარეობასა და შედეგს გერმანიაში.

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ:

«დასავლეთ ევროპის კაპიტალისტური ქვეყნები დაამთავრებენ თავის განვითარებას სოციალიზმისაკენ... არა სოციალიზმის თანაბარი «ძომწიფებით» მათში, არამედ ერთი სახელმწიფოების მიერ მეორეთა ექსპლოატაციის გზით, იმპერიალისტური ომის დროს პირველი დამარცხებული სახელმწიფოს ექსპლოატაციის გზით, რასაც თან ერთვის მთელი აღმოსავლეთის ექსპლოატაცია. აღმოსავლეთი კი, მეორე მხრით, საბოლოოდ დაადგა რევოლუციური მოძრაობის გზას სწორედ ამ პირველი იმპერიალისტური ომის გამო და საბოლოოდ ჩაება მსოფლიო რევოლუციური მოძრაობის საერთო ოროშტრიალში» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 415 — 416).

მოკლედ: იმპერიალისტური ფრონტის ჯაჭვი, წესისამებრ, უნდა გაწყდეს იქ, სადაც ჯაჭვის რგოლები უფრო სუსტია, და, ყოველ შემთხვევაში, არა უეჭველად იქ, სადაც კაპიტალიზმი უფრო განვითარებულია, სადაც პროლეტარების პროცენტი ამდენი და ამდენია, ხოლო გლეხებისა — ამდენი, და სხვა.

აი რატომაა, რომ სტატისტიკური მოსაზრებანი ცალკეული ქვეყნის მოსახლეობის პროლეტარული შემადგენლობის პროცენტულ გამოანგარიშებაზე კარგავენ პროლეტარული რევოლუციის საკითხის გადაწყვეტის დროს იმ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას, რასაც ასე ხალისიანად აკუთვნებდნენ ამ მოსაზრებებს II ინტერნაციონალის მწიგნობრები, რომელთაც ვერ გაიგეს იმპერიალიზმი და რომელთაც შავი ჭირივით ეშინიათ რევოლუციისა.

შემდეგ. II ინტერნაციონალის გმირები ამტკიცებდნენ (და ახლაც განაგრძობენ მტკიცებას), რომ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციასა, ერთი მხრით, და პროლეტარულ რევოლუციას შორის, მეორე მხრით, არსებობს უფსკრული ან, ყოველ შემთხვევაში, ჩინური კედელი, რაც მათ ერთმანეთისაგან ყოფს ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი ინტერვალით, რომლის განმავლობაშიც ხელისუფლების სათავეში მოქცეული ბურჟუაზია ავითარებს კაპიტალიზმს, ხოლო პროლეტარიატი იკრებს ძალებს და ემზადება «გადამწყვეტი ბრძოლისათვის» კაპიტალიზმის წინააღმდეგ. ამ ინტერვალს ჩვეულებრივად მრავალ ათეულ წლებად ანგარიშობენ, თუ უფრო მეტად არა. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ეს ჩინური კედლის «თეორია» მოკლებულია ყოველგვარ მეცნიერულ აზრს იმპერიალიზმის ვითარებაში, რომ ეს თეორია არის, და არც შეიძლება არ იყოს, ბურჟუაზიის კონტრრევოლუციურ ზრახვათა მხოლოდ საფარი, საბურველი. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ იმპერიალიზმის ვითარებაში, რომელიც თავის წიაღში ატარებს შეტაკებებისა და ომების აუცილებლობას, «სოციალისტური რევოლუციის წინადღის» ვითარებაში, როცა «აყვავებული» კაპიტალიზმი «მომაკვდავ» კაპიტალიზმად იქცევა **(ლენინი)**, ხოლო რევოლუციური მოძრაობა იზრდება მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში,

როცა იმპერიალიზმი უერთდება უკლებლივ ყველა რეაქციულ ძალას, თვით ცარიზმისა და ბატონყმობის ჩათვლით, და ამით აუცილებელს ხდის ყველა რევოლუციური ძალის კოალიციას, დაწყებული დასავლეთის პროლეტარული მოძრაობით და გათავებული ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობით აღმოსავლეთში, როცა ფეოდალურ-ბატონყმურ წესთა გადმონაშთების დამხობა შეუძლებელი ხდება იმპერიალიზმთან რევოლუციური ბრძოლის გარეშე, — არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ასეთ პირობებში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუცია, ცოტად თუ ბევრად განვითარებულ ქვეყანაში, უნდა დაუახლოვდეს პროლეტარულ რევოლუციას, რომ პირველი უნდა გადაიზარდოს მეორეში. რუსეთის რევოლუციის ისტორიამ ცხადად დაამტკიცა ამ დებულების სისწორე და უდავობა. ტყუილად კი არ იყო, რომ ლენინი ჯერ კიდევ 1905 წელს, რუსეთის პირველი რევოლუციის წინადღეს, თავის ბროშურაში «ორი ტაქტიკა» ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციას და სოციალისტურ გადატრიალებას ახასიათებდა როგორც ერთი ჯაჭვის ორ რგოლს, როგორც რუსეთის რევოლუციის გაქანების ერთიან და მთლიან სურათს:

«პროლეტარიატმა ბოლომდე უნდა გაატაროს დემოკრატიული გადატრიალება, გლეხობის მასის შემოერთებით, რათა ძალით დათრგუნოს თვითმპყრობელობის წინააღმდეგობა და დასძლიოს ბურჟუაზიის მერყეობა. პროლეტარიატმა უნდა მოახდინოს სოციალისტური გადატრიალება, მოსახლეობის ნახევრად-პროლეტარული ელემენტების მასის შემოერთებით, რათა ძალით გატეხოს ბურჟუაზიის წინააღმდეგობა და დასძლიოს გლეხობისა და წვრილი ბურჟუაზიის მერყეობა. ასეთია პროლეტარიატის ამოცანები, რაც ასე ვიწროდ აქვთ წარმოდგენილი ახალისკრელებს ყველა თავიანთ მსჯელობასა და რეზოლუციაში რევოლუციის გაქანების შესახებ» (იხ. ტ. VIII, გვ. 96).

მე აღარაფერს ვამბობ ლენინის სხვა, მერმინდელ ნაშრომებზე, სადაც ბურჟუაზიული რევოლუციის პროლეტარულ რევოლუციად გადაზრდის იდეა უფრო მკვეთრად არის გამოსახული, ვიდრე «ორ ტაქტიკაში», როგორც რევოლუციის ლენინური თეორიის ერთ-ერთი ქვაკუთხედი.

ზოგიერთი ამხანაგი, თურმე, ფიქრობს, რომ ლენინი ამ იდეამდე მივიდა მხოლოდ 1916 წელს, რომ მანამდე ის, თითქოს, იმ აზრისა იყო, რომ რუსეთის რევოლუცია ვერ გასცილდება ბურჟუაზიულ ჩარჩოებს, რომ, მაშასადამე, ძალაუფლება პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურის ორგანოს ხელიდან გადავა ბურჟუაზიის და არა პროლეტარიატის ხელში. ამბობენ, რომ ამ მტკიცებამ თავი იჩინა ჩვენს კომუნისტურ პრესაშიც კი. მე უნდა ვთქვა, რომ ეს მტკიცება სავსებით უმართებულოა, რომ იგი სრულებით არ შეეფერება სინამდვილეს.

მე შემეძლო დამემოწმებინა ლენინის ცნობილი სიტყვა პარტიის III ყრილობაზე (1905 წ.), სადაც ის პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურას, ე. ი. დემოკრატიული რევოლუციის გამარჯვებას, ახასიათებდა არა როგორც ««წესრიგის» ორგანიზაციას», არამედ როგორც «ომის ორგანიზაციას» (იხ. ტ. VII, გვ. 264).

შემდეგ, მე შემეძლო დამემოწმებინა ლენინის ცნობილი სტატიები «დროებითი მთავრობის შესახებ» (1905 წ.) [27], სადაც ის, გვიხატავს რა რუსეთის რევოლუციის გაშლის პერსპექტივას, პარტიის წინაშე აყენებს ამოცანას — «მიღწეულ იქნას, რომ რუსეთის რევოლუცია იყოს არა რამდენიმე თვის მოძრაობა, არამედ მრავალი წლის მოძრაობა, რომ მას შედეგად მოჰყვეს არა მარტო წვრილმანი დათმობანი ხელისუფალთა მხრით, არამედ ამ

ხელისუფალთა სრული დამხობა», სადაც ლენინი შემდგომ ავითარებს ამ პერსპექტივას, უკავშირებს მას ევროპის რევოლუციას და განაგრძობს:

«და თუ ეს მოხერხდა, — მაშინ... მაშინ რევოლუციის ხანძარი მოედება ევროპას; ბურჟუაზიულ რეაქციაში განაწამები ევროპელი მუშა თავის მხრივ აღდგება და გვიჩვენებს, თუ «როგორ კეთდება ეს»; მაშინ ევროპის რევოლუციური აღმავლობა უკუმოქმედებას იქონიებს რუსეთზე და რამდენიმე რევოლუციური წლის ეპოქიდან შექმნის რამდენიმე ათეული რევოლუციური წლის ეპოქას...» (იხ. იქვე, გვ. 191).

შემდეგ, შემეძლო დამემოწმებინა ლენინის ცნობილი სტატია, გამოქვეყნებული 1915 წლის ნოემბერში, სადაც ის წერს:

«პროლეტარიატი იბრძვის და თავდადებით იბრძოლებს ძალაუფლების დაპყრობისათვის, რესპუბლიკისათვის, მიწების კონფისკაციისათვის... «არა»პროლეტარული ხალხური მასების» მონაწილეობისათვის **ბურჟუაზიული** რუსეთის განთავისუფლებაში **სამხედრო-ფეოდალური** «იმპერიალიზმისაგან» (= ცარიზმისაგან). და ცარიზმისაგან, მემამულეთა საადგილმამულო ბატონობისაგან ბურჟუაზიული რუსეთის ამ განთავისუფლებით პროლეტარიატი **დაუყოვნებლივ** * ისარგებლებს არა იმისათვის, რომ დაეხმაროს მდიდარ გლეხებს სოფლის მუშის წინააღმდეგ ბრძოლაში, არამედ — სოციალისტური რევოლუციის მოსახდენად ევროპის პროლეტარებთან კავშირში» (იხ. ტ. XVIII, გვ. 318).

ბოლოს, მე შემეძლო დამემოწმებინა ცნობილი ადგილი ლენინის ბროშურიდან «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», სადაც ის ემყარება ზემომოყვანილ ციტატას «ორი ტაქტიკიდან» ** რუსეთის რევოლუციის გაქანების შესახებ და შემდეგ დასკვნამდე მიდის:

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

** იხ. ეს ტომი, გვ. 116. რ ე დ.

«სწორედ ისე მოხდა, როგორც ჩვენ ვამბობდით. რევოლუციის მსვლელობამ დაადასტურა ჩვენი მსჯელობის სისწორე. **ჯერ** «მთელ» გლეხობასთან ერთად მონარქიის წინააღმდეგ, მემამულეთა წინააღმდეგ, შუასაუკუნეობრიობის წინააღმდეგ (და ამდენად რევოლუცია რჩება ბურჟუაზიული, ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული). **შემდეგ,** უღარიბეს გლეხობასთან ერთად, ნახევრად-პროლეტარიატთან ერთად, ყველა ექსპლოატირებულთან ერთად, **კაპიტალიზმის წინააღმდეგ,** მათ შორის სოფლის მდიდრების, კულაკების, სპეკულანტების წინააღმდეგ, და ამდენად რევოლუცია ხდება **სოციალისტური.** მათ შორის ხელოვნური ჩინური კედლის აღმართვის, მათი ერთიმეორისაგან დაშორების ცდა სხვა რამით, **გარდა** პროლეტარიატის მომზადების დონისა და ღარიბ გლეხობასთან მისი შეკავშირების დონისა, არის მარქსიზმის უდიდესი დამახინჯება, მისი შერყვნა და ლიბერალიზმით შეცვლა» (იხ. ტ. XXIII, გვ. 391).

მგონი, საკმარისია.

კეთილი, გვეტყვიან ჩვენ, მაგრამ თუ ასეა, რატომღა ებრძოდა ლენინი «პერმანენტული (განუწყვეტელი) რევოლუციის» იდეას?

იმიტომ, რომ ლენინი მოითხოვდა გლეხობის რევოლუციური უნარის «ამოწურვას» და მისი რევოლუციური ენერგიის ბოლომდე გამოყენებას ცარიზმის სრული ლიკვიდაციისათვის, პროლეტარულ რევოლუციაზე გადასვლისათვის, მაშინ როდესაც «პერმანენტული რევოლუციის» მომხრეებს არ ესმოდათ გლეხობის სერიოზული როლი რუსეთის რევოლუციაში, ისინი სათანადოდ ვერ აფასებდნენ გლეხობის რევოლუციური ენერგიის ძალას, სათანადოდ ვერ აფასებდნენ რუსეთის პროლეტარიატის ძალას და უნარს — წინ გასძღოლოდა გლეხობას, და, ამრიგად, აძნელებდნენ ბურჟუაზიის გავლენისაგან გლეხობის განთავისუფლების საქმეს, პროლეტარიატის გარშემო გლეხობის დარაზმვის საქმეს.

იმიტომ, რომ ლენინი მოითხოვდა რევოლუციის საქმის **დაგვირგვინებას** პროლეტარიატის ხელში ძალაუფლების გადასვლით, მაშინ როდესაც «პერმანენტული» რევოლუციის მომხრენი ფიქრობდნენ **დაეწყოთ** საქმე პირდაპირ პროლეტარიატის ძალაუფლებით; მათ არ ესმოდათ, რომ ამით ისინი თვალს ხუჭავენ ისეთ «წვრილმანზე», როგორიც არის ბატონყმობის გადმონაშთები, და ანგარიშს არ უწევენ ისეთ სერიოზულ ძალას, როგორიც არის რუსეთის გლეხობა; მათ არ ესმოდათ, რომ ასეთ პოლიტიკას შეუძლია მხოლოდ შეაფერხოს გლეხობის გადაყვანა პროლეტარიატის მხარეზე.

მაშასადამე, ლენინი ებრძოდა «პერმანენტული» რევოლუციის მომხრეებს არა განუწყვეტლობის საკითხის გამო, ვინაიდან ლენინი თვითონ იდგა განუწყვეტელი რევოლუციის თვალსაზრისზე, არამედ იმიტომ, რომ ისინი სათანადოდ ვერ აფასებდნენ გლეხობის როლს, რომელიც წარმოადგენს პროლეტარიატის უდიდეს რეზერვს, იმიტომ, რომ მათ არ ესმოდათ პროლეტარიატის ჰეგემონიის იდეა.

«პერმანენტული» რევოლუციის იდეა არ შეიძლება ახალ იდეად მივიჩნიოთ. იგი პირველად წამოაყენა მარქსმა 40-იანი წლების დასასრულს თავის ცნობილ «მიმართვაში» «კომუნისტების კავშირისადმი» (1850 წ.). განუწყვეტელი რევოლუციის იდეა სწორედ ამ დოკუმენტიდან აქვთ აღებული ჩვენს «პერმანენტელებს». უნდა შევნიშნოთ, რომ ჩვენმა «პერმანენტელებმა», აიღეს რა ეს იდეა მარქსისაგან, რამდენადმე სახე შეუცვალეს მას და, სახე რომ შეუცვალეს, «გააფუჭეს» იგი, გამოუსადეგარი გახადეს პრაქტიკული გამოყენებისათვის. საჭირო შეიქნა ლენინის გამოცდილი ხელი იმისათვის, რომ ეს შეცდომა გამოესწორებინა, მარქსის განუწყვეტელი რევოლუციის

იდეა აელო მისი წმინდა სახით და გაეხადა იგი რევოლუციის თავისი თეორიის ერთ-ერთ ქვაკუთხედად.

აი რას ამბობს მარქსი თავის «მიმართვაში» განუწყვეტელი (პერმანენტული) რევოლუციის შესახებ, მას შემდეგ, რაც ჩამოთვლის მთელ რიგ რევოლუციურ-დემოკრატიულ მოთხოვნებს, რომელთა მოპოვებისაკენ ის მოუწოდებს კომუნისტებს:

«იმ დროს, როცა დემოკრატიულ წვრილ ბურჟუებს სურთ ზემოხსენებულ მოთხოვნათა რაც შეიძლება მეტი რაოდენობის გატარებისთანავე რაც შეიძლება სწრაფად დაამთავრონ რევოლუცია, ჩვენი ინტერესები და ჩვენი ამოცანები იმაში მდგომარეობს, რომ განუწყვეტელი გავხადოთ რევოლუცია მანამდე, სანამ ბატონობა არ ჩამოერთმევა ყველა ცოტად თუ ბევრად შეძლებულ კლასს, სანამ პროლეტარიატი არ დაიპყრობს სახელმწიფო ძალაუფლებას, სანამ პროლეტართა ასოციაციები არა მარტო ერთ ქვეყანაში, არამედ მსოფლიოს ყველა გაბატონებულ ქვეყანაშიც არ განვითარდებიან იმდენად, რომ შეწყდეს კონკურენცია ამ ქვეყნების პროლეტარებს შორის, და სანამ, ყოველ შემთხვევაში, გადამწყვეტი საწარმოო ძალები თავმოყრილი არ იქნება პროლეტარების ხელში» [28].

სხვანაირად რომ ვთქვათ:

ა) მარქსი, **წინააღმდეგ** ჩვენი რუსი «პერმანენტელებისა» გეგმებისა, სრულიადაც არ მოითხოვდა რევოლუციის საქმის **დაწყებას** 50-იანი წლების გერმანიაში პირდაპირ პროლეტარული ძალაუფლებით;

ბ) მარქსი მხოლოდ იმის წინადადებას იძლეოდა, რომ რევოლუციის საქმე **დაგვირგვინებულიყო** პროლეტარული სახელმწიფო ძალაუფლებით, ძალაუფლების მწვერვალიდან ბურჟუაზიის ფრაქციების ერთიმეორეზე მიყოლებით თანდათან ჩამოგდების გზით, რათა, პროლეტარიატის ძალაუფლების მოპოვების შემდეგ, გაღვივებულიყო რევოლუცია ყველა ქვეყანაში, — რაც **სავსებით ეთანხმება** ყოველივე იმას, რასაც გვასწავლიდა ლენინი და რასაც იგი

ახორციელებდა ჩვენი რევოლუციის მსვლელობაში, მისდევდა რა პროლეტარული რევოლუციის თავის თეორიას იმპერიალიზმის ვითარებაში.

გამოდის, რომ ჩვენმა რუსმა «პერმანენტელებმა» არა მარტო სათანადოდ ვერ შეაფასეს გლეხობის როლი რუსეთის რევოლუციაში და პროლეტარიატის ჰეგემონიის იდეის მნიშვნელობა, არამედ კიდევ სახე შეუცვალეს (უარესობისაკენ) მარქსის «პერმანენტული» რევოლუციის იდეას და გამოუსადეგარი გახადეს იგი პრაქტიკისათვის.

აი რატომ დასცინოდა ლენინი ჩვენი «პერმანენტელების» თეორიას, უწოდებდა რა მას «ორიგინალურს» და «მშვენიერს» და ბრალს სდებდა რა «პერმანენტელებს» იმაში, რომ მათ არ სურთ «ჩაუკვირდნენ იმას, თუ რა მიზეზების გამო უხვევდა გვერდს ცხოვრება მთელი ათი წლის განმავლობაში ამ მშვენიერ თეორიას» (ლენინის სტატია დაწერილია 1915 წელს, 10 წლის შემდეგ «პერმანენტელების» თეორიის გაჩენიდან რუსეთში, — იხ. ტ. XVIII, გვ. 317).

აი რატომ თვლიდა ლენინი ამ თეორიას ნახევრადმენშევიკურ თეორიად და ამბობდა, რომ ეს თეორია «ბოლშევიკებისაგან იღებს მოწოდებას პროლეტარიატის გადამწყვეტი რევოლუციური ბრძოლისა და მის მიერ პოლიტიკური ძალაუფლების დაპყრობისაკენ, ხოლო მენშევიკებისაგან — გლეხობის როლის «უარყოფას»» (იხ. **ლენინის** სტატია «რევოლუციის ორი ხაზის შესახებ», იქვე).

ასეთია საქმის ვითარება ლენინის იდეის მხრივ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის პროლეტარულ რევოლუციად გადაზრდის შესახებ, პროლეტარულ რევოლუციაზე «დაუყოვნებლივ» გადასასვლელად ბურჟუაზიული რევოლუციის გამოყენების შესახებ.

შემდეგ. წინათ ერთ ქვეყანაში რევოლუციის გამარჯვებას შეუძლებლად თვლიდნენ, რადგან ფიქრობდნენ, რომ ბურჟუაზიაზე გამარჯვებისათვის აუცილებელია ყველა მოწინავე ქვეყნის ან, ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ქვეყნების უმრავლესობის პროლეტართა ერთად გამოსვლა. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე აღარ შეეფერება სინამდვილეს. ახლა უნდა გამოვდიოდეთ ასეთი გამარჯვების შესაძლებლობიდან, ვინაიდან იმპერიალიზმის ვითარებაში სხვადასხვა კაპიტალისტური ქვეყნის განვითარების არათანაბარი და ნახტომისებური ხასიათი, იმპერიალიზმის შიგნით კატასტროფულ წინააღმდეგობათა განვითარება, რომლებიც იწვევენ გარდუვალ ომებს, რევოლუციური მოძრაობის ზრდა მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში, — ყოველივე ეს იწვევს ცალკეულ ქვეყნებში პროლეტარიატის გამარჯვების არა მარტო შესაძლებლობას, არამედ აუცილებლობასაც. რუსეთის რევოლუციის ისტორია ამის აშკარა დამამტკიცებელია. ოღონდ ამასთან აუცილებელია გვახსოვდეს, რომ ბურჟუაზიის დამხობა წარმატებით შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ზოგიერთი, აუცილებლად საჭირო, პირობა, ურომლისოდაც პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღებაზე ფიქრიც არ შეიძლება.

აი რას ამბობს ლენინი ამ პირობებზე თავის ბროშურაში «საყმაწვილო სენი»:

«რევოლუციის ძირითადი კანონი, დადასტურებული ყველა რევოლუციით და, კერძოდ, რუსეთის XX საუკუნის სამივე რევოლუციით, ეს რაში მდგომარეობს: რევოლუციისათვის საკმარისი არ არის — ექსპლოატირებულმა და ჩაგრულმა მასებმა შეიგნონ, რომ ძველებურად ცხოვრება შეუძლებელია, და მოითხოვონ ცვლილებანი; რევოლუციისათვის აუცილებელია, რომ ექსპლოატატორებს საშუალება არ ჰქონდეთ იცხოვრონ და განაგონ ძველებურად. მხოლოდ მაშინ, როცა

«დაბალ ფენებს» აღარ სურთ ძველი და როცა **«ზედაფენებს» აღარ შეუძლიათ ძველებურად,** მხოლოდ მაშინ შეიძლება გაიმარჯვოს რევოლუციამ. სხვანაირად ეს ჭეშმარიტება გამოიხატება შემდეგი სიტყვებით: **რევოლუცია შეუძლებელია საერთო-ნაციონალური კრიზისის გარეშე (რომელიც ეხება როგორც ექსპლოატირებულთ, ისე ექსპლოატატორებს)** *. მაშასადამე, რევოლუციისათვის საჭიროა, ჯერ-ერთი, მივაღწიოთ, რომ მუშების უმრავლესობამ (ან, ყოველ შემთხვევაში, შეგნებული, მოაზროვნე, პოლიტიკურად აქტიური მუშების უმრავლესობამ) სავსებით შეიგნოს გადატრიალების აუცილებლობა და მზად იყოს თავი დასდოს მისთვის; მეორეც, რომ მმართველი კლასები განიცდიდნენ მთავრობის კრიზისს, რაც პოლიტიკაში ითრევს ყველაზე ჩამორჩენილ მასებსაც კი.., აუძლურებს მთავრობას და რევოლუციონერებისათვის შესაძლებელს ხდის მის სწრაფად დამხობას» (იხ. ტ. XXV, გვ. 222).

მაგრამ ბურჟუაზიის ძალაუფლების დამხობა და პროლეტარიატის ძალაუფლების დამყარება ერთ ქვეყანაში — ჯერ კიდევ არ ნიშნავს სოციალიზმის სრული გამარჯვების უზრუნველყოფას. განამტკიცებს რა თავის ძალაუფლებას და გაიყოლიებს გლეხობას, გამარჯვებული ქვეყნის პროლეტარიატს შეუძლია, და იგი ვალდებულიცაა ააშენოს სოციალისტური საზოგადოება. მაგრამ ნიშნავს თუ არა ეს, რომ იგი ამით მიაღწევს სოციალიზმის სრულ, საბოლოო გამარჯვებას, ე. ი. ნიშნავს თუ არა ეს, რომ მას მხოლოდ ერთი ქვეყნის ძალებით შეუძლია საბოლოოდ შეინარჩუნოს სოციალიზმი და სავსებით უზრუნველყოს ქვეყანა ინტერვენციისაგან და, მაშასადამე, რესტავრაციისაგან? არა, არ ნიშნავს. ამისათვის აუცილებელია რევოლუციის გამარჯვება რამდენიმე ქვეყანაში მაინც. ამიტომ სხვა ქვეყნებში რევოლუციის განვითარება და მისთვის მხარის დაჭერა გამარჯვებული რევოლუციის არსებითი ამო-

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

ცანაა. ამიტომ გამარჯვებული ქვეყნის რევოლუცია თავის თავს უნდა უყურებდეს არა როგორც თვითკმარ სიდიდეს, არამედ როგორც დამხმარე ძალას, როგორც საშუალებას სხვა ქვეყნებში პროლეტარიატის გამარჯვების დასაჩქარებლად.

ლენინმა ეს აზრი ორი სიტყვით გამოხატა, როდესაც თქვა, რომ გამარჯვებული რევოლუციის ამოცანაა — განახორციელოს «იმის მაქსიმუმი, რის განხორციელებაც ერთ ქვეყანაშია შესაძლებელი, **ყველა ქვეყანაში** რევოლუციის განვითარების, მხარდაჭერის, გაღვივების **მ ი ზ ნ ი თ»** (იხ. ტ. XXIII, გვ. 385).

ასეთია, საერთოდ, პროლეტარული რევოლუციის ლენინური თეორიის დამახასიათებელი ნიშნები.

IV

პროლეტარიატის დიქტატურა

ამ თემიდან მე ვიღებ სამ ძირითად საკითხს:

ა) პროლეტარიატის დიქტატურა, როგორც პროლეტარული რევოლუციის იარაღი;

ბ) პროლეტარიატის დიქტატურა, როგორც პროლეტარიატის ბატონობა ბურჟუაზიაზე;

გ) საბჭოთა ხელისუფლება, როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის სახელმწიფოებრივი ფორმა.

1) **პროლეტარიატის დიქტატურა, როგორც პროლეტარული რევოლუციის იარაღი.** პროლეტარული დიქტატურის საკითხი, უწინარეს ყოვლისა, პროლეტარული რევოლუციის ძირითადი შინაარსის საკითხია. პროლეტარული რევოლუცია, მისი მოძრაობა, მისი გაჭანება, მისი მიღწევები სისხლსა და ხორცს ისხამს მხოლოდ პროლეტარიატის დიქტატურის საშუალებით. პროლეტარიატის დიქტატურა არის პროლეტარული რევოლუციის იარაღი, მისი

ორგანო, მისი უმნიშვნელოვანესი დასაყრდენი პუნქტი, რომელიც სასიცოცხლოდ გამოწვეულია, ჯერ-ერთი, იმისათვის, რომ დათრგუნოს დამხობილი ექსპლოატატორების წინააღმდეგობა და განამტკიცოს თავისი მიღწევები, მეორეც, ბოლომდე მიიყვანოს პროლეტარული რევოლუცია, მიიყვანოს რევოლუცია სოციალიზმის სრულ გამარჯვებამდე. ბურჟუაზიის დამარცხებას, მისი ძალაუფლების დამხობას რევოლუცია შესძლებს პროლეტარიატის დიქტატურის გარეშეც. მაგრამ ბურჟუაზიის წინააღმდეგობის დათრგუნვა, გამარჯვების შენარჩუნება და შემდგომი წინსვლა სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისაკენ რევოლუციას უკვე აღარ შეუძლია, თუ იგი თავისი განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე არ შექმნის სპეციალურ ორგანოს პროლეტარიატის დიქტატურის სახით, როგორც თავის ძირითად დასაყრდენს.

«ძალაუფლების საკითხი ყოველი რევოლუციის ძირითად საკითხს წარმოადგენს» **(ლენინი)**. ნიშნავს თუ არა ეს, რომ საქმე განისაზღვრება აქ ძალაუფლების აღებით, მისი დაპყრობით? არა, არ ნიშნავს. ძალაუფლების აღება — ეს მხოლოდ საქმის დასაწყისია. ერთ ქვეყანაში დამხობილი ბურჟუაზია, მრავალი მიზეზის გამო, კიდევ დიდხანს რჩება მის დამამხობელ პროლეტარიატზე უფრო ძლიერი. ამიტომ მთელი საქმე ისაა, რომ შეინარჩუნო ძალაუფლება, განამტკიცო და უძლეველი გახადო იგი. რა არის საჭირო იმისათვის, რომ მიღწეულ იქნას ეს მიზანი? ამისათვის აუცილებელია შესრულდეს სამი მთავარი ამოცანა მაინც, რომელიც პროლეტარიატის დიქტატურის წინაშე დგება გამარჯვების «მეორე დღეს»:

ა) დაითრგუნოს რევოლუციის მიერ დამხობილ და ექსპროპრიირებულ მემამულეთა და კაპიტალისტთა წინა-

აღმდეგობა, მოისპოს მათი ყველა და ყოველგვარი ცდა კაპიტალის ძალაუფლების აღდგენისა;

ბ) მოეწყოს მშენებლობა პროლეტარიატის გარშემო ყველა მშრომელთა დარაზმვის საფუძველზე და წარიმართოს ეს მუშაობა იმ მიმართულებით, რომელიც მოამზადებს კლასების ლიკვიდაციას, მათს მოსპობას;

გ) შეიარაღდეს რევოლუცია, მოეწყოს რევოლუციის არმია გარეშე მტრებთან საბრძოლველად, იმპერიალიზმთან საბრძოლველად.

პროლეტარიატის დიქტატურა საჭიროა იმისათვის, რომ გატარდეს, შესრულდეს ეს ამოცანები.

«კაპიტალიზმიდან კომუნიზმზე გადასვლა, — ამბობს ლენინი, — მთელი ისტორიული ეპოქაა. სანამ იგი არ დასრულებულა, ექსპლოატატორებს აუცილებლად რჩებათ რესტავრაციის იმედი, ხოლო ეს **იმედი** იქცევა რესტავრაციის **ცდებად**. და პირველი სერიოზული დამარცხების შემდეგ, დამხობილი ექსპლოატატორები, რომლებიც არ ელოდნენ თავიანთ დამხობას, არ სჯეროდათ და აზრადაც არ მოსდიოდათ ეს, გაათკეცებული ენერგიით, გახელებით, გაასკეცებული სიძულვილით ებმებიან ბრძოლაში წართმეული «სამოთხის» დაბრუნებისათვის, თავისი ოჯახებისათვის, რომლებიც ასე ტკბილად ცხოვრობდნენ წინათ, ახლა კი «არამზადა მდაბიო ხალხი» უქადის მათ გაჩანაგებასა და სიღატაკეს (ან «უბრალო» შრომას...). ექსპლოატატორ-კაპიტალისტებს კი უკან მოსდევს წვრილი ბურჟუაზიის ფართო მასა, რომლის შესახებ ყველა ქვეყნის ათეული წლების ისტორიული გამოცდილება მოწმობს, რომ იგი ჭანაობს და მერყეობს, დღეს პროლეტარიატს მიჰყვება, ხვალ კი დამფრთხალია გადატრიალების სიძნელეებით, პანიკას განიცდის მუშების პირველი დამარცხების ან ნახევრად დამარცხების გამო, ნერვიულობს, აქეთ-იქით აწყდება, წუწუნებს და ერთი ბანაკიდან მეორეში გადარბის» (იხ. ტ. XXIII, გვ. 355).

ბურჟუაზიას კი აქვს საფუძველი — შეეცადოს მოახდინოს რესტავრაცია, ვინაიდან თავისი დამხობის შემდეგ

იგი კიდევ დიდხანს რჩება მის დამამხობელ პროლეტარიატზე უფრო ძლიერი.

«თუ ექსპლოატატორები დამარცხებული არიან მხოლოდ ერთ ქვეყანაში, — ამბობს ლენინი, — და ეს, რა თქმა უნდა, ტიპიური შემთხვევაა, ვინაიდან ერთდროული რევოლუცია მთელ რიგ ქვეყნებში იშვიათი გამონაკლისია, — მაშინ ისინი **მაინც უფრო ძლიერი** რჩებიან, ვიდრე ექსპლოატირებულნი» (იხ. იქვე, გვ. 354).

რაშია დამხობილი ბურჟუაზიის ძალა?

ჯერ-ერთი, «საერთაშორისო კაპიტალის ძალაში, ბურჟუაზიის საერთაშორისო ურთიერთკავშირის ძალასა და სიმტკიცეში» (იხ. ტ. XXV, გვ. 173).

მეორეც, იმაში, რომ «ექსპლოატატორებს გადატრიალების შემდეგ უეჭველად კიდევ დიდხანს რჩებათ მრავალი უდიდესი ფაქტიური უპირატესობა: მათ რჩებათ ფული (ფულის მოსპობა ერთბაშად შეუძლებელია), რაიმე მოძრავი ქონება, ხშირად მნიშვნელოვანი, რჩებათ ურთიერთკავშირი, ორგანიზაციისა და მართვა-გამგეობის გამოცდილება, მართვა-გამგეობის ყველა «საიდუმლოებათა» (ჩვეულებების, ხერხების, საშუალებების, შესაძლებლობათა) ცოდნა, რჩებათ უფრო მაღალი განათლება, კავშირი ტექნიკურად უფრო მაღალ პერსონალთან (რომელიც ბურჟუაზიულად ცხოვრობს და აზროვნებს), რჩებათ უზომოდ მეტი გამოცდილება სამხედრო საქმეში (ეს კი მეტად მნიშვნელოვანია) და სხვა, და სხვა» (იხ. ტ. XXIII, გვ. 354).

მესამეც, «**ჩვეულების ძალაში, წვრილი წარმოების** ძალაში. ვინაიდან წვრილი წარმოება, სამწუხაროდ, ქვეყნად ჯერ კიდევ მეტისმეტად ბევრია დარჩენილი, ხოლო წვრილი წარმოება **წარმოშობს** კაპიტალიზმს და ბურჟუაზიას განუწყვეტლივ, ყოველდღე, ყოველ საათს, სტიქიურად და მასობრივი მასშტაბით»... ვინაიდან «კლასების მოსპობა მარტო მემამულეთა და კაპიტალისტთა განდევნას როდი ნიშნავს, — ეს ჩვენ შედარებით ადვილად გავაკეთეთ, — არამედ ეს ნიშნავს **საჭონლის წვრილ მწარმოებელთა მოსპობასაც**, მათი **განდევნა** კი **არ შეიძლება**, არ შეიძლება დათრგუნვაც, მათ **უნდა შევუთავსდეთ**, მათი გარდაქმნა, ხელახლა აღზრდა შეიძლება (და სავალდებულოცაა) მხოლოდ მეტად ხანგრძლივი, აუჩქარებელი და ფრთხილი ორგანიზატორული მუშაობით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 173 და 189).

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ:

«პროლეტარიატის დიქტატურა არის ახალი კლასის ყველაზე თავდადებული და ყველაზე ულმობელი ომი **უფრო ძლიერი** მტრის წინააღმდეგ — ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, რომლის წინააღმდეგობა **გაათკეცებულია** მისი დამხობით»,

რომ «პროლეტარიატის დიქტატურა არის შეუპოვარი ბრძოლა, სისხლიანი და უსისხლო, ძალდატანებითი და მშვიდობიანი, სამხედრო და სამეურნეო, პედაგოგიური და ადმინისტრატორული — ძველი საზოგადოების ძალებისა და ტრადიციების წინააღმდეგ» (იხ. იქვე, გვ. 173 და 190).

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ამ ამოცანების შესრულება მოკლე ხანში, ყოველივე ამის გატარება რამდენიმე წელიწადში — ყოვლად შეუძლებელია. ამიტომ პროლეტარიატის დიქტატურა, კაპიტალიზმიდან კომუნიზმზე გადასვლა უნდა განვიხილოთ არა როგორც წუთიერი პერიოდი მთელი რიგი «უაღრესად რევოლუციური» აქტებისა და დეკრეტების სახით, არამედ როგორც მთელი ისტორიული ეპოქა, აღსავსე სამოქალაქო ომებით და საგარეო შეტაკებებით, შეუპოვარი ორგანიზაციული მუშაობით და სამეურნეო მშენებლობით, შეტევით და უკანდახევით, გამარჯვებებით და დამარცხებებით. ეს ისტორიული ეპოქა აუცილებელია არა მარტო იმისათვის, რომ შევქმნათ სოციალიზმის სრული გამარჯვების სამეურნეო და კულტურული წანამძღვრები, არამედ იმისთვისაც, რომ პროლეტარიატს შესაძლებლობა მიეცეს, ჯერ-ერთი — აღიზარდოს და გამოიბრძმედოს თვითონ, როგორც ძალა, რომელიც შესძლებს ქვეყნის მართვა-გამგეობას, მეორეც, — ხელახლა აღზარდოს და გარდაქმნას წვრილბურჟუაზიული ფენები ისეთი მიმართულებით, რომელიც უზრუნველყოფს სოციალისტური წარმოების ორგანიზაციას.

«თქვენ უნდა გადაიტანოთ, — ეუბნებოდა მარქსი მუშებს, — სამოქალაქო ომისა და საერთაშორისო ბრძოლების 15, 20, 50 წელიწადი არა მარტო იმისათვის, რომ შეცვალოთ არსებული ურთიერთობანი, არამედ იმისთვისაც, რომ თვითონაც გარდაიქმნათ და გახდეთ პოლიტიკური ბატონობის უნარის მქონენი» (იხ. **კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის** თხზულებანი, ტ. VIII, გვ. 506).

ლენინი, განაგრძობს და შემდგომ ავითარებს რა მარქსის აზრს, წერს:

«პროლეტარიატის დიქტატურის დროს საჭირო იქნება მრავალი მილიონი გლეხისა და წვრილი მეპატრონის, ასეული ათასი მოსამსახურის, მოხელისა და ბურჟუაზიული ინტელიგენტის ხელახალი აღზრდა, ყველა მათი დამორჩილება პროლეტარული სახელმწიფოსა და პროლეტარული ხელმძღვანელობისადმი, ბურჟუაზიული ჩვეულებებისა და ტრადიციების დაძლევა მათში», ისე როგორც აუცილებელი იქნება «...ხანგრძლივ ბრძოლაში, პროლეტარიატის დიქტატურის ნიადაგზე, თვით პროლეტარების ხელახალი აღზრდა, რომელნიც საკუთარ წვრილბურჟუაზიულ ცრურწმენათაგან თავისუფლდებიან არა ერთბაშად, არა სასწაულით, არა ღვთისმშობლის წყალობით, არა ლოზუნგის, რეზოლუციის, დეკრეტის მეოხებით, არამედ მხოლოდ ხანგრძლივი და ძნელი მასობრივი ბრძოლით მასობრივ წვრილბურჟუაზიულ გავლენათა წინააღმდეგ» (იხ. ტ. XXV, გვ. 248 და 247).

2) **პროლეტარიატის დიქტატურა, როგორც პროლეტარიატის ბატონობა ბურჟუაზიაზე.** უკვე ზემოთქმულიდან ჩანს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა არ არის პიროვნებათა უბრალო შეცვლა მთავრობაში, «კაბინეტის» შეცვლა და სხვ., ძველი ეკონომიური და პოლიტიკური წესების ხელუხლებლად დატოვებით. ყველა ქვეყნის მენშევიკები და ოპორტუნისტები, რომელთაც დიქტატურისა ეშინიათ, როგორც ცეცხლისა, და რომლებიც, ამ შიშის გამო, პროლეტარიატის დიქტატურის ცნებას ცვლიან «ძალაუფლების დაპყრობის» ცნებით, — ჩვეულებრივად «ძალაუფლების დაპყრობად» გულისხმობენ «კაბინეტის» შეცვლას, ხელისუფლების სათავეში ახალი სამინისტროს

ჩადგომას ისეთ ადამიანთა შემადგენლობით, როგორიც არიან შეიდემანი და ნოსკე, მაკდონალდი და ჰენდერსონი. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის ახსნა-განმარტება, რომ კაბინეტების ასეთ და ამის მსგავს შეცვლას არაფერი აქვს საერთო პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ნამდვილი პროლეტარიატის მიერ ნამდვილი ძალაუფლების დაპყრობასთან. მაკდონალდები და შეიდემანები ხელისუფლების სათავეში, ძველი ბურჟუაზიული წესების დატოვებით, მათი, ასე ვთქვათ, მთავრობები, სხვა არა იქნება რა, თუ არა მომსახურე აპარატი ბურჟუაზიის ხელში, თუ არა იმპერიალიზმის წყლულების საფარველი, თუ არა იარაღი ბურჟუაზიის ხელში ჩაგრული და ექსპლოატირებული მასების რევოლუციური მოძრაობის წინააღმდეგ. ისინი, ეს მთავრობები, კაპიტალს ესაჭიროება როგორც შირმა, როცა მისთვის უხერხულია, ხელსაყრელი არაა, ძნელია უშირმოდ ჩაგროს მასები და ექსპლოატაცია გაუწიოს მათ. რა თქმა უნდა, ასეთ მთავრობათა შექმნა იმის მაჩვენებელია, რომ «მათ იქ» (ე. ი. კაპიტალისტებს), «შიპკაზე», ყველაფერი რიგზე ვერ აქვთ, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ამგვარი მთავრობები აუცილებლად წარმოადგენენ კაპიტალის შელამაზებულ მთავრობებს. მაკდონალდის თუ შეიდემანის მთავრობიდან პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების დაპყრობამდე ისევე შორს არის, როგორც დედამიწიდან ცამდე. პროლეტარიატის დიქტატურა არის არა მთავრობის შეცვლა, არამედ ახალი სახელმწიფო, ძალაუფლების ახალი ორგანოებით ცენტრში და ადგილებზე, პროლეტარიატის სახელმწიფო, აღმოცენებული ძველი სახელმწიფოს, ბურჟუაზიის სახელმწიფოს ნანგრევებზე.

პროლეტარიატის დიქტატურა წარმოიშობა არა ბურჟუაზიული წესწყობილების საფუძველზე, არამედ მისი მსხვრევის მსვლელობაში, ბურჟუაზიის დამხობის შემდეგ,

მემამულეთა და კაპიტალისტთა ექსპროპრიაციის მსვლელობაში, წარმოების ძირითადი იარაღებისა და საშუალებების სოციალიზაციის მსვლელობაში, პროლეტარიატის ძალდატანებითი რევოლუციის მსვლელობაში. პროლეტარიატის დიქტატურა არის რევოლუციური ძალაუფლება, რომელიც ემყარება ძალადობას ბურჟუაზიის მიმართ.

სახელმწიფო არის მანქანა გაბატონებული კლასის ხელში თავისი კლასობრივი მტრების წინააღმდეგობის დასათრგუნავად. **ამ მხრივ** პროლეტარიატის დიქტატურა არსებითად არაფრით არ განსხვავდება ყოველი სხვა კლასის დიქტატურისაგან, ვინაიდან პროლეტარული სახელმწიფო არის მანქანა ბურჟუაზიის დასათრგუნავად. მაგრამ აქ არის ერთი **არსებითი** განსხვავება. ეს განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ დღემდე არსებული ყველა კლასობრივი სახელმწიფო წარმოადგენდა ექსპლოატატორული უმცირესობის დიქტატურას ექსპლოატირებულ უმრავლესობაზე, მაშინ როდესაც პროლეტარიატის დიქტატურა არის ექსპლოატირებული უმრავლესობის დიქტატურა ექსპლოატატორულ უმცირესობაზე.

მოკლედ: **პროლეტარიატის დიქტატურა არის კანონით შეუზღუდველი და ძალადობაზე დამყარებული ბატონობა პროლეტარიატისა ბურჟუაზიაზე, ბატონობა, რომელიც სარგებლობს მშრომელი და ექსპლოატირებული მასების თანაგრძნობითა და დახმარებით (ლენინი. «სახელმწიფო და რევოლუცია»).**

აქედან ორი ძირითადი დასკვნა გამომდინარეობს.

პირველი დასკვნა. პროლეტარიატის დიქტატურა არ შეიძლება იყოს «სრული» დემოკრატია, დემოკრატია **ყველასათვის,** მდიდრებისთვისაც და ღარიბებისთვისაც, — პროლეტარიატის დიქტატურა «უნდა იყოს სახელმწიფო

ახლებურად დემოკრატიული **(პროლეტარებისათვის** * და საერთოდ **ღარიბებისათვის** *) და **ახლებურად** დიქტატორული (ბურჟუაზიის **წინააღმდეგ** *)» (იხ. ტ. XXI, გვ. 393). კაუცკისა და კომპანიის ლაპარაკი საყოველთაო თანასწორობაზე, «წმინდა» დემოკრატიაზე, «სრულყოფილ» დემოკრატიაზე და სხვ. არის ბურჟუაზიული დაფარვა იმ უდავო ფაქტისა, რომ ექსპლოატირებულთა და ექსპლოატატორთა თანასწორობა შეუძლებელია. «წმინდა» დემოკრატიის თეორია არის თეორია მუშათა კლასის ზედაფენისა, რომელიც მოშინაურებულია იმპერიალისტი მძარცველების მიერ და რომელიც მათი ნასუფრალით იკვებება. ეს თეორია სასიცოცხლოდ არის გამოწვეული იმისათვის, რომ დაფაროს კაპიტალიზმის წყლულები, შეალამაზოს იმპერიალიზმი და მისცეს მას მორალური ძალა ექსპლოატირებული მასების წინააღმდეგ ბრძოლაში. არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს კაპიტალიზმის დროს ნამდვილი «თავისუფლებანი» ექსპლოატირებულთათვის, თუნდაც იმიტომ, რომ შენობები, სტამბები, ქაღალდის საწყობები და სხვ., რაც აუცილებელია «თავისუფლებათა» გამოსაყენებლად, ექსპლოატატორთა პრივილეგიას შეადგენს. არ არსებობს და არც შეიძლება კაპიტალიზმის დროს ექსპლოატირებულ მასათა ნამდვილი მონაწილეობა ქვეყნის მმართველობაში, თუნდაც იმიტომ, რომ კაპიტალიზმის პირობებში უაღრესად დემოკრატიული წესების დროსაც მთავრობას აყენებს არა ხალხი, არამედ როტშილდები და სტინესები, როკფელერები და მორგანები. დემოკრატია კაპიტალიზმის დროს არის დემოკრატია **კაპიტალისტური,** ექსპლოატატორული უმცირესობის დემოკრატია, რომელიც ემყარება ექსპლოატირებული უმ-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

რავლესობის უფლებათა შეზღუდვას და მიმართულია ამ უმრავლესობის წინააღმდეგ. მხოლოდ პროლეტარიატის დიქტატურის დროს არის შესაძლებელი ნამდვილი თავისუფლებანი ექსპლოატირებულთათვის და პროლეტართა და გლეხთა ნამდვილი მონაწილეობა ქვეყნის მმართველობაში. დემოკრატია პროლეტარიატის დიქტატურის დროს არის დემოკრატია **პროლეტარული**, ექსპლოატირებული უმრავლესობის დემოკრატია, რომელიც ემყარება ექსპლოატატორული უმცირესობის უფლებათა შეზღუდვას და მიმართულია ამ უმცირესობის წინააღმდეგ.

მეორე დასკვნა. პროლეტარიატის დიქტატურა არ შეიძლება წარმოიშვას როგორც შედეგი ბურჟუაზიული საზოგადოების და ბურჟუაზიული დემოკრატიის მშვიდობიანი განვითარებისა, — იგი შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ ბურჟუაზიული სახელმწიფო მანქანის, ბურჟუაზიული არმიის, ბურჟუაზიული სამოხელეო აპარატის, ბურჟუაზიული პოლიციის დამსხვრევის შედეგად.

«მუშათა კლასს არ შეუძლია უბრალოდ დაეუფლოს მზამზარეულ სახელმწიფო მანქანას და აამუშაოს იგი თავისი საკუთარი მიზნებისათვის», — ამბობენ მარქსი და ენგელსი «კომუნისტური პარტიის მანიფესტის» წინასიტყვაობაში. — პროლეტარულმა რევოლუციამ «...ერთი ხელიდან მეორეს კი არ» უნდა «გადასცეს ბიუროკრატიულ-სამხედრო მანქანა, როგორც აქამდე ხდებოდა, **არამედ**» უნდა «**დაამსხვრიოს** იგი... — ასეთია წინასწარი პირობა ყოველი ნამდვილი ხალხური რევოლუციისა კონტინენტზე», — ამბობს მარქსი თავის წერილში კუგელმანისადმი 1871 წელს [20].

მარქსის შემზღუდველმა ფრაზამ კონტინენტის შესახებ საბაბი მისცა ყველა ქვეყნის ოპორტუნისტებსა და მენშევიკებს მოერთოთ ყვირილი, რომ მარქსი, მაშასადამე, შესაძლებლად თვლიდა ბურჟუაზიული დემოკრატიის მშვიდობიან განვითარებას პროლეტარულ დემოკრატიად, ყოველ შემთხვევაში, ზოგიერთი ქვეყნისათვის, რომელნიც

არ შედიან ევროპის კონტინენტის შემადგენლობაში (ინგლისი, ამერიკა). მარქსს, მართლაც, დასაშვებად მიაჩნდა ასეთი შესაძლებლობა, და მას საფუძველი ჰქონდა დაეშვა ეს გასული საუკუნის 70-იანი წლების ინგლისისა და ამერიკის მიმართ, როცა ჯერ კიდევ არ არსებობდა მონოპოლისტური კაპიტალიზმი, როცა არ იყო იმპერიალიზმი და, ამ ქვეყნების განვითარების განსაკუთრებული პირობების გამო, იქ არ იყო განვითარებული მილიტარიზმი და ბიუროკრატიზმი. ასეთი იყო მდგომარეობა განვითარებული იმპერიალიზმის წარმოშობამდე. მაგრამ შემდეგ, 30 — 40 წლის მერე, როცა საქმის ვითარება ამ ქვეყნებში ძირფესვიანად შეიცვალა, როცა იმპერიალიზმი განვითარდა და მოიცვა გამოუკლებლივ ყველა კაპიტალისტური ქვეყანა, როცა მილიტარიზმი და ბიუროკრატიზმი გაჩნდა ინგლისსა და ამერიკაშიც, როცა გაქრა ინგლისისა და ამერიკის მშვიდობიანი განვითარების განსაკუთრებული პირობები, — შეზღუდვა ამ ქვეყნების მიმართ თავისთავად უნდა მოხსნილიყო.

«ახლა, — ამბობს ლენინი, — 1917 წელს, პირველი დიდი იმპერიალისტური ომის ეპოქაში, მარქსის ეს შეზღუდვა უქმდება. ინგლისიც და ამერიკაც, ანგლო-საქსური «თავისუფლების» ეს უდიდესი და უკანასკნელი წარმომადგენლები — მთელ მსოფლიოში — მილიტარიზმისა და ბიუროკრატიზმის უქონლობის მხრივ, სავსებით ჩაეფლნენ იმ ბიუროკრატიულ-სამხედრო დაწესებულებათა საერთო-ევროპულ ბინძურ და სისხლიან ჭაობში, რომელნიც ყველაფერს იმორჩილებენ, ყველაფერს ახშობენ. ამჟამად ინგლისშიც და ამერიკაშიც «ყოველი ნამდვილი ხალხური რევოლუციის წინასწარ პირობას» წარმოადგენს **დამხვრევა, განადგურება** «მზამზარეული» «სახელმწიფო მანქანისა» (რომელიც დამზადებულ იქნა იქ 1914 — 1917 წლებში «ევროპულ», საერთო-იმპერიალისტურ, სრულყოფამდე)» (იხ. ტ. XXI, გვ. 395).

სხვანაირად რომ ვთქვათ, კანონი პროლეტარიატის ძალდატანებითი რევოლუციისა, კანონი ბურჟუაზიული სახელმწიფო მანქანის დამსხვრევისა, როგორც ასეთი რევოლუციის წინასწარი პირობისა, წარმოადგენს მსოფლიოს იმპერიალისტური ქვეყნების რევოლუციური მოძრაობის გარდუვალ კანონს.

რა თქმა უნდა, შორეულ მომავალში, თუ პროლეტარიატი გაიმარჯვებს კაპიტალიზმის უმნიშვნელოვანეს ქვეყნებში და თუ დღევანდელი კაპიტალისტური გარემოცვა შეიცვლება სოციალისტური გარემოცვით, სავსებით შესაძლებელია განვითარების «მშვიდობიანი» გზა ზოგიერთი კაპიტალისტური ქვეყნისათვის, რომელთა კაპიტალისტები, «არახელსაყრელი» საერთაშორისო ვითარების გამო, მიზანშეწონილად ჩათვლიან «ნებაყოფლობით» წავიდნენ სერიოზულ დათმობებზე პროლეტარიატის მიმართ. მაგრამ ეს ვარაუდი ეხება მხოლოდ შორეულ და შესაძლებელ მომავალს. უახლოესი მომავლისათვის ამ ვარაუდს არავითარი, სრულიად არავითარი საფუძველი არა აქვს.

ამიტომ მართალია ლენინი, როცა ამბობს:

«პროლეტარული რევოლუცია შეუძლებელია ბურჟუაზიული სახელმწიფო მანქანის ძალდატანებით დამსხვრევისა და **ახალი** მანქანით მისი შეცვლის გარეშე» (იხ. ტ. XXIII, გვ. 342).

3) **საბჭოთა ხელისუფლება, როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის სახელმწიფოებრივი ფორმა.** პროლეტარიატის დიქტატურის გამარჯვება ნიშნავს ბურჟუაზიის დათრგუნვას, ბურჟუაზიული სახელმწიფო მანქანის დამსხვრევას, ბურჟუაზიული დემოკრატიის შეცვლას პროლეტარული დემოკრატიით. ეს ცხადია. მაგრამ როგორია ის ორგანიზაციები, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია ამ კოლოსალური მუშაობის შესრულება? პროლეტარიატის ორგანიზაციის ძველი ფორმები, რომლებიც წარმოიშვნენ

ბურჟუაზიული პარლამენტარიზმის საფუძველზე, ასეთი მუშაობის შესასრულებლად რომ საკმარისი არ არის, — ეს ეჭვს არ უნდა იწვევდეს. მაშ როგორია პროლეტარიატის ორგანიზაციის ის ახალი ფორმები, რომელთაც შეუძლიათ შეასრულონ ბურჟუაზიული სახელმწიფო მანქანის მესაფლავის როლი, რომელთაც უნარი აქვთ არა მარტო დაამსხვრიონ ეს მანქანა და არა მარტო შეცვალონ ბურჟუაზიული დემოკრატია პროლეტარული დემოკრატიით, არამედ აგრეთვე გახდნენ პროლეტარული სახელმწიფო ძალაუფლების საფუძველი?

პროლეტარიატის ორგანიზაციის ამ ახალ ფორმას წარმოადგენენ საბჭოები.

რაში მდგომარეობს საბჭოების ძალა ორგანიზაციის ძველ ფორმებთან შედარებით?

იმაში, რომ საბჭოები წარმოადგენენ პროლეტარიატის ყველაზე უფრო **ყოვლისმომცველ** მასობრივ ორგანიზაციებს, ვინაიდან ისინი და მხოლოდ ისინი მოიცავენ უკლებლივ ყველა მუშას.

იმაში, რომ საბჭოები წარმოადგენენ **ერთადერთ** მასობრივ ორგანიზაციებს, რომლებიც აერთიანებენ ყველა ჩაგრულსა და ექსპლოატირებულს, მუშებსა და გლეხებს, ჯარისკაცებსა და მეზღვაურებს, და სადაც ამის გამო მასების ბრძოლის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა მასების ავანგარდის მხრით, პროლეტარიატის მხრით, შეიძლება განხორციელდეს ყველაზე უფრო ადვილად და ყველაზე უფრო სრულად.

იმაში, რომ საბჭოები წარმოადგენენ მასების რევოლუციური ბრძოლის, მასების პოლიტიკური გამოსვლების, მასების აჯანყების **ყველაზე უფრო მძლავრ ორგანოებს,** ორგანოებს, რომლებსაც უნარი აქვთ მოსპონ ფინანსური

კაპიტალისა და მის პოლიტიკურ დანამატთა ყოვლის-შემძლეობა.

იმაში, რომ საბჭოები წარმოადგენენ თვით მასების **უშუალო** ორგანიზაციებს, ესე იგი მასების **ყველაზე უფრო დემოკრატიულ** და, მაშასადამე, ყველაზე უფრო ავტორიტეტულ ორგანიზაციებს, რომელნიც მაქსიმალურად უადვილებენ მათ მონაწილეობის მიღებას ახალი სახელმწიფოს მშენებლობაში, მის მმართველობაში და მაქსიმალურად ავითარებენ მასების რევოლუციურ ენერგიას, ინიციატივას და შემოქმედებით ნიჭს ძველი წყობის დანგრევისათვის ბრძოლაში, ახალი, პროლეტარული წყობისათვის ბრძოლაში.

საბჭოთა ხელისუფლება არის ადგილობრივი საბჭოების გაერთიანება და ჩამოყალიბება ერთ საერთო სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციად, პროლეტარიატის, როგორც ჩაგრულ და ექსპლოატირებულ მასათა ავანგარდის და როგორც გაბატონებული კლასის, სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციად, — გაერთიანება საბჭოების რესპუბლიკად.

საბჭოთა ხელისუფლების დედაარსი იმაში მდგომარეობს, რომ სწორედ იმ კლასების ყველაზე მასობრივი და ყველაზე რევოლუციური ორგანიზაციები, რომელთაც ჩაგრავდნენ კაპიტალისტები და მემამულეები, ამჟამად წარმოადგენენ «მთელი სახელმწიფო ძალაუფლების, მთელი სახელმწიფო აპარატის **მუდმივ და ერთადერთ** საფუძველს», რომ «სწორედ იმ მასებს, რომელნიც, ყველაზე უფრო დემოკრატიულ ბურჟუაზიულ რესპუბლიკებშიც კი», თუმცა კანონით თანასწორუფლებიანნი, «საქმით ათასგვარი ფანდებითა და ხრიკებით ჩამოცილებული იყვნენ პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობას და დემოკრატიული უფლებებით და თავისუფლებებით სარგებლობას, ახლა შესაძლებლობა ეძლევათ — **მუდმივი** და აუცილე-

ბელი, ამასთან **გადამწყვეტი** მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფოს დემოკრატიულ მმართველობაში» * (იხ. **ლენინი**, ტ. XXIV, გვ. 13).

აი რატომ არის საბჭოთა ხელისუფლება სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციის **ახალი ფორმა**, რომელიც პრინციპულად განსხვავდება ძველი, ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული და პარლამენტური ფორმისაგან, არის სახელმწიფოს **ახალი ტიპი**, რომელიც შეფარდებულია არა მშრომელი მასების ექსპლოატაციისა და ჩაგვრის ამოცანებთან, არამედ ყოველგვარი ჩაგვრისა და ექსპლოატაციისაგან მათი სრული განთავისუფლების ამოცანებთან, პროლეტარიატის დიქტატურის ამოცანებთან.

ლენინი მართალია, როცა ამბობს, რომ საბჭოთა ხელისუფლების გაჩენისთანავე «დამთავრდა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული პარლამენტარიზმის ეპოქა, დაიწყო მსოფლიო ისტორიის ახალი თავი: პროლეტარული დიქტატურის ეპოქა».

რაში მდგომარეობს საბჭოთა ხელისუფლების დამახასიათებელი ნიშნები?

იმაში, რომ საბჭოთა ხელისუფლება წარმოადგენს ყველაზე უფრო მასობრივ და ყველაზე უფრო დემოკრატიულ სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციას ყველა შესაძლებელ სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციებს შორის კლასების არსებობის პირობებში, ვინაიდან იგი, არის რა ასპარეზი მუშების და ექსპლოატირებული გლეხების კავშირისა და თანამშრომლობისა ექსპლოატატორების წინააღმდეგ ბრძოლაში და ეყრდნობა რა თავის მუშაობაში ამ კავშირს და ამ თანამშრომლობას, ამით წარმოადგენს მოსახლეობის უმრავლესობის ძალაუფლებას უმცირესობის მიმართ, ამ უმრავ-

* ხაზგასმა ყველგან ჩემია. ი. სტ.

ლესობის სახელმწიფოს, მისი დიქტატურის გამოხატულებას.

იმაში, რომ საბჭოთა ხელისუფლება ყველაზე უფრო ინტერნაციონალისტურია კლასობრივი საზოგადოების ყველა სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციათა შორის, ვინაიდან იგი, სპობს რა ყოველგვარ ნაციონალურ ჩაგვრას და ეყრდნობა რა სხვადასხვა ეროვნების მშრომელი მასების თანამშრომლობას, ამით აადვილებს ამ მასების გაერთიანებას ერთიან სახელმწიფოებრივ კავშირში.

იმაში, რომ საბჭოთა ხელისუფლება, თვით თავისი სტრუქტურით, აადვილებს ჩაგრული და ექსპლოატირებული მასების ხელმძღვანელობას ამ მასების ავანგარდის მხრით, პროლეტარიატის, როგორც საბჭოების ყველაზე უფრო დარაზმული და ყველაზე უფრო შეგნებული ბირთვის მხრით.

«ყველა რევოლუციისა და ჩაგრულ კლასთა ყველა მოძრაობის გამოცდილება, მსოფლიო სოციალისტური მოძრაობის გამოცდილება გვასწავლის, — ამბობს ლენინი, — რომ მხოლოდ პროლეტარიატს შეუძლია გააერთიანოს და გაიყოლიოს მშრომელი და ექსპლოატირებული მოსახლეობის დაქსაქსული და ჩამორჩენილი ფენები» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 14). საქმე ისაა, რომ საბჭოთა ხელისუფლების სტრუქტურა აადვილებს ამ გამოცდილების მითითებათა ცხოვრებაში გატარებას.

იმაში, რომ საბჭოთა ხელისუფლება, აერთიანებს რა საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებას სახელმწიფოს ერთიან ორგანიზაციაში და ცვლის რა ტერიტორიულ საარჩევნო ოლქებს საწარმოო ერთეულებით, ფაბრიკა-ქარხნებით, — უშუალოდ აკავშირებს მუშებს და, საერთოდ, მშრომელ მასებს სახელმწიფო მმართველობის აპარატებთან, ასწავლის მათ ქვეყნის მართვას.

იმაში, რომ მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლებას შესწევს უნარი გაათავისუფლოს არმია ბურჟუაზიული სარდლობის მორჩილებისაგან და ეს არმია ხალხის ჩაგვრის იარაღიდან, რასაც იგი ბურჟუაზიული წესწყობილების დროს წარმოადგენს, გადააქციოს ბურჟუაზიის, თავისი და უცხო ბურჟუაზიის უღლისაგან ხალხის განთავისუფლების იარაღად.

იმაში, რომ «მხოლოდ სახელმწიფოს საბჭოთა ორგანიზაციას ძალუძს მართლაც დაამსხვრიოს ერთბაშად და დაანგრიოს საბოლოოდ ძველი, ე. ი. ბურჟუაზიული, სამოხელეო და სასამართლო აპარატი» (იხ. იქვე).

იმაში, რომ მხოლოდ სახელმწიფოს საბჭოთა ფორმას, რომელიც სახელმწიფოს მმართველობის მუდმივ და აუცილებელ მონაწილეობაში აბამს მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მასობრივ ორგანიზაციებს, შესწევს უნარი მოამზადოს სახელმწიფოებრიობის ის კვდომა, რაც შეადგენს მომავალი უსახელმწიფოო, კომუნისტური საზოგადოების ერთ-ერთ ძირითად ელემენტს.

ამრიგად, საბჭოების რესპუბლიკა არის ის ნაძებნი და, ბოლოს, ნაპოვნი პოლიტიკური ფორმა, რომლის ჩარჩოებში უნდა მოხდეს პროლეტარიატის ეკონომიური განთავისუფლება, სოციალიზმის სრული გამარჯვება.

პარიზის კომუნა ამ ფორმის ჩანასახი იყო. საბჭოთა ხელისუფლება მის განვითარებას და დამთავრებას წარმოადგენს.

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ:

«მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოების რესპუბლიკა არის არა მარტო უფრო მაღალი ტიპის დემოკრატიულ დაწესებულებათა ფორმა.., არამედ **ერთადერთი** * ფორმაც, რომელსაც უნარი აქვს უზრუნველყოს ყველაზე უფრო უმტკივნეულო გადასვლა სოციალიზმზე» (იხ. ტ. XXII, გვ. 131).

---

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

V

გლეხობის საკითხი

ამ თემიდან მე ვიღებ ოთხ საკითხს:

ა) საკითხის დაყენება;

ბ) გლეხობა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის დროს;

გ) გლეხობა პროლეტარული რევოლუციის დროს;

დ) გლეხობა საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცების შემდეგ.

1) **საკითხის დაყენება.** ზოგი ფიქრობს, რომ ლენინიზმში ძირითადია გლეხობის საკითხი, რომ ლენინიზმის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს გლეხობის, მისი როლის, მისი ხვედრითი წონის საკითხი. ეს სრულებით არ არის სწორი. ძირითად საკითხს ლენინიზმში, მის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს არა გლეხობის საკითხი, არამედ პროლეტარიატის დიქტატურის, მისი ბრძოლით მოპოვების პირობების, მისი განმტკიცების პირობების საკითხი. გლეხობის საკითხი, როგორც ძალაუფლებისათვის ბრძოლაში პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხი, წარმოებული საკითხია.

მაგრამ ეს გარემოება სრულიადაც არ უკარგავს ამ საკითხს იმ სერიოზულ, სასიცოცხლო მნიშვნელობას, რომელიც მას უეჭველად აქვს პროლეტარული რევოლუციისათვის. ცნობილია, რომ გლეხობის საკითხის სერიოზული დამუშავება რუსი მარქსისტების რიგებში დაიწყო სწორედ პირველი რევოლუციის (1905 წ.) წინახანებში, როდესაც ცარიზმის დამხობისა და პროლეტარიატის ჰეგემონიის გატარების საკითხი მთელი თავისი სიგრძე-სიგანით წამოიჭრა პარტიის წინაშე, ხოლო მომავალ ბურჟუაზიულ რე-

ვოლუციაში პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხმა სასიცოცხლო ხასიათი მიიღო. ცნობილია აგრეთვე, რომ რუსეთში გლეხობის საკითხს უფრო მეტი აქტუალური ხასიათი მიეცა პროლეტარული რევოლუციის დროს, როდესაც პროლეტარიატის დიქტატურის, მისი მოპოვებისა და შენარჩუნების საკითხმა წამოაყენა მომავალ პროლეტარულ რევოლუციაში პროლეტარიატის მოკავშირეების საკითხი. ეს გასაგებიც არის: ვინც მიისწრაფის და ემზადება ძალაუფლების დასაპყრობად, იმას არ შეიძლება არ აინტერესებდეს თავისი ნამდვილი მოკავშირეების საკითხი.

ამ აზრით გლეხობის საკითხი წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის საერთო საკითხის ნაწილს და, როგორც ასეთი, იგი ლენინიზმის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო სასიცოცხლო საკითხია.

II ინტერნაციონალის პარტიების გულგრილი ანდა პირდაპირ უარყოფითი დამოკიდებულება გლეხობის საკითხისადმი აიხსნება არა მარტო განვითარების თავისებური პირობებით დასავლეთში. ეს აიხსნება, უწინარეს ყოვლისა, იმით, რომ ამ პარტიებს არა სწამთ პროლეტარული დიქტატურა, ეშინიათ რევოლუციისა და არ ფიქრობენ წაიყვანონ პროლეტარიატი ძალაუფლებისაკენ. ხოლო ვისაც რევოლუციის ეშინია, ვისაც არ სურს წაიყვანოს პროლეტარები ძალაუფლებისაკენ, იმას არ შეიძლება აინტერესებდეს რევოლუციაში პროლეტარიატის მოკავშირეების საკითხი, — მისთვის მოკავშირეების საკითხი მოკლებულია ყოველგვარ მნიშვნელობასა და აქტუალობას. II ინტერნაციონალის გმირების ირონიული დამოკიდებულება გლეხობის საკითხისადმი ითვლება მათში კარგი ტონის ნიშნად, «ნამდვილი» მარქსიზმის ნიშნად. ნამდვილად კი ამაში იოტისოდენა მარქსიზმიც არ არის, ვინაიდან გულგრილი

დამოკიდებულება ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხისადმი, როგორიც არის გლეხობის საკითხი, პროლეტარიატის რევოლუციის წინადღით წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის უარყოფის შებრუნებულ მხარეს, მარქსიზმისადმი პირდაპირი ღალატის უეჭველ ნიშანს.

საკითხი ასე დგას: **უკვე ამოწურულია თუ არა** რევოლუციური შესაძლებლობანი, რომლებიც მოიპოვება გლეხობის წიაღში, მისი არსებობის განსაზღვრული პირობების გამო, და თუ არ არის ამოწურული, **არის თუ არა იმედი, საფუძველი** — გამოყენებულ იქნან ეს შესაძლებლობანი პროლეტარული რევოლუციის **სასარგებლოდ,** გადაქცეულ იქნას გლეხობა, მისი ექსპლოატირებული უმრავლესობა, ბურჟუაზიის რეზერვიდან, როგორიც ის დასავლეთის ბურჟუაზიული რევოლუციების დროს იყო და როგორადაც ის ამჟამადაც რჩება, — პროლეტარიატის რეზერვად, მის მოკავშირედ?

ლენინიზმი დადებითად უპასუხებს ამ კითხვაზე, ე. ი. ის აღიარებს გლეხობის უმრავლესობაში რევოლუციური უნარის არსებობას, პროლეტარული დიქტატურის ინტერესებისათვის ამ უნარის გამოყენების შესაძლებლობას.

რუსეთში სამი რევოლუციის ისტორია სავსებით ადასტურებს ლენინიზმის დასკვნებს ამ საკითხზე.

აქედან პრაქტიკული დასკვნა — მხარი უნდა დავუჭიროთ გლეხობის მშრომელ მასებს მათს ბრძოლაში კაბალისა და ექსპლოატაციის წინააღმდეგ, მათს ბრძოლაში ჩაგვრისა და სიღატაკისაგან თავის დასაღწევად. ეს, რა თქმა უნდა, იმას არ ნიშნავს, რომ პროლეტარიატმა მხარი უნდა დაუჭიროს **ყოველგვარ** გლეხურ მოძრაობას. აქ ლაპარაკია გლეხობის ისეთი მოძრაობისა და ისეთი ბრძოლისათვის მხარდაჭერაზე, რომელიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ აადვილებს პროლეტარიატის განმათავისუფლებელ მოძრაობას,

რომელიც ასე თუ ისე უშვებს წყალს პროლეტარული რევოლუციის წისქვილს, რომელიც ხელს უწყობს გლეხობის გადაქცევას მუშათა კლასის რეზერვად და მოკავშირედ.

2) **გლეხობა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის დროს.** ეს პერიოდი მოიცავს დროს რუსეთის პირველი რევოლუციიდან (1905 წ.) მეორე რევოლუციამდე (1917 წ. თებერვალი) ამ უკანასკნელის ჩათვლით. ამ პერიოდის დამახასიათებელი ნიშანია გლეხობის განთავისუფლება ლიბერალური ბურჟუაზიის გავლენისაგან, გლეხობის **ჩამოცილება** კადეტებისაგან, გლეხობის **შემობრუნება** პროლეტარიატისაკენ, ბოლშევიკების პარტიისაკენ. ამ პერიოდის ისტორია არის ისტორია კადეტების (ლიბერალური ბურჟუაზია) და ბოლშევიკების (პროლეტარიატი) ბრძოლისა გლეხობის მისამხრობად. ამ ბრძოლის ბედი სათათბიროს პერიოდმა გადაწყვიტა, ვინაიდან ოთხი სათათბიროს პერიოდი საგნობრივი გაკვეთილი იყო გლეხობისათვის, ხოლო ამ გაკვეთილმა თვალნათლივ დაანახა გლეხებს, რომ ისინი კადეტებისაგან ვერ მიიღებენ ვერც მიწას, ვერც თავისუფლებას, რომ მეფე სავსებით მემამულეთა მხარეზეა, ხოლო კადეტები მხარს უჭერენ მეფეს, რომ ერთადერთი ძალა, რომლის დახმარებაზე იმედის დამყარება შეიძლება, — ეს არიან ქალაქის მუშები, პროლეტარიატი. იმპერიალისტურმა ომმა მხოლოდ დაადასტურა სათათბიროს პერიოდის გაკვეთილი, დაამთავრა რა გლეხობის ჩამოშორება ბურჟუაზიისაგან, დაამთავრა რა ლიბერალური ბურჟუაზიის იზოლაცია, ვინაიდან ომიანობის წლებმა გამოააშკარავეს იმ იმედების სრული ამაოება, სრული სიყალბე, რომ მიიღებდნენ ზავს მეფისაგან და მისი ბურჟუაზიული მოკავშირეებისაგან. სათათბიროს პერიოდის

თვალსაჩინო გაკვეთილების გარეშე პროლეტარიატის ჰეგემონია შეუძლებელი იქნებოდა.

ასე შეიქმნა მუშებისა და გლეხების კავშირი ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციაში. ასე დამყარდა პროლეტარიატის ჰეგემონია (ხელმძღვანელობა) ცარიზმის დასამხობად წარმოებულ საერთო ბრძოლაში, ჰეგემონია, რომელმაც მიგვიყვანა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამდე.

დასავლეთის ბურჟუაზიული რევოლუციები (ინგლისი, საფრანგეთი, გერმანია, ავსტრია), როგორც ცნობილია, სხვა გზით წავიდნენ. იქ რევოლუციაში ჰეგემონია ეკუთვნოდა ლიბერალურ ბურჟუაზიას და არა პროლეტარიატს, რომელიც არ წარმოადგენდა დამოუკიდებელ პოლიტიკურ ძალას, და არც შეიძლებოდა ასეთი ყოფილიყო თავისი სისუსტის გამო. იქ ბატონყმური წესებისაგან განთავისუფლება გლეხობამ მიიღო არა პროლეტარიატის ხელით, რომელიც მცირერიცხოვანი და დაურაზმავი იყო, არამედ ბურჟუაზიის ხელით. იქ გლეხობა ძველი წესების წინააღმდეგ ლიბერალურ ბურჟუაზიასთან ერთად მიდიოდა. იქ გლეხობა ბურჟუაზიის რეზერვს წარმოადგენდა. ამის გამო იქ რევოლუციამ გამოიწვია ბურჟუაზიის პოლიტიკური წონის უდიდესად გაძლიერება.

რუსეთში, პირიქით, ბურჟუაზიულმა რევოლუციამ სრულიად საწინააღმდეგო შედეგები მოგვცა. რუსეთში რევოლუციას მოჰყვა ბურჟუაზიის, როგორც პოლიტიკური ძალის, არა გაძლიერება, არამედ დასუსტება, მისი პოლიტიკური რეზერვების არა გამრავლება, არამედ მის მიერ ძირითადი რეზერვის დაკარგვა, გლეხობის დაკარგვა. ბურჟუაზიულმა რევოლუციამ რუსეთში პირველ რიგში წამოაყენა არა ლიბერალური ბურჟუაზია, არამედ რევოლუცი-

ური პროლეტარიატი და მის გარშემო დარაზმა მრავალმილიონიანი გლეხობა.

სწორედ ამით აიხსნება, სხვათა შორის, ის ფაქტი, რომ რუსეთის ბურჟუაზიული რევოლუცია შედარებით მალე გადაიზარდა პროლეტარულ რევოლუციად. პროლეტარიატის ჰეგემონია იყო ჩანასახი და გარდამავალი საფეხური პროლეტარიატის დიქტატურისაკენ.

რით აიხსნება რუსეთის რევოლუციის ეს თავისებური მოვლენა, რომელსაც არა აქვს პრეცედენტი დასავლეთის ბურჟუაზიული რევოლუციების ისტორიაში? საიდან გაჩნდა ეს თავისებურება?

ეს იმით აიხსნება, რომ რუსეთში ბურჟუაზიული რევოლუცია გაიშალა კლასობრივი ბრძოლის უფრო განვითარებულ პირობებში, ვიდრე დასავლეთში, რომ რუსეთის პროლეტარიატი ამ დროისათვის უკვე დამოუკიდებელ პოლიტიკურ ძალად გადაიქცა, მაშინ როდესაც პროლეტარიატის რევოლუციურობით დამფრთხალმა ლიბერალურმა ბურჟუაზიამ დაკარგა რევოლუციურობის ყოველგვარი ნასახი (განსაკუთრებით 1905 წ. გაკვეთილების შემდეგ) და პირი იბრუნა მეფესთან და მემამულეებთან კავშირისაკენ რევოლუციის წინააღმდეგ, მუშებისა და გლეხების წინააღმდეგ.

საჭიროა ყურადღება მიექცეს შემდეგ გარემოებებს, რომლებმაც განსაზღვრეს რუსეთის ბურჟუაზიული რევოლუციის თავისებურება:

ა) რუსეთის მრეწველობის არაჩვეულებრივი კონცენტრაცია რევოლუციის წინახანებში. ცნობილია, მაგალითად, რომ რუსეთის მუშების მთელი რაოდენობის 54% მუშაობდა საწარმოებში, სადაც 500-ზე მეტი მუშა იყო, მაშინ როდესაც ისეთ განვითარებულ ქვეყანაში, როგორიც არის ჩრდილოეთი ამერიკა, ანალოგიურ საწარმოებში მუშა-

ობდა მუშების მთელი რაოდენობის სულ 33%. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ მარტო ეს გარემოება კი, ისეთი რევოლუციური პარტიის არსებობის დროს, როგორიცაა ბოლშევიკების პარტია, რუსეთის მუშათა კლასს ქვეყნის პოლიტიკური ცხოვრების უდიდეს ძალად ხდიდა.

ბ) ექსპლოატაციის უმსგავსი ფორმები საწარმოებში პლუს მეფის მსახურების აუტანელი პოლიციური რეჟიმი, — გარემოება, რომელიც მუშების ყოველ სერიოზულ გაფიცვას აქცევდა უდიდეს პოლიტიკურ აქტად და აკაჟებდა მუშათა კლასს, როგორც ბოლომდე რევოლუციურ ძალას.

გ) რუსეთის ბურჟუაზიის პოლიტიკური სიძაბუნე, რომელიც 1905 წლის რევოლუციის შემდეგ გადაიქცა ცარიზმის მსახურობად და პირდაპირ კონტრრევოლუციურობად, რაც აიხსნება არა მარტო რუსეთის პროლეტარიატის რევოლუციურობით, რომელმაც რუსეთის ბურჟუაზია ცარიზმის მხარეზე გადაისროლა, არამედ იმ გარემოებითაც, რომ ეს ბურჟუაზია პირდაპირ დამოკიდებული იყო სახაზინო შეკვეთებზე.

დ) ბატონყმური წესწყობილების ყოვლად უმსგავსი და ყოვლად აუტანელი გადმონაშთების არსებობა სოფლად, რასაც ერთვოდა მემამულის ყოვლისშემძლეობა, — გარემოება, რომელმაც გლეხობა მოაქცია რევოლუციის ბანაკში.

ე) ცარიზმი, რომელიც ახშობდა ყოველივე ცოცხალს და თავისი თვითნებობით აძლიერებდა ჩაგვრას კაპიტალისტისა და მემამულის მხრით, — გარემოება, რომელმაც მუშებისა და გლეხების ბრძოლა გააერთიანა ერთ რევოლუციურ ნიაღვრად.

ვ) იმპერიალისტური ომი, რომელმაც რუსეთის პოლიტიკური ცხოვრების ყველა ეს წინააღმდეგობა შეაერთა

ღრმა რევოლუციურ კრიზისად და უაღრესად გააძლიერა რევოლუციის შეტევითი ძალა.

საით უნდა წასულიყო გლეხობა ასეთ პირობებში? ვისთან უნდა ეძებნა დახმარება მემამულის ყოვლისშემძლეობის წინააღმდეგ, მეფის თვითნებობის წინააღმდეგ, დამღუპველი ომის წინააღმდეგ, რომელიც აჩანაგებდა მის მეურნეობას? ლიბერალურ ბურჟუაზიასთან? მაგრამ ის ხომ მტერია, — ამას ადასტურებდა ოთხივე სათათბიროს ხანგრძლივი გამოცდილება. ესერებთან? ესერები, რა თქმა უნდა, კადეტებზე «უკეთესნი» არიან, მათი პროგრამაც «შესაფერისია», თითქმის გლეხურია, მაგრამ რის მოცემა შეუძლიათ ესერებს, როდესაც ისინი ფიქრობენ დაეყრდნონ მხოლოდ გლეხებს და როდესაც ისინი სუსტნი არიან ქალაქში, სადაც, პირველ ყოვლისა, კრებს თავის ძალას მოწინააღმდეგე? სად არის ის ახალი ძალა, რომელიც არაფრის წინაშე არ შეჩერდება არც სოფლად, არც ქალაქად, რომელიც თამამად ჩადგება პირველ რიგებში მეფისა და მემამულის წინააღმდეგ საბრძოლველად, რომელიც ხელს შეუწყობს გლეხობას — თავი დააღწიოს კაბალას, უმიწობას, ჩაგვრასა და ომს? იყო თუ არა, საერთოდ, ასეთი ძალა რუსეთში? დიახ, იყო. ეს იყო რუსეთის პროლეტარიატი, რომელმაც ჯერ კიდევ 1905 წელს გამოააშკარავა თავისი ძალა, თავისი უნარი ბოლომდე ბრძოლისა, თავისი გამბედაობა, თავისი რევოლუციურობა.

ყოველ შემთხვევაში, სხვა ასეთი ძალა არ არსებობდა, და მისი გამონახვაც შეუძლებელი იყო.

აი რატომ იყო, რომ გლეხობა, როდესაც კადეტებს ჩამოშორდა და ესერებს მიემხრო, ამასთან ერთად დარწმუნდა, რომ აუცილებელი იყო დამორჩილებოდა რევოლუციის ისეთი მამაცი ბელადის ხელმძღვანელობას, როგორიც იყო რუსეთის პროლეტარიატი.

ასეთია ის გარემოებანი, რომლებმაც განსაზღვრეს რუსეთის ბურჟუაზიული რევოლუციის თავისებურება.

3) **გლეხობა პროლეტარული რევოლუციის დროს.** ეს პერიოდი მოიცავს დროს თებერვლის რევოლუციიდან (1917 წ.) ოქტომბრის რევოლუციამდე (1917 წ.). ეს პერიოდი შედარებით ხანმოკლეა, სულ რვა თვეს გრძელდება, — მაგრამ ეს რვა თვე, მასების პოლიტიკური განათლებისა და რევოლუციური აღზრდის თვალსაზრისით, თამამად შეიძლება გავუთანასწოროთ ჩვეულებრივი კონსტიტუციური განვითარების მთელ ათეულ წლებს, ვინაიდან ეს ნიშნავდა **რევოლუციის** რვა თვეს. ამ პერიოდის დამახასიათებელ ნიშანს წარმოადგენს გლეხობის შემდგომი გარევოლუციურება, ესერებზე დამყარებული იმედების გაცრუება, გლეხობის **ჩამოცილება** ესერებისაგან, გლეხობის ახალი **შემობრუნება** პროლეტარიატის, როგორც ისეთი, ერთადერთი ბოლომდე რევოლუციური ძალის, გარშემო **პირდაპირი დარაზმვისაკენ,** რომელსაც შეეძლო ზავამდე მიეყვანა ჩვენი ქვეყანა. ამ პერიოდის ისტორია არის ისტორია ესერების (წვრილბურჟუაზიული დემოკრატია) და ბოლშევიკების (პროლეტარული დემოკრატია) ბრძოლისა გლეხობისათვის, გლეხობის უმრავლესობის მიმხრობისათვის. ამ ბრძოლის ბედი გადაწყვიტეს კოალიციურმა პერიოდმა, კერენშჩინის პერიოდმა, ესერებისა და მენშევიკების მიერ უარის თქმამ მემამულეთა მიწის კონფისკაციაზე, ესერებისა და მენშევიკების ბრძოლამ ომის განგრძობისათვის, ივნისის შეტევამ ფრონტზე, ჯარისკაცებისათვის სიკვდილით დასჯის შემოღებამ, კორნილოვის აჯანყებამ.

თუ მანამდე, წინა პერიოდში, რევოლუციის ძირითად საკითხს წარმოადგენდა მეფისა და მემამულეთა ძალაუფლების დამხობა, ახლა, თებერვლის რევოლუციის შემდ-

გომ პერიოდში, როდესაც მეფე უკვე აღარ იყო, ხოლო დაუსრულებელმა ომმა ჩაკლა ქვეყნის მეურნეობა, საბოლოოდ გააჩანაგა გლეხობა, — რევოლუციის ძირითად საკითხად იქცა ომის ლიკვიდაციის საკითხი. სიმძიმის ცენტრი წმინდა საშინაო ხასიათის საკითხებიდან აშკარად გადავიდა ძირითად საკითხზე — ომის საკითხზე. «ბოლო მოვუღოთ ომს», «თავი დავაღწიოთ ომს», — ასეთი იყო საერთო ძახილი გატანჯული ქვეყნისა და, უწინარეს ყოვლისა, გლეხობისა.

მაგრამ ომისაგან თავის დასაღწევად აუცილებელი იყო დროებითი მთავრობის ჩამოგდება, აუცილებელი იყო ბურჟუაზიის ძალაუფლების დამხობა, აუცილებელი იყო ესერებისა და მენშევიკების ძალაუფლების დამხობა, რადგან ისინი და მხოლოდ ისინი აჭიანურებდნენ ომს «ძლევამოსილ დასრულებამდე». ომისაგან თავის დაღწევის სხვა გზა, თუ არა ბურჟუაზიის დამხობით, პრაქტიკაში არ აღმოჩნდა.

ეს იყო ახალი რევოლუცია, რევოლუცია პროლეტარული, ვინაიდან ის აგდებდა ხელისუფლებიდან იმპერიალისტური ბურჟუაზიის უკანასკნელ, უკიდურეს მემარცხენე ფრაქციას — ესერებისა და მენშევიკების პარტიას, რათა შეექმნა ახალი, პროლეტარული ძალაუფლება, საბჭოების ძალაუფლება, რათა ხელისუფლების სათავეში დაეყენებინა რევოლუციური პროლეტარიატის პარტია, ბოლშევიკების პარტია, იმპერიალისტური ომის წინააღმდეგ დემოკრატიული ზავისათვის რევოლუციური ბრძოლის პარტია. გლეხობის უმრავლესობამ მხარი დაუჭირა მუშების ბრძოლას ზავისათვის, საბჭოების ძალაუფლებისათვის.

სხვა გამოსავალი გლეხობას არ ჰქონდა. სხვა გამოსავალი არც შეიძლებოდა ყოფილიყო.

ამრიგად, კერენშჩინის პერიოდი უდიდესი საგნობრივი გაკვეთილი იყო გლეხობის მშრომელი მასებისათვის, ვინა-

იდან მან თვალსაჩინოდ ცხადყო, რომ ესერებისა და მენშევიკების ხელისუფლების დროს ქვეყანა თავს ვერ დააღწევდა ომს, გლეხობა ვერ ეღირსებოდა ვერც მიწას, ვერც თავისუფლებას, რომ მენშევიკები და ესერები კადეტებისაგან განსხვავდებოდნენ მხოლოდ ტკბილი სიტყვებით და ცრუ დაპირებებით, ნამდვილად კი ატარებდნენ იმავე იმპერიალისტურ, კადეტურ პოლიტიკას, რომ ერთადერთი ხელისუფლება, რომელსაც უნარი შესწევს ქვეყანა გზაზე დააყენოს, შეიძლება იყოს მხოლოდ საბჭოების ხელისუფლება. ომის შემდგომი გაჭიანურება მხოლოდ ადასტურებდა ამ გაკვეთილის სისწორეს, აჩქარებდა რევოლუციას და მიაქანებდა გლეხთა და ჯარისკაცთა მილიონიან მასებს პროლეტარული რევოლუციის გარშემო **პირდაპირი დარაზმვისაკენ.** ესერებისა და მენშევიკების იზოლაცია უცილობელ ფაქტად იქცა. კოალიციური პერიოდის თვალსაჩინო გაკვეთილების გარეშე პროლეტარიატის დიქტატურა შეუძლებელი იქნებოდა.

ასეთია ის გარემოებანი, რომლებმაც გააადვილეს ბურჟუაზიული რევოლუციის პროლეტარულ რევოლუციად გადაზრდის პროცესი.

ასე შეიქმნა პროლეტარიატის დიქტატურა რუსეთში.

4) გლეხობა საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცების შემდეგ. თუ წინათ, რევოლუციის პირველ პერიოდში, საქმე, უმთავრესად, ცარიზმის დამხობას შეეხებოდა, ხოლო მერე, თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, საკითხი იდგა, უწინარეს ყოვლისა, ბურჟუაზიის დამხობის საშუალებით იმპერიალისტური ომიდან გამოსვლის შესახებ, — ახლა, სამოქალაქო ომის ლიკვიდაციისა და საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცების შემდეგ, — პირველ რიგში წამოიჭრა სამეურნეო მშენებლობის საკითხები. ნაციონალიზებული ინდუსტრიის გაძლიერება და განვითარება; ამისათვის ინ-

დუსტრიის დაკავშირება გლეხურ მეურნეობასთან ვაჭრობის საშუალებით, რომელსაც სახელმწიფო აწესრიგებს; სასურსათო გაწერის შეცვლა სასურსათო გადასახადით, რათა შემდეგ, სასურსათო გადასახადის ოდენობის თანდათან შემცირებით, საქმე მიყვანილ იქნას ინდუსტრიის ნაწარმის გადაცვლამდე გლეხური მეურნეობის პროდუქტებზე; ვაჭრობის გამოცოცხლება და კოოპერაციის განვითარება, ამ უკანასკნელში მილიონობით გლეხების ჩაბმით, — აი როგორ ხატავდა ლენინი სამეურნეო მშენებლობის მორიგ ამოცანებს სოციალისტური ეკონომიკის საძირკვლის აგების გზაზე.

ამბობენ, რომ ეს ამოცანა შეიძლება დაუძლეველი აღმოჩნდეს ისეთი გლეხური ქვეყნისათვის, როგორიც რუსეთია. ზოგიერთი სკეპტიკოსი იმასაც კი ამბობს, რომ ეს ამოცანა პირდაპირ უტოპიურია, განუხორციელებელია, რადგან გლეხობა არის გლეხობა, — ის შესდგება წვრილ მწარმოებელთაგან, და ამიტომ შეუძლებელია მისი გამოყენება სოციალისტური წარმოების საძირკვლის ორგანიზაციისათვისო.

მაგრამ სკეპტიკოსები ცდებიან, ვინაიდან ისინი არ ითვალისწინებენ ზოგიერთ გარემოებას, რომელთაც ამ შემთხვევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვთ. განვიხილოთ უმთავრესნი მათ შორის.

ჯერ-ერთი. არ შეიძლება ერთმანეთში ავრიოთ საბჭოთა კავშირის გლეხობა და დასავლეთის გლეხობა. გლეხობა, რომელსაც გაუვლია სამი რევოლუციის სკოლა, რომელიც იბრძოდა მეფისა და ბურჟუაზიული ხელისუფლების წინააღმდეგ პროლეტარიატთან ერთად და პროლეტარიატის მეთაურობით, გლეხობა, რომელმაც პროლეტარული რევოლუციის ხელით მიიღო მიწა და ზავი და ამის გამო პროლეტარიატის რეზერვი გახდა, — ეს გლეხობა არ შეიძლე-

ბა არ განსხვავდებოდეს იმ გლეხობისაგან, რომელიც ბურჟუაზიული რევოლუციის დროს ლიბერალური ბურჟუაზიის მეთაურობით იბრძოდა, რომელმაც ამ ბურჟუაზიის ხელით მიიღო მიწა და ამის გამო ბურჟუაზიის რეზერვი გახდა. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ საბჭოთა გლეხობა, რომელიც მიჩვეულია პროლეტარიატთან პოლიტიკური მეგობრობისა და პოლიტიკური თანამშრომლობის დაფასებას და რომელმაც თავისუფლება მიიღო ამ მეგობრობისა და ამ თანამშრომლობის მეოხებით, — არ შეიძლება არ შეადგენდეს განსაკუთრებით ხელსაყრელ მასალას პროლეტარიატთან ეკონომიური თანამშრომლობისათვის.

ენგელსი ამბობდა, რომ «სოციალისტური პარტიის მიერ პოლიტიკური ძალაუფლების დაპყრობა ახლო მომავლის საქმედ იქცა», რომ «იმისათვის, რომ ეს ძალაუფლება დაიპყროს, პარტია ჯერ ქალაქიდან სოფელში უნდა წავიდეს და გახდეს ძლიერი სოფლად» (იხ. **ენგელსის** «გლეხთა საკითხი», 1922 წ. გამ. [30]). ის წერდა ამას გასული საუკუნის 90-იან წლებში, მხედველობაში ჰყავდა რა დასავლეთის გლეხობა. განა საჭიროა იმის მტკიცება, რომ რუსმა კომუნისტებმა, რომლებმაც სამი რევოლუციის განმავლობაში ამ მიმართულებით კოლოსალური მუშაობა ჩაატარეს, უკვე მოიპოვეს სოფლად ისეთი გავლენა და ისეთი დასაყრდენი, როგორზედაც ჩვენი დასავლეთელი ამხანაგები ოცნებასაც კი ვერ ბედავენ? როგორ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ამ გარემოებას არ შეუძლია არსებითად არ გააადვილოს რუსეთში მუშათა კლასისა და გლეხობის ეკონომიური თანამშრომლობის მოგვარების საქმე?

სკეპტიკოსებს დაუჩემებიათ ლაპარაკი წვრილ გლეხებზე, როგორც ისეთ ფაქტორზე, რომელიც შეუთავსებელია

სოციალისტურ მშენებლობასთან. მაგრამ მოისმინეთ, რას ამბობს ენგელსი დასავლეთის წვრილ გლეხებზე:

«ჩვენ გადაჭრით ვდგავართ წვრილი გლეხის მხარეზე; ჩვენ გავაკეთებთ ყველაფერს, რაც კი შესაძლებელია, იმისათვის, რომ მან უფრო კარგად იცხოვროს, რომ მას გაუადვილდეს ამხანაგობაზე გადასვლა იმ შემთხვევაში, თუ ის ამას გადაწყვეტს; ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ის ჯერ კიდევ ვერ შესძლებს მიიღოს ეს გადაწყვეტილება, ჩვენ შევეცდებით მივცეთ მას რაც შეიძლება მეტი დრო — მოიფიქროს ეს თავის პატარა ნაკვეთზე. ჩვენ ასე მოვიქცევით არა მარტო იმიტომ, რომ შესაძლებლად მიგვაჩნია დამოუკიდებლად მომუშავე წვრილი გლეხის გადმოსვლა ჩვენს მხარეზე, არამედ აგრეთვე უშუალო პარტიული ინტერესებისთვისაც. რაც უფრო მეტი იქნება ისეთი გლეხების რიცხვი, რომლებსაც ჩვენ საშუალებას მივცემთ არ ჩავარდნენ პროლეტარების მდგომარეობაში და რომლებსაც გადმოვიყვანთ ჩვენს მხარეზე ჯერ კიდევ როგორც გლეხებს, მით უფრო ჩქარა და ადვილად მოხდება საზოგადოებრივი გარდაქმნა. ჩვენთვის უსარგებლო იქნება ასეთ გარდაქმნას დაველოდოთ იმ დრომდე, სანამ კაპიტალისტური წარმოება ყველგან თავისი განვითარების უკიდურეს შედეგებს მიაღწევდეს, სანამ უკანასკნელი წვრილი ხელოსანიც და უკანასკნელი წვრილი გლეხიც მსხვილი კაპიტალისტური წარმოების მსხვერპლი გახდებოდეს. მატერიალური მსხვერპლი, რომლის გაღებაც საჭირო გახდება ამ აზრით გლეხების სასარგებლოდ საზოგადოებრივი საშუალებებიდან, კაპიტალისტური ეკონომიკის თვალსაზრისით შეიძლება გადაყრილ ფულად იქნეს მიჩნეული, მაშინ როდესაც ეს არის კაპიტალის საუკეთესო გამოყენება, იმიტომ რომ, შესაძლოა, ამ მსხვერპლმა დაზოგოს ათჯერ უფრო მეტი თანხები მთლიანად საზოგადოებრივი გარდაქმნისათვის ხარჯების გაწევის დროს. მაშასადამე, ამ აზრით გლეხების მიმართ ჩვენ შეგვიძლია დიდად გულუხვნი ვიყოთ» (იხ. იქვე).

ასე ამბობდა ენგელსი, მხედველობაში ჰყავდა რა დასავლეთის გლეხობა. მაგრამ განა ცხადი არ არის, რომ არსად არ შეიძლება ენგელსის ნათქვამის ისე ადვილად და სავსებით განხორციელება, როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანაში? განა ცხადი არ არის, რომ მხოლოდ საბჭოთა რუსეთში შეიძლება ახლავე და სავსებით გატარ-

დეს ცხოვრებაში «დამოუკიდებლად მომუშავე წვრილი გლეხის გადმოსვლაც ჩვენს მხარეზე», ამისათვის აუცილებელი «მატერიალური მსხვერპლის გაღებაც» და ამისათვის საჭირო «გულუხვობაც გლეხების მიმართ», რომ ასეთი და ამის მსგავსი ღონისძიებანი გლეხების სასარგებლოდ უკვე ტარდება რუსეთში? როგორ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ამ გარემოებამ, თავის მხრივ, უნდა გააადვილოს და წინ წასწიოს საბჭოთა ქვეყნის სამეურნეო მშენებლობის საქმე?

მეორე. არ შეიძლება ერთმანეთში ავრიოთ რუსეთის სოფლის მეურნეობა და დასავლეთის სოფლის მეურნეობა. იქ სოფლის მეურნეობის განვითარება მიმდინარეობს კაპიტალიზმის ჩვეულებრივი ხაზით, გლეხობის ღრმა დიფერენციაციის პირობებში, მსხვილი მამულებით და კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებით ერთ პოლუსზე, ხოლო პაუპერიზმით, სიღატაკითა და დაჭირავებული მონობით — მეორეზე. ამის გამო იქ სავსებით ბუნებრივია რღვევა და დაშლა. სულ სხვაა რუსეთში. ჩვენში სოფლის მეურნეობის განვითარება ამ გზით ვერ წავა თუნდაც იმიტომ, რომ საბჭოთა ხელისუფლების არსებობა და წარმოების ძირითად იარაღთა და საშუალებათა ნაციონალიზაცია გამორიცხავენ ასეთ განვითარებას. რუსეთში სოფლის მეურნეობის განვითარება უნდა წავიდეს სხვა გზით, მილიონობით წვრილი და საშუალო გლეხების კოოპერირების გზით, სოფლად მასობრივი კოოპერაციის განვითარების გზით, რასაც სახელმწიფო ხელს უწყობს შეღავათიანი კრედიტის მიწოდებით. ლენინმა მართებულად აღნიშნა სტატიებში კოოპერაციის შესახებ, რომ სოფლის მეურნეობის განვითარება ჩვენში უნდა წავიდეს ახალი გზით, კოოპერაციის მეოხებით სოციალისტურ მშენებლობაში გლეხთა უმრავლესობის ჩაბმის გზით, სოფლის მეურნეობაში კოლექტი-

ვიზმის საფუძველთა თანდათანობით დანერგვის გზით, ჯერ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გასაღების დარგში, ხოლო შემდეგ — მათი წარმოების დარგში.

მეტად საინტერესოა ამ მხრივ ზოგიერთი ახალი მოვლენა სოფლად სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის მუშაობასთან დაკავშირებით. ცნობილია, რომ «სელსკოსოიუზის» [31] შიგნით წარმოიშვნენ ახალი დიდი ორგანიზაციები სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა დარგის მიხედვით, — სელის, კარტოფილის, ერბო-კარაქისა და სხვა ორგანიზაციები, რომელთაც დიდი მომავალი აქვთ. მათ შორის, მაგალითად, «ლნოცენტრი» აერთიანებს სელის მომყვანი გლეხების საწარმოო ამხანაგობათა მთელ ქსელს. «ლნოცენტრი» იმაზე მუშაობს, რომ ამარაგებს გლეხებს თესლითა და წარმოების იარაღებით, შემდეგ იმავე გლეხებისაგან ყიდულობს სელის მთელ პროდუქციას და ასაღებს მას ბაზარზე მასობრივი მასშტაბით; უზრუნველყოფს გლეხების მონაწილეობას მოგებაში და, ამრიგად, აკავშირებს გლეხურ მეურნეობას «სელსკოსოიუზის» მეშვეობით სახელმწიფო მრეწველობასთან. რა უნდა ვუწოდოთ წარმოების ორგანიზაციის ასეთ ფორმას? ჩემი აზრით, ეს არის მსხვილი სახელმწიფო-სოციალისტური წარმოების საშინაო სისტემა სოფლის მეურნეობის დარგში. მე ვლაპარაკობ აქ სახელმწიფო-სოციალისტური წარმოების საშინაო სისტემაზე კაპიტალიზმის საშინაო სისტემასთან ანალოგიით, ვთქვათ, საფეიქრო წარმოების დარგში, სადაც შინამრეწველნი კაპიტალისტისაგან ღებულობდნენ ნედლეულსა და იარაღებს და მასვე აბარებდნენ მთელ თავიანთ პროდუქციას, რის გამოც ფაქტიურად შინმომუშავე ნახევრად დაქირავებული მუშები იყვნენ. ეს არის მრავალთაგან ერთ-ერთი მაჩვენებელი იმისა, თუ რა გზით უნდა წავიდეს სოფლის მეურნეობის განვითარება ჩვენში. აღარაფერს ვამბობ აქ სხვა

ასეთსავე მაჩვენებლებზე სოფლის მეურნეობის დანარჩენ დარგებში.

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ გლეხობის უდიდესი უმრავლესობა ხალისით დაადგება განვითარების ამ ახალ გზას და უკუაგდებს კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებისა და დაჭირავებული მონობის გზას, სიღატაკისა და გაჩანაგების გზას.

აი რას ამბობს ლენინი ჩვენი სოფლის მეურნეობის განვითარების გზების შესახებ:

«სახელმწიფოს ძალაუფლება წარმოების ყველა მსხვილ საშუალებაზე, სახელმწიფოს ძალაუფლება პროლეტარიატის ხელში, ამ პროლეტარიატის კავშირი მრავალ მილიონ წვრილ და უწვრილეს გლეხთან, გლეხობის მიმართ ამ პროლეტარიატის ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფა და სხვ., — განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც საჭიროა იმისათვის, რომ კოოპერაციიდან, მარტოოდენ კოოპერაციიდან, რომელსაც წინათ აბუჩად ვიგდებდით, როგორც ჩარჩულს, და რომელიც ერთგვარად უფლება გვაქვს აბუჩად ავიგდოთ ახლაც, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის დროსაც, განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც აუცილებელია სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის? ეს ჯერ კიდევ არ არის სოციალისტური საზოგადოების აშენება, მაგრამ ეს არის ყველაფერი, რაც აუცილებელი და საკმაოა ამ აშენებისათვის» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 392).

ლაპარაკობს რა შემდეგ ფინანსური და სხვაგვარი დახმარების აუცილებლობაზე კოოპერაციისათვის, როგორც «მოსახლეობის ორგანიზაციის ახალი პრინციპისათვის» და ახალი «საზოგადოებრივი წყობილებისათვის» პროლეტარიატის დიქტატურის დროს, ლენინი განაგრძობს:

«ყოველი საზოგადოებრივი წყობილება წარმოიშობა მხოლოდ და მხოლოდ განსაზღვრული კლასის ფინანსური დახმარებით. საჭირო არ არის გახსენება იმ ასეული და ასეული მილიონი მანეთისა, რაც დაჯდა «თავისუფალი» კაპიტალიზმის დაბადება. ახლა ჩვენ უნდა შევიგნოთ და განვახორციელოთ საქმით, რომ ამჟამად ის საზოგადოებრივი წყობილება, რომელსაც ჩვეულებრივზე უფრო მეტად უნდა დავეხმა-

როთ, არის კოოპერაციული წყობილება. მაგრამ საჭიროა მას დავეხმაროთ ამ სიტყვის ნამდვილი მნიშვნელობით, ე. ი. საკმარისი არ არის ამ დახმარებაში ვიგულისხმოთ ყოველი სახის კოოპერაციული ბრუნვისათვის დახმარება, — ამ დახმარებაში უნდა ვიგულისხმოთ ხელის შეწყობა ისეთი კოოპერაციული ბრუნვისათვის, რომელშიც **ნამდვილად იღებენ მონაწილეობას მოსახლეობის ნამდვილი მასები»** (იხ. იქვე, გვ. 393).

რას გვეუბნება ყველა ეს გარემოება?

იმას, რომ სკეპტიკოსები მართალი არ არიან.

იმას, რომ მართალია ლენინიზმი, რომელსაც გლეხობის მშრომელი მასები პროლეტარიატის რეზერვად მიაჩნია.

იმას, რომ ხელისუფლების სათავეში მყოფ პროლეტარიატს შეუძლია გამოიყენოს და მან უნდა გამოიყენოს კიდეც ეს რეზერვი იმისათვის, რომ მჭიდროდ დაუკავშიროს ერთიმეორეს ინდუსტრია და სოფლის მეურნეობა, მაღლა ასწიოს სოციალისტური მშენებლობა და ამოიყვანოს პროლეტარიატის დიქტატურის ის აუცილებელი საძირკველი, ურომლისოდაც შეუძლებელია სოციალისტურ ეკონომიკაზე გადასვლა.

VI

ნაციონალური საკითხი

ამ თემიდან მე ვიღებ ორ მთავარ საკითხს:

ა) საკითხის დაყენება,

ბ) ჩაგრულ ხალხთა განმათავისუფლებელი მოძრაობა და პროლეტარული რევოლუცია.

1) **საკითხის დაყენება.** ამ უკანასკნელი ორი ათეული წლის განმავლობაში ნაციონალურმა საკითხმა მთელი რიგი მეტად სერიოზული ცვლილებები განიცადა. ნაციონალური საკითხი II ინტერნაციონალის პერიოდში და ნაციონალური საკითხი ლენინიზმის პერიოდში სრულიადაც არ არის

ერთი და იგივე. ისინი დიდად განსხვავდებიან ერთიმეორისაგან არა მარტო მოცულობით, არამედ თავისი შინაგანი ხასიათითაც.

წინათ ნაციონალური საკითხი ჩვეულებრივ იფარგლებოდა საკითხთა ვიწრო რკალით, რომლებიც ეხებოდა, უმთავრესად, «კულტურულ» ეროვნებებს. ირლანდიელები, უნგრელები, პოლონელები, ფინელები, სერბიელები და ევროპის ზოგიერთი სხვა ეროვნება — აი ის წრე არასრულუფლებიანი ერებისა, რომელთა ბედიც აინტერესებდათ II ინტერნაციონალის მოღვაწეებს. აზიისა და აფრიკის ხალხთა ათეული და ასეული მილიონები, რომლებიც განიცდიან ეროვნულ ჩაგვრას უაღრესად უხეში და უსასტიკესი ფორმით, ჩვეულებრივ მხედველობის გარეთ იყო დატოვებული. თეთრკანიანებისა და შავკანიანების, «კულტურული» და «უკულტურო» ერების ერთად დაყენებას ვერ ბედავდნენ. ორი-სამი უშინაარსო და ტკბილ-მჟავე რეზოლუცია, რომლებიც გულმოდგინედ უხვევდნენ გვერდს კოლონიების განთავისუფლების საკითხს, — აი ყველაფერი, რაც შეეძლოთ დაეტრაბახნათ II ინტერნაციონალის მოღვაწეებს. ამჟამად ეს ორჭოფობა და ნახევრულობა ნაციონალურ საკითხში მოსპობილად უნდა ჩაითვალოს. ლენინიზმმა გამოამჟღავნა ეს აღმაშფოთებელი შეუსაბამობა, დაანგრია კედელი თეთრკანიანებსა და შავკანიანებს შორის, ევროპელებსა და აზიელებს შორის, იმპერიალიზმის «კულტურულ» და «უკულტურო» მონებს შორის და, ამრიგად, ნაციონალური საკითხი დაუკავშირა კოლონიების საკითხს. ამით ნაციონალური საკითხი კერძო და შინასახელმწიფოებრივი საკითხიდან გადაქცეულ იქნა ზოგად და საერთაშორისო საკითხად, მსოფლიო საკითხად იმპერიალიზმის უღლისაგან დამოკიდებული ქვეყნებისა და კოლონიების ჩაგრულ ხალხთა განთავისუფლების შესახებ.

წინათ ერთა თვითგამორკვევის პრინციპს ჩვეულებრივ არასწორად განმარტავდნენ, ხშირად ამ პრინციპს ერთა ავტონომიის უფლებით ფარგლავდნენ. II ინტერნაციონალის ზოგიერთი ლიდერი იქამდეც კი მივიდა, რომ თვითგამორკვევის უფლება მათ გადააქციეს კულტურული ავტონომიის უფლებად, ე. ი. ჩაგრული ერების უფლებად — იქონიონ თავიანთი კულტურული დაწესებულებანი, ამასთან მთელ პოლიტიკურ ძალაუფლებას ისინი გაბატონებული ერის ხელში ტოვებენ. ეს გარემოება იმას იწვევდა, რომ თვითგამორკვევის იდეას მოელოდა საფრთხე — ანექსიების წინააღმდეგ ბრძოლის იარაღიდან ანექსიების გამართლების იარაღად გადაქცეულიყო. ახლა ეს აბნეულობა დაძლეულად უნდა ჩაითვალოს. ლენინიზმმა გააფართოვა თვითგამორკვევის ცნება, განმარტა რა იგი, როგორც დამოკიდებული ქვეყნებისა და კოლონიების ჩაგრულ ხალხთა სრული გამოყოფის უფლება, როგორც ერების დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი არსებობის უფლება. ამით გამორიცხულ იქნა შესაძლებლობა ანექსიების გამართლებისა თვითგამორკვევის უფლების, როგორც ავტონომიის უფლების, განმარტების გზით. ამრიგად, თვითონ თვითგამორკვევის პრინციპი მასების მოტყუების იარაღიდან, რასაც ის უეჭველად წარმოადგენდა სოციალ-შოვინისტების ხელში იმპერიალისტური ომის დროს, გადაქცეულ იქნა ყველა და ყოველგვარი იმპერიალისტური ზრახვებისა და შოვინისტური მაქინაციების მამხილებელ იარაღად, ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით მასების პოლიტიკური განათლების იარაღად.

წინათ ჩაგრულ ერთა საკითხს ჩვეულებრივ იხილავდნენ, როგორც წმინდა უფლებრივ საკითხს. «ნაციონალური თანასწორუფლებიანობის» საზეიმო აღიარება, უამრავი დეკლარაციები «ერთა თანასწორობის» შესახებ, — აი რით

იქცევდნენ თავს II ინტერნაციონალის პარტიები, რომელნიც ჩქმალავდნენ იმ ფაქტს, რომ «ერთა თანასწორობა» იმპერიალიზმის ღროს, როდესაც ერების ერთი ჯგუფი (უმცირესობა) ცხოვრობს ერების მეორე ჯგუფის ექსპლოატაციის ხარჯზე, წარმოადგენს ჩაგრული ერების აბუჩად აგდებას. ახლა ეს ბურჟუაზიულ-უფლებრივი თვალსაზრისი ნაციონალურ საკითხში მხილებულად უნდა ჩაითვალოს. ლენინიზმმა ნაციონალური საკითხი მაღალფარდოვანი დეკლარაციების მწვერვალებიდან ჩამოიტანა მიწაზე და განაცხადა, რომ დეკლარაციები «ერთა თანასწორობის» შესახებ, თუ მათ ზურგს არ უმაგრებენ პროლეტარული პარტიები ჩაგრულ ხალხთა განმათავისუფლებელი ბრძოლისათვის პირდაპირი დახმარებით, ლიტონი და ყალბი დეკლარაციებია. ამით ჩაგრულ ერთა საკითხი გადაიქცა ჩაგრული ერებისათვის მხარდაჭერის, დახმარების, ნამდვილი და მუდმივი დახმარების გაწევის საკითხად მათს ბრძოლაში იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ერთა ნამდვილი თანასწორობისა და მათი დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი არსებობისათვის.

წინათ ნაციონალურ საკითხს იხილავდნენ რეფორმისტულად, როგორც ცალკეულ დამოუკიდებელ საკითხს, კაპიტალის ბატონობის, იმპერიალიზმის დამხობის, პროლეტარული რევოლუციის საერთო საკითხთან დაუკავშირებლად. მდუმარედ იგულისხმებოდა, რომ პროლეტარიატის გამარჯვება ევროპაში შესაძლებელია კოლონიების განმათავისუფლებელ მოძრაობასთან პირდაპირი კავშირის გარეშე, რომ ნაციონალურ-კოლონიური საკითხის გადაწყვეტა შესაძლებელია ჩუმად, «თვითდინებით», პროლეტარული რევოლუციის ფართო გზისათვის გვერდის ავლით, იმპერიალიზმის წინააღმდეგ რევოლუციური ბრძოლის გარეშე. ახლა ეს ანტირევოლუციური თვალსაზრისი მხილებულად

უნდა ჩაითვალოს. ლენინიზმმა დაამტკიცა, ხოლო იმპერიალისტურმა ომმა და რევოლუციამ რუსეთში დაადასტურეს, რომ ნაციონალური საკითხის გადაწყვეტა შესაძლებელია მხოლოდ პროლეტარულ რევოლუციასთან დაკავშირებით და მის ნიადაგზე, რომ დასავლეთში რევოლუციის გამარჯვება მიიმართება იმპერიალიზმის წინააღმდეგ კოლონიებისა და დამოკიდებული ქვეყნების განმათავისუფლებელ მოძრაობასთან რევოლუციური კავშირის გზით. ნაციონალური საკითხი არის პროლეტარული რევოლუციის საერთო საკითხის ნაწილი, პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხის ნაწილი.

საკითხი ასე დგას: **უკვე ამოწურულია თუ არა** რევოლუციური შესაძლებლობანი, რომლებიც მოიპოვება ჩაგრული ქვეყნების რევოლუციურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წიაღში, და თუ არ არის ამოწურული, — არის თუ არა იმედი, საფუძველი — გამოყენებულ იქნან ეს შესაძლებლობანი პროლეტარული რევოლუციის სასარგებლოდ, გადაქცეულ იქნან დამოკიდებული და კოლონიური ქვეყნები იმპერიალისტური ბურჟუაზიის რეზერვიდან რევოლუციური პროლეტარიატის რეზერვად, მის მოკავშირედ?

ლენინიზმი დადებითად უპასუხებს ამ კითხვაზე, ე. ი. ის აღიარებს ჩაგრული ქვეყნების ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის წიაღში რევოლუციური უნარის არსებობას და მისი გამოყენების შესაძლებლობას საერთო მტრის დასამხობად, იმპერიალიზმის დასამხობად. იმპერიალიზმის განვითარების მექანიკა, იმპერიალისტური ომი და რევოლუცია რუსეთში სავსებით ადასტურებენ ლენინიზმის დასკვნებს ამის შესახებ.

აქედან — «მპყრობელ» ერთა პროლეტარიატის მხრით ჩაგრულ და დამოკიდებულ ხალხთა ნაციონალურ-განმათა-

ვისუფლებელი მოძრაობისათვის დახმარების, გადამჭრელი და აქტიური დახმარების აუცილებლობა.

ეს, რა თქმა უნდა, იმას არ ნიშნავს, რომ პროლეტარიატმა მხარი უნდა დაუჭიროს **ყოველგვარ** ნაციონალურ მოძრაობას, ყველგან და ყოველთვის, ყოველ ცალკე კონკრეტულ შემთხვევაში. ლაპარაკია ისეთ ნაციონალურ მოძრაობათა მხარდაჭერაზე, რომელნიც მიმართული არიან იმპერიალიზმის დასუსტებისაკენ, მისი დამხობისაკენ, და არა მისი განმტკიცებისა და შენარჩუნებისაკენ. არის შემთხვევები, როდესაც ცალკეული დაჩაგრული ქვეყნების ნაციონალური მოძრაობა ეჯახება პროლეტარული მოძრაობის განვითარების ინტერესებს. თავისთავად ცხადია, ასეთ შემთხვევაში დახმარებაზე ლაპარაკიც არ შეიძლება. ერების უფლებათა საკითხი არის არა განკერძოებული და თვითკმარი საკითხი, არამედ ის არის პროლეტარული რევოლუციის საერთო საკითხის ნაწილი, რომელიც ექვემდებარება მთელს და მოითხოვს მის, ნაწილის, განხილვას მთელის თვალსაზრისით. მარქსი გასული საუკუნის 40-იან წლებში მხარს უჭერდა პოლონელებისა და უნგრელების ნაციონალურ მოძრაობას ჩეხებისა და სამხრეთელი სლავების ნაციონალური მოძრაობის წინააღმდეგ. რატომ? იმიტომ, რომ ჩეხები და სამხრეთელი სლავები მაშინ წარმოადგენდნენ «რეაქციულ ერებს», «რუსეთის ფორპოსტებს» ევროპაში, აბსოლუტიზმის ფორპოსტებს, მაშინ როდესაც პოლონელები და უნგრელები იყვნენ «რევოლუციური ერები», რომლებიც ებრძოდნენ აბსოლუტიზმს. იმიტომ, რომ ჩეხებისა და სამხრეთელი სლავების ნაციონალური მოძრაობისათვის ხელის შეწყობა ნიშნავდა მაშინ არაპირდაპირი დახმარების გაწევას ცარიზმისათვის, რომელიც ევროპის რევოლუციური მოძრაობის ყველაზე უფრო საშიში მტერი იყო.

«დემოკრატიის ცალკეული მოთხოვნები, — ამბობს ლენინი, — მათ შორის თვითგამორკვევა, არის არა აბსოლუტი, არამედ საერთო-დემოკრატიული (ახლა: საერთო-სოციალისტური) **მსოფლიო** მოძრაობის **ნაწილაკი**. შესაძლებელია, ცალკეულ კონკრეტულ შემთხვევებში ნაწილაკი ეწინააღმდეგებოდეს მთელს, მაშინ ეს ნაწილაკი უკუგდებულ უნდა იქნას» (იხ. ტ. XIX, გვ. 257 — 258).

ასეა ცალკეულ ნაციონალურ მოძრაობათა, ამ მოძრაობათა შესაძლებელი რეაქციული ხასიათის საკითხის საქმე. თუ, რასაკვირველია, მათ შევაფასებთ არა ფორმალური თვალსაზრისით, არა აბსტრაქტულ უფლებათა თვალსაზრისით, არამედ კონკრეტულად, რევოლუციური მოძრაობის ინტერესთა თვალსაზრისით.

იგივე უნდა ითქვას ნაციონალურ მოძრაობათა რევოლუციურ ხასიათზე საერთოდ. ნაციონალურ მოძრაობათა უდიდესი უმრავლესობის უეჭველი რევოლუციური ხასიათი იმდენადვე შედარებითია და თავისებური, რამდენადაც შედარებითი და თავისებურია ზოგიერთ ცალკეულ ნაციონალურ მოძრაობათა შესაძლებელი რეაქციულობა. ნაციონალური მოძრაობის რევოლუციური ხასიათი იმპერიალისტური ჩაგვრის პირობებში სრულიადაც არ გულისხმობს ამ მოძრაობაში პროლეტარული ელემენტების აუცილებელ არსებობას, მოძრაობის რევოლუციური ან რესპუბლიკური პროგრამის არსებობას, მოძრაობის დემოკრატიული საფუძვლის არსებობას. ავღანელი ემირის ბრძოლა ავღანისტანის დამოუკიდებლობისათვის წარმოადგენს ობიექტურად **რევოლუციურ** ბრძოლას, მიუხედავად ემირისა და მისი თანამებრძოლების შეხედულებათა მონარქისტული ხასიათისა, ვინაიდან ეს ბრძოლა ასუსტებს, არყევს, ძირს უთხრის იმპერიალიზმს, მაშინ როდესაც ისეთი «თავგამოდებული» დემოკრატებისა და «სოციალისტების», «რევოლუციონერე-

ბისა» და რესპუბლიკელების ბრძოლა იმპერიალისტური ომის დროს, როგორიც არიან, მაგალითად, კერენსკი და წერეთელი, რენოდელი და შეიდემანი, ჩერნოვი და დანი, ჰენდერსონი და კლაინსი, იყო **რეაქციული** ბრძოლა, ვინაიდან მას შედეგად მოჰყვა იმპერიალიზმის შეფერადება, გამაგრება და გამარჯვება. ეგვიპტის ვაჭრებისა და ბურჟუაზიული ინტელიგენტების ბრძოლა ეგვიპტის დამოუკიდებლობისათვის, იმავე მიზეზების გამო, ობიექტურად **რევოლუციური** ბრძოლაა, მიუხედავად ეგვიპტის ნაციონალური მოძრაობის ლიდერთა ბურჟუაზიული წარმოშობისა და ბურჟუაზიული წოდებისა, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი სოციალიზმის წინააღმდეგი არიან; ხოლო ინგლისის «მუშათა» მთავრობის ბრძოლა ეგვიპტის დამოკიდებული მდგომარეობის შენარჩუნებისათვის, იმავე მიზეზების გამო, **რეაქციული** ბრძოლაა, მიუხედავად ამ მთავრობის წევრების პროლეტარული წარმოშობისა და პროლეტარული წოდებისა, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი სოციალიზმის «მომხრენი» არიან. აღარაფერს ვამბობ ნაციონალურ მოძრაობაზე სხვა, უფრო დიდ, კოლონიურ და დამოკიდებულ ქვეყნებში, როგორიც არის ინდოეთი და ჩინეთი, რომელთა ყოველი ნაბიჯი განთავისუფლებისაკენ, თუნდაც ის არღვევდეს ფორმალური დემოკრატიის მოთხოვნებს, წარმოადგენს ორთქლით მომუშავე უროს დარტყმას იმპერიალიზმისათვის, ე. ი. უეჭველად **რევოლუციურ** ნაბიჯს.

ლენინი მართალია, როდესაც ამბობს, რომ დაჩაგრული ქვეყნების ნაციონალური მოძრაობა უნდა შეფასდეს არა ფორმალური დემოკრატიის თვალსაზრისით, არამედ იმპერიალიზმთან ბრძოლის საერთო ბალანსში ფაქტიური შედეგების თვალსაზრისით, ესე იგი «არა განკერძოებულად, არამედ მსოფლიო მასშტაბით» (იხ. ტ. XIX, გვ. 257).

2) **ჩაგრულ ხალხთა განმათავისუფლებელი მოძრაობა და პროლეტარული რევოლუცია.** ნაციონალური საკითხის გადაწყვეტის დროს ლენინიზმი გამოდის შემდეგი დებულებებიდან:

ა) მსოფლიო გაყოფილია ორ ბანაკად: ერთი მუჭა ცივილიზებული ერების ბანაკად, რომლებიც ფინანსურ კაპიტალს ფლობენ და რომლებიც დედამიწის მოსახლეობის უდიდესი უმრავლესობის ექსპლოატაციას ეწევიან, და კოლონიებისა და დამოკიდებული ქვეყნების ჩაგრულ და ექსპლოატირებულ ხალხთა ბანაკად, რომლებიც ამ უმრავლესობას შეადგენენ;

ბ) კოლონიები და დამოკიდებული ქვეყნები, რომლებიც განიცდიან ჩაგვრასა და ექსპლოატაციას ფინანსური კაპიტალისაგან, შეადგენენ უდიდეს რეზერვს და ძალების უაღრესად სერიოზულ წყაროს იმპერიალიზმისათვის;

გ) დამოკიდებული და კოლონიური ქვეყნების ჩაგრულ ხალხთა რევოლუციური ბრძოლა იმპერიალიზმის წინააღმდეგ არის ჩაგვრისა და ექსპლოატაციისაგან მათი განთავისუფლების ერთადერთი გზა;

დ) უმნიშვნელოვანესი კოლონიური და დამოკიდებული ქვეყნები უკვე დაადგნენ ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გზას, რასაც არ შეუძლია არ გამოიწვიოს მსოფლიო კაპიტალიზმის კრიზისი;

ე) განვითარებული ქვეყნების პროლეტარული მოძრაობისა და კოლონიების ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ინტერესები მოითხოვენ ამ ორი სახის რევოლუციური მოძრაობის გაერთიანებას საერთო ფრონტად საერთო მტრის წინააღმდეგ, იმპერიალიზმის წინააღმდეგ;

ვ) მუშათა კლასის გამარჯვება განვითარებულ ქვეყნებში და ჩაგრულ ხალხთა განთავისუფლება იმპერიალიზმის

უღლისაგან შეუძლებელია საერთო რევოლუციური ფრონტის შექმნისა და განმტკიცების გარეშე;

ზ) საერთო რევოლუციური ფრონტის შექმნა შეუძლებელია, თუ მჩაგვრელი ერების პროლეტარიატმა პირდაპირი და გადამწყვეტი დახმარება არ გაუწია ჩაგრულ ხალხთა განმათავისუფლებელ მოძრაობას თავისი ქვეყნის იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, ვინაიდან «არ შეიძლება თავისუფალი იყოს ხალხი, რომელიც ჩაგრავს სხვა ხალხებს» (**ენგელსი**);

თ) ეს დახმარება ნიშნავს ერების გამოყოფის უფლების, მათი დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი არსებობის ლოზუნგის მოთხოვნას, დაცვას, ცხოვრებაში გატარებას;

ი) ამ ლოზუნგის განუხორციელებლად შეუძლებელია მოგვარდეს ერების გაერთიანება და თანამშრომლობა ერთიან მსოფლიო მეურნეობაში, რომელიც წარმოადგენს მსოფლიო სოციალიზმის გამარჯვების მატერიალურ საფუძველს;

კ) ეს გაერთიანება შეიძლება იყოს მხოლოდ ნებაყოფლობითი, წარმოშობილი ხალხთა ურთიერთნდობისა და ძმური ურთიერთობის საფუძველზე.

აქედან — ორი მხარე, ორი ტენდენცია ნაციონალურ საკითხში: იმპერიალიზმის ხუნდებისაგან პოლიტიკური განთავისუფლებისა და დამოუკიდებელი ნაციონალური სახელმწიფოს შექმნის ტენდენცია, წარმოშობილი იმპერიალისტური ჩაგვრისა და კოლონიური ექსპლოატაციის საფუძველზე, და ერების სამეურნეო დაახლოების ტენდენცია, წარმოშობილი მსოფლიო ბაზრისა და მსოფლიო მეურნეობის შექმნასთან დაკავშირებით.

«განვითარებაში მყოფმა კაპიტალიზმმა, — ამბობს ლენინი, — იცის ორი ისტორიული ტენდენცია ნაციონალურ საკითხში. პირველი: ნაციონალური ცხოვრებისა და ნაციონალურ მოძრაობათა გაღვიძება, ბრძოლა ყოველგვარი ნაციონალური ჩაგვრის წინააღმდეგ, ნაციონალურ

სახელმწიფოთა შექმნა. მეორე: ერთა შორის ყოველგვარი ურთიერთობის განვითარება და გახშირება, ნაციონალური ზღუდეების ნგრევა, კაპიტალის, საერთოდ ეკონომიური ცხოვრების, პოლიტიკის, მეცნიერებისა და სხვ. ინტერნაციონალური ერთიანობის შექმნა.

ორივე ეს ტენდენცია კაპიტალიზმის მსოფლიო კანონია. პირველი ჭარბობს მისი განვითარების დასაწყისში, მეორე ახასიათებს მომწიფებულ კაპიტალიზმს, რომელიც მიიმართება სოციალისტურ საზოგადოებად გადაქცევისაკენ» (იხ. ტ. XVII, გვ. 139 — 140).

იმპერიალიზმისათვის ეს ორი ტენდენცია შეურიგებელ წინააღმდეგობებს წარმოადგენს, ვინაიდან იმპერიალიზმს არ შეუძლია ცხოვრება უექსპლოატაციოდ და «ერთიანი მთელის» ფარგლებში კოლონიების ძალდატანებითი შენარჩუნების გარეშე, ვინაიდან იმპერიალიზმს ერების დაახლოება შეუძლია მხოლოდ ანექსიისა და კოლონიების დაპყრობის გზით, უპირველისოდაც ის, საერთოდ რომ ვთქვათ, წარმოუდგენელია.

კომუნიზმისათვის, პირიქით, ეს ტენდენციები მხოლოდ ორი მხარეა ერთი და იმავე საქმისა, იმპერიალიზმის უღლისაგან ჩაგრულ ხალხთა განთავისუფლების საქმისა, ვინაიდან კომუნიზმმა იცის, რომ ერთიან მსოფლიო მეურნეობაში ხალხთა გაერთიანება შესაძლებელია მხოლოდ ურთიერთნდობისა და ნებაყოფლობითი შეთანხმების საფუძველზე, რომ ხალხთა ნებაყოფლობითი გაერთიანების შექმნა მიიმართება «ერთიანი» იმპერიალისტური «მთელისაგან» კოლონიების ჩამოცილების, დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად მათი გადაქცევის გზით.

აქედან — აუცილებლობა შეუპოვარი, განუწყვეტელი, გადამწყვეტი ბრძოლისა გაბატონებულ ერთა (ინგლისი, საფრანგეთი, ამერიკა, იტალია, იაპონია და სხვ.) «სოციალისტების» დიდმპყრობელური შოვინიზმის წინააღმდეგ, «სოციალისტებისა», რომელთაც არ სურთ ებრძოლონ თავიანთ იმპერიალისტურ მთავრობებს, არ სურთ მხარი დაუ-

ჭირონ «მათი» კოლონიების ჩაგრულ ხალხთა ბრძოლას ჩაგვრისაგან განთავისუფლებისათვის, სახელმწიფოებრივი გამოყოფისათვის.

ასეთი ბრძოლის გარეშე წარმოუდგენელია გაბატონებული ერების მუშათა კლასის აღზრდა ნამდვილი ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით, დამოკიდებული ქვეყნებისა და კოლონიების მშრომელ მასებთან დაახლოების სულისკვეთებით, პროლეტარული რევოლუციის ნამდვილი მომზადების სულისკვეთებით. რევოლუცია რუსეთში ვერ გაიმარჯვებდა, და კოლჩაკი და დენიკინი ვერ დამარცხდებოდნენ, რუს პროლეტარიატს რომ არ ჰქონოდა თანაგრძნობა და დახმარება ყოფილი რუსეთის იმპერიის ჩაგრული ხალხების მხრით. მაგრამ ამ ხალხთა თანაგრძნობა და დახმარება **რომ** დაემსახურებინა, მას უწინარეს ყოვლისა უნდა დაემსხვრია რუსეთის იმპერიალიზმის ბორკილები და გაეთავისუფლებინა ეს ხალხები ნაციონალური ჩაგვრისაგან.

უამისოდ შეუძლებელი იქნებოდა საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცება, ნამდვილი ინტერნაციონალიზმის დანერგვა და ხალხთა თანამშრომლობის იმ შესანიშნავი ორგანიზაციის შექმნა, რომელსაც ეწოდება საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი და რომელიც ერთიან მსოფლიო მეურნეობაში ხალხთა მომავალი გაერთიანების ცოცხალი პირველსახეა.

აქედან — აუცილებლობა ბრძოლისა დაჩაგრული ქვეყნების სოციალისტების ნაციონალური კარჩაკეტილობის, შეზღუდულობისა და განკერძოების წინააღმდეგ, სოციალისტებისა, რომელთაც არ სურთ ასცილდნენ თავიანთ ეროვნულ სამრეკლოს და არ ესმით თავიანთი ქვეყნის განმათავისუფლებელი მოძრაობის კავშირი გაბატონებული ქვეყნების პროლეტარულ მოძრაობასთან.

ასეთი ბრძოლის გარეშე წარმოუდგენელია ჩაგრულ ერთა პროლეტარიატის დამოუკიდებელი პოლიტიკისა და გაბატონებული ქვეყნების პროლეტარიატთან მისი კლასობრივი სოლიდარობის შენარჩუნება ბრძოლაში საერთო მტრის დასამხობად, ბრძოლაში იმპერიალიზმის დასამხობად.

ასეთი ბრძოლის გარეშე ინტერნაციონალიზმი შეუძლებელი იქნებოდა.

ასეთია რევოლუციური ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით გაბატონებულ და ჩაგრულ ერთა მშრომელი მასების აღზრდის გზა.

აი რას ამბობს ლენინი კომუნიზმის ამ ორმხრივ მუშაობაზე ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით მუშების აღზრდისათვის:

«შეიძლება თუ არა, რომ ეს აღზრდა... **კონკრეტულად ერთნაირი** იყოს დიდსა და მჩაგვრელ ერებში და პატარა, ჩაგრულ ერებში? იმ ერებში, რომლებიც ანექსიას ახდენენ, და იმ ერებში, რომელთა ანექსიას ახდენენ?

ცხადია, არა. გზა ერთი მიზნისაკენ: **უველა** ერის სრული თანასწორუფლებიანობისაკენ, მათი უაღრესად მჭიდრო დაახლოებისა და შემდგომი **გაერთიანებისაკენ**, აშკარაა, აქ სხვადასხვა კონკრეტული გზით მიდის, — ისე, როგორც, ვთქვათ, გზა ამ გვერდის შუაგულში მდებარე წერტილისაკენ მიდის ერთი კიდიდან მარცხნივ და საწინააღმდეგო კიდიდან — მარჯვნივ. თუ დიდი, მჩაგვრელი, ანექსიის მომხდენი ერის სოციალ-დემოკრატი, იზიარებს რა საერთოდ ერების გაერთიანების აზრს, ერთი წუთით მაინც დაივიწყებს იმ გარემოებას, რომ «მისი» ნიკოლოზ II, «მისი» ვილჰელმი, გეორგი, პუანკარე და სხვ. **ამგვარვე მომხრენი** არიან პატარა ერებთან **გაერთიანებისა** (ანექსიების გზით), — ნიკოლოზ II მომხრეა გალიციასთან «გაერთიანებისა», ვილჰელმ II — ბელგიასთან «გაერთიანებისა» და სხვ., — ასეთი სოციალ-დემოკრატი სასაცილო დოქტრინიორი იქნება თეორიაში და იმპერიალიზმის ხელშემწყობი — პრაქტიკაში.

მჩაგვრელ ქვეყნებში მუშების ინტერნაციონალისტური აღზრდის სიმძიმის ცენტრი აუცილებლად უნდა მდგომარეობდეს დაჩაგრულ

ქვეყნების გამოყოფის თავისუფლების ქადაგებასა და დაცვაში. უამისოდ **არ არსებობს** ინტერნაციონალიზმი. ჩვენ უფლება გვაქვს და მოვალენიც ვართ ავად ვახსენოთ მჩაგვრელი ერის ყოველი **სოციალ-დემოკრატი**, როგორც იმპერიალისტი და არამზადა, თუ **ის არ** ეწევა ასეთ პროპაგანდას. ეს არის აუცილებელი მოთხოვნა, თუნდაც სოციალიზმის დამყარებამდე გამოყოფის **შემთხვევა** 1 000 შემთხვევიდან მხოლოდ ერთხელ იყოს შესაძლებელი და «განსახორციელებელი»...

პირიქით. პატარა ერის სოციალ-დემოკრატმა თავისი აგიტაციის სიმძიმის ცენტრი უნდა გადაიტანოს ჩვენი საერთო ფორმულის **მეორე** სიტყვაზე: ერების «ნებაყოფლობითი **გაერთიანება**». მას შეუძლია თავისი, როგორც ინტერნაციონალისტის, მოვალეობის დაურღვევლად იყოს თავისი ერის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის **მომხრეც** და მისი მეზობელ სახელმწიფოსთან — **X, Y, Z** და სხვ. შეერთების **მომხრეც**. მაგრამ ყველა შემთხვევაში ის უნდა იბრძოდეს ვიწრო-ნაციონალური შეზღუდულობის, კარჩაკეტილობის, განკერძოების **წინააღმდეგ**, იბრძოდეს იმისათვის, რომ გათვალისწინებული იყოს მთელი და საერთო, **რომ** კერძოს ინტერესები დაუმორჩილდეს საერთოს ინტერესებს.

ადამიანები, რომლებიც არ ჩაჰკვირვებიან საკითხს, «წინააღმდეგობას» ხედავენ იმაში, რომ მჩაგვრელ ერთა სოციალ-დემოკრატები დაბეჯითებით მოითხოვდნენ **«გამოყოფის** თავისუფლებას», ხოლო ჩაგრულ ერთა სოციალ-დემოკრატები — **«შეერთების** თავისუფლებას». მაგრამ ცოტაოდენი დაფიქრება ცხადყოფს, რომ **სხვა** გზა ინტერნაციონალიზმისაკენ და ერების შეერთებისაკენ, სხვა გზა ამ მიზნისაკენ **არსებული** მდგომარეობიდან არ არის და არც შეიძლება იყოს» (იხ. ტ. XIX, გვ. 261 — 262).

VII

სტრატეგია და ტაქტიკა

ამ თემიდან მე ვიღებ ექვს საკითხს:

ა) სტრატეგია და ტაქტიკა, როგორც მეცნიერება პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის ხელმძღვანელობის შესახებ;

ბ) რევოლუციის ეტაპები და სტრატეგია;

გ) მოძრაობის მოზღვავება და უკუქცევა და ტაქტიკა;

დ) სტრატეგიული ხელმძღვანელობა;

ე) ტაქტიკური ხელმძღვანელობა;

ვ) რეფორმიზმი და რევოლუციონიზმი.

1) **სტრატეგია და ტაქტიკა, როგორც მეცნიერება პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის ხელმძღვანელობის შესახებ.** II ინტერნაციონალის ბატონობის პერიოდი უპირატესად იყო ცოტად თუ ბევრად მშვიდობიანი განვითარების პირობებში პროლეტარული პოლიტიკური არმიების შექმნისა და გაწვრთნის პერიოდი. ეს იყო პერიოდი, როდესაც კლასობრივი ბრძოლის უპირატეს ფორმას პარლამენტარიზმი წარმოადგენდა. კლასების უდიდეს შეჯახებათა, რევოლუციური შეტაკებებისათვის პროლეტარიატის მომზადებისა და პროლეტარიატის დიქტატურის მოპოვების გზების საკითხები, როგორც ჩანდა, იმ დროს მორიგ საკითხებად არ იდგა. ამოცანა იმით ამოიწურებოდა, რომ გამოყენებული ყოფილიყო ლეგალური განვითარების ყველა გზა პროლეტარული არმიების შესაქმნელად და გასაწვრთნელად, გამოყენებული ყოფილიყო პარლამენტარიზმი იმ პირობებთან შეფარდებით, როდესაც პროლეტარიატი რჩებოდა და, როგორც ჩანდა, უნდა დარჩენილიყო ოპოზიციის მდგომარეობაში. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ასეთ პერიოდში და პროლეტარიატის ამოცანების ასეთი გაგების დროს არ შეიძლებოდა ყოფილიყო არც მთლიანი სტრატეგია, არც დამუშავებული ტაქტიკა. იყო ნაწყვეტები, ცალკე აზრები ტაქტიკისა და სტრატეგიის შესახებ, მაგრამ ტაქტიკა და სტრატეგია არ ყოფილა.

II ინტერნაციონალის მომაკვდინებელი ცოდვა იმაში კი არ მდგომარეობს, რომ თავის დროს ის ატარებდა ბრძოლის საპარლამენტო ფორმების გამოყენების ტაქტიკას, არამედ იმაში, რომ ის გადაჭარბებით აფასებდა ამ ფორმების მნიშვნელობას, თითქმის ერთადერთ ფორმებად მიაჩნ-

და ისინი, ხოლო როდესაც დადგა აშკარა რევოლუციურ შეტაკებათა პერიოდი და ბრძოლის პარლამენტგარეშე ფორმების საკითხი პირველ რიგში წამოიჭრა, II ინტერნაციონალის პარტიებმა ზურგი შეაქციეს ახალ ამოცანებს, არ მიიღეს ისინი.

მხოლოდ შემდეგ პერიოდში, პროლეტარიატის აშკარა გამოსვლების პერიოდში, პროლეტარული რევოლუციის პერიოდში, როდესაც ბურჟუაზიის დამხობის საკითხი პირდაპირი პრაქტიკის საკითხად გადაიქცა, როდესაც პროლეტარიატის რეზერვების საკითხი (სტრატეგია) ერთ-ერთ ყველაზე სასიცოცხლო საკითხად იქცა, როდესაც ბრძოლისა და ორგანიზაციის ყველა ფორმა — საპარლამენტოც და პარლამენტგარეშეც (ტაქტიკა) — სრული გარკვეულობით გამომჟღავნდა, — მხოლოდ ამ პერიოდში შეიძლებოდა გამომუშავებულიყო პროლეტარიატის ბრძოლის მთლიანი სტრატეგია და დამუშავებული ტაქტიკა. მარქსისა და ენგელსის გენიალური აზრები ტაქტიკისა და სტრატეგიის შესახებ, რომლებიც II ინტერნაციონალის ოპორტუნისტებმა დაასამარეს, სწორედ ამ პერიოდში გამოიტანა ლენინმა დღის სინათლეზე. მაგრამ ლენინი არ დასჯერდა მარქსისა და ენგელსის ცალკეულ ტაქტიკურ დებულებათა აღდგენას. მან ისინი შემდგომ განავითარა და შეავსო ახალი აზრებით და დებულებებით, გააერთიანა ყოველივე ეს წესებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების სისტემად პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლის ხელმძღვანელობისათვის. ლენინის ისეთი ბროშურები, როგორიც არის «რა ვაკეთოთ?», «ორი ტაქტიკა», «იმპერიალიზმი», «სახელმწიფო და რევოლუცია», «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», «საყმაწვილო სენი», უეჭველად შევა როგორც უძვირფასესი საუნჯე მარქსიზმის საერთო საგანძურში, მის რევოლუციურ არსენალში. ლენინიზმის სტრა-

ტეგია და ტაქტიკა არის მეცნიერება პროლეტარიატის რევოლუციური ბრძოლის ხელმძღვანელობის შესახებ.

2) **რევოლუციის ეტაპები და სტრატეგია.** სტრატეგია არის პროლეტარიატის მთავარი დარტყმის მიმართულების განსაზღვრა რევოლუციის არსებული ეტაპის საფუძველზე, რევოლუციურ ძალთა (მთავარი და მეორეხარისხოვანი რეზერვების) განლაგების შესაფერისი გეგმის გამომუშავება, ბრძოლა ამ გეგმის განსახორციელებლად რევოლუციის მთელი ამ ეტაპის განმავლობაში.

ჩვენმა რევოლუციამ უკვე განიცადა ორი ეტაპი და ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ შევიდა მესამე ეტაპში. ამის მიხედვით იცვლებოდა სტრატეგიაც.

პირველი ეტაპი. 1903 წელი — 1917 წლის თებერვალი. მიზანი — ცარიზმის დამხობა, შუა საუკუნეების ნაშთების სრული ლიკვიდაცია. რევოლუციის ძირითადი ძალა — პროლეტარიატი. უახლოესი რეზერვი — გლეხობა. ძირითადი დარტყმის მიმართულება: იზოლაცია ლიბერალურ-მონარქისტული ბურჟუაზიისა, რომელიც ცდილობს გლეხობის გადაბირებას და რევოლუციის ლიკვიდაციას ცარიზმთან **შეთანხმების** გზით. ძალთა განლაგების გეგმა: მუშათა კლასის კავშირი გლეხობასთან. «პროლეტარიატმა ბოლომდე უნდა გაატაროს დემოკრატიული გადატრიალება, გლეხობის მასის შემოერთებით, რათა ძალით დათრგუნოს თვითმპყრობელობის წინააღმდეგობა და დასძლიოს ბურჟუაზიის მერყეობა» (იხ. **ლენინი,** ტ. VIII, გვ. 96).

მეორე ეტაპი. 1917 წლის მარტი — 1917 წლის ოქტომბერი. მიზანი — იმპერიალიზმის დამხობა რუსეთში და იმპერიალისტური ომისაგან თავის დაღწევა. რევოლუციის ძირითადი ძალა — პროლეტარიატი. უახლოესი რეზერვი — უღარიბესი გლეხობა. მეზობელი ქვეყნების პროლეტარიატი, როგორც შესაძლო რეზერვი. გაჭიანურებული ომი და

იმპერიალიზმის კრიზისი, როგორც ხელსაყრელი მომენტი. ძირითადი დარტყმის მიმართულება: იზოლაცია წვრილბურჟუაზიული დემოკრატიისა (მენშევიკები, ესერები), რომელიც ცდილობს გლეხობის მშრომელი მასების გადაბირებას და რევოლუციის დასრულებას იმპერიალიზმთან **შეთანხმების** გზით. ძალთა განლაგების გეგმა: პროლეტარიატის კავშირი უღარიბეს გლეხობასთან. «პროლეტარიატმა უნდა მოახდინოს სოციალისტური გადატრიალება, მოსახლეობის ნახევრად-პროლეტარული ელემენტების მასის შემოერთებით, რათა ძალით გატეხოს ბურჟუაზიის წინააღმდეგობა და დასძლიოს გლეხობისა და წვრილი ბურჟუაზიის მერყეობა» (იხ. იქვე).

მესამე ეტაპი. ეს ეტაპი დაიწყო ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ. მიზანი — პროლეტარიატის დიქტატურის განმტკიცება ერთ ქვეყანაში და მისი გამოყენება როგორც დასაყრდენი პუნქტისა იმპერიალიზმის დასამხობად ყველა ქვეყანაში. რევოლუცია გამოდის ერთი ქვეყნის ჩარჩოებიდან, დაიწყო მსოფლიო რევოლუციის ეპოქა. რევოლუციის ძირითადი ძალები: პროლეტარიატის დიქტატურა ერთ ქვეყანაში, პროლეტარიატის რევოლუციური მოძრაობა ყველა ქვეყანაში. მთავარი რეზერვები: ნახევრად-პროლეტარული და წვრილი გლეხობის მასები განვითარებულ ქვეყნებში, განმათავისუფლებელი მოძრაობა კოლონიებსა და დამოკიდებულ ქვეყნებში. ძირითადი დარტყმის მიმართულება: წვრილბურჟუაზიული დემოკრატიის იზოლაცია, იზოლაცია II ინტერნაციონალის პარტიებისა, რომელნიც იმპერიალიზმთან **შეთანხმების** პოლიტიკის ძირითად დასაყრდენს წარმოადგენენ. ძალთა განლაგების გეგმა: პროლეტარული რევოლუციის კავშირი კოლონიებისა და დამოკიდებული ქვეყნების განმათავისუფლებელ მოძრაობასთან.

სტრატეგიას საქმე აქვს რევოლუციის ძირითად ძალებთან და მათ რეზერვებთან. ის იცვლება რევოლუციის

ერთი ეტაპიდან მეორეზე გადასვლასთან დაკავშირებით და ძირითადად უცვლელი რჩება ერთი ეტაპის მთელ პერიოდში.

3) **მოძრაობის მოზღვავება და უკუქცევა და ტაქტიკა.** ტაქტიკა არის პროლეტარიატის მოქმედების ხაზის განსაზღვრა მოძრაობის მოზღვავებისა თუ უკუქცევის, რევოლუციის აღმავლობისა თუ შენელების შედარებით მოკლე პერიოდში, ბრძოლა ამ ხაზის გასატარებლად ბრძოლისა და ორგანიზაციის ძველი ფორმების ახალი ფორმებით შეცვლის გზით, ძველი ლოზუნგების ახალი ლოზუნგებით შეცვლის გზით, ამ ფორმების შეხამების გზით და სხვ. თუ სტრატეგია მიზნად ისახავს, ვთქვათ, ცარიზმთან ან ბურჟუაზიასთან ომის მოგებას, ცარიზმთან ან ბურჟუაზიასთან ბრძოლის ბოლომდე მიყვანას, ტაქტიკა ისახავს ნაკლები მნიშვნელობის მიზანს, რადგან იგი ცდილობს მოიგოს არა ომი მთლიანად, არამედ ესა თუ ის შეტაკება, ესა თუ ის ბრძოლა, წარმატებით ჩაატაროს ესა თუ ის კამპანიები, ესა თუ ის გამოსვლები, რომლებიც შეესაბამებიან კონკრეტულ ვითარებას რევოლუციის განსაზღვრული აღმავლობის თუ შენელების პერიოდში. ტაქტიკა არის სტრატეგიის ნაწილი, რომელიც მას ექვემდებარება, მას უწევს მომსახურებას.

ტაქტიკა იცვლება მოძრაობის მოზღვავების და უკუქცევის მიხედვით. იმ დროს, როცა რევოლუციის პირველი ეტაპის პერიოდში (1903 — 1917 წ., თებერვალი) სტრატეგიული გეგმა უცვლელი რჩებოდა, ტაქტიკა ამ ხნის განმავლობაში რამდენჯერმე შეიცვალა. 1903 — 1905 წლების პერიოდში პარტიის ტაქტიკა შეტევითი იყო, ვინაიდან რევოლუციის მოზღვავება იყო, მოძრაობა აღმა მიდიოდა, და ტაქტიკა ამ ფაქტიდან უნდა გამოსულიყო. ამისდაკვალად ბრძოლის ფორმებიც რევოლუციური იყო და შეეფერებოდა რევოლუციის მოზღვავების მოთხოვნებს. ადგილობრივი

პოლიტიკური გაფიცვები, პოლიტიკური დემონსტრაციები, საერთო პოლიტიკური გაფიცვა, სათათბიროს ბოიკოტი, აჯანყება, რევოლუციურ-საბრძოლო ლოზუნგები, — ასეთია ბრძოლის ერთიმეორის შემცვლელი ფორმები ამ პერიოდში. ბრძოლის ფორმებთან დაკავშირებით მაშინ შეიცვალა ორგანიზაციის ფორმებიც. საქარხნო-საფაბრიკო კომიტეტები, გლეხთა რევოლუციური კომიტეტები, საგაფიცვო კომიტეტები, მუშათა დეპუტატების საბჭოები, ცოტად თუ ბევრად აშკარად მოქმედი მუშათა პარტია, — ასეთია ორგანიზაციის ფორმები ამ პერიოდში.

1907 — 1912 წლების პერიოდში პარტია იძულებული შეიქნა გადასულიყო უკანდახევის ტაქტიკაზე, ვინაიდან მაშინ ჩვენ გვქონდა რევოლუციური მოძრაობის შენელება, რევოლუციის უკუქცევა, და ტაქტიკას არ შეეძლო ანგარიში არ გაეწია ამ ფაქტისათვის. ამის შესაბამისად შეიცვალა ბრძოლის ფორმებიც, ისე როგორც ორგანიზაციის ფორმებიც. სათათბიროს ბოიკოტის მაგიერ — სათათბიროში მონაწილეობა, სათათბიროს გარეთ აშკარა რევოლუციური გამოსვლების მაგიერ — გამოსვლები სათათბიროში და მუშაობა სათათბიროში, საერთო პოლიტიკური გაფიცვების მაგიერ — ნაწილობრივი ეკონომიური გაფიცვები ანდა პირდაპირ მიწყნარება. გასაგებია, რომ პარტია ამ პერიოდში არალეგალურ მუშაობაზე უნდა გადასულიყო, მასობრივი რევოლუციური ორგანიზაციები კი შეცვლილ იქნა კულტურულ-საგანმანათლებლო, კოოპერაციული, სადაზღვევო და კანონით ნებადართული სხვა ორგანიზაციებით.

იგივე უნდა ითქვას რევოლუციის მეორე და მესამე ეტაპებზე, რომელთა დროსაც ტაქტიკა მრავალჯერ იცვლებოდა, მაშინ როდესაც სტრატეგიული გეგმები უცვლელი რჩებოდა.

ტაქტიკას საქმე აქვს პროლეტარიატის ბრძოლის ფორმებთან და ორგანიზაციის ფორმებთან, მათს შეცვლასთან, მათს შეხამებასთან. რევოლუციის განსაზღვრული ეტაპის საფუძველზე ტაქტიკა შეიძლება შეიცვალოს რამდენჯერმე, რევოლუციის მოზღვავებისა თუ უკუქცევის, რევოლუციის აღმავლობისა თუ შენელების მიხედვით.

4) **სტრატეგიული ხელმძღვანელობა.** რევოლუციის რეზერვები შემდეგია:

პირდაპირი: ა) გლეხობა და საერთოდ საკუთარი ქვეყნის გარდამავალი ფენები, ბ) მეზობელი ქვეყნების პროლეტარიატი, გ) რევოლუციური მოძრაობა კოლონიებსა და დამოკიდებულ ქვეყნებში, დ) პროლეტარიატის დიქტატურის მონაპოვარნი და მიღწევები, — რომელთა ნაწილზედაც პროლეტარიატს შეუძლია დროებით უარი თქვას და დაიტოვოს ძალთა უპირატესობა იმ მიზნით, რომ მოისყიდოს ძლიერი მოწინააღმდეგე და მიიღოს შესვენების შესაძლებლობა, და

არაპირდაპირი: ა) წინააღმდეგობანი და კონფლიქტები საკუთარი ქვეყნის არაპროლეტარულ კლასებს შორის, რაც პროლეტარიატმა შეიძლება გამოიყენოს მოწინააღმდეგის შესასუსტებლად, თავისი რეზერვების გასაძლიერებლად, ბ) წინააღმდეგობანი, კონფლიქტები და ომები (მაგალითად, იმპერიალისტური ომი) პროლეტარული სახელმწიფოსადმი მტრულ ბურჟუაზიულ სახელმწიფოთა შორის, რაც პროლეტარიატმა შეიძლება გამოიყენოს თავისი შეტევის დროს ანდა მანევრირების დროს იძულებითი უკანდახევის შემთხვევაში.

პირველი სახის რეზერვებზე არ ღირს ბევრი ლაპარაკი, რადგან მათი მნიშვნელობა ყველასა და თვითეულს ესმის. რაც შეეხება მეორე სახის რეზერვებს, რომელთა მნიშვნელობა ყოველთვის ცხადი არ არის, უნდა ითქვას,

რომ მათ ზოგჯერ პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვთ რევოლუციის მსვლელობისათვის. არა გვგონია შეიძლებოდეს იმ უდიდესი მნიშვნელობის უარყოფა, რომელიც ჰქონდა, მაგალითად, იმ კონფლიქტს წვრილბურჟუაზიულ დემოკრატიასა (ესერები) და ლიბერალურ-მონარქისტულ ბურჟუაზიას (კადეტები) შორის პირველი რევოლუციის დროს და მის შემდეგ, რამაც უეჭველად შეასრულა თავისი როლი ბურჟუაზიის გავლენისაგან გლეხობის განთავისუფლების საქმეში. მით უფრო ნაკლები საფუძველი გვაქვს უარვყოთ იმპერიალისტების ძირითად ჯგუფებს შორის სამკვდრო-სასიცოცხლო ომის ფაქტის კოლოსალური მნიშვნელობა ოქტომბრის გადატრიალების პერიოდში, როდესაც იმპერიალისტებს, რომლებიც ერთმანეთთან ომში იყვნენ გართულნი, შესაძლებლობა არ ჰქონდათ თავი მოეყარათ ძალებისათვის ნორჩი საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, ხოლო პროლეტარიატმა სწორედ ამიტომ მოახერხა უშუალოდ შესდგომოდა თავისი ძალების ორგანიზაციას, თავისი ძალაუფლების განმტკიცებას და მოემზადებინა კოლჩაკისა და დენიკინის განადგურება. უნდა ვიფიქროთ, რომ ახლა, როდესაც წინააღმდეგობანი იმპერიალისტურ ჯგუფებს შორის უფრო და უფრო ღრმავდებიან და როდესაც აუცილებელი ხდება ახალი ომი მათ შორის, ასეთ რეზერვებს პროლეტარიატისათვის სულ უფრო სერიოზული მნიშვნელობა ექნებათ.

სტრატეგიული ხელმძღვანელობის ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ ყველა ეს რეზერვი სწორად იქნას გამოყენებული რევოლუციის ძირითადი მიზნის მისაღწევად მისი განვითარების მოცემულ ეტაპზე.

რაში მდგომარეობს რეზერვების სწორად გამოყენება?

ზოგიერთი აუცილებელი პირობის შესრულებაში, რომელთაგან მთავარ პირობებად შემდეგი უნდა ჩაითვალოს.

ჯერ-ერთი. გადამწყვეტ მომენტში რევოლუციის მთავარი ძალების დაგროვება მოწინააღმდეგისათვის ყველაზე სუსტ პუნქტში, როდესაც რევოლუცია უკვე მომწიფებულია, როდესაც შეტევა მთელი სიძლიერით მიმდინარეობს, როდესაც აჯანყება კარზე გვიკაკუნებს და როდესაც ავანგარდისათვის რეზერვების მიშველება გამარჯვების გადამწყვეტი პირობაა. რეზერვების ამგვარი გამოყენების ნათელსაყოფ მაგალითად შეიძლება ჩაითვალოს პარტიის სტრატეგია 1917 წლის აპრილ-ოქტომბრის პერიოდში. უეჭველია, მოწინააღმდეგისათვის ყველაზე უფრო სუსტი პუნქტი ამ პერიოდში იყო ომი. უეჭველია, სწორედ ამ საკითხის, როგორც ძირითადი საკითხის, საფუძველზე შემოკრიბა პარტიამ პროლეტარული ავანგარდის გარშემო მოსახლეობის უფართოესი მასები. პარტიის სტრატეგიას ამ პერიოდში წარმოადგენდა ის, რომ იგი, წვრთნიდა რა ავანგარდს ქუჩაში გამოსვლებისათვის მანიფესტაციებისა და დემონსტრაციების გზით, ამასთან ერთად ავანგარდისაკენ რეზერვები მიჰყავდა საბჭოების საშუალებით ზურგში და ჯარისკაცთა კომიტეტების საშუალებით ფრონტზე. რევოლუციის შედეგმა დაგვანახა, რომ რეზერვების გამოყენება მართებული იყო.

აი რას ამბობს ლენინი რევოლუციის ძალთა სტრატეგიული გამოყენების ამ პირობაზე, სხვა სიტყვებით გადმოგვცემს რა მარქსისა და ენგელსის ცნობილ დებულებებს აჯანყების შესახებ:

«1) არასოდეს **არ უნდა ეთამაშო** აჯანყებას, არამედ, როდესაც აჯანყებას იწყებ, მტკიცედ უნდა იცოდე, რომ საჭიროა მისი **ბოლომდე მიყვანა.**

2) აუცილებელია დააგროვო **ძალთა დიდი უპირატესობა** გადამწყვეტ ადგილას, გადამწყვეტ მომენტში, ვინაიდან სხვაგვარად მოწინააღმ-

დეგე, რომელსაც უკეთესი მომზადება და ორგანიზაცია აქვს, გაანადგურებს აჯანყებულებს.

3) რაკი აჯანყება დაწყებულია, უნდა იმოქმედო უდიდესი **გაბედულობით** და უეჭველად, უთუოდ გადახვიდე **შეტევაზე**. «თავდაცვა შეიარაღებული აჯანყების სიკვდილია».

4) უნდა ეცადო მოულოდნელად დაესხა თავს მოწინააღმდეგეს, შეურჩიო ისეთი მომენტი, როდესაც მისი ჯარი გაბნეულია.

5) საჭიროა **ყოველდღიურად** მიაღწიო პატარა წარმატებას მაინც (შეიძლება ითქვას: ყოველ საათობით, თუ საქმე ერთ ქალაქს ეხება) და შეინარჩუნო, რადაც უნდა დაჯდეს, **«მორალური უპირატესობა»** (იხ. ტ. XXI, გვ. 319 — 320).

მეორე. გადამწყვეტი დარტყმის მომენტის შერჩევა, აჯანყების დაწყების მომენტის შერჩევა იმ ვარაუდით, რომ კრიზისმა უმაღლეს წერტილს მიაღწია, რომ ავანგარდი უკვე მზად არის ბოლომდე იბრძოლოს, რეზერვი უკვე მზად არის მხარი დაუჭიროს ავანგარდს, ხოლო მტრის რიგებში მაქსიმალური არევდარევაა.

გადამწყვეტი ბრძოლა, — ამბობს ლენინი, — შეიძლება სავსებით მომწიფებულად ჩაითვალოს, თუ «(1) ყველა ჩვენი მოწინააღმდეგე კლასობრივი ძალები საკმაოდ დაიბნენ, საკმაოდ წაეკიდნენ ერთიმეორეს, საკმაოდ დაისუსტეს თავი ბრძოლით, რომელიც მათს ძალას აღემატება»; თუ «(2) ყველა მერყევმა, მოქანავე, არამტკიცე, შუათანა ელემენტებმა, ე. ი. წვრილმა ბურჟუაზიამ, წვრილბურჟუაზიულმა დემოკრატიამ, ბურჟუაზიისაგან განსხვავებით, საკმაოდ ამხილეს თავიანთი თავი ხალხის წინაშე, საკმაოდ შეირცხვინეს თავი პრაქტიკული გაკოტრებით»; თუ «(3) პროლეტარიატში დაიწყო და მძლავრად იზრდება მასობრივი განწყობილება ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ყველაზე უფრო გადამწყვეტ, თავგანწირულ-გაბედულ, რევოლუციურ მოქმედებათა მხარდაჭერის სასარგებლოდ. აი მაშინ არის მომწიფებული რევოლუცია, აი მაშინ ჩვენი გამარჯვება, თუ კი სისწორით გავითვალისწინეთ ყველა ზემოაღნიშნული... პირობა და სწორად შევარჩიეთ მომენტი, მაშინ არის ჩვენი გამარჯვება უზრუნველყოფილი» (იხ. ტ. XXV, გვ. 229).

ასეთი სტრატეგიის ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს ოქტომბრის აჯანყების ჩატარება.

ამ პირობის დარღვევა იწვევს სახიფათო შეცდომას, რომელსაც ეწოდება «ტემპის დაკარგვა», როდესაც პარტია უკან რჩება მოძრაობის მსვლელობას ანდა ბევრად წინ უსწრებს მას და ამით მარცხის საფრთხეს ქმნის. ასეთი «ტემპის დაკარგვის» მაგალითად, იმის მაგალითად, თუ როგორ არ უნდა შეარჩიო აჯანყების მომენტი, უნდა ჩაითვალოს ამხანაგების ერთი ნაწილის ცდა — დაგვეწყო აჯანყება დემოკრატიული თათბირის დაპატიმრებით 1917 წლის სექტემბერში, როდესაც საბჭოებში ჯერ კიდევ იგრძნობოდა მერყეობა, ფრონტი ჯერ კიდევ გზაჯვარედინზე იმყოფებოდა, რეზერვები ჯერ კიდევ არ იყვნენ ავანგარდთან მიყვანილი.

მესამე. უკვე მიღებული კურსის განუხრელად გატარება, მიუხედავად მიზნისაკენ მიმავალ გზაზე არსებული ყველა და ყოველგვარი დაბრკოლებისა და გართულებისა, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ ავანგარდმა მხედველობიდან არ დაკარგოს ბრძოლის ძირითადი მიზანი, ხოლო მასები არ ასცდნენ გზას, იაროს ამ მიზნისაკენ და ცდილობდნენ დაირაზმონ ავანგარდის გარშემო. ამ პირობის დარღვევა იწვევს უდიდეს შეცდომას, რომელსაც კარგად იცნობენ მეზღვაურები «კურსის დაკარგვის» სახელწოდებით. «კურსის დაკარგვის» ასეთ მაგალითად უნდა ჩაითვალოს ჩვენი პარტიის მცდარი მოქმედება უშუალოდ დემოკრატიული თათბირის შემდეგ, როდესაც პარტიამ მიიღო გადაწყვეტილება წინაპარლამენტში მონაწილეობის შესახებ. პარტიამ თითქოს დაივიწყა ამ მომენტში, რომ წინაპარლამენტი არის ბურჟუაზიის ცდა — გადაიყვანოს ქვეყანა საბჭოების გზიდან ბურჟუაზიული პარლამენტარიზმის გზაზე, რომ პარტიის მონაწილეობას ასეთ დაწესებულებაში

შეუძლია მთელი საქმე არივდარიოს და გზა აუბნიოს მუშებსა და გლეხებს, რომლებიც აწარმოებენ რევოლუციურ ბრძოლას ლოზუნგით: «მთელი ძალაუფლება საბჭოებს!». ეს შეცდომა გამოსწორებულ იქნა ბოლშევიკების გამოსვლით წინაპარლამენტიდან.

მეოთხე. რეზერვებით მანევრირება, რომელიც მიზნად ისახავს სწორ უკანდახევას, როდესაც მტერი ძლიერია, როდესაც უკანდახევა აუცილებელია, როდესაც ბრძოლის მიღება, რომელსაც მოწინააღმდეგე თავზე გახვევს, აშკარად საზიანოა, როდესაც უკანდახევა, ძალთა არსებული თანაშეფარდების პირობებში, ერთადერთი საშუალებაა ავანგარდის საშიში მდგომარეობიდან გამოყვანისა და მისთვის რეზერვების შენარჩუნებისა.

«რევოლუციურმა პარტიებმა, — ამბობს ლენინი, — უნდა მოითავონ თავისი სწავლა. ისინი სწავლობდნენ შეტევას. ახლა საჭირო ხდება იმის შეგნება, რომ ამ მეცნიერებას უნდა დაემატოს მეცნიერება იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა უფრო სწორად უკანდახევა. საჭირო ხდება იმის შეგნება, — და რევოლუციური კლასი საკუთარი მწარე გამოცდილებით სწავლობს ამის გაგებას, — რომ არ შეიძლება გაიმარჯვო, თუ არ ისწავლე სწორი შეტევა და სწორი უკანდახევა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 177).

ასეთი სტრატეგიის მიზანია დროის მოგება, მოწინააღმდეგის გახრწნა და ძალების დაგროვება შემდეგში შეტევაზე გადასასვლელად.

ასეთი სტრატეგიის ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს ბრესტის ზავის შეკვრა, რამაც შესაძლებლობა მისცა პარტიას დრო მოეგო, გამოეყენებინა შეხლა-შემოხლა იმპერიალიზმის ბანაკში, გაეხრწნა მოწინააღმდეგის ძალები, შეენარჩუნებინა თავის მხარეზე გლეხობა და დაეგროვებინა ძალები იმისათვის, რომ მოემზადებინა შეტევა კოლჩაკსა და დენიკინზე.

«სეპარატული ზავის შეკვრით, — ამბობდა მაშინ ლენინი, — ჩვენ უდიდესი, **დღევანდელი მომენტისათვის შესაძლებელი** ზომით ვთავისუფლდებით ორივე ერთიმეორის მოქიშპე იმპერიალისტური ჯგუფისაგან, ვიყენებთ რა მათს მტრობასა და ომს ერთმანეთთან, — რაც უძნელებს მათ შეთანხმებას ჩვენს წინააღმდეგ, — ვიყენებთ ამას, ვიღებთ რა თავისუფალი მოქმედების განსაზღვრულ პერიოდს სოციალისტური რევოლუციის განგრძობისა და განმტკიცებისათვის» (იხ. ტ. XXII, გვ. 198).

«ახლა უკანასკნელი რეგვენიც კი» ხედავს, — ამბობდა ლენინი ბრესტის ზავის შეკვრის სამი წლის შემდეგ, — «რომ «ბრესტის ზავი» იყო დათმობა, რომელმაც გაგვაძლიერა ჩვენ და დაქსაქსა საერთაშორისო იმპერიალიზმის ძალები» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 7).

ასეთია მთავარი პირობები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სტრატეგიული ხელმძღვანელობის სისწორეს.

5) **ტაქტიკური ხელმძღვანელობა.** ტაქტიკური ხელმძღვანელობა არის სტრატეგიული ხელმძღვანელობის ნაწილი, რომელიც ექვემდებარება მის ამოცანებსა და მოთხოვნებს. ტაქტიკური ხელმძღვანელობის ამოცანა ის არის, რომ დაეუფლო პროლეტარიატის ბრძოლისა და ორგანიზაციის ყველა ფორმას და უზრუნველყო მათი სწორი გამოყენება იმისათვის, რომ მიაღწიო შედეგების იმ მაქსიმუმს ძალთა არსებული თანაშეფარდების დროს, რაც აუცილებელია სტრატეგიული წარმატების მოსამზადებლად.

რაში მდგომარეობს პროლეტარიატის ბრძოლისა და ორგანიზაციის ფორმების სწორი გამოყენება?

ზოგიერთი აუცილებელი პირობის შესრულებაში, რომელთაგან მთავარ პირობებად შემდეგი უნდა ჩაითვალოს:

ჯერ-ერთი. ბრძოლისა და ორგანიზაციის სწორედ იმ ფორმების წამოყენება პირველ რიგში, რომლებიც ყველაზე უფრო შეეფერებიან მოძრაობის მოცემული მოზღვავებისა თუ უკუქცევის პირობებს და რომელთაც შეუძლიათ გააადვილონ და უზრუნველყონ მასების მიყვანა რევოლუციურ

პოზიციებთან, მრავალმილიონიანი მასების მიყვანა რევოლუციის ფრონტთან, მათი განლაგება რევოლუციის ფრონტზე.

საქმე ეხება იმას კი არა, რომ ავანგარდმა შეიგნოს ძველი წესების შენარჩუნების შეუძლებლობა და მათი დამხობის აუცილებლობა. საქმე ეხება იმას, რომ ეს აუცილებლობა შეიგნონ მასებმა, მრავალმილიონიანმა მასებმა, და გამოიჩინონ ავანგარდისათვის მხარის დაჭერის მზადყოფნა. მაგრამ ამის შეგნება მასებს შეუძლიათ მხოლოდ საკუთარი გამოცდილების გზით. მივცეთ მრავალმილიონიან მასებს შესაძლებლობა — თავისი საკუთარი გამოცდილებით შეიცნონ ძველი ხელისუფლების დამხობის აუცილებლობა, წამოვაყენოთ ბრძოლის ისეთი ხერხები და ორგანიზაციის ისეთი ფორმები, რომლებიც გაუადვილებენ მასებს გამოცდილებით შეიცნონ რევოლუციური ლოზუნგების სისწორე, — ესაა ამოცანა.

ავანგარდი მოსწყდებოდა მუშათა კლასს, ხოლო მუშათა კლასი დაკარგავდა კავშირს მასებთან, პარტიას რომ თავის დროზე არ გადაეწყვიტა მონაწილეობის მიღება სათათბიროში, მას რომ არ გადაეწყვიტა ძალთა თავმოყრა სათათბიროს მუშაობაზე და ბრძოლის გაჩაღება ამ მუშაობის საფუძველზე იმ მიზნით, რომ გაეადვილებინა მასებისათვის საკუთარი გამოცდილებით შეეცნოთ სათათბიროს არარაობა, კადეტების დაპირებათა სიცრუე, ცარიზმთან შეთანხმების შეუძლებლობა, მუშათა კლასთან გლეხობის კავშირის აუცილებლობა. სათათბიროს პერიოდში მასების გამოცდილების გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა კადეტების მხილება და პროლეტარიატის ჰეგემონია.

ოტზოვიზმის ტაქტიკის საფრთხე იმაში მდგომარეობდა, რომ ის გვიქადდა ავანგარდის მოწყვეტას მისი მრავალმილიონიანი რეზერვებისაგან.

პარტია მოსწყდებოდა მუშათა კლასს, ხოლო მუშათა კლასი დაკარგავდა გავლენას გლეხობისა და ჯარისკაცების ფართო მასებში, პროლეტარიატი რომ გაჰყოლოდა «მემარცხენე» კომუნისტებს, რომლებიც მოგვიწოდებდნენ აჯანყებისაკენ 1917 წლის აპრილში, როდესაც მენშევიკებსა და ესერებს ჯერ კიდევ სავსებით არ ემხილებინათ თავიანთი თავი, როგორც ომისა და იმპერიალიზმის მომხრეებს, როდესაც მასებს ჯერ კიდევ არ შეეცნოთ თავისი საკუთარი გამოცდილებით სიყალბე მენშევიკ-ესერების სიტყვებისა ზავის, მიწის, თავისუფლების შესახებ. მასების გამოცდილება რომ არა კერენშჩინის პერიოდში, მენშევიკები და ესერები არ იქნებოდნენ იზოლირებულნი, და პროლეტარიატის დიქტატურა შეუძლებელი იქნებოდა. ამიტომ წვრილბურჟუაზიული პარტიების შეცდომათა «მოთმინებით განმარტებისა» და საბჭოების შიგნით აშკარა ბრძოლის ტაქტიკა ერთადერთი სწორი ტაქტიკა იყო.

«მემარცხენე» კომუნისტების ტაქტიკის საფრთხე ის იყო, რომ იგი გვიქადდა პარტიის გადაქცევას პროლეტარული რევოლუციის ბელადიდან ფუქსავატ და უნიადაგო შეთქმულთა მცირერიცხოვან ჯგუფად.

«მარტო ავანგარდით, — ამბობს ლენინი, — გამარჯვება შეუძლებელია. გადამწყვეტ ბრძოლაში მარტო ავანგარდის ჩაბმა, სანამ მთელ კლასს, სანამ ფართო მასებს არ დაუკავებიათ ავანგარდისათვის ან პირდაპირი დახმარების პოზიცია, ან, ყოველ შემთხვევაში, მის მიმართ კეთილგანწყობილი ნეიტრალიტეტის პოზიცია... იქნებოდა არა მარტო სისულელე, არამედ დანაშაულიც. ხოლო იმისათვის, რომ ნამდვილად მთელი კლასი, მშრომელთა და კაპიტალის მიერ დაჩაგრულთა ნამდვილად ფართო მასები ამ პოზიციამდე მივიდნენ, ამისათვის მარტო პროპაგანდა, მარტო აგიტაცია არ კმარა. ამისათვის საჭიროა ამ მასების საკუთარი პოლიტიკური გამოცდილება. ასეთია ყველა დიდი რევოლუციის ძირითადი კანონი, რომელიც ახლა დადასტურებული» გასაოცარი ძალითა და სიმკვეთრით არა მარტო რუსეთის მიერ, არა-

მედ გერმანიის მიერაც. არა მარტო რუსეთის უკულტურო, ხშირად წერა-კითხვის უცოდინარ მასებს, არამედ გერმანიის დიდად კულტურულ, უკლებლივ წერა-კითხვის მცოდნე მასებსაც დასჭირდათ საკუთარ ტყავზე გამოეცადათ II ინტერნაციონალის რაინდთა მთავრობის მთელი უძლურება, მთელი უხასიათობა, მთელი უმწეობა, მთელი ლაქიობა ბურჟუაზიის წინაშე, მთელი სისაძაგლე, უკიდურესი რეაქციონერების (კორნილოვი რუსეთში, კაპი და კომპ. გერმანიაში) დიქტატურის მთელი გარდუვალობა, როგორც ერთადერთი ალტერნატივი პროლეტარიატის დიქტატურის მიმართ, რათა ეს მასები გადაჭრით მიმხრობოდნენ კომუნიზმს» (იხ. ტ. XXV, გვ. 228).

მეორე. ყოველ მოცემულ მომენტში პროცესების ჯაჭვის იმ განსაკუთრებული რგოლის მონახვა, რომლისთვის ხელის ჩაჭიდებითაც შესაძლებელი იქნება მთელი ჯაჭვის შენარჩუნება და პირობების მომზადება სტრატეგიული წარმატების მისაღწევად.

საქმე ეხება იმას, რომ მთელ რიგ ამოცანათაგან, რომლებიც პარტიის წინაშე დგას, გამოვყოთ სწორედ ის მორიგი ამოცანა, რომლის გადაჭრაც ცენტრალურ პუნქტს წარმოადგენს და რომლის განხორციელებაც უზრუნველყოფს დანარჩენ მორიგ ამოცანათა წარმატებით გადაჭრას.

ამ დებულების მნიშვნელობა შეიძლებოდა ცხადგვეყო ორი მაგალითით, რომელთაგან ერთის აღება შეიძლებოდა შორეული წარსულიდან (პარტიის შექმნის პერიოდი), ხოლო მეორისა — ჩვენთვის ყველაზე უფრო ახლო აწმყოდან (ახალი ეკონომიური პოლიტიკის პერიოდი).

პარტიის შექმნის პერიოდში, როდესაც უამრავი წრეები და ორგანიზაციები ჯერ კიდევ არ იყვნენ ერთიმეორესთან დაკავშირებულნი, როდესაც კუსტარულობა და წრეობანა ღრღნიდა პარტიას თავიდან ბოლომდე, როდესაც იდეური დაქსაქსულობა პარტიის შინაგანი ცხოვრების დამახასიათებელ ნიშანს წარმოადგენდა, — ამ პერიოდში ძირითადი

რგოლი და ძირითადი ამოცანა რგოლების ჯაჭვში და ამოცანების ჯაჭვში, რომლებიც იდგა მაშინ პარტიის წინაშე, აღმოჩნდა საერთო-რუსული არალეგალური გაზეთის («ისკრა») დაარსება. რატომ? იმიტომ, რომ მხოლოდ საერთო-რუსული არალეგალური გაზეთის საშუალებით შეიძლებოდა იმდროინდელ პირობებში პარტიის ხმაშეწყობილი ბირთვის შექმნა, რომელსაც უნარი ექნებოდა გაეერთიანებინა უამრავი წრეები და ორგანიზაციები, მოემზადებინა იდეური და ტაქტიკური ერთიანობის პირობები და, ამრიგად, საძირკველი ჩაეყარა ნამდვილი პარტიის შექმნისათვის.

ომიდან სამეურნეო მშენებლობაზე გადასვლის პერიოდში, როდესაც მრეწველობა ძლივს ბოგინობდა ნგრევის ბრჭყალებში, ხოლო სოფლის მეურნეობა ქალაქის ნაწარმის ნაკლებობას განიცდიდა, როდესაც სახელმწიფო ინდუსტრიის კავშირი გლეხურ მეურნეობასთან გახდა სოციალისტური მშენებლობის წარმატების ძირითადი პირობა, — ამ პერიოდში ძირითადი რგოლი პროცესების ჯაჭვში, ძირითადი ამოცანა სხვა ამოცანებს შორის აღმოჩნდა ვაჭრობის განვითარება. რატომ? იმიტომ, რომ ახალი ეკონომიური პოლიტიკის პირობებში ინდუსტრიის კავშირი გლეხურ მეურნეობასთან შეუძლებელია სხვაგვარად, თუ არა ვაჭრობის საშუალებით, იმიტომ, რომ წარმოება გასაღების გარეშე ახალი ეკონომიური პოლიტიკის პირობებში ინდუსტრიის სიკვდილს ნიშნავს, იმიტომ, რომ ინდუსტრიის გაფართოება შეიძლება მხოლოდ გასაღების გაფართოებით — ვაჭრობის განვითარების გზით, იმიტომ, რომ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც გამაგრდები ვაჭრობის დარგში, დაეუფლები ვაჭრობას, დაეუფლები ამ რგოლს, შეიძლება იქონიო იმედი — დაუკავშირო ინდუსტრია გლეხურ ბაზარს და წარმატებით

გადაჭრა სხვა მორიგი ამოცანები, რათა შექმნა პირობები სოციალისტური ეკონომიკის საძირკვლის ასაგებად.

«არ კმარა იყო რევოლუციონერი და სოციალიზმის მომხრე ან კომუნისტი საერთოდ... — ამბობს ლენინი. — უნდა შეგეძლოს ყოველ მომენტში ჯაჭვის იმ განსაკუთრებული რგოლის გამონახვა, რომელსაც მთელი ძალღონით უნდა ჩასჭიდო ხელი, რათა შეინარჩუნო მთელი ჯაჭვი და მტკიცედ მოამზადო გადასვლა შემდეგ რგოლზე»...

«დღევანდელ მომენტში... ასეთი რგოლი არის საშინაო **ვაჭრობის** გამოცოცხლება, მისი სწორი სახელმწიფოებრივი რეგულირების (წარმართვის) პირობებში. ვაჭრობა — აი ის «რგოლი» მოვლენათა ისტორიულ ჯაჭვში, 1921 — 1922 წლების ჩვენი სოციალისტური მშენებლობის გარდამავალ ფორმებში, **«რომელსაც მთელი ძალღონით უნდა ჩავჭიდოთ ხელი»...»** (იხ. ტ. XXVII, გვ. 82).

ასეთია მთავარი პირობები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ტაქტიკური ხელმძღვანელობის სისწორეს.

6) **რეფორმიზმი და რევოლუციონიზმი.** რით განსხვავდება რევოლუციური ტაქტიკა რეფორმისტული ტაქტიკისაგან?

ზოგიერთი ფიქრობს, რომ ლენინიზმი რეფორმების წინააღმდეგია, საერთოდ კომპრომისებისა და შეთანხმებების წინააღმდეგია. ეს სრულიადაც არ არის სწორი. ბოლშევიკებმა სხვებზე ნაკლებად არ იციან, რომ განსაზღვრული აზრით «ყოველი მოცემული კეთილ არს», რომ განსაზღვრულ პირობებში რეფორმები საერთოდ, კომპრომისები და შეთანხმებები კერძოდ — აუცილებელი და სასარგებლოა.

«აწარმოებდე ომს, — ამბობს ლენინი, — საერთაშორისო ბურჟუაზიის დასამხობად, ომს, რომელიც ასჯერ უფრო ძნელი, ხანგრძლივი და რთულია ყველაზე შეუპოვარ ჩვეულებრივ ომთაგან სახელმწიფოთა შორის, და ამავე დროს წინასწარ ხელი აიღო მანევრირებაზე, მტრებს შორის ინტერესთა წინააღმდეგობის (თუნდაც დროებითი წინააღმდეგობის) გამოყენებაზე, შემთანხმებლობასა და კომპრომისებზე შესაძლე-

ბელ მოკავშირეებთან (თუნდაც დროებითს, არამტკიცე. მერყევ, პირობით მოკავშირეებთან), — განა ეს უსაზღვროდ სასაცილო ამბავი არ არის? განა ეს იმას არ წააგავს, რომ ჯერ კიდევ გამოუკვლეველ და დღემდე მიუდგომელ მთაზე საძნელო ასვლის დროს წინასწარვე უარი ვთქვათ იმაზე, რომ ზოგჯერ მიხვეულ-მოხვეული გზით ვიაროთ, ზოგჯერ უკან დავბრუნდეთ, უარი ვთქვათ ერთხელ არჩეულ მიმართულებაზე და ვსინჯოთ სხვადასხვა მიმართულება?» (იხ. ტ. XXV, გვ. 210).

საქმე, ცხადია, რეფორმები ან კომპრომისები და შეთანხმებები კი არაა, არამედ ის, თუ როგორ იყენებენ ადამიანები რეფორმებსა და შეთანხმებებს.

რეფორმისტისათვის რეფორმა ყველაფერია, რევოლუციური მუშაობა კი — სასხვათაშორისო, სალაპარაკო და თვალისასახვევი რამ არის. ამიტომ რეფორმა რეფორმისტული ტაქტიკის დროს, ბურჟუაზიული ძალაუფლების არსებობის პირობებში, აუცილებლად იქცევა ამ ძალაუფლების განმტკიცების იარაღად, რევოლუციის გახრწნის იარაღად.

რევოლუციონერისათვის კი, პირიქით, მთავარია რევოლუციური მუშაობა და არა რეფორმა, — რეფორმა მისთვის არის რევოლუციის არაპირდაპირი პროდუქტი. ამიტომ რეფორმა რევოლუციური ტაქტიკის დროს, ბურჟუაზიული ძალაუფლების არსებობის პირობებში, ბუნებრივად იქცევა ამ ძალაუფლების გახრწნის იარაღად, რევოლუციის განმტკიცების იარაღად, რევოლუციური მოძრაობის შემდგომი განვითარების დასაყრდენ პუნქტად.

რევოლუციონერი იღებს რეფორმას იმისათვის, რომ გამოიყენოს იგი, როგორც ხელჩასაჭიდი არალეგალურ მუშაობასთან ლეგალური მუშაობის შესახამებლად, იმისათვის, რომ გამოიყენოს იგი, როგორც საფარი არალეგალური მუშაობის გასაძლიერებლად, რათა რევოლუციურად მოამზადოს მასები ბურჟუაზიის დასამხობად.

ესაა იმპერიალიზმის პირობებში რეფორმათა და შეთანხმებათა რევოლუციური გამოყენების დედაარსი.

რეფორმისტი კი, პირიქით, იღებს რეფორმას იმისათვის, რომ ხელი აიღოს ყოველგვარ არალეგალურ მუშაობაზე, ხელი შეუშალოს რევოლუციისათვის მასების მომზადების საქმეს და ტკბილად განისვენოს «ნაბოძები» რეფორმის ჩრდილში.

ესაა რეფორმისტული ტაქტიკის დედაარსი.

ასე არის რეფორმათა და შეთანხმებათა საქმე იმპერიალიზმის პირობებში.

მაგრამ საქმე რამდენადმე იცვლება იმპერიალიზმის დამხობის შემდეგ, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს. გარკვეულ პირობებში, გარკვეულ ვითარებაში პროლეტარული ხელისუფლება შეიძლება იძულებული გახდეს არსებული წესების რევოლუციური გარდაქმნის გზიდან დროებით გადავიდეს მათი თანდათანობით გადაკეთების გზაზე, «რეფორმისტულ გზაზე», როგორც ამბობს ლენინი ცნობილ სტატიაში «ოქროს მნიშვნელობის შესახებ» [32], შემოვლითი მოძრაობის გზაზე, რეფორმათა და არაპროლეტარული კლასებისადმი დათმობათა გზაზე, რათა გახრწნას ეს კლასები, მისცეს რევოლუციას შესვენების საშუალება, შემოიკრიბოს ძალები და მოამზადოს პირობები ახალი შეტევისათვის. არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ეს გზა განსაზღვრული აზრით წარმოადგენს «რეფორმისტულ» გზას. ოღონდ უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენ აქ გვაქვს ერთი ძირითადი თავისებურება, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ რეფორმა ამ შემთხვევაში პროლეტარული ხელისუფლებისაგან გამომდინარეობს, რომ ის ამაგრებს პროლეტარულ ხელისუფლებას, რომ ის აძლევს მას აუცილებელ შესვენებას, რომ იგი მოწოდებულია გახრწნას არა რევოლუცია, არამედ არაპროლეტარული კლასები.

ამრიგად, ასეთ პირობებში რეფორმა იქცევა თავის დაპირისპირებულობად.

ასეთი პოლიტიკის გატარება პროლეტარული ხელისუფლების მხრით შესაძლებელი ხდება იმიტომ, და მხოლოდ იმიტომ, რომ რევოლუციის გაქანება წინა პერიოდში საკმაოდ დიდი იყო, და, ამრიგად, მან მოგვცა საკმაოდ ფართო ასპარეზი იმისათვის, რომ მოინახოს უკანდასახევი ადგილი, შეიცვალოს შეტევის ტაქტიკა დროებითი უკანდახევის ტაქტიკით, შემოვლითი მოძრაობის ტაქტიკით.

ამრიგად, თუ წინათ, ბურჟუაზიული ხელისუფლების დროს, რეფორმები იყო რევოლუციის არაპირდაპირი პროდუქტი, ახლა, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს, რეფორმების წყაროს წარმოადგენენ პროლეტარიატის რევოლუციური მონაპოვარნი, პროლეტარიატის ხელში დაგროვილი რეზერვი, რომელიც ამ მონაპოვართაგან შესდგება.

«რეფორმების დამოკიდებულება რევოლუციისადმი, — ამბობს ლენინი, — ზუსტად და სწორად განსაზღვრულია მხოლოდ მარქსიზმის მიერ, ამასთან მარქსს შეეძლო დაენახა ეს დამოკიდებულება მხოლოდ ერთი მხრით, სახელდობრ: იმ ვითარებაში, რომელიც წინ უსწრებდა პროლეტარიატის პირველ, რამდენადმე მტკიცე, რამდენადმე ხანგრძლივ გამარჯვებას თუნდაც ერთ ქვეყანაში. ასეთ ვითარებაში მართებული დამოკიდებულების საფუძველი იყო: რეფორმები არის პროლეტარიატის რევოლუციური კლასობრივი ბრძოლის არაპირდაპირი პროდუქტი... პროლეტარიატის გამარჯვების შემდეგ, თუნდაც ერთ ქვეყანაში, რევოლუციისადმი რეფორმების დამოკიდებულებაში ჩნდება რაღაც ახალი. პრინციპულად საქმე იგივე რჩება, მაგრამ ფორმის მხრივ ჩნდება ცვლილება, რომლის გათვალისწინება მარქსს პირადად არ შეეძლო, მაგრამ რომლის შეცნობაც შესაძლებელია მხოლოდ მარქსიზმის ფილოსოფიისა და პოლიტიკის ნიადაგზე... გამარჯვების შემდეგ ისინი (ე. ი. რეფორმები. **ი. სტ.**) (რჩებიან რა საერთაშორისო მასშტაბით იმავე «არაპირდაპირ პროდუქტად») იმ ქვეყნისათვის, რომელშიც მიღწეულია გამარჯვება, გარდა ამისა, წარმოადგენენ აუცილებელ და კანონიერ შესვენებას იმ შემთხვევაში, როდესაც ძალები,

მათი უაღრესად მაქსიმალური დაძაბვის შემდეგ, აშკარად არასაკმარისია ამა თუ იმ გადასვლის რევოლუციური შესრულებისათვის. გამარჯვება იძლევა ისეთს «ძალების მარაგს», რომ იძულებითი უკანდახევის დროსაც კი ჩვენ მოგვეპოვება ის, რაც თავს გაგვატანინებს, — თავს გაგვატანინებს მატერიალურადაც და მორალური მხრითაც» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 84 — 85).

VIII

პარტია

რევოლუციისწინა პერიოდში, ცოტად თუ ბევრად მშვიდობიანი განვითარების პერიოდში, როდესაც II ინტერნაციონალის პარტიები მუშათა მოძრაობაში გაბატონებულ ძალას წარმოადგენდნენ, ხოლო ბრძოლის საპარლამენტო ფორმები ძირითად ფორმებად ითვლებოდნენ, — ამ პირობებში პარტიას არ ჰქონდა და ვერც ექნებოდა ის სერიოზული და გადამწყვეტი მნიშვნელობა, რაც მან მოიპოვა შემდეგ, აშკარა რევოლუციურ შეტაკებათა პირობებში. კაუცკი, იცავს რა II ინტერნაციონალს თავდასხმებისაგან, ამბობს, რომ II ინტერნაციონალის პარტიები არიან მშვიდობიანობის და არა ომის ინსტრუმენტი, რომ სწორედ ამიტომ ისინი უძლური აღმოჩნდნენ სერიოზული რამ გაეკეთებინათ ომის დროს, პროლეტარიატის რევოლუციური გამოსვლების პერიოდში. ეს სავსებით სწორია. მაგრამ რას ნიშნავს ეს? ეს ნიშნავს იმას, რომ II ინტერნაციონალის პარტიები გამოუსადეგარი არიან პროლეტარიატის რევოლუციური ბრძოლისათვის, რომ ისინი წარმოადგენენ არა პროლეტარიატის მებრძოლ პარტიებს, რომელთაც მუშები მიჰყავთ ძალაუფლებისაკენ, არამედ წარმოადგენენ საარჩევნო აპარატს, რომელიც შეეფერება საპარლამენტო არჩევნებს და საპარლამენტო ბრძოლას. სწორედ ამით აიხსნება ის ფაქტი, რომ II ინტერნაციონალის ოპორტუნისტთა ბატონობის პერიოდში პროლეტარიატის ძირითად

პოლიტიკურ ორგანიზაციას წარმოადგენდა არა პარტია, არამედ საპარლამენტო ფრაქცია. ცნობილია, რომ საქმით პარტია ამ პერიოდში წარმოადგენდა საპარლამენტო ფრაქციის დანამატს და მომსახურე ელემენტს. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ასეთ პირობებში და ასეთი პარტიის მეთაურობით ლაპარაკიც შეუძლებელი იყო რევოლუციისათვის პროლეტარიატის მომზადებაზე.

მაგრამ საქმე ძირფესვიანად შეიცვალა ახალი პერიოდის დადგომით. ახალი პერიოდი არის კლასთა აშკარა შეტაკებების პერიოდი, პროლეტარიატის რევოლუციური გამოსვლების პერიოდი, პროლეტარული რევოლუციის პერიოდი, იმპერიალიზმის დასამხობად და პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების დასაპყრობად ძალთა პირდაპირი მომზადების პერიოდი. ეს პერიოდი აყენებს პროლეტარიატის წინაშე ახალ ამოცანებს: მთელი პარტიული მუშაობის გარდაქმნა ახალ, რევოლუციურ ყაიდაზე, მუშების აღზრდა ძალაუფლებისათვის რევოლუციური ბრძოლის სულისკვეთებით, რეზერვების მომზადება და თავმოყრა, მეზობელი ქვეყნების პროლეტარებთან კავშირი, კოლონიებისა და დამოკიდებული ქვეყნების განმათავისუფლებელ მოძრაობასთან მტკიცე კავშირის დამყარება და სხვ. და სხვ. იმის ფიქრი, რომ ამ ახალი ამოცანების გადაწყვეტა შესაძლებელია ძველი სოციალ-დემოკრატიული პარტიების ძალებით, რომლებიც აღზრდილი არიან პარლამენტარიზმის მშვიდობიან პირობებში, — ნიშნავს განიმზადო უიმედო სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნა, აუცილებელი დამარცხება. ასეთი ამოცანები გაწვეს კისერზე და სათავეში კი გედგას ძველი პარტიები — იმას ნიშნავს, რომ სრულიად განიარაღებული დარჩე. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ პროლეტარიატს არ შეეძლო შერიგებოდა ასეთ მდგომარეობას.

აქედან — აუცილებლობა ახალი პარტიისა, მებრძოლი პარტიისა, რევოლუციური პარტიისა, რომელიც საკმაოდ გამბედავია იმისათვის, რომ წაიყვანოს პროლეტარები ძალაუფლებისათვის საბრძოლველად, საკმაოდ გამოცდილია იმისათვის, რომ გაერკვეს რევოლუციური ვითარების რთულ პირობებში, და საკმაოდ მოქნილია იმისათვის, რომ გვერდი აუაროს ყველა და ყოველგვარ წყალქვეშა ქვებს მიზნისაკენ სავალ გზაზე.

ასეთი პარტიის გარეშე ფიქრიც კი ზედმეტია იმპერიალიზმის დამხობაზე, პროლეტარიატის დიქტატურის მოპოვებაზე.

ეს ახალი პარტია არის ლენინიზმის პარტია.

რაში გამოიხატება ამ ახალი პარტიის თავისებურებანი?

1) **პარტია, როგორც მუშათა კლასის მოწინავე რაზმი.** პარტია, უწინარეს ყოვლისა, უნდა იყოს მუშათა კლასის **მოწინავე** რაზმი. პარტიამ თავის არსებაში უნდა შეაერთოს მუშათა კლასის ყველა საუკეთესო ელემენტი, მათი გამოცდილება, მათი რევოლუციურობა, მათი თავდადებული ერთგულება პროლეტარიატის საქმისადმი. მაგრამ იმისათვის, რომ პარტია ნამდვილად მოწინავე რაზმს წარმოადგენდეს, იგი შეიარაღებული უნდა იყოს რევოლუციური თეორიით, მოძრაობის კანონების ცოდნით, რევოლუციის კანონების ცოდნით. უამისოდ მას არ შეუძლია უხელმძღვანელოს პროლეტარიატის ბრძოლას, თან გაიყოლიოს პროლეტარიატი. პარტია ვერ იქნება ნამდვილი პარტია, თუ ის კმაყოფილდება იმის აღნუსხვით, რასაც განიცდის და ფიქრობს მუშათა კლასის მასა, თუ ის უკან მისჩანჩალებს სტიქიურ მოძრაობას, თუ მას არ ძალუძს გადალახოს სტიქიური მოძრაობის სიზანტე და პოლიტიკური ინდიფერენტიზმი, თუ მას არ შეუძლია პროლეტარიატის წუთიერ ინტერესებზე მაღლა დადგეს, თუ მას არ ძალუძს მასების ამაღლება პროლეტარიატის კლა-

სობრივი ინტერესების გაგების დონემდე. პარტია მუშათა კლასის წინ უნდა იდგეს, იგი მუშათა კლასზე უფრო შორს უნდა ხედავდეს, იგი წინ უნდა მიუძღოდეს პროლეტარიატს და კუდში კი არ მიჰჩანჩალებდეს სტიქიურობას. II ინტერნაციონალის პარტიები, რომლებიც «მაჩანჩალობას» ქადაგებენ, გამტარებელნი არიან ბურჟუაზიული პოლიტიკისა, რომელიც პროლეტარიატს არგუნებს იარაღის როლს ბურჟუაზიის ხელში. მხოლოდ ისეთ პარტიას, რომელიც პროლეტარიატის მოწინავე რაზმის თვალსაზრისზე დგას და რომელსაც უნარი აქვს აამაღლოს მასები პროლეტარიატის კლასობრივი ინტერესების გაგების დონემდე, — მხოლოდ ასეთ პარტიას შეუძლია გადმოიყვანოს მუშათა კლასი ტრედ-უნიონიზმის გზიდან და გადააქციოს იგი დამოუკიდებელ პოლიტიკურ ძალად.

პარტია არის მუშათა კლასის პოლიტიკური ბელადი.

ზემოთ მე ვილაპარაკე მუშათა კლასის ბრძოლის სიძნელეებზე, ბრძოლის პირობების სირთულეზე, სტრატეგიასა და ტაქტიკაზე, რეზერვებსა და მანევრირებაზე, შეტევასა და უკანდახევაზე. ეს პირობები, ომის პირობებზე თუ მეტად არა, ნაკლებად რთული არ არის. ვის შეუძლია გაერკვეს ამ პირობებში, ვის შეუძლია მისცეს სწორი ორიენტაცია პროლეტარების მილიონიან მასებს? არც ერთ არმიას არ შეუძლია ომში მოქმედება გამოცდილი შტაბის გარეშე, თუ მას არ სურს თავი გასწიროს დასამარცხებლად. განა ცხადი არ არის, რომ პროლეტარიატს მით უფრო არ შეუძლია იმოქმედოს ასეთი შტაბის გარეშე, თუ მას არ სურს თავისი მოსისხლე მტრების ლუკმა გახდეს? მაგრამ სად არის ეს შტაბი? ასეთი შტაბი შეიძლება იყოს მხოლოდ პროლეტარიატის რევოლუციური პარტია. მუშათა კლასი რევოლუციური პარტიის გარეშე — ეს არის უშტაბო არმია.

პარტია არის პროლეტარიატის საბრძოლო შტაბი.

მაგრამ პარტია არ შეიძლება იყოს მხოლოდ **მოწინავე** რაზმი. ის ამავე დროს უნდა იყოს **კლასის** რაზმი, კლასის ნაწილი, რომელიც მჭიდროდ დაკავშირებულია მასთან თავისი არსებობის ყველა ფესვით. განსხვავება მოწინავე რაზმსა და მუშათა კლასის დანარჩენ მასას შორის, პარტიულებსა და უპარტიოებს შორის ვერ მოისპობა მანამდე, სანამ არ მოისპობიან კლასები, სანამ პროლეტარიატის რიგები ივსება სხვა კლასებიდან გამოსული ელემენტებით, სანამ მთლიანად მუშათა კლასი მოკლებული იქნება საშუალებას — ამაღლდეს მოწინავე რაზმის დონემდე. მაგრამ პარტია ვერარ იქნება პარტია, ეს განსხვავება განხეთქილებად რომ გადაიქცეს, პარტია თავის ნაჭუჭში რომ ჩაიკეტოს და მოსწყდეს უპარტიო მასებს. პარტიას არ შეუძლია უხელმძღვანელოს კლასს, თუ ის დაკავშირებული არ არის უპარტიო მასებთან, თუ არ არსებობს კავშირი პარტიასა და უპარტიო მასებს შორის, თუ ეს მასები არ ცნობენ მის ხელმძღვანელობას, თუ პარტია არ სარგებლობს მასებში მორალური და პოლიტიკური ნდობით.

ამ ცოტა ხნის წინათ ჩვენს პარტიაში მიღებულ იქნა ორასი ათასი ახალი წევრი მუშათა წრიდან. აქ ფრიად საგულისხმოა ის გარემოება, რომ ეს ხალხი იმდენად თვითონ არ მოსულა პარტიაში, რამდენადაც გამოგზავნილი იყო მთელი დანარჩენი უპარტიო მასის მიერ, რომელიც აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ახალი წევრების მიღებაში და რომლის დაუდასტურებლად არ ხდებოდა ახალი წევრების მიღება. ეს ფაქტი მოწმობს იმას, რომ უპარტიო მუშათა ფართო მასები ჩვენს პარტიას თვლიან **თავიანთ** პარტიად, **ახლობელ** და **მშობლიურ** პარტიად, რომლის გაფართოებასა და განმტკიცებაში ისინი უაღრესად არიან დაინტერესებული და რომლის ხელმძღვანელობასაც ისინი ნებაყოფლობით

ანდობენ თავიანთ ბედს. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ამ უხილავი მორალური ძაფების გარეშე, რომლებიც აკავშირებენ პარტიას უპარტიო მასებთან, პარტია ვერ გადაიქცეოდა თავისი კლასის გადამწყვეტ ძალად.

პარტია არის მუშათა კლასის განუყოფელი ნაწილი.

«ჩვენ, — ამბობს ლენინი, — კლასის პარტია ვართ, და ამიტომ **თითქმის მთელი კლასი** (ხოლო ომიანობის დროს, სამოქალაქო ომის ეპოქაში, უკლებლივ მთელი კლასიც) უნდა მოქმედებდეს ჩვენი პარტიის ხელმძღვანელობით, რაც შეიძლება მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული ჩვენს პარტიასთან, მაგრამ მანილოვობა და «მაჩანჩალობა» იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ოდესმე თითქმის მთელი კლასი ან მთელი კლასი შესძლებს, კაპიტალიზმის დროს, ამაღლდეს თავისი მოწინავე რაზმის, თავისი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის შეგნებულობამდე და აქტივობამდე. არც ერთი გონიერი სოციალ-დემოკრატი ჯერ არ დაეჭვებულა იმაში, რომ კაპიტალიზმის დროს პროფესიულ ორგანიზაციასაც კი (რომელიც უფრო პრიმიტიულია, უფრო მისაწვდომია განუვითარებელი ფენების შეგნებისათვის) არ შეუძლია მოიცვას თითქმის მთელი ან მთელი მუშათა კლასი. მხოლოდ თავის მოტყუება, ჩვენი უდიდესი ამოცანების წინაშე თვალის დახუჭვა, ამ ამოცანების შეკვეცა იქნებოდა დავიწყება განსხვავებისა მოწინავე რაზმსა და მთელ იმ მასებს შორის, რომელნიც მისკენ მიისწრაფიან, დავიწყება მოწინავე რაზმის მუდმივი მოვალეობისა — ამ მოწინავე დონემდე **აამაღლოს** სულ უფრო და უფრო ფართო ფენები» (იხ. ტ. VI, გვ. 205 — 206).

2) **პარტია, როგორც მუშათა კლასის ორგანიზებული რაზმი.** პარტია არ არის მუშათა კლასის მხოლოდ **მოწინავე** რაზმი. თუ პარტიას სურს ნამდვილად უხელმძღვანელოს კლასის ბრძოლას, ის ამავე დროს უნდა იყოს თავისი კლასის **ორგანიზებული** რაზმი. პარტიის ამოცანები კაპიტალიზმის პირობებში ფრიად დიდი და მრავალფეროვანია. პარტიამ ხელმძღვანელობა უნდა გაუწიოს პროლეტარიატის ბრძოლას საშინაო და საგარეო განვითარების უაღრესად ძნელ პირობებში, მან უნდა წაიყვანოს პროლეტარიატი შეტევაზე, როცა ვითარება შეტევას მოითხოვს, მან უნდა გა-

მოიყვანოს პროლეტარიატი ძლიერი მოწინააღმდეგის თავდასხმის არიდან, როცა ვითარება უკანდახევას მოითხოვს, მან შეუკავშირებელი უპარტიო მუშების მილიონიან მასებში უნდა შეიტანოს დისციპლინისა და გეგმაშეზომილობის სული ბრძოლაში, ორგანიზებულობისა და გამძლეობის სული. მაგრამ პარტიას ამ ამოცანების შესრულება შეუძლია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ თვით იგი წარმოადგენს დისციპლინისა და ორგანიზებულობის განსახიერებას, თუ ის თვით არის პროლეტარიატის **ორგანიზებული** რაზმი. ამ პირობათა გარეშე ლაპარაკიც კი არ შეიძლება პარტიის მიერ პროლეტარიატის მილიონიანი მასების ნამდვილ ხელმძღვანელობაზე.

პარტია არის მუშათა კლასის ორგანიზებული რაზმი.

აზრი პარტიაზე, როგორც ორგანიზებულ მთელზე, მოცემულია ლენინის მიერ ჩვენი პარტიის წესდების პირველი მუხლის ცნობილ ფორმულირებაში, სადაც პარტია განხილულია როგორც ორგანიზაციების **ჯამი**, ხოლო პარტიის წევრები — როგორც პარტიის ერთ-ერთი ორგანიზაციის წევრები. მენშევიკები, რომლებიც ჯერ კიდევ 1903 წელს ილაშქრებდნენ ასეთი ფორმულირების წინააღმდეგ, მის ნაცვლად აყენებდნენ პარტიაში თვითჩარიცხვის «სისტემას», «სისტემას», რომლის მიხედვით პარტიის წევრის «სახელწოდება» ვრცელდებოდა ყოველ «პროფესორზე» და «გიმნაზიელზე», ყოველ «თანამგრძნობზე» და «გაფიცულზე», ვინც კი ასე თუ ისე მხარს უჭერს პარტიას, მაგრამ არ შედის და არც სურს შევიდეს პარტიის რომელიმე ორგანიზაციაში. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ეს ორიგინალური «სისტემა», ჩვენს პარტიაში რომ იგი განმტკიცებულიყო, აუცილებლად გამოიწვევდა პარტიის გავსებას პროფესორებითა და გიმნაზიელებით და მის გადაგვარებას უსახო, ჩამოუყალიბებელ, დეზორგანიზებულ

«ქმნილებად», რომელიც ჩაიძირებოდა «თანამგრძნობთა» ზღვაში, რომელიც წაშლიდა ყოველსავე ზღვარს პარტიასა და კლასს შორის და უკუაგდებდა პარტიის ამოცანას მოწინავე რაზმის დონემდე არაორგანიზებული მასების ამაღლების შესახებ. ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, რომ ასეთი ოპორტუნისტული «სისტემის» დროს ჩვენი პარტია ვერ შეასრულებდა მუშათა კლასის დამრაზმავი ბირთვის როლს ჩვენი რევოლუციის მსვლელობაში.

«ამხ. მარტოვის თვალსაზრისით, — ამბობს ლენინი, — პარტიის საზღვარი სრულიად გამოურკვეველი რჩება, ვინაიდან «ყოველ გაფიცულს» შეუძლია «თავისი თავი გამოაცხადოს პარტიის წევრად». რა სარგებლობა მოაქვს ასეთ გაურკვევლობას? «სახელწოდების» ფართოდ გავრცელება. მის ზიანს კი წარმოადგენს შეტანა **დეზორგანიზაციის გამომწვევი** იდეისა კლასის და პარტიის ერთიმეორეში არევის შესახებ» (იხ. ტ. VI, გვ. 211).

მაგრამ პარტია პარტიული ორგანიზაციების მარტო **ჯამი** როდია. ამასთან ერთად პარტია არის ამ ორგანიზაციათა ერთიანი **სისტემა,** მათი ფორმალური გაერთიანება ერთ მთელად, ხელმძღვანელობის უმაღლესი და ქვემდგომი ორგანოებით, უმრავლესობისადმი უმცირესობის დამორჩილებით, პარტიის ყველა წევრისათვის სავალდებულო პრაქტიკული გადაწყვეტილებებით. ამ პირობების გარეშე პარტიას არ ძალუძს იყოს ერთიანი ორგანიზებული მთელი, რომელსაც უნარი ექნება განახორციელოს მუშათა კლასის ბრძოლის გეგმაშეზომილი და ორგანიზებული ხელმძღვანელობა.

«წინათ, — ამბობს ლენინი, — ჩვენი პარტია არ იყო ფორმალურად ორგანიზებული მთელი, არამედ მხოლოდ კერძო ჯგუფების ჯამი იყო, და ამიტომ ამ ჯგუფებს შორის, გარდა იდეური ზეგავლენისა, სხვაგვარი ურთიერთობა არც შეიძლებოდა ყოფილიყო. **ახლა** ჩვენ ორგანიზებული პარტია გავხდით, ხოლო სწორედ ეს მოასწავებს ძალაუფლების შექმნას, იდეათა ავტორიტეტის გადაქცევას ძალაუფ-

ლების ავტორიტეტად, უმაღლესი პარტიული ინსტანციებისადმი ქვემდგომი ინსტანციების დამორჩილებას» (იხ. ტ. VI, გვ. 291).

უმრავლესობისადმი უმცირესობის დამორჩილების პრინციპი, პარტიული მუშაობის ცენტრიდან ხელმძღვანელობის პრინციპი ხშირად იწვევს მერყევი ელემენტების თავდასხმებს, «ბიუროკრატიზმის», «ფორმალიზმის» ბრალდებას და სხვ. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ პარტიის, როგორც მთელის, გეგმაშეზომილი მუშაობა და მუშათა კლასის ბრძოლის ხელმძღვანელობა შეუძლებელი იქნებოდა ამ პრინციპების გაუტარებლად. ლენინიზმი საორგანიზაციო საკითხში წარმოადგენს ამ პრინციპების განუხრელად გატარებას. ამ პრინციპების წინააღმდეგ ბრძოლას ლენინი უწოდებს «რუსულ ნიჰილიზმს» და «ბატონკაცურ ანარქიზმს», რომელიც დაცინვისა და უკუგდების ღირსია.

აი რას ამბობს ლენინი ამ მერყევი ელემენტების შესახებ თავის წიგნში «ნაბიჯი წინ»:

«რუს ნიჰილისტს განსაკუთრებით სჩვევია ეს ბატონკაცური ანარქიზმი. პარტიული ორგანიზაცია მას ეჩვენება საშინელ «ფაბრიკად», მთელისადმი ნაწილის და უმრავლესობისადმი უმცირესობის დამორჩილება მას წარმოუდგენია «დამონებად».., შრომის განაწილება ცენტრის ხელმძღვანელობით მასში იწვევს ტრაგიკომიკურ გოდებას ადამიანების «პატარა ბორბლებად და ხრახნებად» გადაქცევის წინააღმდეგ.., პარტიის საორგანიზაციო წესდების ხსენება იწვევს ზიზღის გამომხატველ დაღმეჭას და ქედმაღლურ... შენიშვნას, რომ უწესდებოდაც იოლად წავიდოდითო».

«მგონი, ცხადია, რომ ყვირილი ყბადაღებულ ბიუროკრატიზმზე არის მხოლოდ ცენტრების პირადი შემადგენლობით უკმაყოფილების დაფარვა, ლეღვის ფოთოლი... შენ ბიუროკრატი ხარ, რადგან დანიშნული ხარ ყრილობის მიერ არა ჩემი სურვილით, არამედ მის წინააღმდეგ; შენ ფორმალისტი ხარ, რადგან ეყრდნობი ყრილობის ფორმალურ გადაწყვეტილებებს და არა ჩემს თანხმობას; შენ მოქმედებ უხეშად და მექანიკურად, რადგან ემყარები პარტიული ყრილობის «მექანიკურ» უმრავლესობას და ანგარიშს არ უწევ ჩემს სურვილს — ვიყო კოპ-

ტირებული; შენ თვითმპყრობელი ხარ, რადგან არა გსურს გადასცე ძალაუფლება ძველ, შეხმატკბილებულ კომპანიას»* (იხ. ტ. VI, გვ. 310 და 287).

3) **პარტია, როგორც პროლეტარიატის კლასობრივი ორგანიზაციის უმაღლესი ფორმა.** პარტია არის მუშათა კლასის ორგანიზებული რაზმი. მაგრამ პარტია არ არის მუშათა კლასის ერთადერთი ორგანიზაცია. პროლეტარიატს აქვს კიდევ მთელი რიგი სხვა ორგანიზაციები, უპრომლისოდაც მას არ შეუძლია აწარმოოს წარმატებითი ბრძოლა კაპიტალის წინააღმდეგ: პროფესიული კავშირები, კოოპერატივები, საქარხნო-საფაბრიკო ორგანიზაციები, საპარლამენტო ფრაქციები, ქალთა უპარტიო გაერთიანებანი, ბეჭდვითი სიტყვა, კულტურულ-საგანმანათლებლო ორგანიზაციები, ახალგაზრდობის კავშირები, რევოლუციურ-მებრძოლი ორგანიზაციები (აშკარა რევოლუციური გამოსვლების დროს), დეპუტატთა საბჭოები, როგორც ორგანიზაციის სახელმწიფოებრივი ფორმა (თუ ძალაუფლება პროლეტარიატის ხელშია) და სხვ. ამ ორგანიზაციების დიდი უმეტესობა უპარტიოა, და მათი მხოლოდ ერთი ნაწილი უკავშირდება უშუალოდ პარტიას ანდა მის განშტოებას წარმოადგენს. ყველა ეს ორგანიზაცია განსაზღვრულ პირობებში აბსოლუტურად აუცილებელია მუშათა კლასისათვის, ვინაიდან უიმათოდ შეუძლებელია პროლეტარიატის კლასობრივი პოზიციების გამაგრება ბრძოლის სხვადასხვაგვარ სფეროში, ვინაიდან უიმათოდ შეუძლებელია პროლეტარიატის, როგორც ისეთი ძალის, გამობრძმედა, რომელიც მოწოდებულია შეცვალოს ბურჟუაზიული წესწყობილება სოცია-

* ლაპარაკია აქსელროდის, მარტოვის, პოტრესოვის და სხვ. «კომპანიაზე», რომლებიც არ ემორჩილებოდნენ II ყრილობის გადაწყვეტილებებს და ლენინს «ბიუროკრატიზმს» აბრალებდნენ. ი. სტ.

ლისტური წესწყობილებით. მაგრამ როგორ უნდა განხორციელდეს ერთიანი ხელმძღვანელობა ორგანიზაციათა ასეთი სიუხვის დროს? სად არის იმის გარანტია, რომ ორგანიზაციათა სიმრავლე არ გამოიწვევს შეუთანხმებლობას ხელმძღვანელობის საქმეში? შეიძლება თქვან, თვითეული ეს ორგანიზაცია თავის განკერძოებულ სფეროში მუშაობს, და ამიტომ ეს ორგანიზაციები ვერ შეუშლიან ხელს ერთიმეორესო. ეს, რა თქმა უნდა, სწორია. მაგრამ სწორია ისიც, რომ ყველა ამ ორგანიზაციამ მუშაობა უნდა აწარმოოს ერთი მიმართულებით, რადგან ისინი ემსახურებიან **ერთ** კლასს, პროლეტართა კლასს. ისმება კითხვა: ვინ განსაზღვრავს იმ ხაზს, იმ საერთო მიმართულებას, რომლითაც უნდა აწარმოებდეს მუშაობას ყველა ეს ორგანიზაცია? სად არის ის ცენტრალური ორგანიზაცია, რომელსაც, აუცილებელი გამოცდილებით აღჭურვილს, არა მარტო აქვს უნარი — შეიმუშაოს ეს საერთო ხაზი, არამედ საშუალებაც აქვს, ამისათვის საკმაო ავტორიტეტის გამო, ცხოვრებაში გაატარებინოს ყველა ამ ორგანიზაციას ეს ხაზი, რათა მიღწეულ იქნას ხელმძღვანელობის ერთიანობა და გამოირიცხოს მუშაობის შეფერხების შესაძლებლობა?

ასეთ ორგანიზაციას წარმოადგენს პროლეტარიატის პარტია.

პარტიას ამისათვის ყველა პირობა გააჩნია, ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ პარტია არის მუშათა კლასის იმ საუკეთესო ელემენტების შესაკრები პუნქტი, რომელთაც პირდაპირი კავშირი აქვთ პროლეტარიატის უპარტიო ორგანიზაციებთან და რომელნიც ხშირად ხელმძღვანელობას უწევენ მათ; მეორეც, იმიტომ, რომ პარტია, როგორც მუშათა კლასის საუკეთესო ადამიანების შესაკრები პუნქტი, არის საუკეთესო სკოლა მუშათა კლასის ისეთი ლიდერების მოსამზადებლად, რომლებიც შესძლებენ ხელმძღვანელობა გაუწიონ

თავიანთი კლასის ორგანიზაციის ყველა ფორმას; მესამეც, იმიტომ, რომ პარტია, როგორც მუშათა კლასის ლიდერების საუკეთესო სკოლა, თავისი გამოცდილებით და ავტორიტეტით არის ერთადერთი ორგანიზაცია, რომელსაც შეუძლია პროლეტარიატის ბრძოლის ხელმძღვანელობის ცენტრალიზება და, ამრიგად, მუშათა კლასის ყველა და ყოველგვარი უპარტიო ორგანიზაციის გადაქცევა მომსახურე ორგანოებად და ამძრავ ღვედებად, რომლებიც აკავშირებენ მას კლასთან.

პარტია არის პროლეტარიატის კლასობრივი ორგანიზაციის უმაღლესი ფორმა.

ეს, რა თქმა უნდა, იმას არ ნიშნავს, რომ უპარტიო ორგანიზაციები, პროფკავშირები, კოოპერატივები და სხვ., ფორმალურად უნდა ემორჩილებოდნენ პარტიულ ხელმძღვანელობას. ლაპარაკია მხოლოდ იმაზე, რომ პარტიის წევრები, რომლებიც ამ ორგანიზაციების შემადგენლობაში შედიან, როგორც უეჭველად გავლენიანი პირები, დარწმუნების ყველა ზომას უნდა მიმართავდნენ იმისათვის, რომ უპარტიო ორგანიზაციები თავიანთ მუშაობაში **უახლოვდებოდნენ** პროლეტარიატის პარტიას და ნებაყოფლობით იღებდნენ მის პოლიტიკურ ხელმძღვანელობას.

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ პარტია არის «პროლეტარების კლასობრივი გაერთიანების **უმაღლესი** ფორმა», რომლის პოლიტიკური ხელმძღვანელობაც უნდა ვრცელდებოდეს პროლეტარიატის ორგანიზაციის ყველა სხვა ფორმაზე (იხ. ტ. XXV, გვ. 194).

აი რატომ არის, რომ უპარტიო ორგანიზაციების «დამოუკიდებლობისა» და «ნეიტრალობის» ოპორტუნისტული თეორია, რაც წარმოშობს **დამოუკიდებელ** პარლამენტარიებს და პარტიისაგან **მოწყვეტილ** ბეჭდვითი სიტყვის მოღვაწეებს, **შუბლვიწრო** პროფესიონალისტებს და **გამეშჩა-**

ნებულ კოოპერატორებს, — სრულიად შეუთავსებელია ლენინიზმის თეორიასა და პრაქტიკასთან.

4) **პარტია, როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის იარაღი.** პარტია არის პროლეტარიატის ორგანიზაციის უმაღლესი ფორმა. პარტია არის ძირითადი ხელმძღვანელი საწყისი პროლეტართა კლასის შიგნით და ამ კლასის ორგანიზაციათა შორის. მაგრამ აქედან სრულიადაც არ გამომდინარეობს, რომ პარტია შეიძლება განხილულ იქნას როგორც თვითმიზანი, როგორც თვითკმარი ძალა. პარტია არის პროლეტართა კლასობრივი გაერთიანების არა მარტო უმაღლესი ფორმა, — ის ამავე დროს პროლეტარიატის ხელში არის **იარაღი** დიქტატურის **მოსაპოვებლად,** როდესაც ის ჯერ კიდევ არ არის მოპოვებული, და დიქტატურის **განსამტკიცებლად** და **გასაფართოებლად,** როდესაც ის უკვე მოპოვებულია. პარტია თავისი მნიშვნელობით ვერ დადგებოდა ასეთ მაღალ საფეხურზე, და იგი ვერ გადაფარავდა პროლეტარიატის ორგანიზაციის ყველა დანარჩენ ფორმას, პროლეტარიატი რომ ძალაუფლების საკითხის წინაშე არ მდგარიყო, იმპერიალიზმის პირობებს, ომების აუცილებლობას და კრიზისის არსებობას რომ არ მოეთხოვა პროლეტარიატის ყველა ძალის კონცენტრაცია ერთ პუნქტში, რევოლუციური მოძრაობის ყველა ძაფის თავმოყრა ერთ ადგილას იმისათვის, რომ დამხობილი ყოფილიყო ბურჟუაზია და მოპოვებული ყოფილიყო პროლეტარიატის დიქტატურა. პარტია პროლეტარიატს ესაჭიროება, უწინარეს. ყოვლისა, როგორც თავისი საბრძოლო შტაბი, რომელიც აუცილებელია ძალაუფლების წარმატებით დასაპყრობად. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ისეთი პარტიის გარეშე, რომელსაც შეუძლია თავის გარშემო პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაციების შემოკრება და ბრძოლის პროცესში მთელი მოძრაობის ხელმძღვანე-

ლობის ცენტრალიზაცია, რუსეთის პროლეტარიატი ვერ შესძლებდა თავისი რევოლუციური დიქტატურის განხორციელებას.

მაგრამ პარტია პროლეტარიატს ესაჭიროება არა მარტო დიქტატურის მოსაპოვებლად, არამედ უფრო მეტად ესაჭიროება იმისათვის, რომ შეინარჩუნოს დიქტატურა, განამტკიცოს და გააფართოოს იგი სოციალიზმის სრული გამარჯვების მისაღწევად.

«ალბათ, ახლა უკვე თითქმის ყველა ხედავს, — ამბობს ლენინი, — რომ ბოლშევიკები ვერ შეინარჩუნებდნენ ძალაუფლებას არამც თუ $2^1/_2$ წლის განმავლობაში, არამედ $2^1/_2$ თვესაც, ჩვენს პარტიაში რომ არ ყოფილიყო უმკაცრესი, ჭეშმარიტად რკინისებური დისციპლინა, მისთვის რომ სავსებით და თავდადებით მხარი არ დაეჭირა მუშათა კლასის მთელ მასას, ე. ი. ყოველივე იმას, რაც ამ კლასში მოაზროვნე, პატიოსანი, თავდადებული და გავლენიანია და რასაც შეუძლია გაიყოლიოს ან გაიტაცოს ჩამორჩენილი ფენები» (იხ. ტ. XXV, გვ. 173).

მაგრამ რას ნიშნავს დიქტატურის «შენარჩუნება» და «გაფართოება»? ეს ნიშნავს — შეიტანო პროლეტარების მილიონიან მასებში დისციპლინისა და ორგანიზებულობის სული; ეს ნიშნავს — შექმნა პროლეტარულ მასებში სიმტკიცე და საყრდენი წვრილბურჟუაზიული სტიქიისა და წვრილბურჟუაზიულ ჩვეულებათა გამხრწნელი გავლენის წინააღმდეგ; ეს ნიშნავს — გაამაგრო პროლეტარების ორგანიზატორული მუშაობა წვრილბურჟუაზიული ფენების ხელახლა აღსაზრდელად და გარდასაქმნელად; ეს ნიშნავს — დაეხმარო პროლეტარულ მასებს აღზარდონ თავიანთი თავი, როგორც ძალა, რომელიც შესძლებს მოსპოს კლასები და მოამზადოს პირობები სოციალისტური წარმოების ორგანიზაციისათვის. მაგრამ ყოველივე ამის გაკეთება შეუძლებელია ისეთი პარტიის გარეშე, რომელიც ძლიერი იქნება თავისი დარაზმულობით და დისციპლინით.

«პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — არის შეუპოვარი ბრძოლა, სისხლიანი და უსისხლო, ძალადატანებითი და მშვიდობიანი, სამხედრო და სამეურნეო, პედაგოგიური და ადმინისტრატორული, ძველი საზოგადოების ძალებისა და ტრადიციების წინააღმდეგ. მილიონებისა და ათეული მილიონების ჩვეულების ძალა ყველაზე საშინელი ძალაა. ასეთი ბრძოლის წარმატებით წარმოება შეუძლებელია რკინისებური და ბრძოლაში გამობრძმედილი პარტიის გარეშე, ისეთი პარტიის გარეშე, რომელიც სარგებლობს თავისი კლასის ყველა პატიოსან ელემენტთა ნდობით, ისეთი პარტიის გარეშე, რომელსაც შეუძლია თვალყური ადევნოს მასების განწყობილებას და გავლენა მოახდინოს მასზე» (იხ. ტ. XXV, გვ. 190).

პარტია პროლეტარიატს ესაჭიროება **იმისათვის,** რომ მოიპოვოს და შეინარჩუნოს დიქტატურა. პარტია პროლეტარიატის დიქტატურის იარაღია.

მაგრამ აქედან ის გამომდინარეობს, რომ კლასების მოსპობის შემდეგ, პროლეტარიატის დიქტატურის კვდომის შემდეგ, უნდა განიცადოს კვდომა პარტიამაც.

5) **პარტია, როგორც ნებისყოფის ერთიანობა, რაც შეუთავსებელია ფრაქციების არსებობასთან.** პროლეტარიატის დიქტატურის მოპოვება და შენარჩუნება შეუძლებელია ისეთი პარტიის გარეშე, რომელიც ძლიერია თავისი დარაზმულობით და რკინისებური დისციპლინით. მაგრამ რკინისებური დისციპლინა პარტიაში წარმოუდგენელია, თუ არ იქნება ნებისყოფის ერთიანობა, თუ არ იქნება პარტიის ყველა წევრის მოქმედების სრული და უეჭველი ერთიანობა. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს, რომ ამით გამორიცხულია პარტიის შიგნით სხვადასხვა აზრთა ბრძოლის შესაძლებლობა. პირიქით, რკინისებური დისციპლინა კი არ გამორიცხავს, არამედ გულისხმობს კრიტიკას და აზრთა ბრძოლას პარტიის შიგნით. ეს, მით უმეტეს, არ ნიშნავს იმას, რომ დისციპლინა «ბრმა» უნდა იყოს. პირიქით, რკინისებური დისციპლინა კი არ გამორიცხავს, არამედ გულისხმობს

შეგნებულად და ნებაყოფლობით დამორჩილებას, ვინაიდან მხოლოდ შეგნებული დისციპლინა შეიძლება იყოს ნამდვილად რკინისებური დისციპლინა. მაგრამ მას შემდეგ, რაც აზრთა ბრძოლა დამთავრებულია, კრიტიკა ამოწურულია და გადაწყვეტილება მიღებულია, პარტიის ყველა წევრის ნებისყოფის ერთიანობა და მოქმედების ერთიანობა არის ის აუცილებელი პირობა, ურომლისოდ წარმოუდგენელია როგორც ერთიანი პარტია, ისე რკინისებური დისციპლინა პარტიაში.

«გამწვავებული სამოქალაქო ომის ახლანდელ ეპოქაში, — ამბობს ლენინი, — კომუნისტური პარტია მხოლოდ იმ შემთხვევაში შესძლებს თავისი მოვალეობის შესრულებას, თუ ის რაც შეიძლება ცენტრალისტურად იქნება მოწყობილი, თუ მასში გაბატონებული იქნება რკინისებური დისციპლინა, სამხედრო დისციპლინის მსგავსი, და თუ მისი პარტიული ცენტრი იქნება ძლიერი ავტორიტეტული ორგანო, აღჭურვილი ფართო რწმუნებებით და პარტიის წევრთა საყოველთაო ნდობით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 282 — 283).

ასე დგას პარტიული დისციპლინის საკითხი დიქტატურის მოპოვების წინ მიმდინარე ბრძოლის პირობებში.

იგივე, მაგრამ კიდევ უფრო მეტად, უნდა ითქვას პარტიულ დისციპლინაზე დიქტატურის მოპოვების შემდეგ.

«ვინც ოდნავადაც კი ასუსტებს, — ამბობს ლენინი. — პროლეტარიატის პარტიის რკინისებურ დისციპლინას (განსაკუთრებით პროლეტარიატის დიქტატურის დროს), ის ფაქტიურად ეხმარება ბურჟუაზიას პროლეტარიატის წინააღმდეგ» (იხ. ტ. XXV, გვ. 190).

მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ ფრაქციების არსებობა შეუთავსებელია როგორც პარტიის ერთიანობასთან, ისე მის რკინისებურ დისციპლინასთან. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ფრაქციების არსებობა იწვევს რამდენიმე ცენტრის არსებობას, რამდენიმე ცენტრის არსებობა კი ნიშნავს პარტიაში საერთო ცენტრის უქონლო-

პას, ერთიანი ნებისყოფის დაქუცმაცებას, დისციპლინის დასუსტებას და დაშლას, დიქტატურის დასუსტებას და დაშლას. რასაკვირველია, II ინტერნაციონალის პარტიებს, რომლებიც იბრძვიან პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ და რომელთაც არ სურთ წაიყვანონ პროლეტარები ძალაუფლების დასაპყრობად, შეუძლიათ შეიწყნარონ ისეთი ლიბერალიზმი, როგორიც არის ფრაქციების თავისუფლება, ვინაიდან მათ სრულიადაც არ ესაჭიროებათ რკინისებური დისციპლინა. მაგრამ კომუნისტური ინტერნაციონალის პარტიებს, რომლებიც თავიანთ მუშაობას აშენებენ პროლეტარიატის დიქტატურის მოპოვებისა და განმტკიცების ამოცანათა საფუძველზე, არ შეუძლიათ შეიწყნარონ **არც «ლიბერალიზმი», არც** ფრაქციების თავისუფლება.

პარტია არის ნებისყოფის ერთიანობა, რომელიც გამორიცხავს ყოველგვარ ფრაქციულობას და ძალაუფლების დანაწილებას პარტიაში.

აქედან — ლენინის განმარტება, რომ «ფრაქციულობა საშიშია პარტიის ერთიანობისა და პროლეტარიატის ავანგარდის ნებისყოფის ერთიანობის განხორციელების თვალსაზრისით, რაც წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის წარმატების ძირითად პირობას», განმარტება, რომელიც აღბეჭდილია ჩვენი პარტიის X ყრილობის სპეციალურ რეზოლუციაში «პარტიის ერთიანობის შესახებ» [33].

აქედან — ლენინის მოთხოვნა «ყოველგვარი ფრაქციულობის სრული მოსპობისა» და «გამოუკლებლივ ყველა, ამა თუ იმ პლატფორმის ნიადაგზე აღმოცენებული ჯგუფის დაუყოვნებლივ დაშლისა» «პარტიიდან აუცილებლივი და დაუყოვნებლივი გამორიცხვის» შიშით (იხ. რეზოლუცია «პარტიის ერთიანობის შესახებ»).

6) **პარტია მტკიცდება იმით, რომ წმენდს თავის რიგებს ოპორტუნისტული ელემენტებისაგან.** ფრაქციულობის წყაროს პარტიაში წარმოადგენენ მისი ოპორტუნისტული ელემენტები. პროლეტარიატი არ არის კარჩაკეტილი კლასი. მის რიგებში განუწყვეტლივ შედიან გლეხების, მეშჩანებისა და ინტელიგენციის წრიდან გამოსული ელემენტები, რომლებიც კაპიტალიზმის განვითარებას გაუპროლეტარებია. ამავე დროს მიმდინარეობს პროცესი პროლეტარიატის ზედაფენების გახრწნისა, უმთავრესად პროფესიონალისტების და პარლამენტარიების წრიდან, რომელთაც კვებავს ბურჟუაზია კოლონიური ზემოგების ხარჯზე. «ეს ფენა გაბურჟუებული მუშებისა ანუ «მუშათა არისტოკრატიისა», — ამბობდა ლენინი, — რომლებიც სავსებით მეშჩანური არიან თავისი ცხოვრების ხასიათით, ხელფასის ოდენობით, მთელი თავისი მსოფლმხედველობით, არის II ინტერნაციონალის მთავარი დასაყრდენი, ხოლო ჩვენს დროში **ბურჟუაზიის** მთავარი **სოციალური** (არა სამხედრო) **დასაყრდენი.** ვინაიდან ისინი არიან **მუშათა** მოძრაობაში **ბურჟუაზიის** ნამდვილი **აგენტები,** კაპიტალისტთა კლასის მუშა-ნოქრები.., რეფორმიზმისა და შოვინიზმის ნამდვილი გამტარებელნი» (იხ. ტ. XIX, გვ. 77).

ყველა ეს წვრილბურჟუაზიული ჯგუფი ასე თუ ისე იჭრება პარტიაში, შეაქვს იქ მერყეობისა და ოპორტუნიზმის სული, რღვევისა და რწმენის უქონლობის სული. სწორედ ისინი წარმოადგენენ, უმთავრესად, ფრაქციულობისა და დაშლის წყაროს, პარტიის დეზორგანიზაციისა და შიგნიდან აფეთქების წყაროს. იბრძოლო იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, როდესაც ზურგში ასეთი «მოკავშირეები» გყავს, — ნიშნავს ჩავარდე ისეთი ადამიანების მდგომარეობაში, რომელთაც ტყვიას უშენენ ორი მხრიდან — ფრონტიდანაც და ზურგიდანაც. ამიტომ დაუნდობელი ბრძოლა

ასეთი ელემენტების წინააღმდეგ, პარტიიდან მათი განდევნა არის იმპერიალიზმთან წარმატებითი ბრძოლის წინასწარი პირობა.

პარტიის შიგნით იდეური ბრძოლის გზით ოპორტუნისტული ელემენტების «დაძლევის» თეორია, ერთი პარტიის ფარგლებში ამ ელემენტების «მონელების» თეორია არის დამპალი და საზიფათო თეორია, რომელიც უქადის პარტიას დამბლად დაცემას და ქრონიკულ უძლურებას, უქადის პარტიას ოპორტუნიზმის ლუკმად გადაქცევას, უქადის პროლეტარიატს რევოლუციური პარტიის გარეშე დატოვებას, უქადის პროლეტარიატს მთავარი იარაღის ხელიდან გამოცლას იმპერიალიზმთან ბრძოლაში. ჩვენი პარტია ვერ შესძლებდა ფართო გზაზე გამოსვლას, ის ვერ შესძლებდა ძალაუფლების დაპყრობას და პროლეტარიატის დიქტატურის დამყარებას, ის გამარჯვებული ვერ გამოვიდოდა სამოქალაქო ომიდან, მას რომ თავის რიგებში ჰყოლოდა მარტოვები და დანები, პოტრესოვები და აქსელროდები. თუ ჩვენმა პარტიამ მოახერხა შეექმნა თავისი შინაგანი ერთიანობა და თავისი რიგების უმაგალითო დარაზმულობა, ყოველივე ეს, უწინარეს ყოვლისა, მოხდა იმიტომ, რომ მან დროზე შესძლო გაეწმინდა თავისი რიგები ოპორტუნიზმის სიბილწისაგან, შესძლო გაეძევებინა პარტიიდან ლიკვიდატორები და მენშევიკები. პროლეტარულ პარტიათა განვითარებისა და განმტკიცებისათვის აუცილებელია მათი გაწმენდა ოპორტუნისტებისა და რეფორმისტებისაგან, სოციალ-იმპერიალისტებისა და სოციალ-შოვინისტებისაგან, სოციალ-პატრიოტებისა და სოციალ-პაციფისტებისაგან.

პარტია მტკიცდება იმით, რომ წმენდს თავის რიგებს ოპორტუნისტული ელემენტებისაგან.

«როდესაც საკუთარ რიგებში რეფორმისტები, მენშევიკები ჯყავს, — ამბობს ლენინი, — **შეუძლებელია** გამარჯვება პროლეტარულ

რევოლუციაში, **შეუძლებელია** მისი დაცვა. ეს აშკარაა პრინციპულად. ეს თვალსაჩინოდ დადასტურებულია როგორც რუსეთის, ისე უნგრეთის გამოცდილებით... რუსეთში **ბევრჯერ** ყოფილა ძნელი მდგომარეობა, როდესაც საბჭოთა რეჟიმი **უეჭველად** დაემხობოდა, ჩვენი პარტიის შიგნით რომ მენშევიკები, რეფორმისტები, წვრილბურჟუაზიული დემოკრატები დარჩენილიყვნენ... იტალიაში, სადაც, საყოველთაო აღიარებით, საქმე მიდის პროლეტარიატის გადამწყვეტი ბრძოლებისაკენ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ სახელმწიფო ძალაუფლების დასაპყრობად. ასეთ მომენტში არა მარტო აუცილებლად საჭიროა პარტიიდან მენშევიკების, რეფორმისტების, ტურატელების გაძევება, არამედ შეიძლება სასარგებლოც კი იქნეს იმ ჩინებული კომუნისტების გაძევებაც, ყოველგვარი პასუხსაგები თანამდებობიდან მათი მოხსნაც, რომელთაც შეუძლიათ გამოიჩინონ მერყეობა და რომელნიც მერყეობენ და იხრებიან რეფორმისტებთან «ერთიანობისაკენ»... რევოლუციის წინადღით და მისი გამარჯვებისათვის გააფთრებული ბრძოლის მომენტებში სულ მცირეოდენ მერყეობას პარტიის შიგნით შეუძლია **ყველაფერი დაღუპოს**, ჩაშალოს რევოლუცია, პროლეტარიატს გამოჰგლიჯოს ხელიდან ძალაუფლება, რადგან ეს ძალაუფლება ჯერ კიდევ არ არის მტკიცე, რადგან მასზე შემოტევა ჯერ კიდევ მეტად ძლიერია. თუ მერყევი ბელადები განზე დგებიან ასეთ დროს, ეს კი არ ასუსტებს, არამედ აძლიერებს პარტიასაც, მუშათა მოძრაობასაც, რევოლუციასაც» (იხ. ტ. XXV, გვ. 462, 463, 464).

IX

მუშაობის სტილი

ლაპარაკია არა სალიტერატურო სტილზე. მე მხედველობაში მაქვს მუშაობის სტილი, ის განსაკუთრებული და თავისებური ლენინიზმის პრაქტიკაში, რაც ქმნის ლენინელი მუშაკის განსაკუთრებულ ტიპს. ლენინიზმი არის თეორიული და პრაქტიკული სკოლა, რომელიც აყალიბებს პარტიული და სახელმწიფო მუშაკის განსაკუთრებულ ტიპს, ქმნის მუშაობის განსაკუთრებულ, ლენინურ სტილს.

რაში მდგომარეობს ამ სტილის დამახასიათებელი ნიშნები? როგორია მისი თავისებურებანი?

ეს თავისებურება ორია:

ა) რუსული რევოლუციური გაქანება და

ბ) ამერიკული საქმიანობა.

ლენინიზმის სტილი არის ამ ორი თავისებურების შეერთება პარტიულ და სახელმწიფოებრივ მუშაობაში.

რუსული რევოლუციური გაქანება წარმოადგენს უმოქმედობის, რუტინის, კონსერვატიზმის, აზროვნების გაყინვის, მამაპაპური ტრადიციებისადმი მონური მორჩილების საწინააღმდეგო წამალს. რუსული რევოლუციური გაქანება — ეს ის მაცოცხლებელი ძალაა, რომელიც აღვიძებს აზრს, გვეწევა წინ, ამსხვრევს წარსულს, იძლევა პერსპექტივას. უიმისოდ შეუძლებელია რაიმე წინსვლა.

მაგრამ რუსულ რევოლუციურ გაქანებას აქვს ყველა შანსი იმისა, რომ პრაქტიკაში გადაგვარდეს ცარიელ «რევოლუციურ» მანილოვობად, თუ იგი შეერთებული არ იქნა ამერიკულ საქმიანობასთან მუშაობაში. ასეთი გადაგვარების მაგალითები უამრავია. ვინ არ იცნობს «რევოლუციური» შემთხზველობისა და «რევოლუციური» გეგმათშემოქმედების სენს, რომლის წარმომშობი წყარო არის რწმენა დეკრეტის ძლიერებისა, დეკრეტის, რომელსაც თითქოს შეუძლია ყველაფერი მოაწყოს და ყველაფერი გარდაქმნას? ერთ-ერთმა რუსმა მწერალმა, ი. ერენბურგმა, თავის მოთხრობაში სათაურით «სრულკომადამიანი» (სრულყოფილი კომუნისტური ადამიანი) გამოსახა ტიპი ამ სენით შეპყრობილი «ბოლშევიკისა», რომელმაც მიზნად დაისახა იდეალურად სრულყოფილი ადამიანის სქემის შედგენა და... «ჩაიძირა» ამ «მუშაობაში». მოთხრობაში ბევრი რამ დიდად გადამეტებულია, მაგრამ უეჭველია ის, რომ იქ სწორად არის გადმოცემული ეს სენი. მაგრამ, მგონი, არავინ არ დასცინოდა ამგვარ ავადმყო-

ფებს ისე მწარედ და დაუნდობლად, როგორც ლენინი. «კომუნისტური ყოყოჩობაო» — ასე იხსენიებდა იგი შემთხზველობისა და დეკრეტშემოქმედების ამ ავადმყოფურ რწმენას.

«კომუნისტური ყოყოჩობა ნიშნავს იმას, — ამბობს ლენინი, — რომ ადამიანი, რომელიც კომუნისტურ პარტიაშია და ჯერ კიდევ არ არის იქიდან გარიცხული, ფიქრობს, რომ ყველა თავისი ამოცანა მას შეუძლია გადაწყვიტოს კომუნისტური დეკრეტირებით» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 50 — 51).

«რევოლუციურ» ლაყბობას ლენინი ჩვეულებრივ უპირისპირებდა უბრალო და ყოველდღიურ საქმეებს; ამით იგი ხაზს უსვამდა იმას, რომ «რევოლუციური» შემთხზველობა ეწინააღმდეგება ნამდვილი ლენინიზმის სულსაც და გულსაც.

«რაც შეიძლება ნაკლები მაღალფარდოვანი ფრაზები, — ამბობს ლენინი, — მეტი უბრალო, **ყოველდღიური** საქმე...».

«რაც შეიძლება ნაკლები პოლიტიკური რახარუხი, მეტი ყურადღება კომუნისტური მშენებლობის სულ უბრალო, მაგრამ ცოცხალ... ფაქტებს...» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 343 და 335).

ამერიკული საქმიანობა, პირიქით, წარმოადგენს «რევოლუციური» მანილოვობისა და ფანტასტიკური შემთხზველობის საწინააღმდეგო წამალს. ამერიკული საქმიანობა — ეს ის დაუცხრომელი ძალაა, რომელმაც არ იცის, თუ რა არის დაბრკოლება, და არ ცნობს მას, რომელიც თავისი საქმიანი შეუპოვრობით სპობს ყველა და ყოველგვარ დაბრკოლებას, რომელსაც არ შეუძლია ბოლომდე არ მიიყვანოს ერთხელ დაწყებული საქმე, თუგინდ ეს პატარა საქმეც იყოს, და ურომლისოდაც შეუძლებელია სერიოზული აღმშენებლობითი მუშაობა.

მაგრამ ამერიკულ საქმიანობას აქვს ყველა შანსი იმისა, რომ გადაგვარდეს წვრილმან და უპრინციპო საქმოსნობად,

თუ ის შეერთებული არ იქნა რუსულ რევოლუციურ გაქანებასთან. ვინ არ იცის ვიწრო პრაქტიციზმისა და უპრინციპო საქმოსნობის სენი, რომელსაც ზოგიერთი «ბოლშევიკი» ხშირად გადაგვარებამდე და რევოლუციის საქმისაგან ჩამოშორებამდე მიჰყავს? ამ თავისებურმა სენმა გამოსახულება პოვა ბ. პილნიაკის მოთხრობაში «შიშველი წელიწადი», სადაც გამოხატული არიან რუსი «ბოლშევიკების» ტიპები, რომლებიც აღსავსე არიან ნებისყოფით და პრაქტიკული გაბედულობით, მეტად «ენეგრიულად» «მომქმედობენ», მაგრამ მოკლებული არიან პერსპექტივას, არ იციან, თუ «რისთვის რა არის», და ამის გამო სცილდებიან რევოლუციური მუშაობის გზას. არავინ ისე მწარედ არ დასცინოდა ასეთ საქმოსნურ სენს, როგორც ლენინი. «ვიწროშუბლიანი პრაქტიციზმი», «უთაური საქმოსნობაო» — ასე იხსენიებდა ლენინი ამ სენს. ის ჩვეულებრივ უპირისპირებდა ამ სენს ცოცხალ რევოლუციურ საქმეს და რევოლუციური პერსპექტივების აუცილებლობას ჩვენი ყოველდღიური მუშაობის ყველა საქმეში, რითაც ხაზს უსვამდა იმას, რომ უპრინციპო საქმოსნობა ისევე ეწინააღმდეგება ნამდვილ ლენინიზმს, როგორც ეწინააღმდეგება «რევოლუციური» შემთხზველობა.

რუსული რევოლუციური გაქანების შეერთება ამერიკულ საქმიანობასთან — აი რა შეადგენს ლენინიზმის დედაარსს პარტიულ და სახელმწიფოებრივ მუშაობაში.

მხოლოდ ასეთი შეერთება გვაძლევს ლენინელი მუშაკის ღამთავრებულ ტიპს, ლენინიზმის სტილს მუშაობაში.

«პრავდა» №№ 96, 97, 103,
105, 107, 108, 111;
1924 წ. 26 და 30 აპრილი,
9, 11, 14, 15 და 18 მაისი.

ი. სტალინი

თხზულებანი

8

იბეჭდება
საკავშირო
კომუნისტური პარტიის
(ბოლშევიკების)
ცენტრალური კომიტეტის
დადგენილებით

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА при ЦК ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ

★

ОГИЗ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва • 1948

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

საკ. კ. პ. (ბ) ც. კ-თან არსებული მარქს-ენგელს-ლენინის ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალი

ი. ბ. სტალინი

თხზულებანი

★

სახელგამი
პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი
თბილისი . 1949

ი. ბ. სტალინი

ტომი

8

1926

იანვარი – ნოემბერი

ლენინიზმის საკითხებისათვის

საკავშირო კ. პ. (ბ)
ლენინგრადის ორგანიზაციას
ვ უ ძ ღ ვ ნ ი

ი. ს ტ ა ლ ი ნ ი

I

ლენინიზმის განსაზღვრა

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» მოცემულია ლენინიზმის ცნობილი განსაზღვრა, რომელმაც, როგორც ჩანს, მოქალაქეობრივი უფლება მოიპოვა. ეს განსაზღვრა ასეთია:

«ლენინიზმი არის იმპერიალიზმისა და პროლეტარული რევოლუციის ეპოქის მარქსიზმი. უფრო ზუსტად: ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა საერთოდ, პროლეტარიატის დიქტატურის თეორია და ტაქტიკა განსაკუთრებით» [10].

სწორია თუ არა ეს განსაზღვრა?

მე ვფიქრობ, რომ სწორია. იგი სწორია, ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ სწორად მიუთითებს ლენინიზმის ისტორიულ ფესვებზე, ახასიათებს მას როგორც **იმპერიალიზმის ეპოქის** მარქსიზმს, წინააღმდეგ ლენინის ზოგიერთი კრიტიკოსისა, რომელნიც უმართებულოდ ფიქრობენ, რომ ლენინიზმი იმპერიალისტური ომის შემდეგ წარმოიშვა.

მეორეც, იგი სწორია იმიტომ, რომ სწორად აღნიშნავს ლენინიზმის საერთაშორისო ხასიათს, წინააღმდეგ სოციალ-დემოკრატიისა, რომელსაც მიაჩნია, რომ ლენინიზმის გამოყენება შეიძლება მხოლოდ რუსეთის ნაციონალურ ვითარებაში. მესამეც, იგი სწორია იმიტომ, რომ სწორად აღნიშნავს ლენინიზმის ორგანულ კავშირს მარქსის მოძღვრებასთან, ახასიათებს რა მას როგორც იმპერიალიზმის ეპოქის **მარქსიზმს,** წინააღმდეგ ლენინიზმის ზოგიერთი კრიტიკოსისა, რომელნიც თვლიან მას მარქსიზმის არა შემდგომ განვითარებად, არამედ მარქსიზმის მხოლოდ აღდგენად და რუსეთის სინამდვილეში მის გამოყენებად.

ყოველივე ეს თითქოს არ საჭიროებს განსაკუთრებულ კომენტარებს.

მიუხედავად ამისა, ჩვენს პარტიაში თურმე მოიპოვებიან ადამიანები, რომლებსაც საჭიროდ მიაჩნიათ რამდენადმე სხვანაირად განსაზღვრონ ლენინიზმი. აი, მაგალითად, ზინოვიევი ფიქრობს, რომ:

«ლენინიზმი არის იმპერიალისტური ომებისა და მსოფლიო რევოლუციის ეპოქის მარქსიზმი, მსოფლიო რევოლუციისა, რომელიც უშუალოდ დაიწყო იმ ქვეყანაში, სადაც ჭარბობს გლეხობა».

რას შეიძლება ნიშნავდეს ზინოვიევის მიერ ხაზგასმული სიტყვები? რას ნიშნავს ლენინიზმის განსაზღვრაში რუსეთის ჩამორჩენილობის, მისი გლეხური ხასიათის შეტანა?

ეს ნიშნავს გადააქციო ლენინიზმი ინტერნაციონალური პროლეტარული მოძღვრებიდან რუსეთის თავისებურების პროდუქტად.

ეს ნიშნავს ხელი შეუწყო ბაუერსა და კაუცკის, რომელნიც უარყოფენ ლენინიზმის გამოსადეგობას სხვა, კაპიტალისტურად უფრო განვითარებული, ქვეყნებისათვის.

თქმა არ უნდა, რომ რუსეთისათვის გლეხობის საკითხს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, რომ ჩვენი ქვეყანა გლეხურია. მაგრამ რა მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს ამ ფაქტს ლენინიზმის საფუძვლების დახასიათებისათვის? განა ლენინიზმი შემუშავდა მხოლოდ რუსეთის ნიადაგზე და რუსეთისათვის, და არა იმპერიალიზმის ნიადაგზე და საერთოდ იმპერიალისტური ქვეყნებისათვის? განა ლენინის ისეთ შრომებს, როგორიც არის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია»[11], «სახელმწიფო და რევოლუცია»[12], «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი»[13], ««მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში»[14] და სხვ., მნიშვნელობა აქვთ მხოლოდ რუსეთისათვის, და არა საერთოდ ყველა იმპერიალისტური ქვეყნისათვის? განა ლენინიზმი **ყველა** ქვეყნის რევოლუციური მოძრაობის გამოცდილების განზოგადება არ არის? განა ლენინიზმის თეორიისა და ტაქტიკის საფუძვლები გამოსადეგი არ არის, სავალდებულო არ არის **ყველა** ქვეყნის პროლეტარული პარტიებისათვის? განა ლენინი მართალი არ იყო, როდესაც ამბობდა, «ბოლშევიზმი **ყველასათვის გამოსადეგია, როგორც ტაქტიკის ნიმუშიო»?** (იხ. ტ. XXIII, გვ. 386). განა ლენინი მართალი არ იყო, როდესაც ლაპარაკობდა «საბჭოთა ხელისუფლებისა და ბოლშევიკური თეორიისა და ტაქტიკის საფუძვლების **საერთაშორისო მნიშვნელობაზე» *?** (იხ. ტ. XXV, გვ. 171—172). განა სწორი არ არის, მაგალითად, ლენინის შემდეგი სიტყვები:

«რუსეთში პროლეტარიატის დიქტატურა აუცილებლად უნდა განსხვავდებოდეს ზოგიერთი თავისებურებით მოწინავე ქვეყნებთან შედარებით ჩვენი ქვეყნის მეტად დიდი ჩამორჩენილობისა და წვრილბურჟუაზიულობის გამო. მაგრამ ძირითადი ძალები — და საზოგადოებ-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

რივი მეურნეობის ძირითადი ფორმები — რუსეთში იგივეა, რაც ყოველ კაპიტალისტურ ქვეყანაში, ასე რომ **ეს თავისებურებანი შეიძლება ეხებოდნენ მხოლოდ არა უმთავრესს»** * (იხ. ტ. XXIV, გვ. 508).

მაგრამ თუ ყოველივე ეს სწორია, მაშინ განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ ლენინიზმის განსაზღვრა, რომელსაც ზინოვიევი იძლევა, არ შეიძლება სწორად ჩაითვალოს?

როგორ შეიძლება ლენინიზმის ამ ნაციონალურ-შეზღუდული განსაზღვრის შეთავსება ინტერნაციონალიზმთან?

II

მთავარი ლენინიზმში

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» ნათქვამია:

«ზოგი ფიქრობს, რომ ლენინიზმში ძირითადია გლეხობის საკითხი, რომ ლენინიზმის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს გლეხობის, მისი როლის, მისი ხვედრითი წონის საკითხი. ეს სრულებით არ არის სწორი. ძირითად საკითხს ლენინიზმში, მის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს არა გლეხობის საკითხი, არამედ პროლეტარიატის დიქტატურის, მისი ბრძოლით მოპოვების პირობების, მისი განმტკიცების პირობების საკითხი. გლეხობის საკითხი, როგორც ძალაუფლებისათვის ბრძოლაში პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხი, წარმოებული საკითხია» [15].

სწორია თუ არა ეს დებულება?

მე ვფიქრობ, რომ სწორია. ეს დებულება მთლიანად გამომდინარეობს ლენინიზმის განსაზღვრიდან. მართლაც, თუ ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა, ხოლო პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს პროლეტარიატის დიქტატურა წარმოადგენს, — მაშინ ცხადია, რომ ლენინიზმში მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი, ამ საკითხის

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

დამუშავება, ამ საკითხის დასაბუთება და კონკრეტიზაცია.

მიუხედავად ამისა, ზინოვიევი, როგორც ჩანს, არ ეთანხმება ამ დებულებას. თავის სტატიაში «ლენინის ხსოვნას» ის ამბობს:

«გლეხობის როლის საკითხი, როგორც უკვე ვთქვი, წარმოადგენს ბოლშევიზმის, ლენინიზმის **ძირითად საკითხს**» *.

ზინოვიევის ეს დებულება, როგორც ხედავთ, მთლიანად გამომდინარეობს ლენინიზმის არასწორი განსაზღვრიდან, რომელსაც იძლევა ზინოვიევი. ამიტომ იგი ისევე არ არის სწორი, როგორც არ არის სწორი მის მიერ ლენინიზმის განსაზღვრა.

სწორია თუ არა ლენინის თეზისი, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა წარმოადგენს «პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს»? (იხ. ტ. XXIII, გვ. 337). უთუოდ სწორია. სწორია თუ არა თეზისი იმის შესახებ, რომ ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა? მე ვფიქრობ, რომ სწორია. მაგრამ რა გამომდინარეობს აქედან? აქედან ის გამომდინარეობს, რომ ლენინიზმის ძირითად საკითხს, მის გამოსავალ პუნქტს, მის საძირკველს წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი.

განა სწორი არ არის, რომ იმპერიალიზმის საკითხი, იმპერიალიზმის განვითარების ნახტომისებური ხასიათის საკითხი, ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხი, პროლეტარიატის სახელმწიფოს საკითხი, ამ სახელმწიფოს საბჭოთა ფორმის საკითხი, პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში პარტიის როლის საკითხი, სოციალიზმის მშენებლობის გზების საკითხი, — რომ ყველა ეს საკითხი სწორედ ლენინის მიერ არის დამუშავებული?

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

განა სწორი არ არის, რომ სახელდობრ ეს საკითხები შეადგენენ პროლეტარიატის დიქტატურის იდეის საფუძველს, საძირკველს? განა სწორი არ არის, რომ ამ ძირითადი საკითხების დაუმუშავებლად წარმოუდგენელი იქნებოდა გლეხობის საკითხის დამუშავება პროლეტარიატის დიქტატურის თვალსაზრისით?

თქმა არ უნდა, რომ ლენინი გლეხობის საკითხის მცოდნე იყო. თქმა არ უნდა, რომ გლეხობის საკითხს, როგორც პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხს, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს პროლეტარიატისათვის და რომ იგი წარმოადგენს ძირითადი საკითხის — პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხის შემადგენელ ნაწილს. მაგრამ განა ცხადი არ არის, ლენინიზმის წინაშე რომ არ მდგარიყო ძირითადი საკითხი პროლეტარიატის დიქტატურის შესახებ, მაშინ აღარ იქნებოდა წარმოებული საკითხიც — პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხი, გლეხობის საკითხი? განა ცხადი არ არის, ლენინიზმის წინაშე რომ არ მდგარიყო პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების დაპყრობის პრაქტიკული საკითხი, მაშინ აღარ იქნებოდა გლეხობასთან კავშირის საკითხიც?

ლენინი არ იქნებოდა უდიდესი პროლეტარული იდეოლოგი, როგორიც ის, უეჭველად, არის, ის იქნებოდა უბრალო «გლეხური ფილოსოფოსი», როგორადაც მას ხშირად სახავენ საზღვარგარეთელი ლიტერატურული ობივატელები, მას რომ გლეხობის საკითხის დამუშავება ეწარმოებინა არა პროლეტარიატის დიქტატურის თეორიისა და ტაქტიკის ბაზაზე, არამედ ამ ბაზისაგან დამოუკიდებლად, ამ ბაზის გარეშე.

ორში ერთი:

ან ლენინიზმში მთავარია გლეხობის საკითხი, და მაშინ ლენინიზმი გამოუსადეგარია, სავალდებულო არ არის კა-

პიტალისტურად განვითარებული ქვეყნებისათვის, იმ ქვეყნებისათვის, რომელნიც გლეხური ქვეყნები არ არიან;

ან ლენინიზმში მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურა, და მაშინ ლენინიზმი წარმოადგენს ყველა ქვეყნის პროლეტარების ინტერნაციონალურ მოძღვრებას, რომელიც გამოსადეგი და სავალდებულოა უკლებლივ ყველა ქვეყნისათვის, მათ შორის კაპიტალისტურად განვითარებული ქვეყნებისთვისაც.

აქ არჩევანია საჭირო.

III

«პერმანენტული» რევოლუციის საკითხი

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» «პერმანენტული რევოლუციის თეორია» შეფასებულია, როგორც გლეხობის როლის არასაკმაოდ შეფასების «თეორია». იქ ნათქვამია:

«მაშასადამე, ლენინი ებრძოდა «პერმანენტული» რევოლუციის მომხრეებს არა განუწყვეტლობის საკითხის გამო, ვინაიდან ლენინი თვითონ იდგა განუწყვეტელი რევოლუციის თვალსაზრისზე, არამედ იმიტომ, რომ ისინი სათანადოდ ვერ აფასებდნენ გლეხობის როლს, რომელიც წარმოადგენს პროლეტარიატის უდიდეს რეზერვს» [16].

რუსი «პერმანენტელების» ეს დახასიათება ბოლო დრომდე საყოველთაოდ მიღებულად ითვლებოდა. მიუხედავად ამისა, იგი, თუმცა საერთოდ სწორია, მაგრამ არ შეიძლება ამომწურავად იქნას მიჩნეული. 1924 წლის დისკუსიამ, ერთი მხრით, და ლენინის შრომების ზედმიწევნითმა ანალიზმა, მეორე მხრით, დაგვანახა, რომ რუსი «პერმანენტელების» შეცდომას შეადგენდა არა მარტო გლეხობის როლის შეუფასებლობა, არამედ გლეხობის გაძღოლის საქმეში პროლეტარიატის ძალებისა და უნარის

შეუფასებლობაც, პროლეტარიატის ჰეგემონიის იდეისადმი ურწმენობა.

ამიტომ ჩემს ბროშურაში «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა» (1924 წ. დეკემბერი) მე გავაფართოვე ეს დახასიათება და შევცვალე სხვა, უფრო სრული დახასიათებით. აი რა არის ნათქვამი ამ ბროშურაში:

«დღემდე ჩვეულებრივ აღნიშნავდნენ «პერმანენტული რევოლუციის» თეორიის **ერთ** მხარეს — გლეხთა მოძრაობის რევოლუციურ შესაძლებლობათადმი რწმენის უქონლობას. ახლა სამართლიანობა მოითხოვს ამ მხარეს მივუმატოთ **მეორე** მხარე — რუსეთის პროლეტარიატის ძალებისა და უნარისადმი რწმენის უქონლობა» [17].

ეს, რასაკვირველია, არ ნიშნავს, რომ ლენინიზმი წინააღმდეგი იყო ან წინააღმდეგია პერმანენტული რევოლუციის იდეისა, უბრჭყალებოდ, იდეისა, რომელიც მარქსმა წარსული საუკუნის ორმოციან წლებში წამოაყენა [18]. პირიქით. ლენინი იყო ერთადერთი მარქსისტი, რომელმაც სწორად გაიგო და განავითარა პერმანენტული რევოლუციის იდეა. ლენინის განსხვავება «პერმანენტელებისაგან» ამ საკითხში ის არის, რომ «პერმანენტელები» ამახინჯებდნენ მარქსის პერმანენტული რევოლუციის იდეას და გადააქციეს იგი უსიცოცხლო, მწიგნობრულ სიბრძნედ, მაშინ როდესაც ლენინმა ეს იდეა აიღო მისი წმინდა სახით და გახადა ერთ-ერთ საფუძვლად თავისი თეორიისა რევოლუციის შესახებ. უნდა გვახსოვდეს, რომ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის სოციალისტურ რევოლუციად გადაზრდის იდეა, რომელიც ლენინმა ჯერ კიდევ 1905 წელს წამოაყენა, არის მარქსის პერმანენტული რევოლუციის თეორიის განსახიერების ერთ-ერთი ფორმა. აი რას წერდა ამის შესახებ ლენინი ჯერ კიდევ 1905 წელს:

«დემოკრატიული რევოლუციიდან ჩვენ მაშინვე დავიწყებთ გადასვლას, და სწორედ ჩვენი ძალის მიხედვით, შეგნებული და ორგა-

ნიზებული პროლეტარიატის ძალის მიხედვით, დავიწყებთ გადასვლას სოციალისტურ რევოლუციაზე. **ჩვენ მხარს ვუჭერთ განუწყვეტელ რევოლუციას** *. ჩვენ არ შევჩერდებით შუა გზაზე...

ისე, რომ არ გადავვარდეთ ავანტიურიზმში, არ ვუღალატოთ ჩვენს მეცნიერულ სინდისს, არ გამოვუდგეთ იაფფასიან პოპულარობას, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ და ვამბობთ **მხოლოდ ერთს:** მთელი ჩვენი ძალღონით დავეხმარებით მთელ გლეხობას, რომ მან მოახდინოს დემოკრატიული რევოლუცია, **რათა მით უფრო გაგვიადვილდეს** ჩვენ, პროლეტარიატის პარტიას, გადასვლა რაც შეიძლება დაჩქარებით ახალ და უმაღლეს ამოცანაზე — სოციალისტურ რევოლუციაზე» (იხ. ტ. VIII, გვ. 186 — 187).

ხოლო აი რას წერს ლენინი ამ თემაზე თექვსმეტი წლის შემდეგ, როდესაც პროლეტარიატმა უკვე დაიპყრო ძალაუფლება:

«კაუცკებმა, ჰილფერდინგებმა, მარტოვებმა, ჩერნოვებმა, ჰილკვიტებმა, ლონგეებმა, მაკდონალდებმა, ტურატებმა და «II½» მარქსიზმის დაბარჩენმა გმირებმა ვერ გაიგეს... თანაფარდობა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ და პროლეტარულ-სოციალისტურ რევოლუციას შორის. **პირველი გადაიზრდება მეორეში** *. მეორე, გზადაგზა, წყვეტს პირველის საკითხებს. მეორე განამტკიცებს პირველის საქმეს. ბრძოლა და მხოლოდ ბრძოლა წყვეტს, თუ რამდენად ახერხებს მეორე გასცილდეს პირველს» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 26).

მე განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევ პირველ ციტატას, აღებულს ლენინის სტატიიდან «სოციალ-დემოკრატიის დამოკიდებულება გლეხთა მოძრაობისადმი», რომელიც გამოქვეყნდა 1905 წლის 1 სექტემბერს. ამას ხაზს ვუსვამ იმათ საყურადღებოდ, ვინც კვლავ ამტკიცებს, ვითომც ლენინი ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის სოციალისტურ რევოლუციად გადაზრდის იდეამდე, ესე იგი პერმანენტული რევოლუციის იდეამდე მისულიყოს იმპერიალისტური ომის შემდეგ. ეს ციტატა ეჭვს არ ტოვებს, რომ ეს ადამიანები ღრმად ცდებიან.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

IV

პროლეტარული რევოლუცია და პროლეტარიატის დიქტატურა

რაში მდგომარეობს პროლეტარული რევოლუციის დამახასიათებელი ნიშნები ბურჟუაზიული რევოლუციისაგან განსხვავებით?

პროლეტარულ რევოლუციასა და ბურჟუაზიულ რევოლუციას შორის განსხვავება შეიძლება განვსაზღვროთ ხუთი ძირითადი პუნქტით.

1) ბურჟუაზიული რევოლუცია ჩვეულებრივ იწყება მაშინ, როცა უკვე არსებობს კაპიტალისტური წყობის ცოტად თუ ბევრად მზა ფორმები, აღმოცენებული და მომწიფებული ჯერ კიდევ აშკარა რევოლუციამდე ფეოდალური საზოგადოების წიაღში, პროლეტარული რევოლუცია კი იწყება მაშინ, როცა არ არსებობს, ან თითქმის არ არსებობს სოციალისტური წყობის მზა ფორმები.

2) ბურჟუაზიული რევოლუციის ძირითად ამოცანას შეადგენს ძალაუფლების დაპყრობა და მისი შეფარდება არსებულ ბურჟუაზიულ ეკონომიკასთან, პროლეტარული რევოლუციის ძირითად ამოცანას კი შეადგენს ძალაუფლების დაპყრობის შემდეგ ახალი, სოციალისტური ეკონომიკის აშენება.

3) ბურჟუაზიული რევოლუცია ჩვეულებრივ **მთავრდება** ძალაუფლების დაპყრობით, პროლეტარული რევოლუციისათვის კი ძალაუფლების დაპყრობა წარმოადგენს მხოლოდ **მის დასაწყისს**, ამასთან ძალაუფლება გამოიყენება როგორც ბერკეტი ძველი ეკონომიკის გარდაქმნისა და ახალი ეკონომიკის ორგანიზაციისათვის.

4) ბურჟუაზიული რევოლუცია სჯერდება იმას, რომ ხელისუფლების სათავეში მდგომ ერთ ექსპლოატატორულ ჯგუფს ცვლის მეორე ექსპლოატატორული ჯგუფით, რის

გამო მას არ სჭირდება ძველი სახელმწიფო მანქანის დამსხვრევა, პროლეტარული რევოლუცია კი აძევებს ხელისუფლებიდან ყველა და ყოველგვარ ექსპლოატატორულ ჯგუფს და ხელისუფლების სათავეში აყენებს ყველა მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა ბელადს, პროლეტარების კლასს, რის გამო მას არ შეუძლია არ დაამსხვრიოს ძველი სახელმწიფო მანქანა და არ შეცვალოს იგი ახლით.

5) ბურჟუაზიულ რევოლუციას არ შეუძლია რამდენადმე ხანგრძლივი პერიოდით შეამჭიდროოს ბურჟუაზიის გარშემო მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მილიონიანი მასები სწორედ იმიტომ, რომ ისინი მშრომელები და ექსპლოატირებულები არიან, პროლეტარულ რევოლუციას კი შეუძლია გააერთიანოს და კიდევაც უნდა გააერთიანოს ისინი პროლეტარიატთან ხანგრძლივ კავშირში სწორედ როგორც მშრომელნი და ექსპლოატირებულნი, თუ სურს შეასრულოს თავისი ძირითადი ამოცანა — პროლეტარიატის ძალაუფლების განმტკიცებისა და ახალი, სოციალისტური ეკონომიკის აშენების ამოცანა.

აი ლენინის ზოგიერთი ძირითადი დებულება ამის შესახებ:

«ერთ-ერთი ძირითადი განსხვავება ბურჟუაზიულ და სოციალისტურ რევოლუციას შორის, — ამბობს ლენინი, — იმაში მდგომარეობს, რომ ბურჟუაზიული რევოლუციისათვის, რომელიც ფეოდალიზმიდან წარმოიშობა, ძველი წყობილების წიაღში თანდათან იქმნებიან ახალი ეკონომიური ორგანიზაციები, რომლებიც თანდათანობით ცვლიან ფეოდალური საზოგადოების ყველა მხარეს. ბურჟუაზიული რევოლუციის წინაშე მხოლოდ ერთი ამოცანა იყო — წინანდელი საზოგადოების ყველა ბორკილის დამსხვრევა, უკუგდება, განადგურება. ამ ამოცანის შესრულებით ყოველი ბურჟუაზიული რევოლუცია ასრულებს ყველაფერს, რაც მას მოეთხოვება: იგი აძლიერებს კაპიტალიზმის ზრდას.

სულ სხვა მდგომარეობაშია სოციალისტური რევოლუცია. რაც უფრო ჩამორჩენილია ქვეყანა, რომელსაც, ისტორიის ზიგზაგების

გამო, მოუხდა სოციალისტური რევოლუციის დაწყება, მით უფრო ძნელია მისთვის ძველი კაპიტალისტური ურთიერთობიდან სოციალისტურ ურთიერთობაზე გადასვლა. აქ დანგრევის ამოცანებს ემატება ახალი, გაუგონარი სიძნელის ამოცანები — ორგანიზაციული ამოცანები» (იხ. ტ. XXII, გვ. 315).

«რუსეთის რევოლუციის ხალხურ შემოქმედებას, — განაგრძობს ლენინი, — რომელმაც გაიარა 1905 წლის დიადი გამოცდილება, ჯერ კიდევ 1917 წლის თებერვალში რომ არ შეექმნა საბჭოები, ისინი ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შესძლებდნენ ძალაუფლების აღებას ოქტომბერში, ვინაიდან წარმატება დამოკიდებული იყო მხოლოდ მოძრაობის უკვე მზა ორგანიზაციული ფორმების არსებობაზე, მოძრაობისა, რომელიც მილიონებს მოედო. ასეთი მზა ფორმა საბჭოები აღმოჩნდნენ, და ამიტომ პოლიტიკურ დარგში ჩვენ გველოდა ის ბრწყინვალე წარმატებანი, ის განუწყვეტელი ტრიუმფალური მსვლელობა, რომელიც ჩვენ განვიცადეთ, ვინაიდან პოლიტიკური ძალაუფლების ახალი ფორმა მზად იყო, და ჩვენ მხოლოდ დაგვრჩენოდა რამდენიმე დეკრეტით გადაგვექცია საბჭოების ძალაუფლება იმ ემბრიონალური მდგომარეობიდან, რომელშიც ის იმყოფებოდა რევოლუციის პირველ თვეებში, კანონიერად აღიარებულ, რუსეთის სახელმწიფოში დამკვიდრებულ ფორმად — რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკად» (იხ. ტ. XXII, გვ. 315).

«რჩებოდა კიდევ, — ამბობს ლენინი, — ორი, გიგანტური სიძნელის ამოცანა, რომელთა გადაჭრაც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლებოდა ყოფილიყო ის ტრიუმფალური მსვლელობა, როგორითაც მიდიოდა ჩვენი რევოლუცია პირველ თვეებში» (იხ. იქვე, გვ. 315).

«ჯერ-ერთი, ეს იყო შინაგანი ორგანიზაციის ამოცანები, რომელნიც ყოველი სოციალისტური რევოლუციის წინაშე დგანან. სოციალისტური რევოლუციის განსხვავება ბურჟუაზიულისაგან სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მეორე შემთხვევაში არის კაპიტალისტური ურთიერთობის მზა ფორმები, ხოლო საბჭოთა — პროლეტარული — ხელისუფლება ამ მზა ურთიერთობას არ იღებს, თუ არ ვიგულისხმებთ კაპიტალიზმის ყველაზე განვითარებულ ფორმებს, რომელნიც, არსებითად, შოიცავენ მრეწველობის მხოლოდ მცირე ზედა ნაწილს და ჯერ კიდევ სულ ოდნავ შეეხნენ მიწათმოქმედებას. აღრიცხვის ორგანიზაცია, კონტროლი უდიდესი საწარმოებისადმი, მთელი სახელმწიფო ეკონომიური მექანიზმის გადაქცევა ერთიან დიდ მანქანად, სამეურნეო ორგანიზმად, რომელიც ისე იმუშავებს, რომ ასეული მილიონი ადამიანი ხელმძღვანელობდეს ერთი გეგმით, — აი ის გიგანტური ორგანიზაციული

ამოცანა, რომელიც ჩვენ მხრებზე დაგვაწვა. შრომის ახლანდელი პირობების მიხედვით იგი არავითარ შემთხვევაში არ იწყნარებდა «ჯიქურად» გადაჭრას, მსგავსად იმისა, როგორც ვახერხებდით სამოქალაქო ომის ამოცანათა გადაჭრას» (იხ. იქვე, გვ. 316).

«მეორე გიგანტური სიძნელე... საერთაშორისო საკითხია. თუ ჩვენ ასე ადვილად გავუსწორდით კერენსკის ბანდებს, თუ ასე ადვილად შევქმენით ჩვენში ხელისუფლება, თუ ჩვენ სულ იოლად მივიღეთ დეკრეტი მიწის სოციალიზაციის, მუშათა კონტროლის შესახებ, — თუ ჩვენ ყოველივე ეს ასე ადვილად მივიღეთ, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩვენდა საბედნიეროდ შექმნილმა პირობებმა მოკლე ხნით დაგვიფარეს საერთაშორისო იმპერიალიზმისაგან. საერთაშორისო იმპერიალიზმს, მისი კაპიტალის მთელი ძლიერებით, მისი უაღრესად ორგანიზებული სამხედრო ტექნიკით, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო კაპიტალის ნამდვილ ძალას, ნამდვილ სიმაგრეს, არავითარ შემთხვევაში, არავითარ პირობებში არ შეეძლო შერიგებოდა საბჭოთა რესპუბლიკას, არც თავისი ობიექტური მდგომარეობით და არც იმ კაპიტალისტური კლასის ეკონომიური ინტერესების მიხედვით, რომელიც მასში იყო განსახიერებული, — არ შეეძლო სავაჭრო კავშირის, საერთაშორისო საფინანსო ურთიერთობის გამო. აქ კონფლიქტი გარდუვალია. აქ არის რუსეთის რევოლუციის უდიდესი სიძნელე, მისი უდიდესი ისტორიული პრობლემა: საერთაშორისო ამოცანების გადაჭრის აუცილებლობა, საერთაშორისო რევოლუციის გამოწვევის აუცილებლობა» (იხ. ტ. XXII, გვ. 317).

ასეთია პროლეტარული რევოლუციის შინაგანი ხასიათი და მისი დედააზრი.

განა შეიძლება ძველი, ბურჟუაზიული წესების ასე ძირფესვიანად გარდაქმნა ძალდატანებითი რევოლუციის გარეშე, პროლეტარიატის დიქტატურის გარეშე?

ცხადია, არ შეიძლება. ფიქრი, რომ ასეთი რევოლუციის მოხდენა შესაძლებელია მშვიდობიანად, ბურჟუაზიის ბატონობასთან შეგუებული ბურჟუაზიული დემოკრატიის ჩარჩოებში, — ნიშნავს ან ჭკუაზე შეშლას და ნორმალური ადამიანური ცნებების დაკარგვას, ან პროლეტარულ რევოლუციაზე უხეშად და აშკარად უარის თქმას.

ამ დებულებას ხაზი უნდა გაესვას მით უფრო ძლიერად და მით უფრო მეტი კატეგორიულობით, რომ ჩვენ საქმე გვაქვს პროლეტარულ რევოლუციასთან, რომელმაც ჯერჯერობით გაიმარჯვა მხოლოდ ერთ ქვეყანაში, რომელიც გარშემორტყმულია მტრული კაპიტალისტური ქვეყნებით და რომლის ბურჟუაზიასაც არ შეიძლება არ დაეხმაროს საერთაშორისო კაპიტალი.

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ:

«დაჩაგრული კლასის განთავისუფლება შეუძლებელია არა მარტო ძალდატანებითი რევოლუციის გარეშე, **არამედ** სახელმწიფო ძალაუფლების იმ აპარატის **მოსპობის გარეშეც**, რომელიც შექმნილია გაბატონებული კლასის მიერ» (იხ. ტ. XXI, გვ. 373).

««დაე ჯერ, კერძო საკუთრების შენარჩუნების, ე. ი. კაპიტალის ძალაუფლებისა და მისგან ჩაგვრის შენარჩუნების, პირობებში მოსახლეობის უმრავლესობამ მხარი დაუჭიროს პროლეტარიატის პარტიას, — მხოლოდ მაშინ შეუძლია მას აიღოს ძალაუფლება და კიდეც უნდა აიღოს», — **ასე ამბობენ წვრილბურჟუაზიული დემოკრატები, ბურჟუაზიის ფაქტიური მსახურნი, რომელნიც თავის თავს «სოციალისტებს» უწოდებენ»** * (იხ. ტ. XXIV, გვ. 647).

««დაე ჯერ რევოლუციურმა პროლეტარიატმა დაამხოს ბურჟუაზია, მოსპოს კაპიტალის უღელი, დაამსხვრიოს ბურჟუაზიული სახელმწიფო აპარატი, — მაშინ შესძლებს გამარჯვებული პროლეტარიატი მშრომელი არაპროლეტარული მასების უმრავლესობის თანაგრძნობისა და დახმარების სწრაფად მოპოვებას, დააკმაყოფილებს რა მათ ექსპლოატატორთა ხარჯზე», — **ვამბობთ ჩვენ»** * (იხ. იქვე).

«მოსახლეობის უმრავლესობა რომ მიიმხროს, — განაგრძობს ლენინი, — ამისათვის პროლეტარიატმა, ჯერ-ერთი, უნდა დაამხოს ბურჟუაზია და ხელში ჩაიგდოს სახელმწიფო ძალაუფლება; მეორეც, მან უნდა დაამყაროს საბჭოთა ხელისუფლება, ნამსხვრევებად უნდა აქციოს ძველი სახელმწიფო აპარატი, რითაც იგი ერთბაშად ძირს უთხრის არაპროლეტარულ მშრომელ მასებში ბურჟუაზიისა და წვრილბურჟუაზიულ შემთანხმებელთა ბატონობას, ავტორიტეტსა და გავლენას. მესამეც, მან **საბოლოოდ** უნდა **მოსპოს** ბურჟუაზიისა და წვრილბურჟუაზიულ შემთანხმებელთა გავლენა არაპროლეტარული

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

მშრომელი მასების **უმრავლესობაში მათი** ეკონომიური საჭიროებების **რევოლუციური** დაკმაყოფილებით **ექსპლოატატორთა ხარჯზე»** (იხ. იქვე, გვ. 641).

ასეთია პროლეტარული რევოლუციის დამახასიათებელი ნიშნები.

როგორია, ამასთან დაკავშირებით, პროლეტარიატის დიქტატურის ძირითადი ნიშნები, თუ აღიარებულია, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს წარმოადგენს?

აი პროლეტარიატის დიქტატურის ყველაზე ზოგადი განმარტება, რომელიც ლენინმა მოგვცა:

«პროლეტარიატის დიქტატურა კლასობრივი ბრძოლის დასრულება როდია, არამედ მისი გაგრძელებაა ახალ ფორმებში. პროლეტარიატის დიქტატურა არის გამარჯვებული და პოლიტიკური ძალაუფლების სათავეში მოქცეული პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, რომელიც დამარცხებულია, მაგრამ მოსპობილი, გამქრალი არ არის, რომელმაც არა თუ არ შეწყვიტა წინააღმდეგობის გაწევა, არამედ უფრო გააძლიერა იგი» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311).

ილაშქრებს რა პროლეტარიატის დიქტატურისა და «საერთო-სახალხო», «საერთო-არჩევითი» ხელისუფლების, «არაკლასობრივი» ხელისუფლების ერთმანეთში არევის წინააღმდეგ, ლენინი ამბობს:

«იმ კლასმა, რომელმაც თავის ხელში აიღო პოლიტიკური ბატონობა, აიღო ის იმის შეგნებით, რომ მას **მარტო*** იგი იღებს. ეს შედის პროლეტარიატის დიქტატურის ცნებაში. ამ ცნებას მხოლოდ მაშინ აქვს აზრი, როდესაც ერთმა კლასმა იცის, რომ იგი მარტო იღებს თავის ხელში პოლიტიკურ ძალაუფლებას და არ ატყუებს არც თავის თავს და არც სხვებს ლათაიებით «საერთო-სახალხო, საერთო-არჩევითი, მთელი ხალხის მიერ ნაკურთხი» ხელისუფლების შესახებ» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 286).

მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ერთი კლასის, პროლეტართა კლასის ძალაუფლებას, რომელსაც იგი არ უნაწილებს

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

და ვერც გაუნაწილებს სხვა კლასებს, არ ესაჭიროება თავისი მიზნების განსახორციელებლად სხვა კლასთა მშრომელი და ექსპლოატირებული მასების დახმარება, კავშირი. პირიქით. ეს ძალაუფლება, ერთი კლასის ძალაუფლება, შეიძლება განმტკიცდეს და ბოლომდე გატარდეს პროლეტართა კლასსა და წვრილბურჟუაზიული კლასების მშრომელ მასებს, უწინარეს ყოვლისა, გლეხობის მშრომელ მასებს შორის კავშირის მხოლოდ განსაკუთრებული ფორმის გზით.

კავშირის რა განსაკუთრებული ფორმაა ეს, რაში მდგომარეობს იგი? ეს კავშირი სხვა, არაპროლეტარული კლასების მშრომელ მასებთან საერთოდ ხომ არ ეწინააღმდეგება ერთი კლასის დიქტატურის იდეას?

იგი, კავშირის ეს განსაკუთრებული ფორმა, იმაში მდგომარეობს, რომ ამ კავშირის ხელმძღვანელ ძალას პროლეტარიატი წარმოადგენს. იგი, კავშირის ეს განსაკუთრებული ფორმა, იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფოს ხელმძღვანელს, ხელმძღვანელს პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში წარმოადგენს **ერთი** პარტია, პროლეტარიატის პარტია, კომუნისტების პარტია, რომელიც **არ უნაწილებს და ვერც გაუნაწილებს** ხელმძღვანელობას სხვა პარტიებს.

როგორც ხედავთ, წინააღმდეგობა აქ მხოლოდ გარეგნული, მოჩვენებითია.

«პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — არის **განსაკუთრებული ფორმა კლასობრივი კავშირისა*** პროლეტარიატსა — მშრომელთა ავანგარდსა — და მშრომელთა მრავალრიცხოვან არაპროლეტარულ ფენებს (წვრილი ბურჟუაზია, წვრილი მეპატრონენი, გლეხობა, ინტელიგენცია და სხვ.), ან მათს უმრავლესობას შორის, კავშირისა კაპიტალის წინააღმდეგ, კავშირისა კაპიტალის სრული დამხობის, ბურჟუაზიის წინააღმდეგობისა და მის მხრივ რესტავრაციის ცდების სრული დათრგუნვის მიზნით, კავშირისა სოციალიზმის საბო-

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

ლოდ შექმნის და განმტკიცების მიზნით. ეს განსაკუთრებული სახის კავშირია, რომელიც იქმნება განსაკუთრებულ ვითარებაში, სახელდობრ, გააფთრებული სამოქალაქო ომის ვითარებაში, ეს არის სოციალიზმის მტკიცე მომხრეების კავშირი მის მერყევ მოკავშირეებთან, ზოგჯერ «ნეიტრალურ» მოკავშირეებთან (მაშინ შეთანხმებიდან ბრძოლის შესახებ კავშირი ხდება შეთანხმებად ნეიტრალიტეტის შესახებ), ეს არის **კავშირი ეკონომიურად, პოლიტიკურად, სოციალურად, ხულიერად სხვადასხვაგვარ კლასებს შორის»** * (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311).

ერთ-ერთ თავის საინსტრუქციო მოხსენებაში კამენევი, ილაშქრებს რა პროლეტარიატის დიქტატურის ასეთი გაგების წინააღმდეგ, ამბობს:

«დიქტატურა **არ არის** * ერთი კლასის კავშირი მეორესთან».

მე ვფიქრობ, რომ აქ კამენევს მხედველობაში აქვს, უწინარეს ყოვლისა, ერთი ადგილი ჩემი ბროშურიდან «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა», სადაც ნათქვამია:

«პროლეტარიატის დიქტატურა არ არის უბრალო მმართველი ზედაფენა, «გამოცდილი სტრატეგის» მზრუნველი ხელით «მოხერხებულად» «შერჩეული» და მოსახლეობის ამა თუ იმ ფენაზე «გონივრულად დაყრდნობილი». პროლეტარიატის დიქტატურა არის პროლეტარიატისა და გლეხობის მშრომელი მასების კლასობრივი კავშირი კაპიტალის დასამხობად, სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების მისაღწევად, იმ პირობით, რომ ამ კავშირის ხელმძღვანელ ძალას წარმოადგენს პროლეტარიატი» [19].

მე სავსებით ვუჭერ მხარს პროლეტარიატის დიქტატურის ასეთ ფორმულირებას, ვინაიდან ვფიქრობ, რომ იგი მთლიანად და სავსებით ეთანხმება ლენინის ზემომოყვანილ ფორმულირებას.

მე ვამტკიცებ, რომ კამენევის ასეთი კატეგორიული ფორმით მოცემულ განცხადებას იმის შესახებ, რომ «დიქტატურა **არ არის** ერთი კლასის კავშირი მეორესთან»,

* ხაზგასმა ჩემია. ი. ს ტ.

არაფერი აქვს საერთო პროლეტარიატის დიქტატურის ლენინურ თეორიასთან.

მე ვამტკიცებ, რომ ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ კავშირის იდეის, პროლეტარიატისა და გლეხობის კავშირის იდეის აზრი, ამ კავშირში პროლეტარიატის **ჰეგემონიის** იდეის აზრი.

ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ ლენინის თეზისი იმის შესახებ, რომ:

«მხოლოდ გლეხობასთან შეთანხმებას * შეუძლია იხსნას სოციალისტური რევოლუცია რუსეთში, სანამ რევოლუცია სხვა ქვეყნებში არ დაწყებულა» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 238).

ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ ლენინის დებულება იმის შესახებ, რომ:

«დიქტატურის უმაღლესი პრინციპი * არის გლეხობასთან პროლეტარიატის კავშირის შენარჩუნება, რათა პროლეტარიატმა შესძლოს ხელმძღვანელი როლისა და სახელმწიფო ძალაუფლების შენარჩუნება» (იხ. იქვე, გვ. 460).

ლენინი, აღნიშნავს რა დიქტატურის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანს, ექსპლოატატორთა დათრგუნვის მიზანს, ამბობს:

«დიქტატურის მეცნიერული ცნება სხვას არას ნიშნავს, თუ არა ისეთ ხელისუფლებას, რომელიც არ არის შეზღუდული არაფრით, არავითარი კანონით, აბსოლუტურად არავითარი წესით, და უშუალოდ ემყარება ძალდატანებას» (იხ. ტ. XXV, გვ. 441).

«დიქტატურა ნიშნავს — მიიღეთ ეს ცნობად ერთხელ და სამუდამოდ, ბატონო კადეტებო, — ძალაზე და არა კანონზე დამყარებულ შეუზღუდველ ძალაუფლებას. სამოქალაქო ომის დროს ყოველი გამარჯვებული ძალაუფლება შეიძლება იყოს მხოლოდ დიქტატურა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 436).

---

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

მაგრამ პროლეტარიატის დიქტატურა, რა თქმა უნდა, არ ამოიწურება ძალდატანებით, თუმცა დიქტატურა ძალდატანების გარეშე შეუძლებელია.

«დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — ნიშნავს არა მარტო ძალდატანებას, თუმცა ძალდატანების გარეშე იგი შეუძლებელია, იგი ნიშნავს აგრეთვე შრომის უფრო მაღალ ორგანიზაციას, ვიდრე წინათ იყო» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 305).

«პროლეტარიატის დიქტატურა... არ არის მხოლოდ ძალდატანება ექსპლოატატორების მიმართ და არც უმთავრესად ძალდატანებაა. ამ რევოლუციური ძალდატანების ეკონომიურ საფუძველს, მისი სიცოცხლისუნარიანობისა და წარმატების საწინდარს წარმოადგენს ის, რომ პროლეტარიატი განასახიერებს და ახორციელებს შრომის საზოგადოებრივი ორგანიზაციის უფრო მაღალ ტიპს, კაპიტალიზმთან შედარებით. ამაშია დედაარსი. ამაშია კომუნიზმის ძლიერების წყარო და მისი აუცილებელი სრული გამარჯვების საწინდარი» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 335 — 336).

«მისი (ე. ი. დიქტატურის. ი. სტ.) მთავარი დედაარსი მდგომარეობს მშრომელთა მოწინავე რაზმის, მისი ავანგარდის, მისი ერთადერთი ხელმძღვანელის — პროლეტარიატის ორგანიზებულობასა და დისციპლინიანობაში. მისი მიზანია სოციალიზმის შექმნა, საზოგადოების კლასებად დაყოფის მოსპობა, საზოგადოების ყველა წევრის მშრომელად გადაქცევა, ადამიანის მიერ ადამიანის ყოველგვარი ექსპლოატაციისათვის ნიადაგის გამოცლა. ამ მიზნის ერთბაშად განხორციელება შეუძლებელია, იგი მოითხოვს კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე საკმაოდ ხანგრძლივ გარდამავალ პერიოდს, — იმიტომაც, რომ წარმოების გარდაქმნა ძნელი საქმეა, იმიტომაც, რომ ცხოვრების ყველა დარგში ძირეულ ცვლილებათა მოსახდენად საჭიროა დრო, იმიტომაც, რომ წვრილბურჟუაზიული და ბურჟუაზიული სამეურნეო საქმიანობისადმი შეჩვევის უდიდესი ძალის დაძლევა შეიძლება მხოლოდ ხანგრძლივი, მედგარი ბრძოლით. ამიტომაც ლაპარაკობს მარქსი პროლეტარიატის დიქტატურის მთელი პერიოდის, როგორც კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გადასვლის პერიოდის, შესახებ» (იხ. იქვე, გვ. 314).

ასეთია პროლეტარიატის დიქტატურის დამახასიათებელი ნიშნები.

აქედან წარმოსდგება პროლეტარიატის დიქტატურის სამი ძირითადი მხარე.

1) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება ექსპლოატატორთა დათრგუნვისათვის, ქვეყნის თავდაცვისათვის, სხვა ქვეყნების პროლეტარებთან კავშირის განმტკიცებისათვის, ყველა ქვეყანაში რევოლუციის განვითარებისა და გამარჯვებისათვის.

2) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება მშრომელი და ექსპლოატირებული მასების საბოლოო ჩამოშორებისათვის ბურჟუაზიისაგან, ამ მასებთან პროლეტარიატის კავშირის განმტკიცებისათვის, სოციალისტური მშენებლობის საქმეში ამ მასების ჩაბმისათვის, პროლეტარიატის მხრივ ამ მასების სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობისათვის.

3) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება სოციალიზმის ორგანიზაციისათვის, კლასების მოსპობისათვის, უკლასო საზოგადოებაში, სოციალისტურ საზოგადოებაში გადასვლისათვის.

პროლეტარული დიქტატურა სამივე ამ მხარის შეერთებაა. არც ერთი ეს მხარე არ შეიძლება წამოყენებულ იქნას როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის **ერთადერთი** დამახასიათებელი ნიშანი, და, პირიქით, საკმარისია ამ ნიშანთაგან თუნდაც ერთი დააკლდეს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა უკვე აღარ იყოს დიქტატურა კაპიტალისტური გარემოცვის ვითარებაში. ამიტომ ამ სამი მხარიდან არც ერთის გამორიცხვა არ შეიძლება, თუ არ გვინდა დავამახინჯოთ პროლეტარიატის დიქტატურის ცნება. მხოლოდ სამივე ეს მხარე, ერთად აღებული, გვაძლევს პროლეტარიატის დიქტატურის სრულ და დამთავრებულ ცნებას.

პროლეტარიატის დიქტატურას აქვს თავისი პერიოდები, თავისი განსაკუთრებული ფორმები, მუშაობის სხვა-

დასხვაგვარი მეთოდები. სამოქალაქო ომის პერიოდში განსაკუთრებით შესამჩნევია დიქტატურის ძალდატანებითი მხარე. მაგრამ აქედან სრულიადაც არ გამომდინარეობს, რომ სამოქალაქო ომის პერიოდში არავითარი აღმშენებლობითი მუშაობა არ წარმოებს. აღმშენებლობითი მუშაობის გარეშე სამოქალაქო ომის წარმოება შეუძლებელია. სოციალიზმის მშენებლობის პერიოდში კი, პირიქით, განსაკუთრებით შესამჩნევია დიქტატურის მშვიდობიანი, ორგანიზატორული, კულტურული მუშაობა, რევოლუციური კანონიერება და სხვ. მაგრამ აქედანაც სრულიად არ გამომდინარეობს, რომ დიქტატურის ძალდატანებითი მხარე მოიხსნა ან შეიძლება მოიხსნას მშენებლობის პერიოდში. დათრგუნვის ორგანოები, არმია და სხვა ორგანიზაციები, ისევე აუცილებელია ახლა, მშენებლობის მომენტში, როგორც სამოქალაქო ომის პერიოდში. ამ ორგანოების არსებობის გარეშე შეუძლებელია დიქტატურის ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილი აღმშენებლობითი მუშაობა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ რევოლუციამ ჯერჯერობით მხოლოდ ერთ ქვეყანაში გაიმარჯვა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ, სანამ არსებობს კაპიტალისტური გარემოცვა, იქნება ინტერვენციის საფრთხეც, ამ საფრთხიდან გამომდინარე ყველა შედეგით.

V

პარტია და მუშათა კლასი პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში

ზემოთ მე ვლაპარაკობდი პროლეტარიატის დიქტატურაზე მისი ისტორიული აუცილებლობის თვალსაზრისით, მისი კლასობრივი შინაარსის თვალსაზრისით, მისი სახელმწიფოებრივი ბუნების თვალსაზრისით, ბოლოს, მისი იმ

ნგრევითი და შემოქმედებითი ამოცანების თვალსაზრისით, რომლებსაც იგი ასრულებს მთელი ისტორიული პერიოდის განმავლობაში, რასაც ეწოდება კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გარდამავალი პერიოდი.

ახლა უნდა ვილაპარაკოთ პროლეტარიატის დიქტატურაზე მისი აგებულების თვალსაზრისით, მისი «მექანიზმის» თვალსაზრისით, იმ «ამძრავი ღვედების», «ბერკეტებისა» და «წარმმართავი ძალის» როლისა და მნიშვნელობის თვალსაზრისით, რომელთა ერთობლიობა შეადგენს «პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემას» **(ლენინი)** და რომელთა დახმარებითაც ხორციელდება პროლეტარიატის დიქტატურის ყოველდღიური მუშაობა.

ეს რა «ამძრავი ღვედები» და «ბერკეტებია» პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში? ეს რა «წარმმართავი ძალაა»? რისთვის გახდნენ ისინი საჭირო?

ბერკეტები ან ამძრავი ღვედები პროლეტარიატის ის მასობრივი ორგანიზაციები არიან, რომელთა დაუხმარებლადაც შეუძლებელია დიქტატურის განხორციელება.

წარმმართავი ძალა პროლეტარიატის მოწინავე რაზმია, მისი ავანგარდია, რომელიც პროლეტარიატის დიქტატურის ძირითად ხელმძღვანელ ძალას წარმოადგენს.

ეს ამძრავი ღვედები, ბერკეტები და წარმმართავი ძალა პროლეტარიატს ესაჭიროება იმიტომ, რომ უიმათოდ იგი გამარჯვებისათვის ბრძოლაში დაემსგავსებოდა უიარაღო არმიას ორგანიზებული და შეიარაღებული კაპიტალის წინაშე. ეს ორგანიზაციები პროლეტარიატს ესაჭიროება იმიტომ, რომ უიმათოდ იგი აუცილებლად დამარცხდებოდა ბურჟუაზიის დამხობისათვის ბრძოლაში, თავისი ძალაუფლების განმტკიცებისათვის ბრძოლაში, სოციალიზმის მშენებლობისათვის ბრძოლაში. ამ ორგანიზაციების სისტემატური დახმარება და ავანგარდის წარმმართავი ძალა საჭიროა იმიტომ, რომ ამ პირობების გარეშე შეუძლებე-

ლია პროლეტარიატის რამდენადმე ხანგრძლივი და მტკიცე დიქტატურა.

რა ორგანიზაციებია ეს?

ეს არის, ჯერ-ერთი, მუშათა **პროფკავშირები,** თავიანთი განშტოებებით ცენტრში და ადგილებზე მთელი რიგი საწარმოო, კულტურული, აღმზრდელობითი და სხვა ორგანიზაციების სახით. ისინი აერთიანებენ ყველა პროფესიის მუშებს. ეს არაპარტიული ორგანიზაციაა. პროფკავშირებს შეიძლება ეწოდოს ჩვენში გაბატონებული მუშათა კლასის საყოველთაო ორგანიზაცია. ისინი წარმოადგენენ კომუნიზმის სკოლას. ისინი თავისი წრიდან გამოყოფენ საუკეთესო ადამიანებს ხელმძღვანელი მუშაობისათვის მართვა-გამგეობის ყველა დარგში. ისინი ახორციელებენ კავშირს მოწინავეებსა და ჩამორჩენილებს შორის მუშათა კლასის შემადგენლობაში. ისინი აკავშირებენ მუშათა მასებს მუშათა კლასის ავანგარდთან.

მეორეც, ეს არის **საბჭოები,** თავიანთი მრავალრიცხოვანი განშტოებებით ცენტრში და ადგილებზე ადმინისტრაციული, სამეურნეო, სამხედრო, კულტურული და სხვა სახელმწიფო ორგანიზაციების სახით, პლუს მშრომელთა ურიცხვი მასობრივი ნებაყოფლობითი გაერთიანებანი, რომელნიც გარს არტყიან ამ ორგანიზაციებს და აკავშირებენ მათ მოსახლეობასთან. საბჭოები ქალაქისა და სოფლის ყველა მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაციაა. ეს არაპარტიული ორგანიზაციაა. საბჭოები პროლეტარიატის დიქტატურის პირდაპირი გამოხატულებაა. საბჭოების მეშვეობით ტარდება დიქტატურის განმტკიცებისა და სოციალიზმის მშენებლობის ყველა და ყოველგვარი ღონისძიება. საბჭოების მეშვეობით ხორციელდება პროლეტარიატის სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობა გლეხობის მიმართ. საბჭოები აკავშირებენ

მშრომელთა მილიონიან მასებს პროლეტარიატის ავანგარდთან.

მესამეც, ეს არის ყველა სახის **კოოპერაცია** მთელი თავისი განშტოებებით. ეს არის მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაცია, ორგანიზაცია არაპარტიული, რომელიც აერთიანებს მათ, უწინარეს ყოვლისა, როგორც მომხმარებლებს, და აგრეთვე, დროთა მსვლელობაში, როგორც მწარმოებლებსაც (სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაცია). მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პროლეტარიატის დიქტატურის განმტკიცების შემდეგ, ფართო მშენებლობის პერიოდში. იგი აადვილებს პროლეტარიატის ავანგარდის კავშირს გლეხობის მასებთან და ქმნის სოციალისტური მშენებლობის ფერხულში უკანასკნელთა ჩაბმის შესაძლებლობას.

მეოთხეც, ეს არის **ახალგაზრდობის კავშირი**. ეს არის მუშა და გლეხი ახალგაზრდობის მასობრივი ორგანიზაცია, ორგანიზაცია არაპარტიული, მაგრამ პარტიასთან შეკავშირებული. მისი ამოცანაა დაეხმაროს პარტიას სოციალიზმის სულისკვეთებით ახალი თაობის აღზრდის საქმეში. იგი იძლევა ახალგაზრდა რეზერვებს პროლეტარიატის ყველა დანარჩენი მასობრივი ორგანიზაციისათვის მართვა-გამგეობის ყველა დარგში. ახალგაზრდობის კავშირმა განსაკუთრებული მნიშვნელობა მოიპოვა პროლეტარიატის დიქტატურის განმტკიცების შემდეგ, პროლეტარიატის ფართო კულტურული და აღმშრდელობითი მუშაობის პერიოდში.

ეს არის, ბოლოს, პროლეტარიატის **პარტია**, მისი ავანგარდი. პარტიის ძალა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი თავის რიგებში იკრებს პროლეტარიატის ყველა საუკეთესო ადამიანს ყველა მისი მასობრივი ორგანიზაციიდან. მისი დანიშნულება ისაა, რომ **გააერთიანოს** პროლეტარიატის უკლებლივ ყველა მასობრივი ორგანიზაციის მუშაობა და

წარმართოს მათი მოქმედება ერთი მიზნისაკენ, პროლეტარიატის განთავისუფლების მიზნისაკენ. ხოლო მათი გაერთიანება და ერთი მიზნის ხაზით წარმართვა აბსოლუტურად აუცილებელია, ვინაიდან უამისოდ შეუძლებელია პროლეტარიატის ბრძოლის ერთიანობა, ვინაიდან უამისოდ შეუძლებელია პროლეტარული მასების ხელმძღვანელობა მათს ბრძოლაში ძალაუფლებისათვის, მათს ბრძოლაში სოციალიზმის მშენებლობისათვის. მაგრამ პროლეტარიატის მასობრივ ორგანიზაციათა მუშაობის გაერთიანება და წარმართვა შეუძლია მხოლოდ პროლეტარიატის ავანგარდს, მის პარტიას. მხოლოდ პროლეტარიატის პარტიას, მხოლოდ კომუნისტების პარტიას შესწევს უნარი შეასრულოს ეს როლი ძირითადი ხელმძღვანელისა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში.

რატომ?

«ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ პარტია არის მუშათა კლასის იმ საუკეთესო ელემენტების შესაკრები პუნქტი, რომელთაც პირდაპირი კავშირი აქვთ პროლეტარიატის უპარტიო ორგანიზაციებთან და რომელნიც ძალიან ხშირად ხელმძღვანელობას უწევენ მათ; მეორეც, იმიტომ, რომ პარტია, როგორც მუშათა კლასის საუკეთესო ადამიანების შესაკრები პუნქტი, არის საუკეთესო სკოლა მუშათა კლასის ისეთი ლიდერების მოსამზადებლად, რომლებიც შესძლებენ ხელმძღვანელობა გაუწიონ თავიანთი კლასის ორგანიზაციის ყველა ფორმას; მესამეც, იმიტომ, რომ პარტია, როგორც მუშათა კლასის ლიდერების საუკეთესო სკოლა, თავისი გამოცდილებით და ავტორიტეტით არის ერთადერთი ორგანიზაცია, რომელსაც შეუძლია პროლეტარიატის ბრძოლის ხელმძღვანელობის ცენტრალიზება და, ამრიგად, მუშათა კლასის ყველა და ყოველგვარი უპარტიო ორგანიზაციის გადაქცევა მომსახურე ორგანოებად და ამძრავ ღვედებად, რომლებიც აკავშირებენ მას კლასთან» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» [20]).

პარტია არის ძირითადი ხელმძღვანელი ძალა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში.

«პარტია არის პროლეტარიატის კლასობრივი გაერთიანების უმაღლესი ფორმა» **(ლენინი).**

ამრიგად: **პროფკავშირები,** როგორც პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც პარტიას აკავშირებს კლასთან, უწინარეს ყოვლისა საწარმოო ხაზით; **საბჭოები,** როგორც მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც აკავშირებს პარტიას ამ მშრომელებთან, უწინარეს ყოვლისა სახელმწიფოებრივი ხაზით; **კოოპერაცია,** როგორც მასობრივი ორგანიზაცია, უმთავრესად გლეხობის ორგანიზაცია, რომელიც პარტიას აკავშირებს გლეხთა მასებთან, უწინარეს ყოვლისა სამეურნეო ხაზით, სოციალისტურ მშენებლობაში გლეხობის ჩაბმის ხაზით; **ახალგაზრდობის კავშირი,** როგორც მუშა და გლეხი ახალგაზრდობის მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც მოწოდებულია გაუადვილოს პროლეტარიატის ავანგარდს ახალი თაობის სოციალისტურად აღზრდა და ახალგაზრდა რეზერვების გამომუშავება; და, ბოლოს, **პარტია,** როგორც ძირითადი წარმმართავი ძალა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, რომელიც მოწოდებულია უხელმძღვანელოს ყველა ამ მასობრივ ორგანიზაციას, — ასეთია ზოგადად დიქტატურის «მექანიზმის» სურათი, «პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემის» სურათი.

პარტიის, როგორც ძირითადი ხელმძღვანელი ძალის, გარეშე შეუძლებელია პროლეტარიატის ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი და მტკიცე დიქტატურა.

ამრიგად, ლენინის სიტყვებით რომ ვთქვათ, «გამოდის, საერთოდ და მთლიანად, ფორმალურად არა კომუნისტური, მოქნილი და შედარებით ფართო, მეტად მძლავრი, პროლეტარული, აპარატი, რომლის საშუალებითაც პარტია მჭიდროდ არის დაკავშირებული **კლასთან** და **მასასთან** და რომლის საშუალებითაც, პარტიის ხელმძღვანელობით,

ხორციელდება **კლასის დიქტატურა»** (იხ. ტ. XXV, გვ. 192).

ეს, რა თქმა უნდა, არ შეიძლება ისე გავიგოთ, რომ პარტიას შეუძლია ან ვალდებულია შეცვალოს პროფკავშირები, საბჭოები და სხვა მასობრივი ორგანიზაციები. პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. მაგრამ იგი ახორციელებს მას არა უშუალოდ, არამედ პროფკავშირების დახმარებით, საბჭოებისა და მათი განშტოებების მეშვეობით. ამ «ამძრავი ღვედების» გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა ცოტად თუ ბევრად მტკიცე დიქტატურა.

«შეუძლებელია, — ამბობს ლენინი, — დიქტატურის განხორციელება, თუ არ იქნა რამდენიმე «ამძრავი ღვედი» ავანგარდიდან მოწინავე კლასის მასისაკენ, მისგან მშრომელთა მასისაკენ» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 65).

«პარტია, ასე ვთქვათ, იკრებს თავის რიგებში პროლეტარიატის ავანგარდს, და ეს ავანგარდი ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. და თუ არ იქნა ისეთი საძირკველი, როგორიც არიან პროფკავშირები, შეუძლებელია დიქტატურის განხორციელება, შეუძლებელია სახელმწიფოებრივი ფუნქციების შესრულება. მათი განხორციელება კი გვიხდება ისევ და ისევ რაღაც ახალი ტიპის მთელი რიგი განსაკუთრებული დაწესებულებების **მეშვეობით** *, სახელდობრ: საბჭოთა აპარატის **მეშვეობით»** * (იხ. ტ. XXVI, გვ. 64).

პარტიის ხელმძღვანელი როლის უმაღლეს გამოხატულებად, მაგალითად, ჩვენში, საბჭოთა კავშირში, პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანაში, ის ფაქტი უნდა ჩაითვალოს, რომ ჩვენი საბჭოთა და სხვა მასობრივი ორგანიზაციები არ წყვეტენ არც ერთ მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ან ორგანიზაციულ საკითხს პარტიისაგან სახელმძღვანელო მითითებათა მიუღებლად. **ამ აზრით** შეიძლებოდა გვეთქვა, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად**, არის მისი ავანგარდის «დიქტატურა», მისი პარტიის, როგორც პროლეტარიატის ძირითადი ხელმძღვანელი ძალის, «დიქ-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ტატურა». აი რას ამბობდა ამის შესახებ ლენინი კომინტერნის II კონგრესზე [21]:

«ტენერი ამბობს, რომ იგი პროლეტარიატის დიქტატურის მოხრეა, მაგრამ პროლეტარიატის დიქტატურა მას ცოტა სხვანაირად აქვს წარმოდგენილი, ვიდრე ის გვაქვს წარმოდგენილი ჩვენ. იგი ამბობს, რომ ჩვენ პროლეტარიატის დიქტატურა **არსებითად** * გვესმის როგორც მისი ორგანიზებული და შეგნებული უმცირესობის დიქტატურა.

და მართლაც, კაპიტალიზმის ეპოქაში, როდესაც მუშათა მასები განუწყვეტელ ექსპლოატაციას განიცდიან და მოკლებული არიან თავისი ადამიანური ნიჭის განვითარების საშუალებას, მუშათა პოლიტიკური პარტიების ყველაზე დამახასიათებელია სწორედ ის, რომ მათ შეუძლიათ მოიცვან თავისი კლასის მხოლოდ უმცირესობა. პოლიტიკურ პარტიას შეუძლია გააერთიანოს კლასის მხოლოდ უმცირესობა, ისევე, როგორც ყოველ კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ნამდვილად შეგნებული მუშები ყველა მუშების მხოლოდ უმცირესობას შეადგენენ. ამიტომ ჩვენ იძულებული ვართ ვაღიაროთ, რომ მხოლოდ ამ შეგნებულ უმცირესობას შეუძლია ხელმძღვანელობა გაუწიოს მუშათა ფართო მასებს და თან გაიყოლიოს ისინი. და თუ ამხ. ტენერი ამბობს, რომ ის პარტიის მტერია, მაგრამ ამავე დროს იმის მომხრეა, რომ ყველაზე უკეთ ორგანიზებული და ყველაზე რევოლუციური მუშების უმცირესობა უჩვენებდეს გზას მთელ პროლეტარიატს, მე ვამბობ, რომ ჩვენს შორის ნამდვილად არ არის განსხვავება» (იხ. ტ. XXV, გვ. 347).

მაგრამ ეს ისე როდი უნდა გავიგოთ, რომ პროლეტარიატის დიქტატურასა და პარტიის ხელმძღვანელ როლს (პარტიის «დიქტატურას») შორის შეიძლება **ტოლობის ნიშნის** გაესვას, რომ შეიძლება პირველის **გაიგივება** მეორესთან, რომ შეიძლება პირველის **შეცვლა** მეორით. აი, მაგალითად, სორინი ამბობს, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა ჩვენი პარტიის დიქტატურაა»**. ეს დებულება, როგორც ხედავთ, აიგივებს «პარტიის დიქტატურას» პროლეტარიატის დიქტატურასთან. შეიძლება თუ არა, თუ ლენინიზმის ნიადაგზე დავრჩებით, მართებულად ვცნოთ ეს გაიგივება? არა, არ შეიძლება. და აი რატომ.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ჯერ-ერთი. ლენინის მიერ კომინტერნის II კონგრესზე წარმოთქმული სიტყვიდან ზემომოყვანილ ციტატაში ლენინი სრულიადაც არ აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან. იგი მარტო იმას ამბობს, რომ «მხოლოდ შეგნებულ უმცირესობას (ე. ი. პარტიას. **ი. სტ.**) შეუძლია ხელმძღვანელობა გაუწიოს მუშათა ფართო მასებს და თან გაიყოლიოს ისინი», რომ **სწორედ ამ აზრით** «ჩვენ პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად** *, გვესმის როგორც მისი ორგანიზებული და შეგნებული უმცირესობის დიქტატურა».

სთქვა — «არსებითად» კიდევ არ ნიშნავს სთქვა — «სავსებით». ჩვენ ხშირად ვამბობთ, რომ ნაციონალური საკითხი, არსებითად, გლეხობის საკითხია. და ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ეს კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ გლეხობის საკითხი ფარავს ნაციონალურ საკითხს, რომ გლეხობის საკითხი თავისი მოცულობით უდრის ნაციონალურ საკითხს, რომ გლეხობის საკითხი გაიგივებულია ნაციონალურ საკითხთან. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ ნაციონალური საკითხი თავისი მოცულობით გლეხობის საკითხზე უფრო ფართო და მდიდარია. ამის ანალოგიით, იგივე უნდა ითქვას პარტიის ხელმძღვანელი როლისა და პროლეტარიატის დიქტატურის შესახებ. თუ პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას, და ამ აზრით პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად**, წარმოადგენს მისი პარტიის «დიქტატურას», ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ «პარტიის დიქტატურა» (ხელმძღვანელი როლი) **იგივეა**, რაც პროლეტარიატის დიქტატურა, რომ თავისი მოცულობით პირველი **უდრის** მეორეს. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა თავისი მოცულობით პარტიის ხელმძღვანელ როლზე უფრო ფართო და მდიდარია.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას, მაგრამ იგი ახორციელებს **პროლეტარიატის** დიქტატურას და არა სხვა რაიმე დიქტატურას. ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის პროლეტარიატის დიქტატურას ცვლის პარტიის «დიქტატურით».

მეორეც. პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაციების არც ერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება არ ხორციელდება პარტიის მხრივ სახელმძღვანელო მითითებათა გარეშე. ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა პარტიის სახელმძღვანელო მითითებებით **ამოიწურება**? ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ, ამის გამო, შეიძლება პარტიის სახელმძღვანელო მითითებათა გაიგივება პროლეტარიატის დიქტატურასთან? რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს. პროლეტარიატის დიქტატურა შესდგება პარტიის სახელმძღვანელო მითითებათაგან, პლუს ამ მითითებათა განხორციელება პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაციების მიერ, პლუს მათი განხორციელება მოსახლეობის მიერ. აქ, როგორც ხედავთ, საქმე გვაქვს მთელ რიგ გადასვლებთან და შუალედ საფეხურებთან, რომელნიც შეადგენენ პროლეტარიატის დიქტატურის სრულიადაც არა მცირემნიშვნელოვან მომენტს. მაშასადამე, პარტიის სახელმძღვანელო მითითებებსა და მათ განხორციელებას შორის მოქცეულია იმათი ნება და მოქმედება, რომელთაც ხელმძღვანელობენ, კლასის ნება და მოქმედება, მისი მზადყოფნა (ან არნდომა) მხარი დაუჭიროს ამ მითითებებს, მისი უნარი (ან უუნარობა) განახორციელოს ეს მითითებანი, მისი უნარი (ან უუნარობა) განახორციელოს ისინი სწორედ ისე, როგორც ამას ვითარება მოითხოვს. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ პარტიას, რომელმაც იკისრა ხელმძღვანელობა, არ შეუძლია ანგარიში არ გაუწიოს

იმათ ნებას, მდგომარეობას და შეგნების დონეს, რომელთაც ხელმძღვანელობას უწევს, არ შეუძლია მხედველობაში არ მიიღოს თავისი კლასის ნება, მდგომარეობა და შეგნების დონე. ამიტომ, ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის ცვლის კლასის ნებისყოფას და მოქმედებას პარტიის მითითებებით.

მესამეც. «პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — არის გამარჯვებული და პოლიტიკური ძალაუფლების სათავეში მოქცეული პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311). რით შეიძლება გამოიხატოს ეს **კლასობრივი** ბრძოლა? იგი შეიძლება გამოიხატოს პროლეტარიატის მთელი რიგი შეიარაღებული გამოსვლებით დამხობილი ბურჟუაზიის გამოხდომათა წინააღმდეგ ან უცხოეთის ბურჟუაზიის ინტერვენციის წინააღმდეგ. იგი შეიძლება გამოიხატოს სამოქალაქო ომით, თუ პროლეტარიატის ხელისუფლება ჯერ კიდევ განმტკიცებული არ არის. იგი შეიძლება გამოიხატოს პროლეტარიატის ფართო ორგანიზატორული და აღმშენებლობითი მუშაობით, საქმეში ფართო მასების ჩაბმით, მას შემდეგ, რაც ხელისუფლება უკვე განმტკიცდა. ყველა ამ შემთხვევაში მოქმედ პირს წარმოადგენს პროლეტარიატი როგორც **კლასი**. არ მომხდარა, რომ პარტიას, მარტო პარტიას, მოეწყო ყველა ეს გამოსვლა მხოლოდ და მხოლოდ თავისი საკუთარი ძალებით, კლასის დაუხმარებლად. ჩვეულებრივ პარტია მხოლოდ ხელმძღვანელობას უწევს ამ გამოსვლებს, და ხელმძღვანელობას უწევს იმდენად, რამდენადაც მას მხარს უჭერს კლასი. ვინაიდან პარტიას არ შეუძლია დაფაროს, არ შეუძლია შეცვალოს კლასი. ვინაიდან პარტია, მიუხედავად მთელი მისი მნიშვნელოვანი, ხელმძღვანელი როლისა, მაინც რჩება კლასის **ნაწილად**. ამიტომ, ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს

პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის კლასს ცვლის პარტიით.

მეოთხეც. პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. «პარტია პროლეტარიატის უშუალო მმართველი ავანგარდია, იგი ხელმძღვანელია» (**ლენინი**) [22]. ამ აზრით, პარტია **ხელთ იღებს** ძალაუფლებას, პარტია **მართავს ქვეყანას**. მაგრამ ეს ისე როდი უნდა გვესმოდეს, რომ პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას სახელმწიფო ხელისუფლების გვერდის ავლით, სახელმწიფო ხელისუფლების გარეშე, რომ პარტია მართავს ქვეყანას საბჭოების გვერდის ავლით, არა საბჭოების მეშვეობით. ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ შეიძლება პარტიის გაიგივება საბჭოებთან, სახელმწიფო ხელისუფლებასთან. პარტია არის ძალაუფლების ბირთვი. მაგრამ იგი არ არის სახელმწიფო ხელისუფლება და არც შეიძლება გაიგივებულ იქნას მასთან.

«როგორც მმართველ პარტიას, — ამბობს ლენინი, — ჩვენ არ შეგვეძლო საბჭოთა «ზედაფენები» არ შეგვედუღებინა პარტიულ «ზედაფენებთან», — ისინი ჩვენში შედუღებული არიან და ასეთივე დარჩებიან» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 208). ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ამით ლენინს სრულიადაც არ სურს თქვას, რომ მთლიანად ჩვენი საბჭოთა დაწესებულებანი, მაგალითად, ჩვენი არმია, ჩვენი ტრანსპორტი, ჩვენი სამეურნეო დაწესებულებანი და სხვ., წარმოადგენენ ჩვენი პარტიის დაწესებულებებს, რომ პარტიას შეუძლია საბჭოებისა და მათი განშტოებების შეცვლა, რომ შეიძლება პარტიის გაიგივება სახელმწიფო ხელისუფლებასთან. ლენინს არა ერთხელ უთქვამს, რომ «საბჭოების სისტემა არის პროლეტარიატის დიქტატურა», რომ «საბჭოთა ხელისუფლება არის პროლეტარიატის დიქტატურა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 15 და 14), მაგრამ მას არასოდეს არ უთქვამს, რომ პარტია არის სახელმწი-

ფო ხელისუფლება, რომ საბჭოები და პარტია ერთი და იგივეა. პარტია, რომელსაც რამდენიმე ასეული ათასი წევრი ჰყავს, ხელმძღვანელობას უწევს საბჭოებს და მათს განწყობებს ცენტრში და ადგილებზე, რომლებიც აერთიანებენ ათეულმილიონობით ადამიანს, პარტიულსა და უპარტიოს, მაგრამ პარტიას არ შეუძლია და არც უნდა გასწიოს მათი მაგიერობა. აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ «დიქტატურას ახორციელებს საბჭოებში ორგანიზებული პროლეტარიატი, რომელსაც ხელმძღვანელობას უწევს კომუნისტური პარტია ბოლშევიკებისა», რომ «პარტიის მთელი მუშაობა ხორციელდება საბჭოების **მეშვეობით** *, რომლებიც აერთიანებენ მშრომელთა მასებს განურჩევლად პროფესიისა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 192 და 193), რომ დიქტატურის «განხორციელება გვიხდება... საბჭოთა აპარატის **მეშვეობით**» * (იხ. ტ. XXVI, გვ. 64). ამიტომ, ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, იგი საბჭოებს, ე. ი. სახელმწიფო ხელისუფლებას, ცვლის პარტიით.

მეხუთეც. პროლეტარიატის დიქტატურის ცნება სახელმწიფოებრივი ცნებაა. პროლეტარიატის დიქტატურა უთუოდ შეიცავს ძალდატანების ცნებას. ძალდატანების გარეშე არ არსებობს დიქტატურა, თუ დიქტატურას ამ სიტყვის ზუსტი მნიშვნელობით გავიგებთ. ლენინი განსაზღვრავს პროლეტარიატის დიქტატურას, როგორც «ხელისუფლებას, რომელიც უშუალოდ ეყრდნობა **ძალდატანებას**» (იხ. ტ. XIX, გვ. 315). ამის გამო ლაპარაკი პარტიის დიქტატურაზე **პროლეტარების კლასის მიმართ** და მისი გაიგივება პროლეტარიატის დიქტატურასთან — ნიშნავს ლაპარაკს იმის შესახებ, რომ პარტია უნდა იყოს თავისი კლასის მიმართ არა მარტო ხელმძღვანელი, არა მარტო ბელადი და მასწავლებელი, არამედ ერთგვარი დიქტატო-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

რიც, რომელიც მის მიმართ იყენებს ძალდატანებას, რაც, რა თქმა უნდა, სრულიად არ არის სწორი. ამიტომ, ვინც აიგივებს «პარტიის დიქტატურას» პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის მდუმარედ გამოდის იქიდან, რომ პარტიის ავტორიტეტის აგება შეიძლება ძალდატანებაზე მუშათა კლასის მიმართ, რაც აბსურდია და რაც სრულიად შეუთავსებელია ლენინიზმთან. პარტიის ავტორიტეტი ემყარება მუშათა კლასის ნდობას. ხოლო მუშათა კლასის ნდობის მოპოვება შეიძლება არა ძალდატანებით, — ძალდატანება მხოლოდ კლავს ნდობას, — არამედ პარტიის სწორი თეორიით, პარტიის სწორი პოლიტიკით, პარტიის ერთგულებით მუშათა კლასისადმი, მისი კავშირით მუშათა კლასის მასებთან, მისი მზადყოფნით და მისი უნარით — **დაარწმუნოს** მასები თავისი ლოზუნგების სისწორეში.

რა გამოდის აქედან?

აქედან ის **გამოდის, რომ:**

1) ლენინი ხმარობს სიტყვას პარტიის **დიქტატურა** ამ სიტყვის არა ზუსტი მნიშვნელობით («ძალდატანებაზე დამყარებული ხელისუფლება»), არამედ გადატანითი აზრით, მისი განუყოფელი ხელმძღვანელობის აზრით;

2) ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელობას პროლეტარიატის **დიქტატურასთან,** ის ამახინჯებს ლენინს, უმართებულოდ აკუთვნებს რა პარტიას ძალდატანების ფუნქციებს მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ;

3) ვინც პარტიას აკუთვნებს მისთვის შეუფერებელ ძალდატანების ფუნქციებს მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ, ის არღვევს ავანგარდისა და კლასის, პარტიისა და პროლეტარიატის სწორი ურთიერთობის ელემენტარულ მოთხოვნებს.

ამრიგად, ჩვენ პირისპირ მივადექით პარტიისა და კლასის, მუშათა კლასში პარტიულებისა და უპარტიოების ურთიერთობის საკითხს.

ლენინი ამ ურთიერთობას განსაზღვრავს, როგორც «**ურთიერთნდობას** * მუშათა კლასის ავანგარდსა და მუშათა მასას შორის» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 235).

რას ნიშნავს ეს?

ეს ნიშნავს, ჯერ-ერთი, იმას, რომ პარტია გულისხმიერად უნდა უყდებდეს ყურს მასების ხმას, რომ იგი ყურადღებით უნდა ეკიდებოდეს მასების რევოლუციურ ინსტინქტს, რომ იგი უნდა სწავლობდეს მასების ბრძოლის პრაქტიკას და ამით ამოწმებდეს თავისი პოლიტიკის სისწორეს, რომ იგი, მაშასადამე, არა მარტო უნდა ასწავლიდეს მასებს, არამედ კიდევაც სწავლობდეს მათგან.

მეორეც, ეს ნიშნავს იმას, რომ პარტია დღითი-დღე უნდა იმსახურებდეს პროლეტარული მასების ნდობას, რომ იგი თავისი პოლიტიკით და თავისი მუშაობით უნდა ჰქედდეს თავისთვის მასების მხარდაჭერას, რომ იგი კი არ უნდა მბრძანებლობდეს, არამედ უწინარეს ყოვლისა არწმუნებდეს და უადვილებდეს მასებს პარტიის პოლიტიკის სისწორის შეცნობას საკუთარი გამოცდილებით, რომ იგი, მაშასადამე, უნდა იყოს თავისი კლასის ხელმძღვანელი, ბელადი, მასწავლებელი.

ამ პირობების დარღვევა ნიშნავს ავანგარდსა და კლასს შორის სწორი ურთიერთობის დარღვევას, «ურთიერთნდობისათვის» ძირის გამოთხრას, როგორც კლასობრივი, ისე პარტიული დისციპლინის დაშლას.

«ღმერთო, — ამბობს ლენინი, — ახლა უკვე თითქმის ყველა ხედავს, რომ ბოლშევიკები ვერ შეინარჩუნებდნენ ძალაუფლებას არა თუ $2\frac{1}{2}$ წლის განმავლობაში, არამედ $2^1/_2$ თვესაც, ჩვენს პარტიაში რომ არ ყოფილიყო უმკაცრესი, ჭეშმარიტად რკინისებური დისციპლინა, **შინაგის რომ სავსებით და თავდადებით მხარი არ დაეჭირა მუშათა კლასის მთელ მასას,** * ე. ი. ყოველივე იმას, რაც ამ კლასში მოაზროვნე,

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

პატიოსანი, თავდადებული და გავლენიანია და რასაც შეუძლია გაიყოლიოს ან გაიტაცოს ჩამორჩენილი ფენები» (იხ. ტ. XXV, გვ. 173).

«პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს შემდეგ ლენინი, — არის შეუპოვარი ბრძოლა, სისხლიანი და უსისხლო, ძალდატანებითი და მშვიდობიანი, სამხედრო და სამეურნეო, პედაგოგიური და ადმინისტრატორული, ძველი საზოგადოების ძალებისა და ტრადიციების წინააღმდეგ. მილიონებისა და ათეული მილიონების ჩვეულების ძალა ყველაზე საშინელი ძალაა. ასეთი ბრძოლის წარმატებით წარმოება შეუძლებელია რკინისებური და ბრძოლაში გამობრძმედილი პარტიის გარეშე, ისეთი პარტიის გარეშე, **რომელიც სარგებლობს თავისი კლასის ყველა პატიოსან ელემენტთა ნდობით** *, ისეთი პარტიის გარეშე, რომელსაც შეუძლია თვალყური ადევნოს მასის განწყობილებას და გავლენა მოახდინოს მასზე» (იხ. ტ. XXV, გვ. 190).

მაგრამ როგორ იძენს პარტია კლასის ამ ნდობას და დახმარებას? როგორ იქმნება პროლეტარიატის დიქტატურისათვის აუცილებელი რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში, რა ნიადაგზე აღმოცენდება იგი?

აი რას ამბობს ამის შესახებ ლენინი:

«რას ემყარება პროლეტარიატის რევოლუციური პარტიის დისციპლინა? რით მოწმდება იგი? რით მაგრდება? ჯერ-ერთი, პროლეტარული ავანგარდის შეგნებულობით და რევოლუციისადმი მისი ერთგულებით, მისი სიმტკიცით, თავდადებით, გმირობით. მეორეც, მისი უნარით — დაუკავშირდეს, დაუახლოვდეს, თუ გნებავთ, რამდენადმე **შეუდუღდეს მშრომელთა უფართოეს მასას** *, პირველ რიგში პროლეტარულს, **მაგრამ აგრეთვე არაპროლეტარულ** მშრომელ მასასაც. მესამეც, იმ პოლიტიკური ხელმძღვანელობის სისწორით, რომელსაც ეს ავანგარდი ახორციელებს, მისი პოლიტიკური სტრატეგიისა და ტაქტიკის სისწორით, იმ პირობით, რომ უფართოესი მასები **საკუთარი გამოცდილებით** დარწმუნდნენ ამ სისწორეში. **ამ პირობების** გარეშე შეუძლებელია განხორციელდეს დისციპლინა რევოლუციურ პარტიაში, რომელსაც ნამდვილად აქვს უნარი იყოს მოწინავე კლასის პარტია, იმ კლასისა, რომელმაც უნდა დაამხოს ბურჟუაზია და გარდაქმნას მთელი საზოგადოება. ამ პირობების გარეშე დისციპლინის შექმნის ცდა აუცილებლად იქცევა ამაო ცდად, ფრაზად, მანჭვა-გრეხად. მაგრამ ეს პირობები, მეორე მხრივ, ერთბაშად ვერ გაჩნდებიან.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ისინი გამომუშავდებიან მხოლოდ ხანგრძლივი შრომით, მძიმე გამოცდილებით; მათს გამომუშავებას აადვილებს მხოლოდ სწორი რევოლუციური თეორია, რომელიც, თავის მხრივ, დოგმა კი არ არის, არამედ საბოლოოდ იქმნება მხოლოდ ნამდვილად მასობრივი და ნამდვილად რევოლუციური მოძრაობის პრაქტიკასთან მჭიდრო კავშირში» (იხ. ტ. XXV, გვ. 174).

და შემდეგ:

«კაპიტალიზმზე გამარჯვების მოსაპოვებლად საჭიროა სწორი ურთიერთობა ხელმძღვანელ, კომუნისტურ პარტიასა, რევოლუციურ კლასსა, პროლეტარიატსა — და მასას, ე. ი. მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მთელ ერთობლიობას შორის. მხოლოდ კომუნისტურ პარტიას, თუ იგი ნამდვილად წარმოადგენს რევოლუციური კლასის ავანგარდს, თუ იგი შეიცავს ამ კლასის ყველა საუკეთესო წარმომადგენელს, თუ იგი შესდგება მედგარი რევოლუციური ბრძოლის გამოცდილებით განათლებული და გამობრძმედილი, სავსებით შეგნებული და ერთგული კომუნისტებისაგან, თუ ამ პარტიამ შესძლო განუყრელად დაკავშირებოდა თავისი კლასის მთელ ცხოვრებას, ხოლო მისი მეშვეობით ექსპლოატირებულთა მთელ მასას, და შთაეგონებინა ამ კლასისა და **ამ მასისათვის სრული ნდობა** *, — მხოლოდ ასეთ პარტიას აქვს უნარი — ხელმძღვანელობა გაუწიოს პროლეტარიატს უაღრესად ულმობელ, გადამწყვეტ, უკანასკნელ ბრძოლაში კაპიტალიზმის მთელი ძალების წინააღმდეგ. მეორე მხრივ, მხოლოდ ასეთი პარტიის ხელმძღვანელობით შეუძლია პროლეტარიატს გაშალოს თავისი რევოლუციური შეტევის მთელი ძლიერება, არარად აქციოს უმნიშვნელო უმცირესობის — კაპიტალიზმის მიერ გარყვნილი მუშათა არისტოკრატიის, ტრედ-უნიონებისა და კოოპერაციის ძველი ბელადების და სხვ. აუცილებელი აპათია და ნაწილობრივ წინააღმდეგობაც, — შეუძლია გაშალოს მთელი თავისი ძალა, რომელიც, თვით კაპიტალისტური საზოგადოების ეკონომიური წყობილების გამო, განუზომლად უფრო დიდია, ვიდრე მისი წილი მოსახლეობაში» (იხ. ტ. XXV, გვ. 315).

ამ ციტატებიდან გამოდის, რომ:

1) პარტიის ავტორიტეტი და რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში, რაც აუცილებელია პროლეტარიატის დიქტატურისათვის, შენდება არა შიშზე ან პარტიის

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

«შეუზღუდველ» უფლებებზე, არამედ პარტიისადმი მუშათა კლასის ნდობაზე, მუშათა კლასის მიერ პარტიისათვის მხარდაჭერაზე;

2) პარტიისადმი მუშათა კლასის ნდობა მოიპოვება არა ერთბაშად და არა ძალდატანებით მუშათა კლასის მიმართ, არამედ პარტიის ხანგრძლივი მუშაობით მასებში, პარტიის სწორი პოლიტიკით, პარტიის უნარით — დაარწმუნოს მასები თავისი პოლიტიკის სისწორეში მასების საკუთარი გამოცდილების ნიადაგზე, პარტიის უნარით — უზრუნველყოს თავისთვის მუშათა კლასის მხარდაჭერა, უნარით — გაიყოლიოს მუშათა კლასის მასები;

3) პარტიის სწორი პოლიტიკის გარეშე, რაც მასების ბრძოლის გამოცდილებით უნდა იყოს განმტკიცებული, და მუშათა კლასის ნდობის გარეშე არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს პარტიის ნამდვილი ხელმძღვანელობა;

4) პარტია და მისი ხელმძღვანელობა, თუ პარტია სარგებლობს კლასის ნდობით, და თუ ეს ხელმძღვანელობა ნამდვილი ხელმძღვანელობაა, არ შეიძლება დაუპირისპირდეს პროლეტარიატის დიქტატურას, ვინაიდან მუშათა კლასის ნდობით აღჭურვილი პარტიის ხელმძღვანელობის (პარტიის «დიქტატურის») გარეშე შეუძლებელია პროლეტარიატის რამდენადმე მტკიცე დიქტატურა.

ამ პირობების გარეშე პარტიის ავტორიტეტი და რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში არის ან უშინაარსო ფრაზა, ანდა ყოყოჩობა და ავანტიურა.

არ შეიძლება პროლეტარიატის დიქტატურის დაპირისპირება პარტიის ხელმძღვანელობისათვის («დიქტატურისათვის»). არ შეიძლება, ვინაიდან პარტიის ხელმძღვანელობა მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურაში, თუ ვიგულისხმებთ რამდენადმე მტკიცე და სრულ დიქტატურას, და არა ისეთს, როგორიც იყო, მაგალითად, პარიზის

კომუნა, რომელიც წარმოადგენდა არასრულ და არამტკიცე დიქტატურას. არ შეიძლება, ვინაიდან პროლეტარიატის დიქტატურა და პარტიის ხელმძღვანელობა მოქცეული არიან, ასე ვთქვათ, მუშაობის ერთ ხაზზე, მოქმედებენ ერთი მიმართულებით.

«საკითხის უკვე მარტო დაყენება, — ამბობს ლენინი, — «პარტიის დიქტატურა თუ კლასის დიქტატურა? ბელადების დიქტატურა (პარტია) თუ მასების დიქტატურა (პარტია)?» მოწმობს აზრის ყოვლად წარმოუდგენელ და გამოუვალ არევდარევას... ყველამ იცის, რომ მასები იყოფიან კლასებად.., რომ კლასებს ჩვეულებრივ და მეტწილად ხელმძღვანელობენ, ყოველ შემთხვევაში თანამედროვე ცივილიზებულ ქვეყნებში, პოლიტიკური პარტიები; — რომ პოლიტიკურ პარტიებს, როგორც საერთო წესი, მართავენ ცოტად თუ ბევრად მტკიცე ჯგუფები ყველაზე ავტორიტეტული, გავლენიანი, გამოცდილი პირებისა, რომელთაც ირჩევენ ყველაზე პასუხსაგებ თანამდებობებზე და რომელთაც ბელადები ეწოდებათ... მიხვიდე... საერთოდ ბელადების დიქტატურისადმი მასების დიქტატურის დაპირისპირებამდე — სასაცილო უაზრობა და სისულელეა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 187 და 188).

ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ეს სწორი დებულება გამომდინარეობს იმ წანამძღვრიდან, რომ უკვე არსებობს სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და მუშათა მასებს შორის, პარტიასა და კლასს შორის. იგი გამომდინარეობს იმ ვარაუდიდან, რომ ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის რჩება, ასე ვთქვათ, ნორმალური, რჩება «ურთიერთნდობის» ფარგლებში.

მაგრამ როგორ მოვიქცეთ, თუ სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის, თუ «ურთიერთნდობა» პარტიასა და კლასს შორის დარღვეულია?

როგორ მოვიქცეთ, თუ თვით პარტია ასე თუ ისე იწყებს თავის დაპირისპირებას კლასისადმი, არღვევს კლასთან სწორი ურთიერთობის საფუძვლებს, არღვევს «ურთიერთნდობის» საფუძვლებს?

შესაძლებელია თუ არა საერთოდ ასეთი შემთხვევები? დიახ, შესაძლებელია.

ეს შემთხვევები შესაძლებელია:

1) **თუ** პარტია იწყებს მასებში თავისი ავტორიტეტის აგებას არა თავის მუშაობაზე და მასების ნდობაზე, არამედ თავის «შეუზღუდველ» უფლებებზე;

2) **თუ** პარტიის პოლიტიკა აშკარად არასწორია, ხოლო მას არა სურს გადასინჯოს და გამოასწოროს თავისი შეცდომა;

3) **თუ** პარტიის პოლიტიკა, საერთოდ, სწორია, მაგრამ მასები ჯერ კიდევ არ არიან მომზადებულნი მის შესათვისებლად, ხოლო პარტიას არა სურს ან არა აქვს უნარი დაელოდოს, რომ მასებს საშუალება მიეცეთ საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ პარტიის პოლიტიკის სისწორეში, და ცდილობს თავს მოახვიოს მასებს თავისი პოლიტიკა.

ჩვენი პარტიის ისტორია მთელ რიგ ასეთ შემთხვევებს იძლევა. ჩვენი პარტიის სხვადასხვა დაჯგუფებანი და ფრაქციები ეცემოდნენ და იფანტებოდნენ იმიტომ, რომ ისინი არღვევდნენ ერთ ამ სამ პირობათაგანს, ხოლო ზოგჯერ ერთად აღებულ ყველა ამ პირობასაც.

მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურის დაპირისპირება პარტიის «დიქტატურისადმი» (ხელმძღვანელობისადმი) არ შეიძლება სწორად იქნას მიჩნეული მხოლოდ იმ შემთხვევაში:

1) **თუ** პარტიის დიქტატურად მუშათა კლასის მიმართ ვიგულისხმებთ არა დიქტატურას ამ სიტყვის საკუთარი აზრით («ძალდატანებაზე დამყარებული ძალაუფლება»), არამედ პარტიის ხელმძღვანელობას, რომელიც გამორიცხავს ძალდატანებას მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ, მისი უმრავლესობის მიმართ, სწორედ ისე, როგორც ეს ლენინს ესმის;

2) თუ პარტიას შესწევს ძალა იყოს კლასის ნამდვილი ხელმძღვანელი, ე. ი. თუ პარტიის პოლიტიკა სწორია, თუ ეს პოლიტიკა შეესაბამება კლასის ინტერესებს;

3) თუ კლასი, თუ კლასის უმრავლესობა იზიარებს ამ პოლიტიკას, ითვისებს მას, რწმუნდება, პარტიის მუშაობის მეოხებით, ამ პოლიტიკის სისწორეში, ენდობა პარტიას და მხარს უჭერს მას.

ამ პირობების დარღვევა აუცილებლად იწვევს კონფლიქტს პარტიასა და კლასს შორის, განხეთქილებას მათ შორის, მათ დაპირისპირებას ერთიმეორისადმი.

შეიძლება თუ არა ძალით მოვახვიოთ კლასს პარტიის ხელმძღვანელობა? არა, არ შეიძლება. ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ხელმძღვანელობა არ შეიძლება რამდენადმე ხანგრძლივი იქნეს. პარტიამ, თუ მას სურს დარჩეს პროლეტარიატის პარტიად, უნდა იცოდეს, რომ იგი, უწინარეს ყოვლისა და უმთავრესად, არის მუშათა კლასის **ხელმძღვანელი**, **ბელადი**, **მასწავლებელი**. არ შეიძლება დავიწყოთ ლენინის სიტყვები, რომლებიც ამის შესახებ მან თქვა ბროშურაში «სახელმწიფო და რევოლუცია»:

«მარქსიზმი, ზრდის რა მუშათა პარტიას, ზრდის პროლეტარიატის ავანგარდს, რომელსაც უნარი შესწევს აიღოს ძალაუფლება და **წაიყვანოს მთელი ხალხი** სოციალიზმისაკენ, წარმართოს და მოაწყოს ახალი წყობილება, იყოს ყველა მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა **მასწავლებელი, ხელმძღვანელი, ბელადი** * თავისი საზოგადოებრივი ცხოვრების უბურჟუაზიოდ და ბურჟუაზიის წინააღმდეგ მოწყობის საქმეში» (იხ. ტ. XXI, გვ. 386).

შეიძლება თუ არა ჩაითვალოს პარტია კლასის ნამდვილ ხელმძღვანელად, თუ მისი პოლიტიკა არასწორია, თუ მისი პოლიტიკა ეწინააღმდეგება კლასის ინტერესებს? რა თქმა უნდა, არ შეიძლება. ასეთ შემთხვევებში პარტიამ, თუ მას სურს დარჩეს ხელმძღვანელად, უნდა გადა-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

სინჯოს თავისი პოლიტიკა, უნდა გამოასწოროს თავისი პოლიტიკა, უნდა აღიაროს თავისი შეცდომა და გამოასწოროს იგი. ამ დებულების დასადასტურებლად შეიძლებოდა მიგვეთითებინა ჩვენი პარტიის ისტორიის თუნდაც ისეთ ფაქტზე, როგორიც არის სასურსათო გაწერის გაუქმების პერიოდი, როდესაც მუშათა და გლეხთა მასები აშკარად უკმაყოფილონი აღმოჩნდნენ ჩვენი პოლიტიკით და როდესაც პარტია შეუდგა, — გულახდილად და პატიოსნად შეუდგა ამ პოლიტიკის გადასინჯვას. აი რას ამბობდა მაშინ ლენინი X ყრილობაზე სასურსათო გაწერის გაუქმებისა და ახალი ეკონომიური პოლიტიკის შემოღების საკითხის შესახებ:

«ჩვენ არ უნდა ვცდილობდეთ დავმალოთ რამე, არამედ პირდაპირ უნდა ვამბობდეთ, რომ გლეხობა უკმაყოფილოა ურთიერთობის იმ ფორმით, რომელიც დამყარდა ჩვენსა და გლეხობას შორის, რომ მას არ სურს ურთიერთობის ეს ფორმა და შემდეგში ასე არ იცხოვრებს. ეს უდავოა. ეს მისი ნება გარკვეულად გამოიხატა. ეს არის მშრომელი მოსახლეობის უდიდესი მასების ნება. ამას ანგარიში უნდა გავუწიოთ, და ჩვენ საკმაოდ ფხიზელი პოლიტიკოსები ვართ, რომ პირდაპირ ვთქვათ: **მოდი გადავსინჯოთ ჩვენი პოლიტიკა გლეხობის მიმართ**» * (იხ. ტ. XXVI, გვ. 238).

შეიძლება თუ არა ვიფიქროთ, რომ პარტიამ უნდა იკისროს ინიციატივა და ხელმძღვანელობა მასების გადამწყვეტი გამოსვლების მოწყობაში მხოლოდ იმ საფუძველზე, რომ მისი პოლიტიკა საერთოდ სწორია, **თუ** ამ პოლიტიკას ჯერ კიდევ ნდობით არ ეკიდება და მხარს არ უჭერს კლასი, ვთქვათ, თავისი პოლიტიკური ჩამორჩენილობის გამო, **თუ** პარტიას ჯერ კიდევ ვერ დაურწმუნებია კლასი თავისი პოლიტიკის სისწორეში, ვთქვათ, იმის გამო, რომ მოვლენები ჯერ კიდევ არ მომწიფებულან? არა, არ შეიძლება. ასეთ შემთხვევებში პარტიას, თუ მას სურს

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

იყოს ნამდვილი ხელმძღვანელი, უნდა შეეძლოს დაცდა, იგი უნდა არწმუნებდეს მასებს თავისი პოლიტიკის სისწორეში, უნდა დაეხმაროს მასებს თავიანთი საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ ამ პოლიტიკის სისწორეში.

«თუ რევოლუციურ პარტიას, — ამბობს ლენინი, — არა ჰყავს უმრავლესობა რევოლუციური კლასების მოწინავე რაზმებში და ქვეყანაში, მაშინ აჯანყებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია» (იხ. ტ. XXI, გვ. 282).

«რევოლუცია შეუძლებელია, თუ მუშათა კლასის უმრავლესობის შეხედულებები არ გამოიცვალა, ხოლო ეს გამოცვლა იქმნება მასების პოლიტიკური გამოცდილებით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 221).

«პროლეტარული ავანგარდი იდეურად დაპყრობილია. ეს მთავარია. უამისოდ გამარჯვებისაკენ პირველი ნაბიჯის გადადგმაც კი შეუძლებელია. მაგრამ აქედან გამარჯვებამდე კიდევ საკმაოდ დიდი მანძილია. მარტო ავანგარდით გამარჯვება შეუძლებელია. გადამწყვეტ ბრძოლაში მარტო ავანგარდის ჩაბმა, სანამ მთელ კლასს, სანამ ფართო მასებს არ დაუკავებიათ ავანგარდისათვის ან პირდაპირი დახმარების პოზიცია, ან, ყოველ შემთხვევაში, მის მიმართ კეთილგანწყობილი ნეიტრალიტეტის და მისი მოწინააღმდეგისათვის მხარდაჭერის სრული უუნარობის პოზიცია, — ეს იქნებოდა არა მარტო სისულელე, არამედ დანაშაულიც. ხოლო იმისათვის, რომ ნამდვილად მთელი კლასი, მშრომელთა და კაპიტალის მიერ დაჩაგრულთა ნამდვილად ფართო მასები ასეთ პოზიციამდე მივიდნენ, ამისათვის მარტო პროპაგანდა, მარტო აგიტაცია არ კმარა. ამისათვის საჭიროა ამ მასების საკუთარი პოლიტიკური გამოცდილება» (იხ. იქვე, გვ. 228).

ცნობილია, რომ ჩვენი პარტია სწორედ ასე იქცეოდა ლენინის აპრილის თეზისების გამოქვეყნებიდან 1917 წლის ოქტომბრის აჯანყებამდე განვლილ პერიოდში. და სწორედ იმიტომ, რომ იგი ლენინის ამ მითითებათა თანახმად მოქმედებდა, მოიგო მან აჯანყება.

ასეთია ძირითადად ავანგარდსა და კლასს შორის სწორი ურთიერთობის პირობები.

რას ნიშნავს **ხელმძღვანელობის გაწევა**, თუ პარტიის პოლიტიკა სწორია, ხოლო სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის არ ირღვევა?

ასეთ პირობებში ხელმძღვანელობის გაწევა ნიშნავს უნარს — დაარწმუნო მასები პარტიის პოლიტიკის სისწორეში, წამოაყენო და გაატარო ისეთი ლოზუნგები, რომლებსაც მასები პარტიის პოზიციებამდე მიჰყავთ და რომლებიც უადვილებენ მათ საკუთარი გამოცდილებით შეიცნონ პარტიის პოლიტიკის სისწორე, აამაღლო მასები პარტიის შეგნების დონემდე და, ამრიგად, უზრუნველყო მასების მიერ მხარდაჭერა, მათი მზადყოფნა გადამწყვეტი ბრძოლისათვის.

ამიტომ დარწმუნების მეთოდი წარმოადგენს პარტიის მიერ მუშათა კლასის ხელმძღვანელობის ძირითად მეთოდს.

«ჩვენ, — ამბობს ლენინი, — ახლა რუსეთში, რუსეთისა და ანტანტის ბურჟუაზიაზე 21/2 წლის უმაგალითო გამარჯვებათა შემდეგ, პროფკავშირებში შესვლის პირობად «დიქტატურის აღიარება» რომ წამოგვეყენებინა, სისულელეს ჩავიდენდით, წავახდენდით ჩვენს გავლენას მასებზე, დავეხმარებოდით მენშევიკებს. ვინაიდან კომუნისტების მთელი ამოცანაა — შეეძლოთ **დაარწმუნონ** ჩამორჩენილები, შეეძლოთ იმუშაონ მათ **შორის**, და არა ის, რომ **გაემიჯნონ** მათ გამოგონილი ბავშვურ-«მემარცხენე» ლოზუნგებით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 197).

ეს, რასაკვირველია, ისე არ უნდა გავიგოთ, რომ პარტიამ უნდა დაარწმუნოს უკლებლივ ყველა მუშა, რომ მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება მოქმედებაზე გადასვლა, რომ მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება მოქმედების დაწყება. სრულიადაც არა! ეს მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ პარტიამ, სანამ იგი გადამწყვეტ პოლიტიკურ მოქმედებას შეუდგებოდეს, ხანგრძლივი რევოლუციური მუშაობით უნდა უზრუნველყოს მის მიმართ მუშათა მასების უმრავლესობის მხარდაჭერა, ყოველ შემთხვევაში კლასის უმრავლესობის კეთილმოსურნე ნეიტრალიტეტი. წინააღმდეგ შემთხვევაში ლენინის დებულება იმის შესახებ, რომ პარტიის მიერ მუშათა კლასის უმრავლესობის მიმხრობა ძლევამოსილი

რევოლუციის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს, — ყოველგვარ აზრს მოკლებული იქნებოდა.

მაგრამ რა ვუყოთ უმცირესობას, თუ მას არ სურს, თუ იგი თანახმა არ არის ნებაყოფლობით დაემორჩილოს უმრავლესობის ნებას? შეუძლია თუ არა პარტიას, ვალდებულია თუ არა პარტია, როდესაც იგი აღჭურვილია უმრავლესობის ნდობით, აიძულოს უმცირესობა დაემორჩილოს უმრავლესობის ნებას? დიახ, შეუძლია და ვალდებულიც არის. ხელმძღვანელობას უზრუნველყოფს მასების დარწმუნების მეთოდი, როგორც მასებზე პარტიის ზეგავლენის ძირითადი მეთოდი. მაგრამ ეს კი არ გამორიცხავს, არამედ გულისხმობს იძულებას, თუ ეს იძულება ემყარება პარტიის მიმართ მუშათა კლასის უმრავლესობის ნდობასა და მხარდაჭერას, თუ მას იყენებენ უმცირესობის მიმართ მას შემდეგ, რაც შესძლეს დაერწმუნებინათ უმრავლესობა.

საჭიროა გავიხსენოთ ამის შესახებ დავა ჩვენს პარტიაში, რაც პროფკავშირული დისკუსიის პერიოდში წარმოებდა. რა იყო მაშინ ოპოზიციის შეცდომა, «ცეკტრანის»[23] შეცდომა? ის ხომ არა, რომ ოპოზიცია მაშინ შესაძლებლად თვლიდა იძულებას? არა, ეს როდი იყო. ოპოზიციის შეცდომა მაშინ ის იყო, რომ მან ვერ მოახერხა უმრავლესობის დარწმუნება თავისი პოზიციის სისწორეში, დაკარგა უმრავლესობის ნდობა, მაგრამ მაინც მიმართა იძულებას, მოითხოვდა უმრავლესობის ნდობით აღჭურვილი ადამიანების «შებერტყვას».

აი რას ამბობდა მაშინ ლენინი პარტიის X ყრილობაზე თავის სიტყვაში პროფესიული კავშირების შესახებ:

«იმისათვის, რომ მუშათა კლასის ავანგარდსა და მუშათა მასას შორის დამყარებული იყო ურთიერთობა, ურთიერთნდობა, საჭირო იყო, თუ «ცეკტრანმა» შეცდომა დაუშვა... საჭირო იყო მისი გასწორება. მაგრამ როდესაც ამ შეცდომის დაცვას იწყებენ, ეს უკვე პოლიტი-

კური საფრთხის წყარო ხდება. ჩვენ რომ დემოკრატიის აზრით მაქსიმალურად შესაძლებელი არ გაგვეკეთებინა იმ განწყობილებიდან, რომლის გამომხატველიც აქ კუტუზოვია, პოლიტიკურ კრახამდე მივიდოდით. **ჩვენ უწინარეს ყოვლისა უნდა დავარწმუნოთ, ხოლო შემდეგ ვაიძულოთ. რადაც უნდა დაგვიჯდეს, ჯერ უნდა დავარწმუნოთ, ხოლო შემდეგ ვაიძულოთ** *. ჩვენ ვერ შევძელით ფართო მასების დარწმუნება და დავარღვიეთ სწორი თანაფარდობა ავანგარდსა და მასებს შორის» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 235).

ამასვე ამბობს ლენინი თავის ბროშურაში «პროფკავშირების შესახებ» [24]:

«ჩვენ იძულებას მართებულად და წარმატებით მაშინ ვიყენებდით, როდესაც ვახერხებდით მისთვის ჯერ დარწმუნების ბაზის შექმნას» (იხ. იქვე, გვ. 74).

და ეს სავსებით სწორია. ვინაიდან ამ პირობების გარეშე არავითარი ხელმძღვანელობა არ შეიძლება. ვინაიდან მხოლოდ ამგვარად შეიძლება უზრუნველყოფილ იქნას მოქმედების ერთიანობა პარტიაში, თუ საქმე ეხება პარტიას, კლასის მოქმედების ერთიანობა, თუ საქმე ეხება კლასს მთლიანად. უამისოდ მუშათა კლასის რიგებში მოხდება გათიშვა, დაქსაქსვა, რღვევა.

ასეთია ზოგადად პარტიის მიერ მუშათა კლასის სწორი ხელმძღვანელობის საფუძვლები.

ხელმძღვანელობის ყოველი სხვაგვარი გაგება არის სინდიკალიზმი, ანარქიზმი, ბიუროკრატიზმი, ყველაფერი რაც გნებავთ, — მხოლოდ არა ბოლშევიზმი, მხოლოდ არა ლენინიზმი.

არ შეიძლება პროლეტარიატის დიქტატურა დავუპირისპიროთ პარტიის ხელმძღვანელობას («დიქტატურას»), თუ არსებობს სწორი ურთიერთობა პარტიასა და მუშათა კლასს შორის, ავანგარდსა და მუშათა მასებს შორის. მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ მით უფრო არ შეიძ-

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ლება გავაიგივეოთ პარტია მუშათა კლასთან, პარტიის ხელმძღვანელობა («დიქტატურა») მუშათა კლასის დიქტატურასთან. **იმ საფუძველზე,** რომ არ შეიძლება პარტიის **«დიქტატურა»** დავუპირისპიროთ პროლეტარიატის დიქტატურას, სორინი მივიდა იმ არასწორ დასკვნამდე, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი პარტიის დიქტატურა».**

მაგრამ ლენინი ლაპარაკობს არა მარტო ასეთი დაპირისპირების შეუწყნარებლობაზე. იგი ამასთან ამბობს, რომ შეუწყნარებელია **«ბელადების დიქტატურისათვის მასების დიქტატურის»** დაპირისპირება. ხომ არ გნებავთ **ამ საფუძველზე** გააიგივეოთ ბელადების დიქტატურა პროლეტარიატის დიქტატურასთან? თუ ამ გზით წავიდოდით, უნდა გვეთქვა, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი ბელადების დიქტატურა».** კაცმა რომ თქვას, სწორედ ამ სისულელემდე მივყავართ პარტიის «დიქტატურისა» და პროლეტარიატის დიქტატურის გაიგივების პოლიტიკას...

რა აზრს ადგას ამის შესახებ ზინოვიევი?

ზინოვიევი, არსებითად, ადგას იმავე თვალსაზრისს — პროლეტარიატის დიქტატურასთან პარტიის «დიქტატურის» გაიგივების თვალსაზრისს, — რომელსაც ადგას სორინი, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ სორინი თავის აზრს უფრო პირდაპირ და უფრო გარკვეულად გამოთქვამს, ზინოვიევი კი «თავს იძვრენს». საკმარისია ავიღოთ თუნდაც შემდეგი ადგილი ზინოვიევის წიგნიდან «ლენინიზმი», რომ დავრწმუნდეთ ამაში:

«რა არის, — ამბობს ზინოვიევი, — სსრ კავშირში არსებული წყობილება მისი კლასობრივი შინაარსის თვალსაზრისით? ეს არის პროლეტარიატის დიქტატურა. რა არის ძალაუფლების უშუალო ძარღვი სსრ კავშირში? ვინ ახორციელებს მუშათა კლასის ძალაუფლებას? კომუ-

ნისტური პარტია! ამ აზრით **ჩვენში * პარტიის დიქტატურაა.** როგორია ხელისუფლების იურიდიული ფორმა სსრ კავშირში? როგორია სახელმწიფო წყობილების ახალი ტიპი, შექმნილი ოქტომბრის რევოლუციის მიერ? ეს არის საბჭოთა სისტემა. ერთი სრულიადაც არ ეწინააღმდეგება მეორეს».

ერთი რომ მეორეს არ ეწინააღმდეგება, ეს, რა თქმა უნდა, მართალია, თუ პარტიის დიქტატურად მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ პარტიის ხელმძღვანელობას ვიგულისხმებთ. მაგრამ როგორ შეიძლება **ამ საფუძველზე** ტოლობის ნიშნის გავლება პროლეტარიატის დიქტატურასა და პარტიის «დიქტატურას» შორის, საბჭოთა სისტემასა და პარტიის «დიქტატურას» შორის? ლენინი აიგივებდა საბჭოების სისტემას პროლეტარიატის დიქტატურასთან, და ის მართალი იყო, ვინაიდან საბჭოები, **ჩვენი** საბჭოები, წარმოადგენენ პარტიის ხელმძღვანელობით პროლეტარიატის გარშემო მშრომელი მასების შეკავშირების ორგანიზაციას. მაგრამ როდის, სად, თავის რომელ შრომაში სვამდა ლენინი ტოლობის ნიშანს პარტიის «დიქტატურასა» და პროლეტარიატის დიქტატურას შორის, პარტიის «დიქტატურასა» და საბჭოების სისტემას შორის, როგორც ამას ახლა ზინოვიევი სჩადის? პროლეტარიატის დიქტატურას არ ეწინააღმდეგება არა მარტო პარტიის ხელმძღვანელობა («დიქტატურა»), არამედ ბელადების ხელმძღვანელობაც («დიქტატურა»). ხომ არ გნებავთ **ამის საფუძველზე** გამოვაცხადოთ, რომ ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანას, **ესე იგი** პარტიის დიქტატურის ქვეყანას, **ესე იგი** ბელადების დიქტატურის ქვეყანას? და აკი სწორედ ამ სისულელემდე მივყავართ პროლეტარიატის დიქტატურასთან პარტიის «დიქტატურის» გაიგივების «პრინციპს», რომელსაც ზინოვიევი შეპარვით და გაუბედავად ატარებს.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ლენინის მრავალრიცხოვან შრომებში შევძელი მხოლოდ ხუთი შემთხვევის აღნიშვნა, სადაც ლენინი გაკვრით ეხება პარტიის დიქტატურის საკითხს.

პირველი შემთხვევა — ეს არის კამათი ესერებთან და მენშევიკებთან, სადაც ლენინი ამბობს:

«როდესაც ჩვენ გვისაყვედურებენ ერთი პარტიის დიქტატურას და გვთავაზობენ, როგორც თქვენ გაგეგონებათ, ერთიან სოციალისტურ ფრონტს, ჩვენ ვამბობთ: «დიახ, ერთი პარტიის დიქტატურა! ჩვენ ამას ვადგევართ და ამ ნიადაგს ვერ მოუშორდებით, ვინაიდან ეს ის პარტიაა, რომელმაც ათეული წლების განმავლობაში მოიპოვა მთელი საფაბრიკო-საქარხნო და სამრეწველო პროლეტარიატის ავანგარდის მდგომარეობა»» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 423).

მეორე შემთხვევა — ეს არის «წერილი მუშებისა და გლეხებისადმი კოლჩაკზე გამარჯვების გამო», სადაც ლენინი ამბობს:

«გლეხებს აშინებენ (განსაკუთრებით მენშევიკები და ესერები, ყველანი, მათგან თვით «მემარცხენეებიც») «ერთი პარტიის დიქტატურის»; ბოლშევიკ-კომუნისტების პარტიის დიქტატურის საფრთხობელათი.

კოლჩაკის მაგალითზე გლეხებმა ისწავლეს არ შეუშინდნენ საფრთხობელას.

ან მემამულეებისა და კაპიტალისტების დიქტატურა (ე. ი. რკინისებური ძალაუფლება), ან მუშათა კლასის დიქტატურა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 436).

მესამე შემთხვევა — ეს არის ლენინის სიტყვა კომინტერნის II კონგრესზე ტენერთან კამათის დროს. ციტატა ამ სიტყვიდან ზემოთ მოვიყვანე *.

მეოთხე შემთხვევა — ეს არის რამდენიმე სტრიქონი ბროშურაში «მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში». სათანადო ციტატები უკვე მოყვანილია ზემოთ **.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 41. რედ.

** იქვე, გვ. 48, 49, 50, 52, 56, 57. რედ.

და მეხუთე შემთხვევა — ეს არის პროლეტარიატის დიქტატურის სქემის მონახაზი, გამოქვეყნებული III «ლენინის კრებულში», სადაც არის ქვესათაური სახელწოდებით: «ერთი პარტიის დიქტატურა» (იხ. «ლენინის კრებული» III, გვ. 497).

საჭიროა აღინიშნოს, რომ ხუთიდან ორ შემთხვევაში, უკანასკნელ და მეორე შემთხვევაში, სიტყვებს «ერთი პარტიის დიქტატურა» ლენინი ბრჭყალებში სვამს, რითაც აშკარად ხაზს უსვამს ამ ფორმულის არაზუსტ, გადატანითს აზრს.

საჭიროა აგრეთვე აღინიშნოს, რომ ყველა ამ შემთხვევაში ლენინი «პარტიის დიქტატურად» გულისხმობდა დიქტატურას («რკინისებური ძალაუფლება») «მემამულეებისა და კაპიტალისტების» მიმართ და არა მუშათა კლასის მიმართ, წინააღმდეგ კაუცკისა და კომპანიის ცილისმწამებლური მონაჭორებისა.

დამახასიათებელია, რომ ლენინის **არც ერთ** შრომაში, როგორც ძირითადში, ისე მეორეხარისხოვანში, სადაც იგი განმარტავს ან მხოლოდ იხსენიებს პროლეტარიატის დიქტატურას და პარტიის როლს პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, გაკვრითაც არ არის ნათქვამი, რომ «პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი პარტიის დიქტატურა». პირიქით, ამ შრომების ყოველი გვერდი, ყოველი სტრიქონი ასეთი ფორმულის წინააღმდეგ ღაღადებს (იხ. «სახელმწიფო და რევოლუცია», «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», ««მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში» და სხვ.).

უფრო მეტად დამახასიათებელია, რომ კომინტერნის II კონგრესის თეზისებში [25] პოლიტიკური პარტიის როლის შესახებ, რომლებიც გამომუშავებულია უშუალოდ ლენინის ხელმძღვანელობით და რომლებზეც ლენინი

არა ერთხელ მიუთითებდა თავის სიტყვებში, როგორც პარტიის როლისა და ამოცანების სწორი ფორმულირების ნიმუშზე, — ჩვენ **ერთ სიტყვასაც**, პირდაპირ **ერთ სიტყვასაც კი** ვერ ვპოულობთ პარტიის დიქტატურის შესახებ.

რას მოწმობს ყოველივე ეს?

იმას, რომ:

ა) ლენინს ფორმულა «პარტიის დიქტატურა» არ მიაჩნდა უნაკლო, ზუსტ ფორმულად, რის გამო ლენინი მას მეტად იშვიათად ხმარობს თავის შრომებში და ზოგჯერ ბრჭყალებში სვამს;

ბ) იმ იშვიათ შემთხვევებში, როდესაც ლენინი, მოწინააღმდეგეებთან კამათის დროს, იძულებული იყო ელაპარაკნა პარტიის დიქტატურის შესახებ, ის ჩვეულებრივ ლაპარაკობდა **«ერთი** პარტიის დიქტატურაზე», ე. ი. იმაზე, რომ ჩვენი პარტია **ერთი** დგას ხელისუფლების სათავეში, რომ იგი ძალაუფლებას **არ უნაწილებს სხვა** პარტიებს, ამასთან იგი ყოველთვის განმარტავდა, რომ პარტიის დიქტატურად **მუშათა კლასის მიმართ** უნდა ვიგულისხმოთ პარტიის ხელმძღვანელობა, მისი ხელმძღვანელი როლი;

გ) ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც ლენინს საჭიროდ მიაჩნდა მეცნიერულად განესაზღვრა პარტიის როლი პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, იგი ლაპარაკობდა პარტიის **მხოლოდ და მხოლოდ** ხელმძღვანელ როლზე (ასეთი შემთხვევა კი ათასობითაა) მუშათა კლასის მიმართ;

დ) სწორედ ამიტომ ლენინმა ვერ «მოისაზრა» შეეტანა ძირითად რეზოლუციაში პარტიის როლის შესახებ — მხედველობაში მაქვს კომინტერნის II კონგრესის რეზოლუცია — «პარტიის დიქტატურის» ფორმულა;

ე) ლენინიზმის თვალსაზრისით მართალი არ არიან და პოლიტიკურად ბეცები არიან ის ამხანაგები, რომლებიც

აიგივებენ ან ცდილობენ გააიგივეონ პარტიის «დიქტატურა», და, მაშასადამე, «ბელადების დიქტატურაც», პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ვინაიდან ამით ისინი არღვევენ ავანგარდისა და კლასის სწორი ურთიერთობის პირობებს.

აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ფორმულას «პარტიის დიქტატურა», აღებულს ზემოხსენებული შენიშვნების გარეშე, შეუძლია შექმნას მთელი რიგი საშიშროებანი და პოლიტიკური მინუსები ჩვენს პრაქტიკულ მუშაობაში. ამ ფორმულით, თუ იგი უშენიშვნოდ იქნება აღებული, თითქოს უკარნახებენ:

ა) **უპარტიო მასებს:** არ გაბედოთ შედავება, არ გაბედოთ მსჯელობა, ვინაიდან პარტიას ყველაფერი შეუძლია, ვინაიდან ჩვენში პარტიის დიქტატურაა;

ბ) **პარტიულ კადრებს:** იმოქმედეთ უფრო გაბედულად, შეუტიეთ უფრო მაგრად, შეგიძლიათ ყურიც არ ათხოვოთ უპარტიო მასების ხმას, — ჩვენში პარტიის დიქტატურაა;

გ) **პარტიულ ზედაფენებს:** შეგიძლიათ ერთგვარი თვითკმაყოფილების ნება მისცეთ თავს, შეგიძლიათ კიდევაც გაამპარტავნდეთ, ვინაიდან ჩვენში პარტიის დიქტატურაა და, «მაშასადამე», ბელადების დიქტატურაც.

მართებულია გავიხსენოთ ეს საშიშროებანი სწორედ ახლა, მასების პოლიტიკური აქტივობის აღმავლობის პერიოდში, როცა ჩვენთვის განსაკუთრებით ძვირფასია პარტიის მზადყოფნა — გულდასმით დაუგდოს ყური მასების ხმას, როცა ჩვენი პარტიის ძირითად მცნებას წარმოადგენს მასების მოთხოვნილებებისადმი გულისხმიერება, როცა პარტიას მოეთხოვება გამოიჩინოს განსაკუთრებული წინდახედულობა და განსაკუთრებული მოქნილობა პოლიტიკაში, როცა გაამპარტავნების საშიშროება ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული საფრთხეა, რომელიც კი დგას პარტიის წინაშე მასების სწორი ხელმძღვანელობის საქმეში.

არ შეიძლება არ მოვიგონოთ ლენინის ოქრო-სიტყვები, რომლებიც მან თქვა ჩვენი პარტიის XI ყრილობაზე:

«ხალხის მასაში ჩვენ (კომუნისტები. ი. სტ.) მაინც წვეთი ვართ ზღვაში, და ჩვენ შეგვიძლია მართვა მხოლოდ მაშინ, როცა სწორად გამოვხატავთ იმას, რაც ხალხს შეუგნია. უამისოდ კომუნისტური პარტია ვერ გაუძღვება პროლეტარიატს, ხოლო პროლეტარიატი ვერ გაიყოლიებს მასებს, და მთელი მანქანა დაიშლება» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 256).

«სწორად გამოხატოს ის, რაც ხალხს შეუგნია» — სწორედ ეს არის ის აუცილებელი პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს პარტიისათვის პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში ძირითადი ხელმძღვანელი ძალის საპატიო როლს.

VI

ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხი

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» (1924 წ. მაისი, პირველი გამოცემა) მოცემულია ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის ორი ფორმულირება. პირველ ფორმულირებაში ნათქვამია:

«წინათ ერთ ქვეყანაში რევოლუციის გამარჯვებას შეუძლებლად თვლიდნენ, რადგან ფიქრობდნენ, რომ ბურჟუაზიაზე გამარჯვებისათვის აუცილებელია ყველა მოწინავე ქვეყნის ან, ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ქვეყნების უმრავლესობის პროლეტართა ერთად გამოსვლა. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე აღარ შეეფერება სინამდვილეს. ახლა უნდა გამოვდიოდეთ ასეთი გამარჯვების შესაძლებლობიდან, ვინაიდან იმპერიალიზმის ვითარებაში სხვადასხვა კაპიტალისტური ქვეყნის განვითარების არათანაბარი და ნახტომისებური ხასიათი, იმპერიალიზმის შიგნით კატასტროფულ წინააღმდეგობათა განვითარება, რომლებიც იწვევენ გარდუვალ ომებს, რევოლუციური მოძრაობის ზრდა მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში, — ყოველივე ეს იწვევს ცალკეულ ქვეყნებში პროლე-

ტარიატის გამარჯვების არა მარტო შესაძლებლობას, არამედ აუცილებლობასაც» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» [26]).

ეს დებულება სავსებით სწორია, და მას კომენტარები არ ესაჭიროება. იგი მიმართულია სოციალ-დემოკრატების თეორიის წინააღმდეგ, რომლებსაც პროლეტარიატის მიერ ერთ ქვეყანაში ძალაუფლების აღება, თუ ამავე დროს რევოლუციამ სხვა ქვეყნებშიც არ გაიმარჯვა, — უტოპიად მიაჩნიათ.

მაგრამ ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» არის კიდევ მეორე ფორმულირება. იქ ნათქვამია:

«მაგრამ ერთ ქვეყანაში ბურჟუაზიის ძალაუფლების დამხობა და პროლეტარიატის ძალაუფლების დამყარება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს სოციალიზმის სრული გამარჯვების უზრუნველყოფას. სოციალიზმის მთავარი ამოცანა — სოციალისტური წარმოების ორგანიზაცია — ჯერ კიდევ წინ არის. შეიძლება თუ არა ამ ამოცანის გადაჭრა, შეიძლება თუ არა სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების მიღწევა ერთ ქვეყანაში, რამდენიმე მოწინავე ქვეყნის პროლეტარების შეერთებულ ღონისძიებათა გარეშე? არა, არ შეიძლება. ბურჟუაზიის დასამხობად საკმაოა ერთი ქვეყნის ღონისძიებანი, — ამას მოწმობს ჩვენი რევოლუციის ისტორია. სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის, სოციალისტური წარმოების ორგანიზაციისათვის ერთი ქვეყნის ღონისძიებანი, განსაკუთრებით ისეთი გლეხური ქვეყნისა, როგორიც რუსეთია, უკვე საკმაო არ არის, — ამისათვის აუცილებელია რამდენიმე მოწინავე ქვეყნის პროლეტართა ღონისძიებანი» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ», პირველი გამოცემა [27]).

ეს მეორე ფორმულირება მიმართული იყო ლენინიზმის კრიტიკოსების მტკიცების წინააღმდეგ, ტროცკისტების წინააღმდეგ, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ ერთ ქვეყანაში პროლეტარიატის დიქტატურა, სხვა ქვეყნებში გაუმარჯვებლად, ვერ «გაუმკლავდება კონსერვატიულ ევროპას».

ამდენად, — მაგრამ მხოლოდ ამდენად, — ეს ფორმულირება მაშინ (1924 წ. მაისი) საკმარისი იყო, და მარ, უეჭველია, ერთგვარი სარგებლობა მოიტანა.

მაგრამ შემდეგ, როდესაც ლენინიზმის კრიტიკა ამ დარგში უკვე დაძლეული იყო პარტიაში და როდესაც დღის წესრიგში დადგა ახალი საკითხი, გარედან დაუხმარებლად, ჩვენი ქვეყნის ძალებით, სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობის საკითხი, — მეორე ფორმულირება აღმოჩნდა უკვე აშკარად არასაკმარისი და, ამიტომ, არასწორი.

რაში მდგომარეობს ამ ფორმულირების ნაკლი?

მისი ნაკლი მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ერთ საკითხად აკავშირებს ორ სხვადასხვა საკითხს: ერთი ქვეყნის ძალებით სოციალიზმის აშენების **შესაძლებლობის** საკითხს, რაზედაც დადებითი პასუხი უნდა იქნას გაცემული, და საკითხს იმის შესახებ, შეუძლია თუ არა პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანას ჩათვალოს თავი **სავსებით უზრუნველყოფილად** ინტერვენციისაგან და, მაშასადამე, ძველი წესების რესტავრაციისაგან, მთელ რიგ სხვა ქვეყნებში რევოლუციის გაუმარჯვებლად, რაზედაც უარყოფითი პასუხი უნდა იქნას გაცემული. აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ამ ფორმულირებამ შეიძლება საბაბი მოგვცეს ვიფიქროთ, რომ სოციალისტური საზოგადოების ორგანიზაცია შეუძლებელია ერთი ქვეყნის ძალებით, რაც, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის.

ამის გამო მე სახე შევუცვალე ამ ფორმულირებას, შევასწორე იგი ჩემს ბროშურაში «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა» (1924 წ. დეკემბერი) და ეს საკითხი გავყავი ორ საკითხად: **ბურჟუაზიული წესების რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის** საკითხად და ერთ ქვეყანაში **სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობის** საკითხად. ეს მიღწეულ იქნა, ჯერ-ერთი, იმ გზით, რომ «სოციალიზმის სრული გამარჯვება» გაგებულია როგორც «ძველი წესების აღდგენისაგან

სრული გარანტია», რაც შესაძლებელია მხოლოდ «რამდენიმე ქვეყნის პროლეტარების საერთო ძალღონით», და, მეორეც, იმ გზით, რომ, თანახმად ლენინის ბროშურისა «კოოპერაციის შესახებ» [28], გამოცხადებულია ის უდავო ჭეშმარიტება, რომ ჩვენ გვაქვს ყველაფერი, რაც კი აუცილებელია სრული სოციალისტური საზოგადოების ასაშენებლად (იხ. «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა») *.

საკითხის სწორედ ეს ახალი ფორმულირება დაედო საფუძვლად XIV პარტკონფერენციის ცნობილ რეზოლუციას «კომინტერნისა და რკპ(ბ) ამოცანების შესახებ» [29], რომელიც ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხს განიხილავს კაპიტალიზმის სტაბილიზაციასთან დაკავშირებით (1925 წ. აპრილი) და რომელსაც სოციალიზმის აშენება ჩვენი ქვეყნის ძალებით შესაძლებლად და აუცილებლად მიაჩნია.

იგივე დაედო საფუძვლად ჩემს ბროშურას «რკპ(ბ) XIV კონფერენციის მუშაობის შედეგებისათვის», რომელიც გამოიცა უშუალოდ XIV პარტკონფერენციის შემდეგ, 1925 წლის მაისში.

ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის დასმის შესახებ ამ ბროშურაში ნათქვამია:

«ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენს წინააღმდეგობათა ორ ჯგუფს. წინააღმდეგობათა ერთი ჯგუფია შინაგანი წინააღმდეგობანი, რომლებიც პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის არსებობენ (აქ ლაპარაკია ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენებაზე. ი. სტ.). წინააღმდეგობათა მეორე ჯგუფია საგარეო წინააღმდეგობანი, რომლებიც არსებობენ ჩვენს ქვეყანასა, როგორც სოციალიზმის ქვეყანასა, და ყველა

* საკითხის ამ ახალმა ფორმულირებამ შეცვალა შემდეგ მისი ძველი ფორმულირება ბროშურის «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» შემდგომ გამოცემებში.

დანარჩენ ქვეყნებს, როგორც კაპიტალიზმის ქვეყნებს შორის (აქ ლაპარაკია სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებაზე. **ი. სტ.**)»... «ვინც ერთმანეთში ურევს პირველი ჯგუფის წინააღმდეგობებს, რომელთა დაძლევაც სავსებით შესაძლებელია ერთი ქვეყნის ძალღონით, და მეორე ჯგუფის წინააღმდეგობებს, რომელთა გადასაჭრელადაც საჭიროა რამდენიმე ქვეყნის პროლეტარების ძალღონე, — ის ყოვლად უხეშ შეცდომას სჩადის ლენინიზმის წინააღმდეგ, ის ან გზააბნეულია, ან გამოუსწორებელი ოპორტუნისტი» (იხ. «რკპ(ბ) XIV კონფერენციის მუშაობის შედეგებისათვის» [30]).

ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის **გამარჯვების** საკითხის შესახებ ბროშურაში ნათქვამია:

«ჩვენ შეგვიძლია ავაშენოთ სოციალიზმი, და ჩვენ მას ავაშენებთ გლეხობასთან ერთად, მუშათა კლასის ხელმძღვანელობით»... ვინაიდან «პროლეტარიატის დიქტატურის დროს ჩვენ... გვაქვს ყველა მონაცემი, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ ავაშენოთ სრული სოციალისტური საზოგადოება, დავძლიოთ ყველა და ყოველგვარი შინაგანი სიძნელენი, ვინაიდან ჩვენ შეგვიძლია დავძლიოთ და კიდევაც უნდა დავძლიოთ ისინი ჩვენი საკუთარი ძალებით» (იხ. იქვე [31]).

სოციალიზმის **საბოლოო** გამარჯვების საკითხის შესახებ იქ ნათქვამია:

«სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვება არის სრული გარანტია ინტერვენციის და, მაშასადამე, რესტავრაციის ცდებისაგან, ვინაიდან რესტავრაციის რამდენადმე მაინც სერიოზული ცდა შეიძლება მოხდეს მხოლოდ გარედან სერიოზული დახმარებით, მხოლოდ საერთაშორისო კაპიტალის დახმარებით. ამიტომ ჩვენი რევოლუციისადმი ყველა ქვეყნის მუშების დახმარება, და მით უმეტეს ამ მუშების გამარჯვება თუნდაც რამდენიმე ქვეყანაში, წარმოადგენს იმის აუცილებელ პირობას, რომ პირველი გამარჯვებული ქვეყანა სავსებით გარანტირებული იყოს ინტერვენციისა და რესტავრაციის ცდებისაგან, წარმოადგენს სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების აუცილებელ პირობას» (იხ. იქვე [32]).

ვგონებ, ნათელია.

ცნობილია, რომ ამნაირადვეა განმარტებული ეს საკითხი ჩემს ბროშურაში «კითხვა-პასუხი» (1925 წ. ივნისი) და ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკურ ანგარიშში

საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობაზე[33] (1925 წ. დეკემბერი).

ასეთია ფაქტები.

მე ვფიქრობ, რომ ამ ფაქტებს იცნობს ყველა ამხანაგი, მათ შორის ზინოვიევიც.

თუ ახლა, როცა თითქმის ორი წელიწადი გავიდა პარტიაში იდეური ბრძოლისა და XIV პარტკონფერენციაზე მიღებული რეზოლუციის შემდეგ (1925 წ. აპრილი), ზინოვიევს შესაძლებლად მიაჩნია თავის საბოლოო სიტყვაში XIV პარტყრილობაზე (1925 წ. დეკემბერი) გამოქექოს, როგორც ბაზა ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების უკვე გადაწყვეტილი საკითხის გადასაწყვეტად, ძველი, სრულიად არასაკმარისი ფორმულა სტალინის ბროშურიდან, რომელიც დაიწერა 1924 წლის აპრილში, — ზინოვიევის ეს თავისებური მანერა მხოლოდ იმას მოწმობს, რომ ის საბოლოოდ დაიბნა ამ საკითხში. უკან ეწეოდე პარტიას, მას შემდეგ რაც ის წინ წავიდა, გვერდს უვლიდე XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციას, მას შემდეგ რაც ის დაადასტურა ცენტრალური კომიტეტის პლენუმმა[34], — ეს ნიშნავს უიმედოდ ჩაეფლო წინააღმდეგობებში, არ გწამდეს სოციალიზმის მშენებლობის საქმე, გადაუხვიო ლენინის გზას და აღიარო საკუთარი დამარცხება.

რა არის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების **შესაძლებლობა?**

ეს არის ჩვენი ქვეყნის შინაგანი ძალებით პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის არსებულ წინააღმდეგობათა გადაჭრის შესაძლებლობა, პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღების და ჩვენს ქვეყანაში სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის ამ ძალაუფლების გამოყენების შესაძლებლობა, სხვა ქვეყნების პროლეტარების თანაგრძნობითა და მხარდაჭერით, მაგრამ სხვა

ქვეყნებში პროლეტარული რევოლუციის წინასწარ გაუმარჯვებლად.

ასეთი შესაძლებლობის გარეშე სოციალიზმის მშენებლობა არის მშენებლობა უპერსპექტივოდ, მშენებლობა სოციალიზმის აშენების რწმენის უქონლად. არ შეიძლება სოციალიზმის შენება, თუ დარწმუნებული არა ხარ, რომ მისი აშენება შესაძლებელია, თუ დარწმუნებული არა ხარ, რომ ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობა არ წარმოადგენს **დაუძლეველ** დაბრკოლებას სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის. ასეთი შესაძლებლობის უარყოფა არის სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობა, ლენინიზმისაგან ჩამოშორება.

რა არის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის **სრული**, საბოლოო გამარჯვების **შეუძლებლობა** სხვა ქვეყნებში რევოლუციის გაუმარჯვებლად?

ეს არის ინტერვენციისაგან და, მაშასადამე, ბურჟუაზიული წესების რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის შეუძლებლობა, თუ რევოლუციამ რამდენიმე ქვეყანაში მაინც არ გაიმარჯვა. ამ უდავო დებულების უარყოფა **არის** ინტერნაციონალიზმისაგან ჩამოშორება, ლენინიზმისაგან ჩამოშორება.

«ჩვენ ვცხოვრობთ, — ამბობს ლენინი, — არა მარტო სახელმწიფოში, არამედ **სახელმწიფოთა სისტემაშიც**, და საბჭოთა რესპუბლიკის ხანგრძლივად არსებობა იმპერიალისტური სახელმწიფოების გვერდით წარმოუდგენელია. ბოლოს და ბოლოს ან ერთი გაიმარჯვებს, ან მეორე. ხოლო ვიდრე ეს ბოლო დადგებოდეს, აუცილებელია მთელი რიგი უსაშინელესი შეტაკებანი საბჭოთა რესპუბლიკასა და ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებს შორის. ეს იმას ნიშნავს, რომ გაბატონებულმა კლასმა, პროლეტარიატმა, თუ კი მას სურს იბატონოს და თუ იგი იბატონებს, ეს უნდა დაამტკიცოს თავისი სამხედრო ორგანიზაციითაც» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 122).

«ჩვენს წინაშე არის, — ამბობს ლენინი მეორე ადგილას, — უალრესად მერყევი, მაგრამ მაინც უეჭველი, უდავო ერთგვარი წონასწო-

რობა. დიდი ხნით არის ეს თუ არა — არ ვიცი, და ვფიქრობ, რომ ამის ცოდნა არ შეიძლება. ამიტომ ჩვენი მხრით უდიდესი სიფრთხილეა საჭირო. და ჩვენი პოლიტიკის პირველი მცნება, პირველი გაკვეთილი, რომელიც გამომდინარეობს ჩვენი ერთი წლის სამთავრობო მოღვაწეობიდან, გაკვეთილი, რომელიც უნდა შეითვისოს ყველა მუშამ და გლეხმა, არის — ვიყოთ ფხიზლად, გვახსოვდეს, რომ გარშემორტყმული ვართ ადამიანებით, კლასებით, მთავრობებით, რომლებიც აშკარად გამოხატავენ უდიდეს სიძულვილს ჩვენდამი. უნდა გვახსოვდეს, რომ ყოველ შემოსევას ჩვენ მუდამ ბეწვზე ვართ დაშორებული» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 117).

ვგონებ, ნათელია.

რას ფიქრობს ზინოვიევი ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხზე?

მოუსმინეთ:

«სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებად უნდა ვგულისხმობდეთ, ყოველ შემთხვევაში: 1) კლასების მოსპობას და, მაშასადამე, 2) ერთი კლასის დიქტატურის, ამ შემთხვევაში პროლეტარიატის დიქტატურის გაუქმებას»... «კიდევ უფრო ზუსტად რომ გავერკვეთ იმაში, — ამბობს შემდეგ ზინოვიევი, — თუ როგორ დგას საკითხი ჩვენში, სსრ კავშირში, 1925 წელს, უნდა განვასხვაოთ ორი რამ: 1) სოციალიზმის შენების უზრუნველყოფილი **შესაძლებლობა,** — სოციალიზმის შენების ასეთი შესაძლებლობა, რა თქმა უნდა, სავსებით შეიძლება წარმოვიდგინოთ ერთი ქვეყნის ფარგლებშიც, და 2) სოციალიზმის საბოლოო აშენება და განმტკიცება, ე. ი. სოციალისტური წყობილების, სოციალისტური საზოგადოების განხორციელება».

რას შეიძლება ნიშნავდეს ყოველივე ეს?

იმას, რომ ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვება ზინოვიევს ესმის არა როგორც გარანტია ინტერვენციისა და რესტავრაციისაგან, არამედ როგორც სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობა. ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვება კი ზინოვიევს ესმის როგორც სოციალიზმის ისეთი მშენებლობა, რომელიც ვერ მიგვიყვანს და ვერც უნდა მიგვიყვანოს სოციალიზმის აშენებამდე. მშენებლობა ალალბედზე, უპერსპექ-

ტივოდ, სოციალიზმის მშენებლობა, როდესაც სოციალისტური საზოგადოების აშენება შეუძლებელია, — ასეთია ზინოვიევის პოზიცია.

სოციალიზმის შენება მისი აშენების **შესაძლებლობის გარეშე**, შენება, **როცა იცი, რომ ვერ ააშენებ**, — აი რა შეუსაბამობამდე მივიდა ზინოვიევი.

მაგრამ ეს ხომ საკითხის აბუჩად აგდებაა, და არა საკითხის გადაჭრა!

აი კიდევ ერთი ადგილი ზინოვიევის საბოლოო სიტყვიდან XIV პარტყრილობაზე:

«დახეთ ერთი, სადამდე მივიდა, მაგალითად, ამხ. იაკოვლევი თავის სიტყვაში კურსკის უკანასკნელ საგუბერნიო პარტკონფერენციაზე. «შეგვიძლია თუ არა ერთ ქვეყანაში, — აყენებს იგი კითხვას, — როდესაც ყოველმხრივ გარშემორტყმული ვართ კაპიტალისტი მტრებით, შეგვიძლია თუ არა ასეთ პირობებში ავაშენოთ სოციალიზმი ერთ ქვეყანაში?». და უპასუხებს: «ყოველივე ნათქვამის საფუძველზე უფლება გვაქვს ვთქვათ, რომ ჩვენ არა მარტო ვაშენებთ სოციალიზმს, არამედ, მიუხედავად იმისა, რომ ჯერჯერობით მარტონი ვართ, რომ ჩვენ ჯერჯერობით მსოფლიოში ერთადერთი საბჭოთა ქვეყანა, საბჭოთა სახელმწიფო ვართ, — ჩვენ ამ სოციალიზმს ავაშენებთ» (1925 წ. 8 დეკემბრის «კურსკაია პრავდა» № 279). **განა ეს საკითხის ლენინური დაყენებაა**, კითხულობს ზინოვიევი, **განა ამას ნაციონალური შეზღუდულობის სუნი არ უდის?**» *

ამრიგად, ზინოვიევის აზრით გამოდის, რომ ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების შესაძლებლობის აღიარება ნიშნავს ნაციონალური შეზღუდულობის თვალსაზრისზე დადგომას, ხოლო ასეთი შესაძლებლობის უარყოფა ნიშნავს ინტერნაციონალიზმის თვალსაზრისზე დადგომას.

მაგრამ თუ ეს სწორია, — განა ღირს საერთოდ ბრძოლა ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებზე გასამარჯვებლად? განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ ასეთი გამარჯვება შეუძლებელია?

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

კაპიტულაცია ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე — აი სადამდე მივყავართ ზინოვიევის არგუმენტაციის შინაგან ლოგიკას.

და ამ შეუსაბამობას, რომელსაც ლენინიზმთან საერთო არა აქვს რა, ზინოვიევი გვაწვდის როგორც «ინტერნაციონალიზმს», როგორც «ასპროცენტიან ლენინიზმს»!

მე ვამტკიცებ, რომ უმნიშვნელოვანეს საკითხში სოციალიზმის მშენებლობის შესახებ ზინოვიევი შორდება ლენინიზმს და მენშევიკ სუხანოვის თვალსაზრისზე დგება.

მივმართოთ ლენინს. აი რას ამბობს ის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ ჯერ კიდევ ოქტომბრის რევოლუციამდე, 1915 წლის აგვისტოში:

«ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარების უთანაბრობა კაპიტალიზმის ფცილობელი კანონია. აქედან გამომდინარეობს, რომ სოციალიზმის გამარჯვება თავდაპირველად შესაძლებელია რამდენიმე ან თუნდაც ერთ, ცალკე აღებულ, კაპიტალისტურ ქვეყანაში. ამ ქვეყნის გამარჯვებული პროლეტარიატი, კაპიტალისტების ექსპროპრიაციისა და **თავის ქვეყანაში სოციალისტური წარმოების მოწყობის შემდეგ** *, **დაუპირისპირდებოდა** დანარჩენ, კაპიტალისტურ სამყაროს, მიიმხრობდა სხვა ქვეყნების ჩაგრულ კლასებს, აჯანყებდა მათ კაპიტალისტების წინააღმდეგ და, აუცილებლობის შემთხვევაში, სამხედრო ძალითაც კი გამოვიდოდა ექსპლოატატორული კლასებისა და მათი სახელმწიფოების წინააღმდეგ» (იხ. ტ. XVIII, გვ. 232 — 233).

რას ნიშნავს ლენინის ხაზგასმული ფრაზა: «თავის ქვეყანაში სოციალისტური წარმოების მოწყობის შემდეგ»? ეს ნიშნავს, რომ გამარჯვებული ქვეყნის პროლეტარიატს **შეუძლია** და იგი **მოვალეცაა** მოაწყოს თავის ქვეყანაში, ძალაუფლების აღების შემდეგ, სოციალისტური წარმოება. ხოლო რას ნიშნავს «სოციალისტური წარმოების მოწყობა»? ეს ნიშნავს სოციალისტური საზოგადოების აშენებას. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ლენინის ამ ნათელ

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

და გარკვეულ დებულებას შემდგომი კომენტარები არა სჭირდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში გაუგებარი იქნებოდა ლენინის მოწოდება, რომ პროლეტარიატს ძალაუფლება აეღო 1917 წლის ოქტომბერში.

თქვენ ხედავთ, რომ ლენინის ეს ნათელი დებულება, როგორც ცა დედამიწისაგან, ისე განსხვავდება ზინოვიევის აბნეული და ანტილენინური «დებულებისაგან» იმის შესახებ, რომ ჩვენ შეგვიძლია ვაშენოთ სოციალიზმი «ერთი ქვეყნის ფარგლებში», როცა მისი აშენება **შეუძლებელია**.

ლენინმა ეს თქვა 1915 წელს, პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღებამდე. მაგრამ იქნებ მას შეეცვალა შეხედულებანი ძალაუფლების აღების გამოცდილების შემდეგ, 1917 წლის შემდეგ? მივმართოთ ლენინის ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ», რომელიც დაწერილია 1923 წელს.

«მართლაც, — ამბობს ლენინი, — სახელმწიფოს ძალაუფლება წარმოების ყველა მსხვილ საშუალებაზე, სახელმწიფოს ძალაუფლება პროლეტარიატის ხელში, ამ პროლეტარიატის კავშირი მრავალ მილიონ წვრილ და უწვრილეს გლეხთან, გლეხობის მიმართ ამ პროლეტარიატის ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფა და სხვ., — განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც საჭიროა იმისათვის, რომ კოოპერაციისაგან, მარტოოდენ კოოპერაციისაგან, რომელსაც წინათ აბუჩად ვიგდებდით, როგორც ჩარჩულს, და რომელიც ერთგვარად უფლება გვაქვს აბუჩად ავიგდოთ ახლაც, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის დროსაც, **განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც აუცილებელია სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის?** * ეს ჯერ კიდევ არ არის სოციალისტური საზოგადოების აშენება, მაგრამ **ეს არის ყველაფერი, რაც აუცილებელი და საკმაოა ამ აშენებისათვის»** * (იხ. ტ. XXVII, გვ. 392).

სხვანაირად რომ ვთქვათ: ჩვენ შეგვიძლია და უნდა ავაშენოთ სრული სოციალისტური საზოგადოება, ვინაიდან ჩვენს განკარგულებაშია ყველაფერი, რაც აუცილებელი და საკმარისია ამ აშენებისათვის.

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ვფიქრობ, რომ ძნელია აზრის უფრო ნათლად გამოთქმა.

შეადარეთ ლენინის ეს კლასიკური დებულება ზინოვიევის ანტილენინურ გალაშქრებას იაკოვლევის წინააღმდეგ და გაიგებთ, რომ იაკოვლევმა მხოლოდ გაიმეორა ლენინის სიტყვები ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების შესაძლებლობის შესახებ, ზინოვიევი კი, რომელიც გამოდის ამ დებულების წინააღმდეგ და ამათრახებს იაკოვლევს, ჩამოშორდა ლენინს და დადგა მენშევიკ სუხანოვის თვალსაზრისზე, ჩვენს ქვეყანაში, მისი ტექნიკური ჩამორჩენილობის გამო, სოციალიზმის აშენების შეუძლებლობის თვალსაზრისზე.

ოღონდ გაუგებარია, რისთვის ვიღებდით ძალაუფლებას 1917 წლის ოქტომბერში, თუ სოციალიზმის აშენების იმედი არა გვქონდა?

არ უნდა აგვეღო ძალაუფლება 1917 წლის ოქტომბერში — აი რა დასკვნამდე მივყავართ ზინოვიევის არგუმენტაციის შინაგან ლოგიკას.

შემდეგ, მე ვამტკიცებ, რომ უმნიშვნელოვანეს საკითხში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ ზინოვიევი წავიდა ჩვენი პარტიის გარკვეულ გადაწყვეტილებათა **წინააღმდეგ,** რომლებიც აღბეჭდილია XIV პარტკონფერენციის ცნობილ რეზოლუციაში «კომინტერნისა და რკპ(ბ) ამოცანებზე კომინტერნის აღმასკომის გაფართოებულ პლენუმთან დაკავშირებით».

მივმართოთ ამ რეზოლუციას. აი რა არის იქ ნათქვამი ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ:

«ერთიმეორის პირდაპირ საწინააღმდეგო ორი საზოგადოებრივი სისტემის არსებობა იწვევს კაპიტალისტური ბლოკადის, ეკონომიური ზეგავლენის სხვა ფორმების, შეიარაღებული ინტერვენციის, რესტავრაციის მუდმივ საფრთხეს. მაშასადამე, **სოციალიზმის საბოლოო გამარჯ-**

ვების ერთადერთ გარანტიას, ე. ი. **გარანტიას რესტავრაციისაგან ***, წარმოადგენს ძლევამოსილი სოციალისტური რევოლუცია მთელ რიგ ქვეყნებში...» «ლენინიზმი გვასწავლის, რომ სოციალიზმის **საბოლოო** გამარჯვება, ბურჟუაზიული ურთიერთობის **რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის აზრით ***, შესაძლებელია მხოლოდ საერთაშორისო მასშტაბით...» «აქედან სრულიადაც **არ გამომდინარეობს ***, რომ შეუძლებელია **სრული სოციალისტური საზოგადოების *** აშენება ისეთ ჩამორჩენილ ქვეყანაში, როგორიც არის რუსეთი, გარეშე «სახელმწიფოებრივი დახმარებისა» (ტროცკი) ტექნიკურ-ეკონომიურად უფრო განვითარებული ქვეყნების მხრივ» (იხ. რეზოლუცია [35]).

თქვენ ხედავთ, რომ რეზოლუცია სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებას განმარტავს, როგორც გარანტიას ინტერვენციისა და რესტავრაციისაგან, — რაც **სავსებით ეწინააღმდეგება** ზინოვიევის მიერ მის წიგნში — «ლენინიზმში» მოცემულ განმარტებას.

თქვენ ხედავთ, რომ რეზოლუცია აღიარებს სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობას ისეთ ჩამორჩენილ ქვეყანაში, როგორიც არის რუსეთი, ტექნიკურ-ეკონომიურად უფრო განვითარებული ქვეყნების «სახელმწიფოებრივი დახმარების» გარეშე, — რაც **სავსებით ეწინააღმდეგება** ზინოვიევის სულ სხვა მტკიცებას მის საბოლოო სიტყვაში XIV პარტყრილობაზე, სადაც მან გაილაშქრა იაკოვლევის წინააღმდეგ.

რა უნდა ვუწოდოთ ამას, თუ არ ზინოვიევის ბრძოლა XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციის **წინააღმდეგ?**

რა თქმა უნდა, პარტიული რეზოლუციები ზოგჯერ უცოდველი არ არის. ხდება ხოლმე, რომ პარტიული რეზოლუციები შეიცავენ შეცდომებს. საერთოდ რომ ვთქვათ, შეიძლება დავუშვათ, რომ XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციაც შეიცავს ზოგიერთ შეცდომას. შესაძლოა, ზინოვიევი ამ რეზოლუციას შემცდარად თვლის. მაგრამ მაშინ ეს უნდა ითქვას გარკვევით და აშკარად,

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

როგორც ბოლშევიკს შეჰშვენის. ზინოვიევი კი რატომღაც გაურბის ამას. მან ამჯობინა აერჩია სხვა გზა: ზურგიდან მიეტანა იერიშები XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციაზე, ამავე დროს არაფერი ეთქვა ამ რეზოლუციის შესახებ და სრულიად არ გამოსულიყო ამ რეზოლუციის რაიმე აშკარა კრიტიკით. როგორც ჩანს, ზინოვიევი ფიქრობს, რომ ეს გზა ყველაზე უკეთ აღწევს მიზანს. მიზანი კი მას ერთი აქვს — «გააუმჯობესოს» რეზოლუცია და «ცოტაოდნად» შეასწოროს ლენინი. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ზინოვიევი ანგარიშში მოტყუვდა.

საიდან მომდინარეობს ზინოვიევის შეცდომა? სად არის ამ შეცდომის ფესვი?

ჩემი აზრით, ამ შეცდომის ფესვს შეადგენს ზინოვიევის რწმენა, რომ ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობა წარმოადგენს სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების **დაუძლეველ** დაბრკოლებას, რომ პროლეტარიატს არ შეუძლია სოციალიზმის აშენება ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობის გამო. ზინოვიევმა და კამენევმა ერთ დროს სცადეს ამ არგუმენტით გამოსვლა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ერთ-ერთ სხდომაზე აპრილის პარტკონფერენციის წინ [36]. მაგრამ მათ შესაფერი პასუხი მიიღეს და იძულებული გახდნენ უკან დაეხიათ, **ფორმალურად** დაემორჩილნენ საწინააღმდეგო თვალსაზრისს, ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობის თვალსაზრისს. მაგრამ ზინოვიევი, ფორმალურად დაემორჩილა რა ამ თვალსაზრისს, მუდამ განაგრძობდა მის წინააღმდეგ ბრძოლას. აი რას ამბობს რკპ(ბ) ცენტრალურ კომიტეტში მომხდარი ამ «ინციდენტის» შესახებ ჩვენი პარტიის მოსკოვის კომიტეტი თავის «პასუხში» ლენინგრადის საგუბერნიო პარტკონფერენციის წერილზე [37]:

«არც ისე დიდი ხანია მას აქეთ, რაც კამენევი და ზინოვიევი პოლიტბიუროში იცავდნენ იმ თვალსაზრისს, თითქოს ჩვენ თავს ვერ ვაცართმევთ შინაგან სიძნელეებს ჩვენი ტექნიკური და ეკონომიური ჩამორჩენილობის გამო, თუ საერთაშორისო რევოლუციამ არ გვიხსნა. ჩვენ კი, ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობასთან ერთად, ვფიქრობთ, რომ შეგვიძლია ვაშენოთ სოციალიზმი, ვაშენებთ მას და ვაშენებთ კიდეც, მიუხედავად და წინააღმდეგ ჩვენი ტექნიკური ჩამორჩენილობისა. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს მშენებლობა იწარმოებს, რა თქმა უნდა, გაცილებით უფრო ნელა, ვიდრე მსოფლიო გამარჯვების პირობებში, მაგრამ მიუხედავად ამისა ჩვენ წინ მივდივართ და ვივლით. სწორედ ასევე ვფიქრობთ, რომ კამენევისა და ზინოვიევის თვალსაზრისი გამოხატავს ურწმენობას ჩვენი მუშათა კლასისა და მისი წინამძოლობით მიმავალი გლეხთა მასების შინაგანი ძალებისადმი. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს თვალსაზრისი ლენინური პოზიციისაგან ჩამოშორებაა» (იხ. «პასუხი»).

ეს დოკუმენტი პრესაში გამოქვეყნდა XIV პარტყრილობის პირველი სხდომების დროს. ზინოვიევს, რა თქმა უნდა, შესაძლებლობა ჰქონდა ჯერ კიდევ ყრილობაზე გამოსულიყო ამ დოკუმენტის წინააღმდეგ. დამახასიათებელია, რომ ზინოვიევმა და კამენევმა ვერ იპოვეს არგუმენტები ჩვენი პარტიის მოსკოვის კომიტეტის მიერ მათ მიმართ წაყენებული ამ მძიმე ბრალდების წინააღმდეგ. შემთხვევითია თუ არა ეს? მე ვფიქრობ, რომ არ არის შემთხვევითი. ბრალდება, როგორც ჩანს, მიზანში მოხვდა. ზინოვიევმა და კამენევმა ამ ბრალდებას დუმილით «უპასუხეს» იმიტომ, რომ არაფრით შეეძლოთ მისი «გაბათილება».

«ახალ ოპოზიციას» სწყინს, რომ ზინოვიევს ბრალს სდებენ ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების საქმისადმი ურწმენობაში. მაგრამ თუ ზინოვიევი, ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის მთელი წლის მანძილზე განხილვის შემდეგ, მას შემდეგ, რაც ზინოვიევის თვალსაზრისი უკუგდებულ იქნა «ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მიერ (1925 წ.

აპრილი), მას შემდეგ, რაც ამ საკითხის შესახებ უკვე ჩამოყალიბდა პარტიის გარკვეული აზრი, რაც აღბეჭდილია XIV პარტკონფერენციის (1925 წ. აპრილი) ცნობილ რეზოლუციაში, თუ ყოველივე ამის შემდეგ ზინოვიევი ბედავს გამოვიდეს თავის წიგნში «ლენინიზმი» (1925 წ. სექტემბერი) პარტიის თვალსაზრისის წინააღმდეგ, თუ იგი შემდეგ იმეორებს ამ გამოსვლას XIV ყრილობაზე, — მაშინ რით უნდა აიხსნას ყოველივე ეს, ეს ჯიუტობა, ეს დაჟინება თავისი შეცდომის დაცვაში, თუ არა იმით, რომ ზინოვიევი დაავადებულია, უიმედოდ დაავადებულია ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების საქმისადმი ურწმენობით?

ზინოვიევს ნებავს ეს თავისი ურწმენობა ინტერნაციონალიზმად გაასაღოს. მაგრამ როდის აქეთ არის, რომ ლენინიზმის კარდინალურ საკითხში ლენინიზმისაგან ჩამოშორება ინტერნაციონალიზმად სალდება ჩვენში?

განა უფრო სწორი არ იქნება ვთქვათ, რომ პარტია კი არა, არამედ ზინოვიევი ცოდავს აქ ინტერნაციონალიზმისა და საერთაშორისო რევოლუციის წინააღმდეგ? ვინაიდან რას წარმოადგენს ჩვენი ქვეყანა, «სოციალიზმის მშენებლობის» ქვეყანა, თუ არა მსოფლიო რევოლუციის ბაზას? მაგრამ შეუძლია თუ არა მას იყოს მსოფლიო რევოლუციის ნამდვილი ბაზა, თუ მას არ ძალუძს სოციალისტური საზოგადოების აშენება? შეუძლია თუ არა მას დარჩეს იმ უდიდეს მიმზიდველ ცენტრად ყველა ქვეყნის მუშებისათვის, როგორიც ის ახლა უეჭველად არის, თუ მას არა აქვს უნარი მიაღწიოს თავის ქვეყანაში გამარჯვებას ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებზე, მიაღწიოს სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებას? მე ვფიქრობ, რომ არ შეუძლია. მაგრამ განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა და ამ ურწმენობის ქადაგება იწვევს ჩვენი

ქვეყნის როგორც მსოფლიო რევოლუციის ბაზის სახელის გატეხას, ხოლო ჩვენი ქვეყნის სახელის გატეხა იწვევს მსოფლიო რევოლუციური მოძრაობის შესუსტებას? რითი აფრთხობდნენ ჩვენგან მუშებს ბ-ნი სოციალ-დემოკრატები? იმის ქადაგებით, რომ «რუსებს არაფერი გამოუვათო». რითი ვამარცხებთ ახლა სოციალ-დემოკრატებს და ვიზიდავთ მუშათა დელეგაციების მთელ წყებებს და ამით ვამაგრებთ კომუნიზმის პოზიციებს მთელ მსოფლიოში? ჩვენი წარმატებებით სოციალიზმის მშენებლობაში. მაგრამ ამის შემდეგ განა ცხადი არ არის, რომ, ვინც ქადაგებს ურწმენობას ჩვენი წარმატებებისადმი სოციალიზმის მშენებლობაში, ის არაპირდაპირ ეხმარება სოციალ-დემოკრატებს, ის ასუსტებს საერთაშორისო რევოლუციური მოძრაობის გაჭანებას, ის აუცილებლად შორდება ინტერნაციონალიზმს?..

თქვენ ხედავთ, რომ ზინოვიევის «ინტერნაციონალიზმი» არაფრით არ არის უკეთესი მის «ასპროცენტიან ლენინიზმზე» ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების საკითხში.

ამიტომ XIV პარტყრილობა სწორად მოიქცა, როდესაც მან «ახალი ოპოზიციის» შეხედულებანი განსაზღვრა როგორც «სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობა» და «ლენინიზმის დამახინჯება» [38].

VII

ბრძოლა სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისათვის

მე ვფიქრობ, რომ სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა წარმოადგენს «ახალი ოპოზიციის» ძირითად შეცდომას. ეს შეცდომა, ჩემი აზრით, იმიტომ არის ძირითადი, რომ აქედან წარმოსდგება «ახა-

ლი ოპოზიციის» ყველა დანარჩენი შეცდომა. «ახალი ოპოზიციის» შეცდომები ახალი ეკონომიური პოლიტიკის, სახელმწიფო კაპიტალიზმის, ჩვენი სოციალისტური მრეწველობის ბუნების, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს კოოპერაციის როლის, კულაკობასთან ბრძოლის მეთოდების, საშუალო გლეხობის როლისა და ხვედრითი წონის საკითხებში, — ყველა ეს შეცდომა წარმოსდგება ოპოზიციის ძირითადი შეცდომიდან, ჩვენი ქვეყნის ძალებით სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობისადმი ურწმენობიდან.

რა არის ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა?

ეს არის, უწინარეს ყოვლისა, იმის რწმენის უქონლობა, რომ გლეხობის ძირითად მასებს, ჩვენი ქვეყნის განვითარების განსაზღვრული პირობების გამო, **შეუძლიათ ჩაებან** სოციალისტური მშენებლობის საქმეში.

მეორეც, ეს არის იმის რწმენის უქონლობა, რომ ჩვენი ქვეყნის პროლეტარიატს, რომლის განკარგულებაშიც არის სახალხო მეურნეობის მბრძანებელი მწვერვალები, **შესწევს უნარი** ჩააბას გლეხობის ძირითადი მასები სოციალისტური მშენებლობის საქმეში.

ამ დებულებებიდან მდუმარედ გამოდის ოპოზიცია ჩვენი განვითარების გზების შესახებ მსჯელობის დროს, — სულ ერთია, შეგნებულად სჩადის ამას იგი თუ შეუგნებლად.

შეიძლება თუ არა საბჭოთა გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმა სოციალისტური მშენებლობის საქმეში?

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» ამ საკითხზე ორი ძირითადი დებულებაა მოყვანილი:

1) «არ შეიძლება ერთმანეთში აკრიოთ საბჭოთა კავშირის გლეხობა და დასავლეთის გლეხობა. გლეხობა, რომელსაც გაუვლია სამი რევოლუციის სკოლა, რომელიც იბრძოდა მეფისა და ბურჟუაზიული

ხელისუფლების წინააღმდეგ პროლეტარიატთან ერთად და პროლეტარიატის მეთაურობით, გლეხობა, რომელმაც პროლეტარული რევოლუციის ხელით მიიღო მიწა და ზავი და ამის გამო პროლეტარიატის რეზერვი გახდა, — ეს გლეხობა არ შეიძლება არ განსხვავდებოდეს იმ გლეხობისაგან, რომელიც ბურჟუაზიული რევოლუციის დროს ლიბერალური ბურჟუაზიის მეთაურობით იბრძოდა, რომელმაც ამ ბურჟუაზიის ხელით მიიღო მიწა და ამის გამო ბურჟუაზიის რეზერვი გახდა. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ საბჭოთა გლეხობა, რომელიც მიჩვეულია პროლეტარიატთან პოლიტიკური მეგობრობისა და **პოლიტიკური** თანამშრომლობის დაფასებას და რომელმაც თავისუფლება მიიღო ამ მეგობრობისა და ამ თანამშრომლობის მეოხებით, — არ შეიძლება არ შეადგენდეს განსაკუთრებით ხელსაყრელ მასალას პროლეტარიატთან **ეკონომიური** თანამშრომლობისათვის».

2) «არ შეიძლება ერთმანეთში ავრიოთ რუსეთის სოფლის მეურნეობა და დასავლეთის სოფლის მეურნეობა. იქ სოფლის მეურნეობის განვითარება მიმდინარეობს კაპიტალიზმის ჩვეულებრივი ხაზით, გლეხობის ღრმა დიფერენციაციის პირობებში, მსხვილი მამულებით და კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებით ერთ პოლუსზე, ხოლო პაუპერიზმით, სიღატაკით და დაქირავებული მონობით — მეორეზე. ამის გამო იქ სავსებით ბუნებრივია რღვევა და დაშლა. სულ სხვაა რუსეთში. ჩვენში სოფლის მეურნეობის განვითარება ამ გზით ვერ წავა თუნდაც იმიტომ, რომ საბჭოთა ხელისუფლების არსებობა და წარმოების ძირითად იარაღთა და საშუალებათა ნაციონალიზაცია გამორიცხავენ ასეთ განვითარებას. რუსეთში სოფლის მეურნეობის განვითარება უნდა წავიდეს სხვა გზით, მილიონობით წვრილი და საშუალო გლეხების კოოპერირების გზით, სოფლად მასობრივი კოოპერაციის განვითარების გზით, რასაც სახელმწიფო ხელს უწყობს შეღავათიანი კრედიტის მიწოდებით. ლენინმა მართებულად აღნიშნა სტატიებში კოოპერაციის შესახებ, რომ სოფლის მეურნეობის განვითარება ჩვენში უნდა წავიდეს ახალი გზით, კოოპერაციის მეოხებით სოციალისტურ მშენებლობაში გლეხთა უმრავლესობის ჩაბმის გზით, სოფლის მეურნეობაში კოლექტივიზმის საფუძველთა თანდათანობითი დანერგვის გზით, ჯერ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გასაღების დარგში, ხოლო შემდეგ — მათი წარმოების დარგში...

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, **რომ გლეხობის უდიდესი უმრავლესობა ხალისით** დაადგება განვითარების ამ ახალ გზას და

უკუაგდებს კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებისა და დაქირავებული მონობის გზას, სიღატაკისა და გაჩანაგების გზას» [38].

სწორია თუ არა ეს დებულებანი?

მე ვფიქრობ, რომ ორივე ეს დებულება სწორი და უდავოა მთელი ჩვენი აღმშენებლობითი პერიოდისათვის ახალი ეკონომიური პოლიტიკის პირობებში.

ეს დებულებანი მხოლოდ გამოხატულებაა ლენინის ცნობილი თეზისებისა პროლეტარიატის და გლეხობის კავშირის შესახებ, ქვეყნის სოციალისტური განვითარების სისტემაში გლეხურ მეურნეობათა მოქცევის შესახებ, იმის შესახებ, რომ პროლეტარიატი უნდა მიდიოდეს სოციალიზმისაკენ გლეხობის ძირითად მასებთან ერთად, იმის შესახებ, რომ გლეხობის მილიონიანი მასების კოოპერირება წარმოადგენს სოფლად სოციალისტური მშენებლობის მთავარ გზას, რომ ჩვენი სოციალისტური ინდუსტრიის ზრდის დროს «კოოპერაციის უბრალო ზრდა ჩვენთვის იგივეა... რაც სოციალიზმის ზრდა» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

მართლაც, რა გზით შეიძლება წავიდეს და უნდა წავიდეს გლეხური მეურნეობის განვითარება ჩვენს ქვეყანაში?

გლეხური მეურნეობა კაპიტალისტური მეურნეობა არ არის. გლეხური მეურნეობა, თუ გლეხურ მეურნეობათა უდიდეს უმრავლესობას ავიღებთ, არის წვრილსასაქონლო მეურნეობა. ხოლო რა არის წვრილსასაქონლო გლეხური მეურნეობა? ეს ისეთი მეურნეობაა, რომელიც დგას გზაჯვარედინზე კაპიტალიზმსა და სოციალიზმს შუა. მას შეუძლია განვითარდეს კაპიტალიზმის მიმართულებითაც, როგორც ეს ახლა კაპიტალისტურ ქვეყნებში ხდება, და სოციალიზმის მიმართულებითაც, როგორც ეს უნდა მოხდეს ჩვენში, ჩვენს ქვეყანაში, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს.

საიდან წარმოსდგება გლეხური მეურნეობის ასეთი მერყეობა, ასეთი არადამოუკიდებლობა? რით აიხსნება ეს?

ეს აიხსნება გლეხურ მეურნეობათა დაქსაქსულობით, მათი არაორგანიზებულობით, იმით, რომ ისინი დამოკიდებული არიან ქალაქზე, ინდუსტრიაზე, საკრედიტო სისტემაზე, ქვეყანაში არსებული ძალაუფლების ხასიათზე, ბოლოს, იმ საყოველთაოდ ცნობილი დებულებით, რომ სოფელი მიჰყვება და უნდა მიჰყვებოდეს ქალაქს როგორც მატერიალურად, ისე კულტურულად.

გლეხური მეურნეობის განვითარების კაპიტალისტური გზა ნიშნავს განვითარებას გლეხობის უღრმესი დიფერენციაციის მეშვეობით, როდესაც ერთ პოლუსზე ვხედავთ დიდ ლატიფუნდიებს და მეორეზე — მასობრივ გაღატაკებას. განვითარების ასეთი გზა აუცილებელია კაპიტალისტურ ქვეყნებში, იმიტომ რომ სოფელი, გლეხური მეურნეობა დამოკიდებულია ქალაქზე, ინდუსტრიაზე, ქალაქში კონცენტრირებულ კრედიტზე, ძალაუფლების ხასიათზე, ქალაქში კი გამეფებულია ბურჟუაზია, კაპიტალისტური მრეწველობა, კაპიტალისტური საკრედიტო სისტემა, კაპიტალისტური სახელმწიფო ძალაუფლება.

სავალდებულოა თუ არა გლეხურ მეურნეობათა განვითარების ეს გზა ჩვენს ქვეყანაში, სადაც ქალაქს სულ სხვა სახე აქვს, სადაც ინდუსტრია პროლეტარიატის ხელშია, სადაც ტრანსპორტი, საკრედიტო სისტემა, სახელმწიფო ძალაუფლება და სხვ. თავმოყრილია პროლეტარიატის ხელში, სადაც მიწის ნაციონალიზაცია საყოველთაო კანონს წარმოადგენს? რა თქმა უნდა, არ არის სავალდებულო. პირიქით. სწორედ იმიტომ, რომ ქალაქი სოფლის ხელმძღვანელია, ჩვენში კი ქალაქში ბატონობს პროლეტარიატი, რომელსაც ხელთ უპყრია სახალხო მეურნეობის ყველა მბრძანებელი მწვერვალი, სწორედ ამიტომ გლე-

ხური მეურნეობანი თავის განვითარებაში უნდა წავიდნენ სულ სხვა გზით, სოციალისტური მშენებლობის გზით.

რა გზაა ეს გზა?

ეს არის გზა მილიონობით გლეხურ მეურნეობათა მასობრივი კოოპერირებისა კოოპერაციის ყველა ხაზით, გზა დაქსაქსულ გლეხურ მეურნეობათა გაერთიანებისა სოციალისტური ინდუსტრიის გარშემო, გზა გლეხობაში კოლექტივიზმის საფუძვლების დანერგვისა ჯერ მიწათმოქმედების პროდუქტების **გასაღების** და ქალაქის ნაწარმით გლეხურ მეურნეობათა **მომარაგების** ხაზით, ხოლო შემდეგ სასოფლო-სამეურნეო **წარმოების** ხაზით.

და რაც უფრო გადის დრო, მით უფრო აუცილებელი ხდება ეს გზა პროლეტარიატის დიქტატურის ვითარებაში, ვინაიდან კოოპერირება გასაღების ხაზით, კოოპერირება მომარაგების ხაზით, ბოლოს, კოოპერირება კრედიტისა და წარმოების ხაზით (სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობანი) წარმოადგენს სოფლის კეთილდღეობის აღმავლობის ერთადერთ გზას, სიღატაკისა და გაჩანაგებისაგან გლეხობის ფართო მასების ხსნის ერთადერთ საშუალებას.

ამბობენ, გლეხობა ჩვენში თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია და ამის გამო მას სოციალისტური განვითარების უნარი არ შესწევსო. გლეხობა რომ თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია, ეს, რა თქმა უნდა, სწორია. მაგრამ ეს არ არის არგუმენტი გლეხურ მეურნეობათა სოციალიზმის გზით განვითარების წინააღმდეგ, თუ დამტკიცებულია, რომ სოფელი მისდევს ქალაქს, ხოლო ქალაქში სოციალისტური მრეწველობა მბრძანებლობს. გლეხობა ოქტომბრის რევოლუციის დროსაც არ იყო სოციალისტური თავისი მდგომარეობით და მას სრულებითაც არ სურდა ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის დამყარება. იგი მაშინ ესწრაფოდა, უმთავრესად, მემამულეთა ძალაუფლების ლიკვიდაციას და ომის დამთავრებას, ზავის დამ-

ყარებას. მიუხედავად ამისა, ის მაინც გაჰყვა მაშინ სოციალისტურ პროლეტარიატს. რატომ? იმიტომ, რომ ბურჟუაზიის დამხობა და სოციალისტური პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღება მაშინ იყო იმპერიალისტური ომიდან გამოსვლის ერთადერთი გზა, ზავის დამყარების ერთადერთი გზა. იმიტომ, რომ მაშინ სხვა გზა არ იყო და არც შეიძლებოდა ყოფილიყო. იმიტომ, რომ ჩვენმა პარტიამ მოახერხა მაშინ გამოეძებნა, გამოენახა გლეხობის სპეციფიკური ინტერესების (მემამულის დამხობა, ზავი) ქვეყნის საერთო ინტერესებთან (პროლეტარიატის დიქტატურა) გაერთიანებისა და დაქვემდებარების ის ხარისხი, რომელიც გლეხობისათვის მისაღები და ხელსაყრელი გამოდგა. და გლეხობა, მიუხედავად თავისი არასოციალისტურობისა, გაჰყვა მაშინ სოციალისტურ პროლეტარიატს.

იგივე უნდა ითქვას სოციალისტურ მშენებლობაზე ჩვენს ქვეყანაში, გლეხობის ჩაბმაზე ამ მშენებლობის ფერხულში. გლეხობა თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია. მაგრამ იგი უნდა დაადგეს, და აუცილებლად დაადგება, სოციალისტური განვითარების გზას, ვინაიდან არ არის და არც შეიძლება იყოს სიღატაკისა და გაჩანაგებისაგან გლეხობის ხსნის სხვა გზა, გარდა პროლეტარიატთან კავშირისა, გარდა სოციალისტურ მრეწველობასთან კავშირისა, გარდა გლეხური მეურნეობის მოქცევისა სოციალისტური განვითარების საერთო ფერხულში გლეხობის მასობრივი კოოპერირების საშუალებით.

რატომ სწორედ გლეხობის მასობრივი კოოპერირების საშუალებით?

იმიტომ, რომ მასობრივ კოოპერირებაში «ჩვენ ვიპოვეთ კერძო ინტერესის, კერძო ვაჭრული ინტერესის შეერთების, სახელმწიფოს მიერ მისი შემოწმებისა და კონტროლის ის ხარისხი, საერთო ინტერესებისადმი მისი და-

ქვემდებარების ის ხარისხი» **(ლენინი)** [40], რომელიც მისაღები და ხელსაყრელია გლეხობისათვის და რომელიც პროლეტარიატისათვის უზრუნველყოფს სოციალისტური მშენებლობის საქმეში გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმის შესაძლებლობას. სწორედ იმიტომ, რომ გლეხობისათვის ხელსაყრელია კოოპერაციის საშუალებით თავისი საქონლის გასაღებისა და მანქანებით თავისი მეურნეობის მომარაგების ორგანიზაცია, სწორედ ამიტომ უნდა წავიდეს იგი და კიდევაც წავა მასობრივი კოოპერირების გზით.

ხოლო რას ნიშნავს გლეხურ მეურნეობათა მასობრივი კოოპერირება სოციალისტური მრეწველობის ბატონობის დროს?

ეს ნიშნავს წვრილსასაქონლო გლეხური მეურნეობის **ჩამოშორებას** ძველი, კაპიტალისტური გზიდან, რომელსაც მოსდევს გლეხობის მასობრივი გაღატაკება, და განვითარების ახალ გზაზე, სოციალისტური მშენებლობის გზაზე **გადასვლას.**

აი რატომ არის, რომ ბრძოლა გლეხური მეურნეობის განვითარების ახალი გზისათვის, ბრძოლა სოციალიზმის მშენებლობის საქმეში გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმისათვის ჩვენი პარტიის მორიგ ამოცანას წარმოადგენს.

ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობა სწორად მოიქცა, როდესაც დაადგინა, რომ:

«სოფლად სოციალიზმის მშენებლობის ძირითადი გზა მდგომარეობს იმაში, რომ პროლეტარიატის ხელში მყოფი სოციალისტური სახელმწიფო მრეწველობის, სახელმწიფო საკრედიტო დაწესებულებებისა და სხვა მბრძანებელი სიმაღლეების მხრით მზარდი ეკონომიური ხელმძღვანელობის დროს, ჩავაბათ კოოპერაციულ ორგანიზაციაში გლეხობის ძირითადი მასა და უზრუნველვყოთ ამ ორგანიზაციისათვის სოციალისტური განვითარება, რისთვისაც გამოყენებული, დაძლეული და განდევნილი უნდა იქნან მისი კაპიტალისტური ელემენტები» (იხ. ყრილობის რეზოლუცია ცენტრალური კომიტეტის ანგარიშის გამო [41]).

«ახალი ოპოზიციის» უდიდესი შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ მას არა სწამს გლეხობის განვითარების ეს ახალი გზა, ვერ ხედავს ან არ ესმის ამ გზის მთელი აუცილებლობა პროლეტარიატის დიქტატურის პირობებში. ხოლო ეს არ ესმის იმიტომ, რომ არა სწამს ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვება, არა სწამს, რომ ჩვენს პროლეტარიატს შესწევს უნარი თან გაიყოლიოს გლეხობა სოციალიზმის გზით.

აქედან — ახალი ეკონომიური პოლიტიკის ორმაგი ხასიათის გაუგებლობა, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის უარყოფითი მხარეების გაზვიადება და ახალი ეკონომიური პოლიტიკის განმარტება როგორც უმთავრესად უკანდახევისა.

აქედან — ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების როლის გაზვიადება და ჩვენი სოციალისტური განვითარების ბერკეტების (სოციალისტური მრეწველობა, საკრედიტო სისტემა, კოოპერაცია, პროლეტარიატის ძალაუფლება და სხვ.) როლის დამცირება.

აქედან — ჩვენი სახელმწიფო მრეწველობის სოციალისტური ბუნების გაუგებლობა და ლენინის კოოპერაციული გეგმის სისწორეში ეჭვის შეტანა.

აქედან — სოფლად დიფერენციაციის გაზვიადება, პანიკა კულაკის წინაშე, საშუალო გლეხის როლის დამცირება, ცდა — ჩაშალონ პარტიის პოლიტიკა, მიმართული საშუალო გლეხთან მტკიცე კავშირის უზრუნველყოფისაკენ, და, საერთოდ, აქეთ-იქით წყვეტება სოფლად პარტიის პოლიტიკის საკითხში.

აქედან — იმ უდიდესი მუშაობის გაუგებლობა, რომელსაც პარტია აწარმოებს მუშათა და გლეხთა მრავალმილიონიანი მასების ჩასაბმელად მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის მშენებლობაში, კოოპერაციისა და საბჭოების გამოცოცხლებაში, ქვეყნის მართვა-გამგეობაში,

ბიუროკრატიზმთან ბრძოლაში, ჩვენი სახელმწიფო აპარატის გაუმჯობესებისა და გარდაქმნისათვის ბრძოლაში, რომელიც მოასწავებს განვითარების ახალ ხანას და ურომლისოდაც წარმოუდგენელია რაიმე სოციალისტური მშენებლობა.

აქედან — უიმედობა და დაბნეულობა ჩვენი მშენებლობის სიძნელეთა წინაშე, დაეჭვება ჩვენი ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის შესაძლებლობაში, პესიმისტური ლაყბობა პარტიის გადაგვარებაზე და სხვ.

მათ, ბურჟუებს, ყველაფერი ცოტად თუ ბევრად კარგად აქვთ, ჩვენ კი, პროლეტარებს, — ცოტად თუ ბევრად ცუდად; თუ დასავლეთიდან რევოლუციამ არ მოგვისწრო — ჩვენი საქმე წასულია, — ასეთია «ახალი ოპოზიციის» საერთო ტონი, რომელიც, ჩემი აზრით, ლიკვიდატორული ტონია, მაგრამ რატომღაც (ალბათ გასართობად) ოპოზიცია მას «ინტერნაციონალიზმად» ასაღებს.

ახალი ეკონომიური პოლიტიკა კაპიტალიზმიაო, ამბობს ოპოზიცია. ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევააო, ამბობს ზინოვიევი. ყოველივე ეს, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის. ნამდვილად ახალი ეკონომიური პოლიტიკა არის პარტიის პოლიტიკა, რომლითაც დაშვებულია სოციალისტური და კაპიტალისტური ელემენტების ბრძოლა და რომელიც ნავარაუდევია სოციალისტური ელემენტების გამარჯვებისათვის კაპიტალისტურ ელემენტებზე. ნამდვილად ახალი ეკონომიური პოლიტიკა მხოლოდ დაიწყო უკანდახევით, მაგრამ იგი ნავარაუდევია იმისათვის, რომ უკანდახევის მსვლელობაში მოხდეს ძალთა გადაჯგუფება და დაიწყოს შეტევა. ნამდვილად ჩვენ შეტევას უკვე რამდენიმე წელიწადია ვაწარმოებთ, და ვაწარმოებთ წარმატებით, ვაკეთარებთ ჩვენს ინდუსტრიას, ვავითარებთ საბჭოთა ვაჭრობას, ვავიწროებთ კერძო კაპიტალს.

მაგრამ რა აზრი აქვს თეზისს — ახალი ეკონომიური პოლიტიკა კაპიტალიზმია, ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევაა? რისგან გამოდის ეს თეზისი?

იგი გამოდის იმ არასწორი მოსაზრებიდან, რომ ჩვენში ახლა წარმოებს კაპიტალიზმის უბრალო აღდგენა, კაპიტალიზმის უბრალო «დაბრუნება». მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის დაეჭვება ჩვენი მრეწველობის სოციალისტურ ბუნებაში. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის პანიკა კულაკის წინაშე. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ის აჩქარება, რომლითაც ოპოზიციამ ჩასჭიდა ხელი არასწორ ციფრებს გლეხობის დიფერენციაციის შესახებ. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის განსაკუთრებული გულმავიწყობა იმის შესახებ, რომ საშუალო გლეხი ჩვენში მიწათმოქმედების ცენტრალურ ფიგურას წარმოადგენს. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას საშუალო გლეხის ხვედრითი წონის შეუფასებლობა და ლენინის კოოპერაციულ გეგმაში დაეჭვება. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება იმის «დასაბუთება», თუ რატომ არა სწამს «ახალ ოპოზიციას» სოფლის განვითარების ახალი გზა, სოციალისტურ მშენებლობაში სოფლის ჩაბმის გზა.

ნამდვილად ჩვენში ახლა ხდება არა კაპიტალიზმის აღდგენის ერთმხრივი პროცესი, არამედ კაპიტალიზმის განვითარების და სოციალიზმის განვითარების ორმხრივი პროცესი, კაპიტალისტურ ელემენტებთან სოციალისტური ელემენტების ბრძოლის წინააღმდეგობრივი პროცესი, სოციალისტური ელემენტების მიერ კაპიტალისტური ელემენტების დაძლევის პროცესი. ეს ერთნაირად უდავოა როგორც ქალაქისათვის, სადაც სოციალიზმის ბაზას წარმოადგენს სახელმწიფო მრეწველობა, ისე სოფლისათვის, სადაც სოციალისტური განვითარების ძირითად ხელჩასა-

ჰიდს წარმოადგენს მასობრივი კოოპერაცია, დაკავშირებული სოციალისტურ მრეწველობასთან.

კაპიტალიზმის უბრალო აღდგენა შეუძლებელია თუნდაც იმიტომ, რომ ხელისუფლება ჩვენში პროლეტარულია, მსხვილი მრეწველობა პროლეტარიატის ხელშია, ტრანსპორტი და კრედიტი პროლეტარული სახელმწიფოს განკარგულებაშია.

დიფერენციაცია სოფლად ვერ მიაღწევს წინანდელ ფარგლებს, საშუალო გლეხი რჩება გლეხობის ძირითად მასად, ხოლო კულაკი ვეღარ მოიკრებს წინანდელ ძალას თუნდაც იმიტომ, რომ მიწა ჩვენში ნაციონალიზებულია, ის აღარ არის მიმოქცევის საგანი, ხოლო ჩვენი სავაჭრო, საკრედიტო, საგადასახადო და კოოპერაციული პოლიტიკა იქითკენ არის მიმართული, რომ შეზღუდოს კულაკობის ექსპლოატატორული მისწრაფებანი, აამაღლოს გლეხობის უფართოესი მასების კეთილდღეობა და გამოასწოროს უკიდურესობანი სოფლად. აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ახლა კულაკობასთან ბრძოლა წარმოებს ჩვენში არა მარტო ძველი ხაზით, კულაკობის წინააღმდეგ ღარიბი გლეხობის დარაზმვის ხაზით, არამედ ახალი ხაზითაც, კულაკის წინააღმდეგ საშუალო გლეხობის მასებთან პროლეტარიატისა და ღარიბი გლეხობის კავშირის განმტკიცების ხაზით. ის ფაქტი, რომ ოპოზიციას არ ესმის კულაკობასთან ამ მეორე ხაზით ბრძოლის აზრი და მნიშვნელობა, ეს ფაქტი ერთხელ კიდევ ადასტურებს, რომ ოპოზიცია ადგება სოფლის განვითარების ძველ გზას, მისი კაპიტალისტური განვითარების გზას, როდესაც კულაკი და ღარიბი გლეხობა შეადგენდნენ სოფლის ძირითად ძალებს, ხოლო საშუალო გლეხი «ქრებოდა».

კოოპერაცია სახელმწიფო კაპიტალიზმის სახესხვაობააო, ამბობს ოპოზიცია, იმოწმებს რა ამასთან ლენინის

«სასურსათო გადასახადს»[42], რის გამო მას არა სწამს კოოპერაციის, როგორც სოციალისტური განვითარების ძირითადი ხელჩასაჭიდის გამოყენების შესაძლებლობა. ოპოზიცია აქაც ყოვლად უხეშ შეცდომას სჩადის. კოოპერაციის ასეთი განმარტება საკმარისი და დამაკმაყოფილებელი იყო 1921 წელს, როდესაც «სასურსათო გადასახადი» დაიწერა, როდესაც ჩვენ არ გვქონდა განვითარებული სოციალისტური მრეწველობა, როდესაც ლენინს სახელმწიფო კაპიტალიზმი წარმოდგენილი ჰქონდა როგორც ჩვენი სამეურნეო საქმიანობის შესაძლო ძირითადი ფორმა, ხოლო კოოპერაციას განიხილავდა სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით. მაგრამ ახლა ეს განმარტება საკმარისი აღარ არის და ისტორიის მიერ უკან მოტოვებულია, ვინაიდან მას შემდეგ დრონი იცვალნენ, ჩვენში სოციალისტური მრეწველობა განვითარდა, სახელმწიფო კაპიტალიზმმა ისე ვერ მოიკიდა ფეხი, როგორც სასურველი იყო, ხოლო კოოპერაციამ, რომელშიც ახლა ათ მილიონზე მეტი წევრია, სოციალისტურ ინდუსტრიასთან დაკავშირება იწყო.

მაშ რითღა უნდა აიხსნას ის ფაქტი, რომ «სასურსათო გადასახადის» გამოსვლის უკვე ორი წლის შემდეგ, 1923 წელს, ლენინი უკვე სხვანაირად განიხილავდა კოოპერაციას და ფიქრობდა, რომ «ჩვენს პირობებში კოოპერაცია ხშირად სავსებით ემთხვევა სოციალიზმს»? (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

მაშ რითღა უნდა აიხსნას ეს, თუ არა იმით, რომ ამ ორი წლის განმავლობაში სოციალისტური მრეწველობა უკვე გაიზარდა, ხოლო სახელმწიფო კაპიტალიზმმა სათანადოდ ვერ მოიკიდა ფეხი, რის გამო ლენინი განიხილავდა კოოპერაციას უკვე არა სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით, არამედ სოციალისტურ მრეწველობასთან შეხამებით?

შეიცვალა კოოპერაციის განვითარების პირობები. უნდა შეცვლილიყო კოოპერაციის საკითხისადმი მიდგომაც.

აი, მაგალითად, ერთი შესანიშნავი ადგილი ლენინის ბროშურიდან «კოოპერაციის შესახებ» (1923 წ.), რომელიც შუქს ჰფენს ამ საკითხს:

«**სახელმწიფო კაპიტალიზმის დროს** * კოოპერაციული საწარმონი განსხვავდებიან სახელმწიფო-კაპიტალისტური საწარმოებისაგან, ჯერ-ერთი, როგორც კერძო საწარმონი და, მეორეც, როგორც კოლექტიური საწარმონი. **ჩვენი არსებული წყობილების დროს** * კოოპერაციული საწარმონი განსხვავდებიან კერძო-კაპიტალისტური საწარმოებისაგან, როგორც კოლექტიური საწარმონი, მაგრამ **არ განსხვავდებიან** * სოციალისტურ საწარმოთაგან, თუ მიწა, რომელზეც ისინი მოწყობილი არიან, და წარმოების საშუალებანი ეკუთვნის სახელმწიფოს, ე. ი. მუშათა კლასს» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

ამ პატარა ციტატაში გადაჭრილია ორი დიდი საკითხი. ჯერ-ერთი, საკითხი იმის შესახებ, რომ «ჩვენი არსებული წყობილება» არ არის სახელმწიფო კაპიტალიზმი. მეორეც, საკითხი იმის შესახებ, რომ კოოპერაციული საწარმონი, აღებულნი «ჩვენს წყობილებასთან» შეხამებით, «არ განსხვავდებიან» სოციალისტურ საწარმოთაგან.

მე ვფიქრობ, რომ აზრის უფრო ნათლად გამოხატვა ძნელია.

აი კიდევ ერთი ადგილი ლენინის იმავე ბროშურიდან:

«კოოპერაციის უბრალო ზრდა ჩვენთვის იგივეა (ზემოთ აღნიშნული «მცირე» გამონაკლისით), რაც სოციალიზმის ზრდა, და ამასთან ერთად ჩვენ იძულებული ვართ ვაღიაროთ სოციალიზმის მიმართ მთელი ჩვენი თვალსაზრისის ძირიანად შეცვლა» (იხ. იქვე).

ცხადია, რომ ბროშურაში «კოოპერაციის შესახებ» ჩვენ საქმე გვაქვს კოოპერაციის ახალ შეფასებასთან, რის აღიარებაც არა სურს «ახალ ოპოზიციას» და რასაც იგი

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

გულმოდგინედ ჩქმალავს, წინააღმდეგ ფაქტებისა, წინააღმდეგ აშკარა ჭეშმარიტებისა, წინააღმდეგ ლენინიზმისა.

ერთი საქმეა კოოპერაცია, აღებული სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით, და სხვა საქმეა კოოპერაცია, აღებული სოციალისტურ მრეწველობასთან შეხამებით.

მაგრამ აქედან არ შეიძლება გამოვიყვანოთ ის დასკვნა, რომ «სასურსათო გადასახადსა» და ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ» შორის უფსკრული იყოს. ეს, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის. საკმარისია მოვიყვანოთ, მაგალითად, შემდეგი ადგილი «სასურსათო გადასახადიდან», რომ ერთბაშად შევამჩნიოთ განუყრელი კავშირი «სასურსათო გადასახადსა» და ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ» შორის კოოპერაციის შეფასების საკითხში. აი ეს ადგილი:

«კონცესიებიდან სოციალიზმზე გადასვლა არის მსხვილი წარმოების ერთი ფორმიდან მსხვილი წარმოების მეორე ფორმაზე გადასვლა. წვრილ მეურნეთა კოოპერაციიდან სოციალიზმზე გადასვლა არის წვრილი წარმოებიდან მსხვილ წარმოებაზე გადასვლა, ე. ი. გადასვლა უფრო რთული, მაგრამ სამაგიეროდ ისეთი, რომელსაც ძალუძს, წარმატების შემთხვევაში, მოიცვას მოსახლეობის უფრო ფართო მასები, ძალუძს ამოგლიჯოს უფრო ღრმა და უფრო გამძლე ფესვები ძველი, **წინასოციალისტური** * და თვით წინაკაპიტალისტური ურთიერთობისა, რომელიც ყველაზე გამძლეა ყოველი «სიახლისათვის» წინააღმდეგობის გაწევის აზრით» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 337).

ამ ციტატიდან ჩანს, რომ ლენინს ჯერ კიდევ «სასურსათო გადასახადის» დროს, როდესაც ჩვენ ჯერ არ გვქონდა განვითარებული სოციალისტური ინდუსტრია, შესაძლებლად მიაჩნდა, **წარმატების შემთხვევაში**, კოოპერაციის გადაქცევა «წინასოციალისტურ» და, მაშასადამე, **კაპიტალისტური ურთიერთობის** წინააღმდეგ ბრძოლის მძლავრ საშუალებად. მე ვფიქრობ, რომ სწორედ ეს აზრი

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

გახდა შემდეგში გამოსავალი პუნქტი მისი ბროშურისათვის «კოოპერაციის შესახებ».

მაგრამ რა გამომდინარეობს ყოველივე აქედან?

აქედან გამომდინარეობს ის, რომ «ახალი ოპოზიცია» კოოპერაციის საკითხს უდგება არა მარქსისტულად, არამედ მეტაფიზიკურად. იგი განიხილავს კოოპერაციას არა როგორც ისტორიულ მოვლენას, აღებულს სხვა მოვლენებთან დაკავშირებით, ვთქვათ. სახელმწიფო კაპიტალიზმთან (1921 წ.) ან სოციალისტურ მრეწველობასთან (1923 წ.) დაკავშირებით, არამედ როგორც რაღაც მუდმივს და ერთხელ და სამუდამოდ მოცემულს, როგორც «საგანს თავისთავად».

აქედან — ოპოზიციის შეცდომები კოოპერაციის საკითხში, აქედან — იმის რწმენის უქონლობა, რომ სოფელი კოოპერაციის გზით სოციალიზმისაკენ ვითარდება, აქედან — ოპოზიციის გადახვევა ძველ გზაზე, სოფლის კაპიტალისტური განვითარების გზაზე.

ასეთია საერთოდ «ახალი ოპოზიციის» პოზიცია სოციალისტური მშენებლობის პრაქტიკულ საკითხებში.

დასკვნა ერთია: ოპოზიციის ხაზს, რამდენადაც მას ხაზი აქვს, ოპოზიციის მერყეობასა და ქანაობას, ჩვენი საქმისადმი მის ურწმენობას და სიძნელეთა წინაშე დაბნეულობას — მივყავართ კაპიტულაციისაკენ ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე.

ვინაიდან, თუ ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევაა, თუ სახელმწიფო მრეწველობის სოციალისტური ბუნება საეჭვოდ არის მიჩნეული, თუ კულაკი თითქმის ყოვლისშემძლეა, კოოპერაცია ნაკლებ საიმედოა, საშუალო გლეხის როლი პროგრესიულად ეცემა, სოფლის განვითარების ახალი გზა საეჭვოა, პარტია თითქმის გადაგვარებას განიცდის, ხოლო რევოლუცია დასავ-

ლეთში ჯერ კიდევ არც თუ ისე ახლოა, — რაღა რჩება ყოველივე ამის შემდეგ ოპოზიციის არსენალში, რის იმედი აქვს მას ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებთან ბრძოლაში? მარტო «ეპოქის ფილოსოფიით» [43] ხომ ვერ იბრძოლებ!

ცხადია, «ახალი ოპოზიციის» არსენალი ვერაფერი სახარბიელოა, თუ მას საერთოდ შეიძლება არსენალი ეწოდოს. ეს არსენალი ბრძოლისათვის უვარგისია. მით უმეტეს უვარგისია იგი გამარჯვებისათვის.

ცხადია, პარტია ასეთი არსენალით «მყისვე» დაიღუპავდა თავს, ჩხუბში რომ ჩარეულიყო, — მას მოუხდებოდა პირდაპირ კაპიტულაცია ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე.

ამიტომ პარტიის XIV ყრილობა სავსებით სწორად მოიქცა, როდესაც დაადგინა, რომ «ბრძოლა სსრ კავშირში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისათვის ჩვენი პარტიის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს»; რომ ამ ამოცანის გადასაჭრელად ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა «ბრძოლა ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობასთან და იმ ცდებთან, რომ ჩვენი საწარმონი, რომელნიც «თანმიმდევრულ-სოციალისტური ტიპის» **(ლენინი)** საწარმოებს წარმოადგენენ, განიხილონ როგორც სახელმწიფო-კაპიტალისტური საწარმონი»; რომ «ასეთ იდეურ მიმდინარეობებს, რომლებიც შეუძლებელს ხდიან მასების შეგნებულ დამოკიდებულებას საერთოდ სოციალიზმის და კერძოდ სოციალისტური მრეწველობის მშენებლობისადმი, შეუძლიათ მხოლოდ შეაფერხონ მეურნეობის სოციალისტური ელემენტების ზრდა და გააადვილონ მათთან ბრძოლა კერძო კაპიტალის მხრივ»; რომ «ყრილობას ამიტომ აუცილებლად მიაჩნია ფართო აღმზრდელობითი მუშაობა ლენინიზმის ამ დამა-

ხინჯებათა დასაძლევად» (იხ. რეზოლუცია საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის ანგარიშის გამო [44]).

საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობის ისტორიული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ მან შესძლო ძირფესვიანად გამოეაშკარავებინა «ახალი ოპოზიციის» შეცდომები, უკუაგდო მისი ურწმენობა და წუწუნი, ნათლად და მკაფიოდ დასახა სოციალიზმისათვის შემდგომი ბრძოლის გზა, მისცა პარტიას გამარჯვების პერსპექტივა და მით პროლეტარიატი შეაიარაღა სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების შეურყეველი რწმენით.

1926 წ. 25 იანვარი.

ი. ბ. სტალინი. ლენინიზმის საკითხებისათვის. მ. — ლ., 1926.